

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний біотехнологічний університет

**ТРАНСФОРМАЦІЯ
ОБЛІКУ ТА БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГУ
В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ, ВИКЛИКИ,
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

10 листопада 2023 року

Харків
2023

Міністерство освіти і науки України
Харківська обласна державна (військова) адміністрація
Державний біотехнологічний університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національна академія статистики, обліку та аудиту
Державний торговельно-економічний університет
Львівський національний університет природокористування
Одеський національний економічний університет
Західноукраїнський національний університет
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Державний податковий університет
Привілейований інститут управлінських бухгалтерів (СІМА) (Велика Британія)
Європейський інститут безперервної освіти (EIDV) (Словацька Республіка)
Університет менеджменту безпеки в Кошице (Словацька Республіка)
Університет «ARTIFEX» (Румунія)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Стамбульський технічний університет (Турецька Республіка)
ГО «Міжнародна фундація науковців та освітян»
ГО «Федерація, аудиторів і фінансистів АПК України»

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ТА БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГУ
В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ, ВИКЛИКИ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

10 листопада 2023 року

Харків
ДБТУ
2023

Організаційний комітет:

Голова комітету: *В.М. Михайлов*, д-р техн. наук, проф.

Заступники голови: *М.Л. Серік*, канд. техн. наук, доц.; *Н.Б. Кацена*, д-р екон. наук, проф.

Члени оргкомітету: *О.В. Батюк*, д-р юр. наук, доц.; *А. Борусевич*, д-р габілітований, проф.; *І. Бритченко*, д-р екон. наук, проф.; *Р.Ф. Бруханський*, д-р екон. наук, проф.; *Т.О. Букорос*, канд. політ. наук, доц.; *С.І. Василішин*, д-р екон. наук, доц.; *Е.І. Велиев*, д-р фіз.-мат. наук, проф.; *Н.І. Вовчук*, представник СІМА-АІСПРА; *Л.Б. Гнатишин*, д-р екон. наук, проф.; *О.А. Зоріна*, д-р екон. наук, проф.; *В.А. Гросул*, д-р екон. наук, проф.; *О.М. Жданович*, начальник редакційно-видавничого відділу ДБТУ; *В.М. Жук*, д-р екон. наук, проф.; *Я.О. Ізмайлов*, д-р екон. наук, проф.; *І.Д. Лазарішина*, д-р екон. наук, проф.; *Н.О. Лоханова*, д-р екон. наук, проф.; *О.В. Мандич*, д-р екон. наук, проф.; *О.В. Манойленко*, д-р екон. наук, проф.; *Александр-Лучіан Маноле*, проф.; *К.О. Назарова*, д-р екон. наук, проф.; *О.О. Нестеренко*, д-р екон. наук, проф.; *Р.М. Остапенко*, канд. екон. наук, доц.; *А.А. Пилипенко*, д-р екон. наук, проф.; *О.С. Прокопишин*, канд. екон. наук, доц.; *Т.О. Ставерська*, канд. екон. наук, доц.; *Геннадій Чіобану*, д-р екон. наук; *В.П. Яковлева*, керівник відділу організації наукової роботи з науково-педагогічним персоналом та здобувачами освіти ДБТУ.

Конференцію включено до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України на 2023 рік згідно листа ІМЗО МОН України від 19.01.2023 №21/08-53.

Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід
Т 65 [Електронний ресурс] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 10 листопада 2023 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2023. – Електрон. дані. – Режим доступу : <http://btu.kharkov.ua/наука/konferentsiyi/>

Збірник містить матеріали, у яких розглядаються теоретико-методичні та організаційні положення трансформації обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності. Представлено інноваційні трансформації обліково-аналітичного і фінансового забезпечення менеджменту, бізнес-консалтингу й аудиту, новітні інформаційні технології та цифрові архітектурні рішення щодо систем інформаційної підтримки управління бізнес-процесами, орієнтованих на імплементацію найкращих світових практик для ефективного повоєнного відновлення, набуття конкурентних переваг та забезпечення сталого розвитку України, її визнання світовим співтовариством.

Матеріали друкуються в авторській редакції мовою оригіналу. Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Секція 1

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

УДК 657

O. Chabaniuk, PhD, docent (*Lwowski Uniwersytet Handlowo-Ekonomiczny, Lviv*)

O. Ohirko, PhD, Prof. dr hab. (*Lviv State University of Internal Affairs, Lviv*)

EKONOMIA I EKOLOGIA POLITYCZNA ANTROPOCENU

Podsumowanie to powstało w czasie, gdy nie tylko przez Europę przetaczała się fala rekordowych upałów, zbierając tragiczne żniwo. Gwałtowne pożary w Grecji kosztowały życie dziesiątki osób. Strażacy mówili, że ofiary nie miały żadnych szans na ratunek.

Naukowcy, zazwyczaj wstrzemięźliwi w łączeniu anomalii pogodowych z procesami o charakterze makrotrendów, tym razem nie mieli wątpliwości, że tegoroczne wysokie temperatury i związane z nimi zjawiska pogodowe są w dużej mierze wywołane przez zmianę klimatu i globalne ocieplenie. Innymi słowy, zjawiska ekstremalne stają się nową normą, choć przecież średni wzrost temperatur atmosfery powyżej poziomu przedprzemysłowego osiągnął dopiero 1 st. C.

Porozumienie Paryskie zawarte w 2015 r. podczas Szczytu Klimatycznego COP21 jako pożądaný cel stawia ograniczenie wzrostu temperatury do 1,5 st. C, a poziom 2 st. C uznaje za nieprzekraczalny. Problem w tym, że deklaracje ograniczenia emisji gazów cieplarnianych państw - stron porozumienia (NDC - Nationally Determined Contributions) sumują się do zaledwie 1/3 potrzebnych redukcji dla celu 2 st.C.

Z pytaniem tym przystąpiliśmy do programowania seminarium zorganizowanego przez Instytut Studiów Zaawansowanych Krytyki Politycznej i Fundację im. Heinricha Bölla w Warszawie. Kuratorem cyklu, na który złożył się cykl sześciu spotkań, był Edwin Bendyk wspierany przez Adama Ostolskiego. Tytuł „Geo-polityka nad Wisłą. Jak odzyskać Ziemię i

przyszłość w czasach kryzysu ekologicznego?” ujawnia ważne źródło inspiracji - pracę francuskiego filozofa i socjologa Bruno Latoura, twórcę koncepcji Polityki Natury oznaczającą konieczność przebudowy sceny politycznej, by włączyć w sferę demokratycznej reprezentacji także aktorów nie-ludzkich.

W najnowszym swym opracowaniu „Où atterrir? Comment s'orienter en politique” Latour umieszcza koncepcję Polityki Natury w kontekście Nowego Reżimu Klimatycznego. Tym pojęciem uczony określa sytuację, w której dyskurs klimatyczny nie prowadzący do realnych działań przeciwdziałających globalnemu ociepleniu jest w istocie ramą definiującą reżim akumulacji kapitału postindustrialnego, zglobalizowanego kapitalizmu.

Latour przekonuje, że jedynym sposobem jest „wylądowanie” - oderwanie się od abstrakcyjnych kategorii, takich jak globalizacja i odzyskanie ziemi w jej konkretnym kształcie, w wymiarze lokalnym i światowym. Drugiej ważnej inspiracji dostarczył proces walki z zanieczyszczeniem powietrza w Polsce.

Latour ujawnił, że nawet tak wydawałoby się łatwe do zdefiniowania zjawiska, jak smog i zanieczyszczenie powietrza, stwarzają problemy wymagające złożonych systemowych działań, uwzględniających kontekst technologiczny, społeczny, ekonomiczny, kulturowy. By podołać temu wyzwaniu, potrzebne jest zaangażowanie i współpraca wielu aktorów działających na różnych poziomach organizacji struktury społecznej. Tak więc potrzebne są interwencje władzy centralnej, zaangażowanie władz samorządowych różnych szczebli, aktywność organizacji społecznych, etc.

Oczywiście bezpośrednią inspiracją do zorganizowania spotkań pod hasłem geo-polityki nad Wisłą stał się Szczyt Klimatyczny ONZ COP 24 zaplanowany na początek grudnia b.r. w Katowicach. Ochrona klimatu jest jeszcze bardziej złożonym wyzwaniem. Mając na uwadze ten problem, zaproponowaliśmy tematykę spotkań, która miała podejmować najważniejsze węzłowe zagadnienia dotyczące ochrony klimatu, aby podczas ostatniego seminarium spróbować dokonać syntezy i zaproponować rekomendacje.

Pierwsze seminarium miało na celu rodzaj remanentu stanu wiedzy uczestników seminarium o kondycji Ziemi. O wprowadzenie poprosiliśmy Marcina Popkiewicza, autora wybitnych i popularnych zarazem opracowań dotyczących stanu środowiska i kryzysu klimatycznego. Oczywiście, krótkie spotkanie nie dawało możliwości przedstawienia wszystkich zagadnień, celem było raczej uzmysłowienie złożoności dyskursu klimatycznego, nawet jeśli zredukuje się go do debaty naukowej, odnoszącej do ustaleń nauki.

Wiedza o klimacie jest wynikiem ustaleń wielu szczegółowych dyscyplin naukowych i ma charakter systemowy, nie daje się sprowadzić do prostych zależności między konkretnymi pojedynczymi przyczynami i ich skutkami. Owszem, istnieje konsensus naukowy odnośnie głównych przyczyn wzrostu temperatury atmosfery i odpowiedzialności za ten wzrost działalności człowieka. I zapytanie zasadnicze: czy realnym jest stworzenie modelu termodynamicznego kuli ziemskiej. Wiadomo, że ani temperatura jak i energia nie może być zmateralizowaną. Jeżeli fizycy nie wiedzą co to jest masa, to skąd biedak Einstein może pouczać co to jest energia?

Konsensus ten jest wynikiem akumulacji wiedzy szczegółowej i jej syntezy w ramach nie tylko działania systemu nauki, ale także w ramach procesu klimatycznego. Jedną z najważniejszych instytucji tego procesu jest Międzyrządowy Panel ds. Zmian Klimatycznych (IPCC), odpowiedzialny za przygotowanie okresowych raportów syntetyzujących aktualny stan wiedzy i wynikające z tej wiedzy scenariusze oraz rekomendacje.

Prezentacja Marcina Popkiewicza pokazała jednak, że nawet w gronie osób zainteresowanych i często zaangażowanych w sprawy środowiskowe i klimatyczne (takimi niewątpliwie byli uczestnicy seminarium) stan wiedzy, ze względu na jej wspomnianą złożoność, był mocno niepełny. Zwłaszcza w jednym aspekcie - przekładania danych naukowych na konkretne realia, które można komunikować. Mimo tych wszystkich zastrzeżeń najważniejsza konkluzja tego spotkania brzmiała: stosując odpowiednią retorykę i argumenty, można wywołać u uczestników procesu komunikacyjnego zmianę świadomości i gotowość, przynajmniej deklaracyjną, do działania.

Problem jest jednak ze skalowaniem procesu „uświadamiającego” - komunikacja w otwartej sferze publicznej oparta jest na logice mediów popularnych oraz internetu. W rzeczywistości tej mieszają się rejestry: media wiedzione zasadą pozornej obiektywności dają równy głos ekspertom klimatycznym i sceptykom, mimo że w dyskursie naukowym głos sceptyków nie ma istotnego znaczenia. Jednocześnie Internet ułatwia sianie wątpliwości, dyskredytowanie adwersarzy i szerzenie „fake news”, co jest główną metodą działania tzw. denialistów klimatycznych. Zły duch działa przez Internet!

Główna rekomendacja wyraża się w postulacie jak najszerzego społecznienia wiedzy o środowisku i klimacie. Chodzi nie tylko o dostęp do wiedzy wytwarzanej przez naukowców i instytucje nauki, lecz także o włączenie jak największej liczby osób w wspólne wytwarzanie tej wiedzy i jej upowszechnianie, tak by związać abstrakcyjny przekaz naukowy z konkretem osobistego doświadczenia. Zaangażowanie w lokalne pomiary temperatury, zanieczyszczenia powietrza, stanu lasu, etc. ułatwia

„уциєлієніє” вєдзы, сo з кoлєї єєт нєзбєднєм єлємєнтєм мoбєлєзєцї дo дзїєлєнєя.

References

1. W. Tarczyński, M. Mojszewicz, *Zarządzanie ryzykiem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2001.

2. Kaczmarek, *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem. Ujęcie interdyscyplinarne*, Wyd. Difin, Warszawa, 2006.

УДК 657

К.В. Безверхий, канд. екон. наук, доц. (ДТЕУ, Київ)

В.О. Хочай, здоб. PhD (ДТЕУ, Київ)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

У дїнємїчнїй сферї вїрощуєннєя прoдукцїї рoслїннїцтєвє сїльськoгoспoдєрськїмї пїдпрїємствєм дoступ дo вїсoкoякїснїх дєнїх прo oргєнїчнє зємлєрoбствo дoпoмєгєє oцїнїтї успїх у дoсєгнєннї цїлєй стєлoгo рoзвїткє тє служїть рєсурсoм длє oбгрунтoвєнoгo єнєлїзу тє прїєннєттєя oбгрунтoвєнїх рїшєнь дoслїднїкємї, пoлїтїкємї, прєдстєвнїкємї гєлузї тє їншїмї зєцїкєвлєнїмї стoрoнємї. Вїщєвкєзєнє єнформєцїє тєкoж мoжє спрїєтї рoзвїткє спрїєтлївoгo пoлїтїчнoгo сєрєдoвїщєя, нєдїєннїх прєвїлї є стєндрєтїв, є тєкoж прoзoрoстї у сєктoрї рoслїннїцтєвє.

В умoвєх вїєннї знєчнїх збїткїв зєнєлo рoслїннїцтєвo. Зoкрємє, втєрєтї прїєрoднїє врoжєєнoстї сїльськoгoспoдєрськїх култур у 2022 рoцї стєнoвлєтє 35-40% пoрївнєнo з пoпєрєднїм рoкoм, щo пoв'єзєнo зї сєкoрoчєннєм пoсївнїх плoщ (внєслїдoк тїмчєсoвoї oкупєцїє тєрїтoрїє Українї) тє знїжєннєм урoжєєнoстї сїльськoгoспoдєрськїх култур пoрївнєнo з пoпєрєднїм рoкoм [1]. Зє слoвємї першoгo зєступнїкє мїнїстрє єгрєрнoї пoлїтїкє тє прoдoвoльствє Українї Т. Вїсoцькoгo, з тїмчєсoвo oкупoвєнїх тєрїтoрїєй oкупєнтї вїкрєлї пoнєд 500 тїєєч тoнн зєрнє тє нєзєкoннo вївєзлї дєєєткї тїєєч тoнн сoнєєшнїкoвoї oлїї тє сoтнї кїлoгрємїв oвoчїв [2]. Врєхoвoчєє вїщєвїкєлєдєнє, сїльськoгoспoдєрськїм пїдпрїємствєм, щo вїрoщуєють прoдукцїє рoслїннїцтєвє, нєoбхїднo впрoвєдєннє нoвїх мєтoдїв єнвєлїннєє, зoкрємє шлєєкoм пoкрєщєннєє єгo єнформєцїєнoгo зєбєзпєчєннєє. Сємє удoскoнєлєннєє oблїкoвo-єнєлїтїчнoгo зєбєзпєчєннєє єнвєлїннєє

виробництвом продукції рослинництва сільськогосподарських підприємств зможе вивести процес управління такими підприємствами на якісно новий рівень. Для цього необхідно розкрити економічну сутність обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва та визначити його основні елементи.

Ряд вчених [3] проводять дослідження обліку та оцінки біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах.

Обліково-аналітичне забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва - це система обліку, аналізу і контролю, яка допомагає аграрним підприємствам і сільськогосподарським об'єднанням ефективно керувати виробництвом сільськогосподарської продукції, зокрема рослинництва. Ця система включає в себе різні компоненти, такі як облік ресурсів, аналіз врожаю, контроль над витратами і інші інструменти для оптимізації процесів виробництва рослинництва.

Основні елементи обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва включають:

1. Облік ресурсів. Спостереження та облік використання сільськогосподарських ресурсів, таких як земля, вода, добрива, насіння тощо.

2. Планування виробництва. Створення планів посіву, обробітку поля, поливу, добрив та інших агротехнічних заходів.

3. Моніторинг виробництва. Ведення обліку всіх робіт і процесів, пов'язаних з вирощуванням рослин, включаючи дати виконання робіт, витрати матеріалів і праці, та іншу інформацію.

4. Аналіз врожаю. Оцінка врожайності, визначення якості продукції і визначення прибутковості.

5. Фінансовий облік. Ведення обліку фінансових операцій, витрат і доходів, пов'язаних з виробництвом продукції рослинництва.

6. Аналіз витрат. Визначення витрат на виробництво продукції рослинництва і пошук можливостей для їх оптимізації.

7. Звітність. Створення звітів і аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень на основі облікових і аналітичних даних.

Враховуючи викладене вище, обліково-аналітичне забезпечення допомагає сільськогосподарським підприємствам керувати ресурсами, планувати роботи, виявляти слабкі місця у виробництві та оптимізувати процеси для підвищення ефективності і прибутковості продукції рослинництва. Воно також допомагає вдосконалювати агротехніку та вирощувати якісну продукцію для забезпечення

продовольчої безпеки країни і забезпечення експортного потенціалу сільськогосподарських підприємств, вихід їх на нові ринки збуту продукції.

Інформаційні джерела

1. Наповнюють бюджет і годують. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/napovnyuyut-byudzhet-i-goduyut/>.

2. Тарас Висоцький: Окупанти крадуть в українських аграріїв зернові, олію, овочі та сільгосптехніку URL: <https://minagro.gov.ua/news/visockij-okupanti-kradut-v-ukrayinskih-agrariyiv-zernovi-oliyu-ovochi-ta-silgosptechniku>.

3. Безверхий К.В., Ковач С.І. Облік та оцінка біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 1. С. 229-239.

УДК 657

С.І. Васи́лін, д-р екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ МАЙНА БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основу функціонування бізнес-суб'єктів становить майно, яке включає необоротні та оборотні активи, використання яких є основою генерування економічних вигод та безперервного протікання технологічного циклу. Із початком повномасштабного військового вторгнення російської федерації на територію України, бізнес-суб'єкти низки регіонів України, особливо на сході, півдні та півночі, зустрілися з низкою загроз, втратою контролю чи фізичним знищенням майна.

З погляду бухгалтерського обліку реалії війни вважаються надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами, які у пов'язані з тимчасовою окупацією територій розташування бізнесу та майна; знищенням майна внаслідок обстрілів чи ракетних ударів; псуванням майна (будівель, техніки, обладнання, виробничих запасів, продукції, товарів) внаслідок неможливості доступу до нього; крадіжками майна та продукції та ін.

На сьогодні понад 18% території України перебуває під тимчасовою окупацією російським режимом. Згідно Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», «за державою Україна, територіальними громадами сіл, селищ, міст, розташованих на тимчасово окупованій території, органами державної влади, органами

місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права зберігається право власності, інші речові права на майно, у тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованій території» [1]. Водночас, об'єкти, які перебувають на тимчасово окупованій території, у бухгалтерському обліку відображають у складі активів підприємства; щодо зазначених об'єктів підприємство має застосовувати процедуру знецінення (визнавати втрати від зменшення корисності) за правилами НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» [2].

По суті за об'єктами, щодо яких втрачено контроль, втрачено критерії щодо їх визнання активами. Проте, згідно Порядку подання фінансової звітності, у річній фінансовій звітності інформація про активи, до яких неможливо забезпечити безпечний та безперешкодний доступ, відображають за даними бухгалтерського обліку [3].

Згідно Листа Міністерства фінансів України від 09.12.2020 № 41020-01-10/38057, підприємства, що знаходяться на тимчасово окупованій території та/або на території проведення антитерористичної операції (або їх структурні підрозділи (відокремлене майно) перебувають на зазначених територіях), проводять інвентаризацію у випадках, обов'язкових для її проведення, тоді, коли стане можливим забезпечити безпечний та безперешкодний доступ уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал цих підприємств [4]. Зазначені підприємства зобов'язані провести інвентаризацію станом на 1 число місяця, що настає за місяцем, у якому зникли перешкоди доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити результати інвентаризації в бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду. Отже, поки не відбудеться повноцінна інвентаризація, неможливо припинити обліковувати майно, навіть якщо воно не відповідає умовам для визнання його активами.

Таким чином, чинні нормативно-правові акти обумовлюють такі можливі моделі обліку пошкодженого, втраченого, знищеного чи тимчасово окупованого майна:

1. Визнання знецінення (зменшення корисності) активів, що пошкоджені внаслідок бойових дій з дати такого пошкодження (на підставі первинних документів).

2. Списання активів, що пошкоджені внаслідок бойових дій, щодо яких втрачено контроль чи які перебувають у зоні активних бойових дій (на підставі первинних документів).

3. Призупинення нарахування амортизації в податковому обліку за активами, що пошкоджені внаслідок бойових дій з місяця, наступного за місяцем визнання шкоди тощо.

За нормами п. 5 П(С)БО 28 оцінювати, чи існують ознаки можливого зменшення корисності активу, підприємство повинне на дату річного балансу. При визначенні суми очікуваного відшкодування активу за однією з оцінок, важливих для процедури зменшення корисності, підприємству також треба спиратися на інформацію про вартість саме на дату річного балансу [2]. У разі наявності будь-якої такої ознаки розраховують суму очікуваного відшкодування активу. Тобто обов'язковий тест на знецінення (зменшення корисності) проводять наприкінці кожного фінансового року. В обліку ці операції обліковуються наступним чином (табл.). Водночас, списання запасів здійснюється на підставі Інвентаризаційних актів із оформленням відповідних Актів списання запасів (Дефектних актів, Актів фіксації пошкоджень тощо).

Таблиця 1 – Основні кореспонденції рахунків з обліку майна в умовах обставин, обумовлених впливом війни

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Відображено втрати від зменшення корисності ОЗ / НМА	972	131 / 133
За умови попередніх переоцінок ОЗ / НМА:		
• на суму зменшення корисності в межах перевищення попередніх дооцінок (вигід від відновлення корисності) над уцінками (втратами від зменшення корисності)	411	131 / 133
• на суму різниці	972	131 / 133
Відображено вигоди від відновлення корисності ОЗ/НМА	131 / 133	742
Відображено списання (ліквідацію) ОЗ:		
• на суму залишкової вартості	976	10
• на суму зносу (амортизації)	131	10
Списано вартість зіпсованих / знищених / викрадених запасів	947	20/21/22/ 26/27/28
Списано торгові націнки за товарами, які обліковують за ціною продажу	285	282
Відображена уцінка запасів на дату балансу	946	20/26/27/28

Джерело: систематизовано автором на основі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Таким чином, доки не відбудеться повноцінна інвентаризація, неможливо припинити обліковувати майно. Ведення обліку, зокрема реєстрація подій та дій щодо майна бізнес-суб'єктів, які виникають внаслідок воєнних подій та тимчасової окупації, є необхідною умовою для достовірного та об'єктивного представлення інформації, яка використовується різними зацікавленими сторонами для прийняття управлінських рішень на різних рівнях: мікро, мезо- і макрорівнях.

Інформаційні джерела

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України № 1207-VII від 15.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: наказ МФУ №817 від 24.12.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення: 02.11.2023).

3. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: постанова КМУ № 419 від 28.02.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.11.2023).

4. Щодо обліку об'єктів, що знаходяться на тимчасово невідконтрольній території: лист МФУ № 41020-01-10/38057 від 09.12.2020 р. URL: <https://document.vobu.ua/doc/13790> (дата звернення: 02.11.2023).

УДК 330.101

Ю.С. Герасименко, д-р екон. наук, доц. (*БІНПЮ, Біла Церква*)

РОЛЬ КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИЧОГО ПЕРСОНАЛУ У ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Роль кваліфікованого робітничого персоналу у процесі повоєнного відновлення України є вельми важливою. Після завершення війни, країна потребуватиме значних зусиль для відновлення своєї інфраструктури, економіки, соціальних систем та інших сфер життя. Кваліфікований робітничий персонал грає ключову роль у цьому процесі.

Кваліфіковані робітники, такі як будівельники, електрики, сантехніки та інші спеціалісти, виконують роботи з відновлення та розвитку доріг, мостів, житлових будівель, енергетичної і водопостачальної інфраструктури. Робітники, які мають навички в різних галузях, включаючи промисловість, сільське господарство та

виробництво, допомагають відновити виробництво та підприємства, що постраждали внаслідок конфлікту. Медичні працівники, освітяни та інший персонал забезпечують найнеобхідніші соціальні послуги населенню, включаючи медичний догляд, освіту та психосоціальну підтримку.

Кваліфіковані вчителі та тренери відіграють важливу роль у відновленні освітніх систем, навчанні дітей та дорослих, щоб забезпечити майбутнє розвитку країни. Кваліфікований робітничий персонал вносить свій вклад у впровадження сучасних технологій й інновацій у різних сферах економіки, що сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності. Робітничий персонал приєднується до громадських організацій та ініціатив, спрямованих на покращення рівня життя та підтримку внутрішнього миру.

Державна служба зайнятості розглядає способи забезпечення потреб в кваліфікованих кадрах для воєнної економіки, враховуючи вплив активних воєнних дій, економічного спаду і негативних демографічних чинників. За цільовою співпрацею з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міністерством освіти і науки, Федерацією роботодавців та програмою EU4Skills, Державна служба зайнятості провела широкомасштабне опитування в українських роботодавців у лютому. Близько 8 тисяч керівників підприємств та організацій з 12 різних галузей економіки взяли участь у цьому опитуванні [1].

За аналізом даних від аналітиків Державної служби зайнятості, на кінець попереднього року в Україні безробіття досягло рекордних 33,3%. Тим часом, приблизно третина (30%) роботодавців повідомили про проблеми з пошуком персоналу.

Основними причинами дефіциту робочої сили, як найчастіше вказували роботодавці, були обмежена кількість кандидатів (33,4%) та недостатній рівень кваліфікації претендентів на вакансії (22,9%). Проте лише мінімальний процент компаній, тобто 2%, на кінець року мали плани щодо додаткового найму працівників. Тим не менш, третина роботодавців визначила свій намір збільшити робочу силу у майбутньому. Дослідники пояснили це тим, що наразі бізнес виявляє певну обережність у плануванні на середньострокову і особливо на довгострокову перспективу.

Серед найбільш вимаганих професій у минулому році найчастіше були шукачі працівників, що виконують прості робочі обов'язки, включаючи водіїв, вантажників, медсестер, підсобних робітників, трактористів, продавців та інших [2].

Загалом, кваліфікований робітничий персонал є важливим ресурсом у процесі відновлення країни після війни, і їхні зусилля сприяють відновленню економіки, соціальних структур і інфраструктури, сприяючи стабільності та розвитку країни. Їхні знання, навички та зусилля грають вирішальну роль у відновленні всіх сфер суспільства, що допомагає зміцнити стабільність та сприяти розвитку країни після пережитих труднощів. Важливо також підтримувати та інвестувати в розвиток освіти та професійної підготовки, щоб забезпечити постійний ріст кваліфікації та компетентності робітничого персоналу для подальшого відновлення та розвитку країни.

Інформаційні джерела

1. Ринок праці після війти: Україні бракуватиме 4,5 мільйона робочих рук. URL: <http://surl.li/hruyt>
2. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>

УДК 657.1

Л.Б. Гнатишин, д-р екон. наук, проф. (*ЛНУП, Львів*)

К.С. Янковська, канд. екон. наук (*ЛНУП, Львів*)

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація в сфері обліку стає невід'ємною складовою стратегічних змін в бізнес-процесах та дозволяє підприємствам ефективніше управляти даними, оптимізувати витрати, покращувати внутрішні процеси та забезпечувати відповідність з вимогами регулюючих органів. Це полегшує роботу бухгалтерів, зменшує ризики помилок та покращує якість фінансової інформації.

Ключовими аспектами, що підкреслюють актуальність цифрової трансформації бухгалтерського обліку є:

1. Ефективність та точність: цифрові інструменти дозволяють автоматизувати багато рутинних процесів, зменшуючи ймовірність помилок та підвищуючи точність облікових даних.

2. Скорочення часу: цифрові технології прискорюють обробку даних, дозволяючи швидше генерувати звіти та аналізувати фінансову інформацію. Це сприяє прийняттю оперативних управлінських рішень.

3. Відповідність законодавству та регуляторним вимогам: цифрові системи обліку можуть бути налаштовані таким чином, щоб

забезпечити відповідність з різними нормативними вимогами та сприяти прозорості та відкритості в обліковій звітності.

4. Вдосконалення аналітики: цифрові інструменти дозволяють вдосконалити аналітичні здібності, що дозволяє проводити більш детальний та точний аналіз фінансових даних для прийняття стратегічних рішень.

5. Забезпечення конкурентоспроможності: підприємства, які впроваджують цифрову трансформацію в обліку, мають перевагу у конкурентній боротьбі, оскільки це дозволяє їм швидше реагувати на зміни на ринку та ефективніше пристосовуватися до нових умов.

6. Покращення взаємодії з клієнтами та партнерами: цифрові інструменти можуть полегшити обмін інформацією з клієнтами та партнерами, забезпечуючи швидку та ефективну комунікацію щодо фінансової інформації та звітності.

На думку Гавриленко Н. та Козицької Н. для досягнення успішної цифрової трансформації бухгалтерського обліку необхідно забезпечити належну підготовку персоналу та визначити оптимальну стратегію впровадження технологій [1].

Реалізація цифрової трансформації повинна враховувати особливості, потреби та специфіку конкретного підприємства.

Найбільш поширеними інформаційними технологіями, які використовуються в обліку є:

1. Електронні облікові системи: це програми, які дозволяють вести облік фінансів, створювати звіти та ведення обліку на підприємстві. Вони можуть бути загальні, як QuickBooks або Microsoft Dynamics, або спеціалізовані для конкретних галузей.

2. Хмарні технології: зберігання даних та програм в хмарі дозволяє забезпечити доступ до облікової інформації з будь-якого місця та пристрою. Це робить облік більш мобільним та зручним.

3. Штучний інтелект (AI) та аналітика: AI допомагає в обробці великої кількості даних та розпізнаванні закономірностей. Аналітичні інструменти використовуються для прогнозування фінансових результатів та прийняття управлінських рішень.

4. Електронний документообіг: замість паперових документів, багато підприємств перейшли до електронних систем документообігу, що дозволяє більш ефективно зберігати та обмінюватися документами.

5. Системи безпеки: забезпечення безпеки даних та заборона несанкціонованого доступу стають дедалі важливішими в умовах зростаючих загроз кібербезпеці.

6. Мобільні додатки: деякі облікові програми та системи доступні через мобільні додатки, що робить їх доступними для користувачів у русі.

7. Блокчейн: блокчейн-технологія може бути використана для створення надійної системи обліку та перевірки транзакцій.

Інформаційні технології дозволяють підприємствам більш ефективно та точно вести облік, зменшити ризики та сприяти прийняттю найкращих управлінських рішень. З розвитком цих технологій облік стає більш інноваційним та допомагає підприємствам залишатися конкурентоздатними в сучасному бізнес-світі.

Погоджуємось з думкою Домбровської Н. що цифрова трансформація не є простим завданням. Вона вимагає від компаній не тільки інвестування коштів у нові технології, але й перегляду бізнес-процесів, навчання персоналу та забезпечення кібербезпеки [2].

На кожну стадію виробництва продукції суттєво впливає цифровізація. Зокрема, застосовуючи сучасні цифрові інтернет-технології на стадії заготівлі (постачання), підприємство не зазнає значних фінансових витрат, позаяк різні онлайнсервіси, мобільні платформи, спеціальні аграрні цифрові майданчики з пошуку постачальників (посадкового матеріалу, сировини, товарно-матеріальних цінностей, засобів захисту рослин тощо) можна використовувати зазвичай безкоштовно або з мінімальними витратами на підписку. Тому на стадії заготівлі можливо зекономити ресурси підприємства за рахунок ефективного використання цифрових технологій, що залежить тільки від активності й обізнаності осіб, відповідальних за процес постачання. Виявлені найкращі цінові пропозиції та умови поставки продукції забезпечують аграрним підприємствам суттєву економію на придбанні предметів праці.

Завдяки інноваційним обліковим системам та аналітичним рішенням, підприємства можуть заощаджувати час та ресурси, які раніше витрачали на рутинні завдання. Це дозволяє співробітникам більше уваги приділяти стратегічному плануванню та розвитку бізнесу. Інноваційні трансформації в сфері обліку та аналітики важливі для того, щоб українські підприємства були готові до викликів та можливостей, які надає членство в Європейському Союзі. Це вимагає не лише технологічних змін, але і культурних зрушень у способі управління та ведення бізнесу. Тільки через інновації можна забезпечити сталу конкурентоспроможність та відкрити нові можливості для розвитку на шляху до ЄС. Зі збільшенням використання інформаційних технологій, питання кібербезпеки стає все важливішим. Підприємства повинні вдосконалювати свої системи захисту даних, щоб убезпечити облікову інформацію від кібератак та незаконного доступу.

Отже, трансформації в галузі обліку та аналітики важливі для

підготовки країни до вступу до ЄС та успішного функціонування на європейському ринку. Вони допомагають підприємствам підвищити ефективність, відповідати вимогам європейських норм та залишатися конкурентоспроможними у світі зростаючих технологічних можливостей.

Інформаційні джерела

1. Гавриленко Н., Козицька Н. Аналітичне забезпечення цифрових трансформацій. *Економіка та суспільство*, 2022. № 38. DOI:10.32782/2524-0072/2022-38-38

2. Домбровська Н. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: вплив технологій на ефективність та якість фінансової звітності. *Економічний аналіз*. 2023 рік. Том 33. № 2. С. 239-246. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.239>

УДК 657

В.М. Жук, д-р екон. наук, проф., академік (НААН «ІАЕ», Київ)

С.М. Гринявський, здоб. PhD (НААН «ІАЕ», Київ)

ВЗІРЦІ ПОВЕДІНКИ БУХГАЛТЕРА – ВАЖЛИВА РИСА ІНСТИТУТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Не для кого вже не є новина, що без бухгалтерського обліку в теперішньому суспільно-економічному світі просто, ніяк, адже виглядало б воно так, що всі люди говорять різними мовами. Натомість бухгалтерський облік їх об'єднує та спрямовує на результат який висвітлюється в єдиній належно сформованій інформації через фінансову та управлінську звітність, різного роду регламентованих документів, первинні факти реєстрації господарського життя суб'єкта господарювання. Дані викладені в бухгалтерському обліку є зрозумілими майже для всіх економічно грамотних працівників, але є більш прийнятними для бухгалтерів.

Бухгалтер - це простими словами: людина, митець яка може розшифрувати все те що реально відображається в документах, без перебільшень, тобто без "штучно" створених прибутків чи збитків компанії, пояснити реальний результат діяльності.

Від наведених даних та висловленої думки бухгалтера про них відбувається створення неупереджених рішень керівництва. Варто пояснити що думка бухгалтера формується від його знань, професіоналізму, досвіду, бачення та аналізу формальних та неформальних чинників (інститутцій) в

тій чи іншій ситуації, а й його поведінки. Саме поведінка виступає одним з рішучих чинників які впливають на подання, виклад інформації яку має надати бухгалтер іншим користувачам.

Інститут бухгалтерського обліку спрямований на інформаційне забезпечення економічних відносин між різними соціальними групами, згідно з принципами обліку, носить сталий та безперервний характер. Окремо слід зазначити, що загалом інститути створюються для задоволення тих чи інших потреб, для усунення дискомфорту в суспільстві. Інститут бухгалтерського обліку дає можливість членам суспільства задовольняти потреби у необхідній для прийняття рішень інформації та в її професійному поясненні як самим укладачами такої інформації, так і незалежними професіоналами, які працюють в сфері бухгалтерського обліку, і слугує дієвою системою зниження невизначеності та ризиків прийняття цих рішень. Без системи відомостей, які надають та пояснюють професійні бухгалтери, неможливі дієві комунікації, між учасниками господарських відносин на мікро- та макрорівні, неможливе зростання економіки у системі соціальних відносин. Потреба в інформації задовольняється не автоматично в стихійному функціонуванні ринку, а саме зорганізованими зусиллями учасників економічних відносин, а в основній частині - бухгалтерами, за допомогою системи інститутів, які формують інститут бухгалтерського обліку [1]. Тому варто засвідчити, що центральною фігурою в системі бухгалтерського обліку виступає саме бухгалтер зі всіма своїми цінностями та вміннями.

На практиці бухгалтерська наука має свій перелік ролей, які на рівні підприємства реалізуються через поняття "головний бухгалтер", "бухгалтер з оплати праці" тощо, а на вищому рівні - через поняття "професійний бухгалтер", "аудитор". Такий перелік кожного учасника формує його місце у загальній ієрархії інституту бухгалтерського обліку. Всі перелічені представники мають керуватися певними настановами і взірцями поведінки бухгалтерів, які окреслюються через один з елементів письмових регламентів, що входять до попередньої ознаки - через Кодекси етики професійних бухгалтерів та аудиторів. Ці настанови полягають у вимозі незалежного професійного судження, чесності, компетентності, об'єктивності, обачності, неупередженості, конфіденційності тощо.

Норми поведінки бухгалтерських працівників вперше розробили у США Американська асоціація бухгалтерів у 1987 р. Цілі бухгалтерської професії полягають у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму, в досягненні найкращих результатів діяльності й загалом у задоволенні інтересів громадськості,

що зазначається у Кодексі етики професійних бухгалтерів. Професійна етика має відображати позицію людей саме цієї професії.

Професійна поведінка безпосередньо пов'язана з дотриманням професійної моралі. Саме відповідно з призначенням професії – місією – необхідно розглядати професійну етику.

Моральні норми, поведінка є загальними для членів суспільства поза професійною приналежністю, але професійна етика визначається у відповідності з потенційними етичними проблемами обумовленими функціонуванням професійного середовища в соціумі. Зокрема, неоднозначні і актуальні етичні проблеми в сучасному бізнесі пов'язані з тим, що з одного боку бухгалтер як посадова особа реалізує комунікаційні функції (підприємство – держава; підприємство – власники, інвестори; адміністрація підприємства – наймані працівники тощо). Професійне призначення бухгалтера, в першу чергу, це інформаційне забезпечення всіх учасників господарської діяльності неупередженою об'єктивною та добросовісною інформацією про стан активів та капіталу, а також даних стосовно господарських процесів та їх результатів відповідно з інформаційними запитами. Для досягнення цілей бухгалтерської професії бухгалтери повинні дотримуватися ряду передумов та засадних принципів.

Таким засадним принципом є професійна поведінка. Обов'язок професійного бухгалтера утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію, вимагає, щоб організації – члени Міжнародної федерації бухгалтерів, розробляючи стандарти етики, враховуючи відповідальність професійного бухгалтера перед клієнтами, третіми сторонами, іншими бухгалтерами, працівниками, роботодавцями та громадськістю в цілому.

Як висновок, слід зазначити що поведінка бухгалтера це номінальна річ в загальній системі, адже саме вона дає поштовх на відobreження інформації чи то згідно національних стандартів (НПСБО) чи міжнародних (МСФЗ) норм, та їх розуміння. Тому щоб досягти успіху українському бухгалтеру, на сьогодні в військовий час, недостатньо знати роботу, яку виконуєш щодня, необхідно пам'ятати про моральні цінності, як загальнолюдські так і професійні. Будучи професійним бухгалтером, необхідно відповідати за імідж професії, оскільки не дотримуючись принципів професійної етики (поведінки), можна заплямувати всіх представників даної професійної сфери.

Інформаційні джерела

1. Жук В.М. Наукова гіпотеза трактування бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту. Облік і фінанси АПК. 2012. № 2. С.14-22.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Основним завданням підприємства будь-якої галузі є ефективне управління господарською діяльністю, що є запорукою зростання прибутку. В умовах економіко-політичної кризи, всеохоплюючої діджиталізації та шляху нашої країни до ЄС, все більшої актуальності набуває підвищення якості інформаційно-аналітичного забезпечення, а також створення надійної системи фінансово-економічної безпеки.

Успішність суб'єкта господарювання майже завжди оцінюється у вартісному вираженні, що потребує створення надійної системи фінансово-економічної безпеки, перед якою стоять наступні основні завдання: виявлення загроз у внутрішньому та зовнішньому середовищі; вживання превентивних заходів щодо попередження збитковості суб'єкта господарювання, своєчасне виявлення ризиків та розробка заходів щодо їх усунення та запобігання у майбутньому.

Звичайно, мова йде, передусім, про середні та великі підприємства, де фінансово-економічна безпека є фундаментом стабільності та стратегії провадження діяльності, яка включає в себе різні способи та механізми, при поєднанні яких може бути утворено єдину систему захисту підприємства від зовнішніх і внутрішніх чинників.

Наразі власники підприємств мають усвідомлювати як реагувати на економічні та політичні зміни, які заходи вжити та які шляхи подолання обрати. Варто пам'ятати про внутрішні загрози, які доцільно усунути або зменшити їх вплив за допомогою розробки певної системи діючих заходів. Серед таких загроз можна виділити: неякісне управління; недостатнє інформаційно-аналітичне забезпечення; нестачу матеріальних, людських ресурсів; неефективну систему внутрішнього контролю як господарської діяльності в цілому, так і окремих господарських процесів, починаючи від виробництва продукції, закінчуючи, безпосередньо, реалізацією.

Серед способів підвищення фінансово-економічної безпеки підприємства доцільно зосередити увагу на підвищенні якості системи управління шляхом досягнення достовірності та надійності інформаційно-аналітичного забезпечення, а також надійної системи внутрішнього контролю. Запропонована система підвищення

фінансово-економічної безпеки підприємств представлена на рис. 1.

Рис. 1. Система підвищення фінансово-економічної безпеки підприємств

Наразі підприємства вимушені розраховувати лише на власні сили, ефективне управління виробничою та збутовою політиками, застосування результатів внутрішніх перевірок у плануванні діяльності, що дозволить втриматись на сучасному ринку. Управління ризиками і є одним з головних завдань системи управління підприємством.

Зауважимо, що ступінь контролю господарської діяльності визначається рівнем впливу проведених заходів на результати діяльності та їхню оцінку. Надійна, налагоджена система внутрішнього контролю сприятиме прийняттю управлінських рішень в межах окремого структурного підрозділу, а також буде інформаційним підґрунтям для здійснення внутрішнього аудиту.

Запропонована система фінансово-економічної безпеки підприємств повністю відображає специфіку діяльності тих підприємств, діяльність яких передбачає цілу низку господарських процесів: від виробництва до реалізації продукції. Так, у даному випадку, кожен конкретний процес на підприємстві передбачає певний вид контролю.

Аудит відповідності полягає у перевірці обґрунтованості списання затрат до собівартості. Аудит фінансової звітності показує важливість дотримуватися чинних нормативно-правових норм обліку та подання звітності для підприємств, а особливо тих, діяльність яких передбачає забезпечення прозорості діяльності. Аудит ефективності впливає на результативність і рентабельність, бо є можливість керувати багатьма процесами. В той же час, операційний аудит забезпечує постійне оновлення інформації, сприяє пошуку нових моделей підвищення ефективності діяльності підприємства.

Наразі власники підприємства ставлять перед системою внутрішнього контролю завдання зробити акцент саме на охопленні всіх господарських процесів підприємства, ідентифікації та оцінці ризиків, розробці заходів щодо їх усунення, і, особливо – контролі за виконанням таких заходів й прогнозуванні ймовірного повторного їх виникнення. Все це сприятиме забезпеченню фінансово-економічної безпеки підприємства, основна роль якої полягає у захисті його сталого функціонування. Отже, для успішного функціонування, підвищення конкурентоспроможності підприємства мають створити надійну систему внутрішнього контролю господарської діяльності як запоруку фінансово-економічної безпеки. Кожен крок сучасного підприємства має бути виваженим та обґрунтованим, зважаючи на те, що всі господарські операції, навіть зовсім незначні, можуть так чи інакше вплинути на його фінансово-економічну безпеку.

ЕКОСИСТЕМА ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

Селекція та обґрунтування стратегії і тактики діяльності бізнесу в умовах екстраординарних викликів і перешкод потребують дієвих механізмів й інструментів управлінських впливів, що не лише дають повне розуміння ситуації та контроль над нею, але й є точкою зростання. Для вітчизняних підприємств, які прагнуть бути конкурентоспроможними та успішними, навіть у надскладних умовах військового стану, консеквентним базисом реалізації ініціатив відновлення та сталого розвитку є бізнес-аналітика.

Наразі світ рухається зі стрімкою швидкістю, й постійне зростання обсягу даних, їх складність актуалізують розробку і запровадження у роботу бізнес-аналітика новітніх підходів, інструментів і цифрових технологій обробки інформації, що надходить з різних джерел і є корисною для ухвалення стратегічних і операційних рішень. Комплекс цифрових рішень, які дозволяють менеджменту підприємств збирати, аналізувати та використовувати дані для управління, формує унікальну екосистему бізнес-аналітики, що інтегрує різні компоненти, включно з аналітичними інструментами, інтеграцією даних і візуалізацією задля обґрунтування рішень з підвищення ефективності функціонування й досягнення бізнес-цілей.

Екосистема цифрових рішень для бізнес-аналітики орієнтована на обробку та аналіз великих масивів фінансової і нефінансової інформації в режимі реального часу, що дозволяє отримувати точні та достовірні дані в оперативному порядку та оптимізувати бізнес-процеси підприємства. Крім того, вона покращує процеси прогнозування та планування, що дає змогу підприємствам бути гнучкими та адаптивними на ринку. В комплексі це забезпечує підвищення операційної ефективності, покращення якості прийнятих рішень і скорочення часу на їх прийняття.

Прерогативами цифрових рішень у бізнес-аналітиці є:

- поліпшення точності та достовірності даних, їх об'єднання з різних джерел і проведення комплексного аналізу, що дає більш повне уявлення про бізнес-ситуацію, а також зниження ймовірності помилок, пов'язаних із людським фактором (через автоматизацію процесу збирання та оброблення даних);

- спрощення і прискорення процесу прийняття рішень через

швидке опрацювання, аналіз даних і отримання бізнес-аналітиками необхідної інформації, яка дає змогу підприємствам реагувати на зміни на ринку та ухвалювати зважені рішення в режимі реального часу;

– поліпшення процесів прогнозування та планування через застосування аналітичних інструментів, які дають змогу проводити прогнози на основі історичних даних і здійснювати сценарні моделювання для оцінки різних варіантів розвитку подій, що допомагає підприємствам ухвалювати більш обґрунтовані рішення та планувати свою діяльність на майбутнє.

Архітектоніку екосистеми цифрових рішень для бізнес-аналітики формують:

– джерела даних – внутрішні (бази даних, CRM-системи, ERP-системи тощо) та зовнішні (веб-сервіси, соціальні медіа, ринкові дані, географічні інформаційні системи тощо);

– збір та інтеграція даних – процеси об'єднання даних з різних джерел у єдину систему, яка забезпечує доступність цих даних для аналізу, зокрема інтеграційні платформи та інструменти для об'єднання даних ETL (Extract, Transform, Load) процеси для збору, очищення та перетворення даних з різних джерел в єдиний формат для подальших досліджень;

– аналітичні інструменти – програмні засоби і технології, які дозволяють менеджменту підприємств збирати, обробляти й аналізувати дані, зокрема бізнес-аналітичні платформи Tableau, Power BI, QlikView (для візуалізації та аналізу даних), статистичні пакети R або Python (для складніших аналітичних завдань), машинне навчання та штучний інтелект (для прогнозування та виявлення патернів в даних):

– бази даних та сховища – дата-сховища та долони даних (для збереження та управління обробленими даними) і NoSQL бази даних (для збереження великих обсягів неструктурованих даних);

– сервіси та API (Application Programming Interface) – сервіси для реалізації різних аналітичних функцій (геоінформаційні, маркетингові, фінансові сервіси тощо) та API для зв'язку між різними компонентами екосистеми;

– системи безпеки та автентифікації – механізми захисту даних та доступу до них, включаючи рівні доступу, шифрування та автентифікацію користувачів;

– інфраструктура – сервери, обчислювальний хмарний ресурс, мережі та засоби для забезпечення високої доступності та продуктивності аналітичної системи;

– управління проектами та колаборація – інструменти і засоби для планування та виконання проектів бізнес-аналізу, спільної роботи, спілкування та обміну даними між аналітиками та іншими стейкхолдерами;

– моніторинг та оптимізація – інструменти для відстеження продуктивності системи та результатів аналізу, а також для вдосконалення процесів;

– навчання та розвиток – тренінги, освіта та навчальні ресурси для аналітиків та інших працівників, які використовують систему.

Симбіоз складових архітектури екосистеми цифрових рішень, їх варіативність [1] та їх інтеграція сприяють ефективності процесів збору і аналізу даних, а поява нових цифрових інструментів змінює її ландшафт і обумовлює покращення й полегшення процесів прийняття стратегічних рішень в бізнесі, розробки інноваційних стратегій [2].

Отже, з урахуванням швидкого розвитку технологій і постійного збільшення обсягу даних, впровадження цифрових рішень у бізнес-аналітику стає невід’ємною частиною успішної стратегії підприємства [3]. Екосистема цифрових рішень для бізнес-аналітики продовжує розвиватися і пропонує все більше можливостей для підприємств, зокрема – розкриття їх потенціалу, зростання і досягнення поставлених цілей. Використання штучного інтелекту, машинного навчання, хмарних рішень та інструментів візуалізації забезпечують ефективність опрацювання та аналізу даних, що сприяє ухваленню більш поінформованих та конструктивних рішень. Щоб залишатися успішними на ринку бізнес-аналітики важливо стежити за цими тенденціями й вчасно адаптуватися до змін.

Інформаційні джерела

1. Kashchena N. Digital technologies providing multi-vector increase in the performance of the commercial activities of enterprises. *Digital transformation and technologies for sustainable development all branches of modern education, science and practice: International Scientific and Practical Conference Proceeding, January 26, 2023* / Edited by I. Zuchowski, Z. Sharlovykh, O. Mandych. Publishing house: MANS w Łomży, Lomza, Poland, 2023. Part 2. P. 63-67. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/29362/1/zbior_prac_tom_2__2601_2023-63-67.pdf

2. Kashchena N., Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. *Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship : monograph*. Tallinn : Teadmus OÜ, 2022. P. 238–254. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31559>

3. Чкан А. С., Гостева Ю. А. Сутність аналітичної роботи та інструменти бізнес-аналітики в управлінській діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 3 (03). 2016. С. 155-158.

Н.Б. Кашена, д-р екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

О.М. Ляпун, здоб. PhD (ДБТУ, Харків)

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ У ФОКУСІ ESG-СТАНДАРТІВ

У діловій практиці сучасного світу посилюються акценти стійкості та соціальної відповідальності й зростає потреба в обліку та звітності, які враховують не лише фінансові показники, а й фактори, пов'язані з довкіллям, соціальними питаннями та управлінням корпоративного рівня. Орієнтирами для представлення та оцінки фінансових і нефінансових даних звітності підприємства є ESG (Environmental, Social, Governance) стандарти. Євроінтеграційний шлях України вимагає готовності до змін та схильності до комплаєнсу дезидератів ESG-стандартів. Якщо український бізнес не враховуватиме цей довгостроковий тренд, залучення капіталу на відновлення у повоєнний час обходитиметься значно дорожче або навіть стане неможливим.

Тренд ESG вже визнаний світом, і на міжнародній арені багато компаній зважають на фактори ESG при формуванні стратегій розвитку [1]. В Україні це здебільшого представники великого бізнесу, міжнародні компанії або компанії, які співпрацюють з міжнародним бізнесом.

З перших днів повномасштабної війни для всіх без винятку суб'єктів господарської діяльності різних сфер бізнесу соціальний складник вийшов на перший план. Питання енергоефективності та «зеленої» енергетики як частини програми відновлення держави після війни теж є часткою практик ESG. Тому можна сказати, що залежно від поточної ситуації та галузі фокус змінюється на E, S або G, але тренд залишається нагальним [2].

Імплементация та впровадження ESG-практик в Україні потребують: бажання керівництва підприємств бути кращими на ринку та привабливими для інвесторів; державного регулювання та формування законодавчого середовища, яке змінюватиметься завдяки новому статусу України як кандидата на вступ до ЄС; регламентації єдиного порядку представлення та подання звітності згідно зі стандартами ESG.

Для підприємств ключовими аспектами, пов'язаними з обліком їх діяльності та звітністю в контексті ESG-стандартів є:

– збір даних та облік ESG-показників. Перший крок – це збір необхідних даних щодо впливу діяльності на навколишнє середовище,

соціальні аспекти та корпоративне управління. Це може включати в себе вимірювання викидів, використання ресурсів, діяльність у галузі безпеки тощо;

- звітність згідно з ESG-стандартами. Після збору даних, важливо підготувати звітність, яка включатиме інформацію про ESG діяльність та показники. Це може бути частиною річної фінансової звітності або окремим документом, таким як «Звіт про сталість». Звітність має бути прозорою та доступною для зацікавлених сторін;

- стандарти ESG звітності. Популярні стандарти включають Global Reporting Initiative (GRI), Sustainability Accounting Standards Board (SASB), та інші. Вони надають вказівки щодо того, як звітувати про різні аспекти ESG;

- аудит і валідація: Деякі підприємства обирають аудит ESG звітності, щоб підтвердити достовірність інформації, яку вони надають. Це може збільшити довіру інвесторів та інших зацікавлених сторін до наданих даних;

- інтеграція ESG в стратегію і прийняття рішень. Облік та звітність ESG мають бути інтегрованими в стратегію діяльності підприємства. Це означає, що ESG-фактори мають враховуватися при прийнятті стратегічних рішень і в довгостроковому плануванні;

- комунікація із зацікавленими сторонами. Важливо спілкуватися з інвесторами, клієнтами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами щодо ESG діяльності та звітності. Це допоможе зберегти довіру та добрі стосунки.

Отже, ESG-стандарти відносяться до факторів, пов'язаних з навколишнім середовищем (Environmental), соціальними аспектами (Social) та управлінням (Governance), і вони стають все більш важливими в контексті сталого розвитку та корпоративної відповідальності. ESG стандарти визначають основні принципи та орієнтири для оцінки та звітності про нефінансові показники. Облік і звітність із дотриманням ESG стандартів є важливою складовою сталого розвитку, що сприяє покращенню репутації підприємства, залученню інвестицій та виконанню регуляторних вимог.

Інформаційні джерела

1. Сталий розвиток та ESG – це не панацея від невдачі, це гра на перспективу. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/blogs/home/posts/2022/02/staly-y-rozvytok-ta-esg.html>

2. Навіть у воєнний час тренд ESG залишається нагальним. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/blogs/home/posts/2022/08/navit-u-voyenny-chas-trend-esg-zalyshayetsya-nagalnym.html>

Н.Б. Кашена, д-р екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

О.В. Яцюк, здоб. PhD (ДБТУ, Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ, ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Надзвичайно важливими завданнями для України в умовах воєнного стану є пошук нових механізмів організації зовнішньоекономічної діяльності з орієнтацією на забезпечення національної безпеки, стабілізацію економіки та післявоєнного відновлення держави. Безпрецедентність характеру сучасних подій визначає доцільність моніторингу, повноту відображення в обліку, своєчасного контролю та всебічного аналізу експортно-імпортних операцій задля визначення короткострокових і середньострокових тенденцій зовнішньоекономічної діяльності та складання стратегічного плану її стабілізації в контексті повоєнного відновлення і сталого розвитку економіки України.

В умовах воєнного стану здійснення обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій дещо відрізняється від звичайної практики мирного часу, і, перш за все, через низку особливостей і обмежень, які діють під час війни:

– обмеження експорту та імпорту – через морально-етичні норми і те, що важливі для оборони та безпеки країни товари стають об'єктом особливих правил ліцензування та квотування. Наразі згідно [1] заборонено ввезення товарів з території країни агресора та її прибічників та введені квоти на експорт окремих категорій товарів (срібло та золото (крім банківських металів), жито, овес, гречка, сіль харчова, фосфорні або калійні мінеральні або хімічні добрива, кам'яне вугілля та аналогічні види твердого палива, одержані з нього (крім коксівного вугілля), природний газ українського походження). Крім того, уповноваженим установам заборонено здійснювати будь-які валютні операції з використанням російських та білоруських рублів учасником яких є особи із місцезнаходженням в російській федерації або в Республіці Білорусь, а також транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривнях/іноземній валюті, відкриті в банках-резидентах. При цьому виняток складає здійснення імпортних операцій резидентів з купівлі товарів критичного імпорту за переліком, затвердженим [2], та здійснення розрахунків (оплати вартості товарів,

робіт та послуг) за кордоном з використанням електронних платіжних засобів або використання за кордоном електронних платіжних засобів для отримання готівкових коштів (з урахуванням ліміту);

– особливості митного оформлення – через зміни митних процедур з метою забезпечення безпеки та контролю над переміщенням товарів через кордон, що призводить до їх послаблення чи посилення. Наразі діє дещо спрощена процедура митного оформлення товарів окремих категорій в режимі імпорту (благодійна допомога; товари відповідно до Постанови КМУ 236 [3]; товари, які імпортують платники 3 групи; товари, зазначені у п. 41 підр. 5 розд. XX ПК України (бензин, газ, важкі дистиляти та інші нафтопродукти); транспортні засоби; товари військового та подвійного призначення), для інших категорій товарів порядок виконання митних формальностей залишився без змін;

– зміна податків та мит – через те, що уряд може ввести тимчасові податки та мита чи спростити діючі (загальні та спеціальні податки на експорт і імпорт) для фінансування військових операцій та забезпечення потреб армії. Наразі законодавець звільнив від оподаткування митними / податковими платежами низку товарів (табл. 1);

– облік і звітність – через важливість забезпечення точного обліку та відповідного відображення у звітності результатів експортно-імпортних операцій, що вимагає посилення облікових процедур і ведення спеціальних звітів для уряду;

– санкції та обмеження – через вплив введених у зв'язку з військовим станом санкцій проти інших країн або суб'єктів, що порушують закони чи загрожують національній безпеці країни, на обсяги експорту та імпорту товарів і послуг. Наразі це санкції, спрямовані на засудження дій країни агресора на окупованих територіях та відновлення територіальної цілісності України, миру та стабільності в регіоні;

– взаємодія з міжнародними організаціями – через можливість звернення до міжнародних організацій, таких як ООН чи Ліга націй, для регулювання експортно-імпортних операцій та міжнародних справ.

Загалом, в умовах воєнного стану експортно-імпортні операції стають більш складними і регульованими, оскільки головним пріоритетом є національна безпека та оборона. Підприємства та особи, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, повинні бути готові до виконання додаткових вимог і обмежень, і мають уважно стежити за змінами податкового, митного та валютного законодавства, адже в період дії воєнного стану законодавець досить активно вносить зміни, скасовує чинні нормативно-правові акти та запроваджує нові стандарти.

Таблиця 1 – Зміни в оподаткуванні експортно-імпортних операцій

Вид товару	Зміни в оподаткуванні
<p>Прокат плаский з інших легованих сталей, скло безпечне, оптичні прилади для слідування, апаратура для приймання/передачі голосу, зображення, безпілотні літальні апарати без озброєння, метеостанції, броньовані автомобілі.</p>	<p>Звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ при виконанні умови, що кінцевий отримувач: Міністерство оборони України, ЗСУ, правоохоронні органи та інші військові організації, територіальні формування громад. Від сплати акцизного збору звільняються лише броньовані автомобілі, оскільки інші товари не підакцизні, а тому акцизним податком не оподатковуються.</p>
<p>Вантажні автомобілі, автомобілі легкові, мотоцикли, причепи/напівпричепи та транспортні засоби для перевезення пасажирів у кількості до 10 осіб.</p>	<p>Звільнення для фізичних осіб (некомерційних організацій) з 01.04.2022 за умови, що такі транспортні засоби не походять з країни окупанта/агресора та/або не ввезені з країни окупанта/агресора та/або окупованої території.</p>
<p>Товари для цілей національної оборони згідно з п. 29 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про оборонні закупівлі»</p>	<p>Звільнення від сплати ПДВ та ввізного мита на період дії воєнного стану. Акцизний податок сплачується, якщо товар є об'єктом оподаткування.</p>
<p>Продукти харчування, які є соціально значущі, медичні вироби та лікарські засоби із встановленими Кабінетом Міністрів України фіксованими цінами (постанова КМУ № 341 від 20 квітня 2020 р.)</p>	<p>Звільнення від сплати ввізного мита на період дії воєнного стану. Акцизний податок та ПДВ сплачується, якщо товар є об'єктом оподаткування.</p>
<p>Товари, що ввезені платниками єдиного податку 1, 2 та 3 груп (ставка 2% або 5%)</p>	<p>Умовою звільнення від оподаткування ПДВ та ввізного мита є ввезення таких товарів і вільний обіг на території України. Звільнення не поширюється на етанол та інші алкогольні дистиляти, алкогольні напої, пиво (крім квасу, ферментованого «на місці»), тютюнові вироби, тютюн, промислові замітники тютюну, рідини, що використовуються в електронних сигаретах. Акцизний податок з таких товарів сплачується.</p>

Інформаційні джерела

1. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік. Постанова Кабінету Міністрів України №1424 від 29.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1424-2021-%D0%BF#Text>

2. Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту. Постанова Кабінету Міністрів України №153 від 24.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text>

3. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України №236 від 09.03.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP220236?an=4>

4. Панасюк В. М., Птащенко О. В., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпорتنі операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 1 (12). С. 25-34.

5. Кашена Н. Б., Носач Н.М. Облік реалізації товарів на підприємствах торгівлі. Економіка і суспільство. 2016. С. 921–925. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-7-2016.pdf>

УДК 339.137

Л.О. Кирильєва, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ МАРКЕТИНГОВИХ АКТИВІВ У СУЧАСНОМУ РИТЕЙЛІ

Глобалізація економічного середовища змінює орієнтацію бізнес-процесів та актуалізує увагу представників контактної підприємницької групи не тільки на фінансово-матеріальних активах, але й на інтелектуальних ресурсах, які формують престиж суб'єкту господарювання та популяризують його. Базовою та неповторною складовою інтелектуальних ресурсів підприємств, що здатні розширити коло споживачів, утримати їх довіру до якості продукції, збільшити обсяги реалізації, отримати доходи від операційної та інвестиційної діяльності стають маркетингові активи. Однак, не зважаючи на актуалізацію зазначеного виду нематеріальних активів в сучасному ритейлі існують дискусійні питання щодо теоретично-організаційних положень обліку маркетингових активів для формування інформаційно-аналітичного сервісу управління підприємством торгівлі.

Маркетингові активи є інноваційні господарські засоби, роль яких на сучасному етапі істотно зростає у функціонуванні

торговельних підприємств та мають вагомий вплив на формування їх ринкової вартості, конкурентоздатність на споживчому ринку, появу нових техніко-управлінських інновацій. Зазначимо, що характерними ознаками маркетингових активів є: нематеріальна форма; тривалість використання більш одного року; вірогідність отримання в майбутньому економічної вигоди від їх використання; можливість амортизації, але з розрахунку не більше 20 років; визнання в процесі придбання, створення або приватизації (корпоратизації). Виходячи з цього, вважаємо, що маркетингові активи це нематеріальні, інтелектуальні ресурси, що здатні підтримувати процеси встановлення та збереження довгострокових зв'язків зі стейкхолдерами на споживчому ринку, мають можливість формувати дохід та підвищувати результати діяльності підприємства, а також використовуються більше 12 місяців чи одного операційного циклу.

Вважаємо, що з точки зору бухгалтерського обліку до групи маркетингових активів в підприємствах торгівлі слід відносити: гудвіл, бренд, репутацію підприємства, торгову марку, комерційну таємницю, клієнтські активи. Визначені складові маркетингових активів та їх систематичний облік дозволять сформувати в системі управління інформаційно-аналітичний сервіс для розрахунку не тільки фінансових, але й нефінансових показників. Так, на основі отриманої інформації про маркетингові активи доречно розраховувати коефіцієнт активної купівлі бренду, коефіцієнт пропаганди бренду, рівень ділової репутації, рівень ризику втрати ділової репутації, вартість гудвілу.

Зазначимо, що питання відображення в бухгалтерському обліку та розкриття інформації про маркетингові активи у фінансовій звітності регулюються положеннями П(С)БО 12 «Нематеріальні активи», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».

З метою формування релевантної інформації про маркетингові активи необхідно прописати основні положення стосовного них в обліковій політиці, а саме:

- визначення справедливої вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань та непередбачених зобов'язань;
- первісна оцінка маркетингових активів;
- метод визначення вартості маркетингових активів;
- витрати, що виникають в наслідок первісного визнання або зміни вартості активів, облік яких здійснюється за справедливою вартістю;
- оцінка на дату складання балансу;
- методичне забезпечення обліку маркетингових активів;
- розкриття інформації про маркетингові активи у формах фінансової та управлінської звітності.

Оскільки маркетингові активи є об'єктами обліку, то для їх обліку доречно використовувати рахунок 19 «Маркетингові активи», який буде включати не тільки гудвіл, але й інші види маркетингових активів. Підтвердженням для відображення інформації про рух маркетингових активів в обліку стануть первинні документи, такі як: Договір купівлі-продажу, Акт виконаних робіт, Акт інвентаризації активів та зобов'язань. Більш деталізовану інформацію про маркетингові активи можна буде дізнатися з форм управлінської звітності, зокрема, відомість обліку придбаних (створених) маркетингових активів, відомість обліку зобов'язань та непередбачуваних зобов'язань, відомість обліку гудвілу, звіт про маркетингові активи тощо.

Таким чином, організаційно-практичні рекомендації щодо обліку маркетингових активів дозволять оптимізувати обліковий процес та підготувати відповідно до потреб системи управління звітність в частині маркетингових активів для подальшої оцінки результативності діяльності підприємства.

УДК 338:984

О.Ф. Кришан, канд. екон. наук, доц. (*Придніпровський інститут МАУП, Кременчук*)

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ЗА НЕПРЯМИМИ ВИТРАТАМИ

Бюджетування є одним з найважливіших інструментів фінансово-економічного управління підприємством. Але при використанні бюджетування у багатьох компаній виникає ситуація, коли ті чи інші витрати, закладені в бюджети, фактично не контролюються. Це може бути пов'язано з помилками при побудові фінансової моделі підприємства, неоптимальністю фінансової структури підприємства або некоректно побудованим процесом планування непрямих витрат. Вирішити такі проблеми можна при впровадженні системи бюджетування за принципом «кінцевого споживача».

На практиці запропонована система передбачає розподіл учасників бюджетного процесу на замовників та виконавців. Замовники планують необхідні фінансові ресурси, роботи, послуги, що забезпечують їх діяльність та замовляють їх виконавцям, а також затверджують кошториси витрат та контролюють їх виконання. Таким

чином виокремлюється відповідальний за контроль та використання коштів.

Переважно у ролі замовників повинні виступати центри фінансової відповідальності (ЦФВ) – структурні підрозділи, які несуть повну відповідальність за фінансовий результат своєї діяльності (відповідають за доходи, витрати або прибуток). Це можуть бути такі ЦФВ, як «Магазин», «Склад», «Виробничий цех» тощо.

Але кожен підрозділ може бути як замовником, так і виконавцем витрат, наприклад ЦФВ «Виробничий цех» (замовнику) необхідно оновлення програмного забезпечення, яке виконує «Відділ ІТ» (виконавець).

Ролі виконавців та замовників необхідно розподіляти за участі керівництва підприємства та осіб, які задіяні у формуванні бюджету та відповідальних за виконання бюджету осіб.

Після прийняття рішення про використання даної системи контролю необхідно провести оптимізацію бюджетної структури підприємства та, за необхідності, виділити нові або оптимізувати існуючі ЦФВ та чітко ідентифікувати їх в управлінському обліку.

Такі зміни необхідно робити при формуванні бюджету на наступний період.

Центри фінансової відповідальності періодично (залежно від прийнятого на підприємстві періоду планування) формують та обґрунтовують перелік необхідних для нормальної роботи заходів (придбання необхідних матеріалів та послуг). У разі, коли один ЦФВ виконує заплановані заходи одноосібно (без участі інших ЦФВ) то відповідні заходи включаються в бюджетну заявку підрозділу. У цьому випадку ЦФВ є одночасно і замовником, і виконавцем. Прикладом може служити організація та проведення поточного обслуговування автомобілів ЦФВ «Транспортний відділ» (власними силами або із залученням сторонніх підприємств-виконавців).

В іншому випадку підрозділ замовляє проведення відповідних робіт (чи послуг) іншим підрозділам (ремонт виробничого обладнання, який проводить технічний підрозділ). У цьому випадку обсяг робіт, їх вартість та інші витрати узгоджують усі задіяні підрозділи. Для документального оформлення такого узгодження можна використовувати документ «Бланк-замовлення», в якому визначається термін виконання робіт, обсяги, контроль якості та запланована сума витрат. Підписаний та відповідно оформлений документ є підставою для проведення робіт підрозділом-виконавцем.

Цей документ повинен передбачати підготовку кошторису витрат на виконання робіт та узгодження цього кошторису з

підрозділом-замовником. Після повного узгодження документу відповідальним за витрати стає ЦФВ (підрозділ-замовник), а за повне та своєчасне виконання робіт – підрозділ-виконавець, який включає у свій бюджет витрати на виконання замовлення та передає інформацію про виконання робіт (Бланки-замовлення) у фінансову службу для контролю та консолідації.

Якщо підрозділ-замовник (ЦФВ) не узгоджує запропонований виконавцем Бланк-замовлення (з причини невідповідності вартості робіт закладеним в бюджет коштам, незадоволення термінами виконання замовлення, іншими причинами) після узгодження з керівництвом можна запропонувати ЦФВ виконати необхідні роботи за участю сторонніх організацій, але в рамках затвердженого бюджету та на тендерній основі.

Для того, щоб уникнути значного збільшення терміну виконання замовлень, пов'язаного з оформленням та процесом підготовки та узгодження документації, необхідно чітко встановити терміни підготовки та узгодження відповідної документації.

Підрозділ-виконавець також може ініціювати витрати у відповідному ЦФВ. Прикладом може служити оновлення програмного забезпечення у ЦФВ «Бухгалтерія», яке ініціює підрозділ-виконавець «Відділ ІТ», або проведення технічного огляду автомобілів ЦФВ «Адміністрація», ініційоване виконавцем «Транспортний відділ». У цьому випадку підрозділ-виконавець вносить відповідні витрати у свою бюджетну заявку, та вказує, в інтересах якого ЦФВ виконуються ці роботи (послуги). Також при цьому оформлюється та узгоджується документ «Бланк-замовлення», але ініціатором процесу виступає підрозділ-виконавець.

Запропонована нами схема ефективно буде працювати на середніх та великих підприємствах, які мають достатньо складну структуру центрів фінансової відповідальності та на яких досить часто виникають необґрунтовані та не повністю контрольовані витрати. Головна перевага запропонованої системи – декілька рівнів контролю обґрунтованості витрат.

Бюджетування за принципом «кінцевого споживача» не скасовує узгодження запланованих витрат із фінансовою службою, але забезпечує додатковий рівень контролю – перевірку виправданості витрат керівниками відповідних зацікавлених підрозділів компанії.

Інформаційні джерела

1. Evangelista de Barros, O. J., & Wanderley, C. de A. (2016). Adaptation of the Balanced Scorecard: Case Study in a Fuel Distribution Company. In Revista Contabilidade & Finanças (Vol. 27, Issue 72, pp. 320–333). FapUNIFESP

(SciELO). <https://doi.org/10.1590/1808-057x201602200>

2. Needles, B., Anderson, H., Caldwell, D. Principles of Accounting. Fifth Edition. 1993. 1304 p.

3. Ларионова В. О., Карпушенко М. Ю. Актуальність бюджетування в сучасних умовах. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в умовах європейської інтеграції», 1 – 25 квітня 2015 р., Харків. С. 10-18.

УДК 336.1

О.А. Луценко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

Л.А. Поливана, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ

Гармонізація національної статистичної системи згідно з міжнародними та європейськими принципами, нормами і стандартами потребують відповідних змін у вітчизняному законодавстві.

Угода про асоціацію з ЄС передбачає, що Україна повинна гармонізувати свою статистичну систему з європейською «ґрунтуючись на фундаментальних принципах ООН щодо офіційної статистики з урахуванням *acquis* (принципів) ЄС у сфері статистики».

На виконання зазначених вимог Державною службою статистики (ДСС) ухвалено новий Закон про офіційну статистику [1], який отримав відгук від Євростату, що принципи, викладені в законопроекті, відповідають принципам, закладеним нормативно-правовою базою ЄС зі статистики, а саме, положенням Регламенту (ЄС) № 223/2009 щодо Європейської статистики (з урахуванням останніх змін) [2].

У документі зазначено: правові та організаційні засади функціонування національної статистичної системи, компетенцію та повноваження органів державної статистики, регулювання правових відносин у сфері офіційної статистики з метою забезпечення держави і суспільства неупередженою та об'єктивною офіційною державною статистичною інформацією щодо економічної, соціальної, демографічної, екологічної, культурної та інших сфер життя суспільства в Україні та її регіонах.

Відповідно до вимог ст. 22 Закону України «Про офіційну статистику», з метою визначення перспективних завдань та стратегічних напрямів розвитку офіційної статистики, забезпечення

постійного підвищення якості офіційної державної статистичної інформації розроблено Програму розвитку офіційної статистики до 2028 року [3].

Пріоритетні напрями розвитку офіційної статистики сформовані на виконання рішень Уряду, положень Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншого боку (далі – Угода про асоціацію), з метою забезпечення відповідності діяльності органів державної статистики Кодексу норм європейської статистики та Фундаментальним принципам офіційної статистики, схваленим Генеральною Асамблеєю ООН.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку офіційної державної статистики є цифрова трансформація. За цим напрямом передбачено вжити заходів, спрямованих на: створення та впровадження інформаційної системи статистичного виробництва органів державної статистики (ІССВ ОДС), інтеграцію ІССВ ОДС і системи електронної звітності органів державної статистики (СЕЗ ОДС), автоматизацію збирання (отримання) даних з адміністративних джерел, упровадження підсистеми ІССВ ОДС для онлайн-опитувань населення (домогосподарств) і забезпечення використання цифрових технологій і адміністративних даних для спостереження за змінами споживчих цін; забезпечення професійного навчання персоналу з питань підвищення рівня цифрової грамотності, зокрема з питань роботи в ІССВ ОДС/підтримки ІССВ ОДС.

Так, за підтримки програми EGAP, що реалізується Фондом Східна Європа та фінансується Швейцарією, започатковано тестування нового порталу Державної служби статистики України.

Для роботи даного порталу Міністерством цифрової інформації розроблено такі напрями: розроблено зручну форму подання даних для користувача; створена можливість переглядати та працювати зі статистичними даними в зручному форматі; дозволено користуватися «Банком даних» для опрацювання інформації у форматі графіків і таблиць; застосовуються ключові статистичні показники, які відображено у вигляді дашбордів; розроблено календар оприлюднення інформації та графік подання звітності - для відслідковування релізів та планування звітування у єдиній системі на одній зручній платформі.

Цифровізація Державної служби статистики і впровадження онлайн-опитувань значно спрощують збір статистичних даних, пришвидшують обробку та поширення інформації та економлять бюджетні кошти й час як працівників ДСС, так і населення.

Інформаційні джерела

1. Про офіційну статистику: від 16.08.2022р. № 2525-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>.

2. Регламент Європейського Парламенту І Ради ЄС №223/2009 від 11 березня 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_030-09#Text.

3. Програма розвитку офіційної статистики до 2028 року. URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/proekt/proekt_05.06.23/proekt.pdf.

УДК 338.488.2:640.4

Т.А. Наумова, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. (*ДБТУ, Харків*)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОРМАТУ КЕЙТЕРИНГОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Стан ресторанного бізнесу має прямий зв'язок із економічним та політичним становищем в країні. Зважаючи на сьогоденню ситуацію в країні та світі, постійну мінливість внутрішнього та зовнішнього середовищ, ресторанний бізнес постійно стикається з новими проблемами його розвитку.

Не можна не відмітити, що спочатку ситуація з пандемією Covid-19, а тепер – воєнні дії на території нашої країни нанесли ресторанному бізнесу величезного удару через специфіку свого господарства. Ще на самому початку пандемії прогнозували закриття майже половини суб'єктів господарювання галузі. Деякі підприємства, особливо невеликі заклади, які, як в умовах локдаунів, так і в умовах розгортання військових дій стояли майже порожніми, й насправді зазнали величезних втрат. Проте, завдяки різноманітним «винаходам» у сфері послуг, падіння ринку виявилось не таким вже й катастрофічним та не призвело до тотального згорання бізнесу.

За результатами дослідження сучасного стану розвитку ресторанного бізнесу України з початку війни в Україні зачинилися близько 7000 ресторанів та кафе, відкрилися понад 2000 нових закладів. Точної статистики немає, оскільки вона зараз просто не ведеться, серед цих 7000 – заклади, що закрилися, і ті, щодо яких немає даних (на окупованих територіях, у зонах обстрілів). Ринок зменшився приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50% (Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська області), у Київській, Одеській, Дніпропетровській областях — падіння до 30%. Водночас, у західних

областях спостерігається позитивна динаміка. У Львові та області кількість ресторанів та кафе зросла приблизно на 30%, у Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях відмічено зростання приблизно на 20% [1].

Сьогодні одним із перспективних напрямів діяльності у ресторанному бізнесу є кейтеринг. Враховуючи норми ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація», такий вид послуг, як кейтеринг віднесено до підприємств ресторанного господарства. Отже, базові вимоги щодо організації роботи закладів кейтерингу викладені у Правилах роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства №219 [2], які ґрунтуються на законах України «Про захист прав споживачів» і «Про безпечність та якість харчових продуктів».

Н.С. Акімова, Т.А. Наумова, Н.В. Бойченко, Н.М. Горбатюк надають наступне визначення кейтерингу: «один із найпопулярніших видів виїзного обслуговування, що має багато спільного з традиційним ресторанним обслуговуванням» [3, с. 77].

З початком повномасштабної війни в Україні відвідування ресторанів зовсім зникло з порядку денного сотень тисяч українців. Постійні обстріли, відтік населення, падіння зарплат, відсутність роботи – це все те, що на сьогодні заважає українцям повернутися до колишнього життя та звичок, у тому числі ходити до закладів. З цих причин ресторатори змінюють формат надання послуг, а особливо це стосується послуг з кейтерингу. З перших днів війни більшість готують обіди для ЗСУ та тероборони і постачають каву, готують безкоштовні обіди для переселенців; бійців ЗСУ, які перебувають у лікарнях; мешканцям з дітьми, які залишилися без домівок та де окупованих територій. Так, формат Glovo – сервіс, який об'єднує кур'єрів, партнерів, користувачів і швидко доставляє продукти, страви, медикаменти. Під час війни використовує свої «хмарні кухні» та мікрофулфілмент-центри Glovo Express як центри дистрибуції готової їжі, продуктів тощо. Доставляє самостійно, або з партнерами, або з кур'єрами. У зв'язку з цим, нами запропоновано більш детальну класифікація видів кейтерингу в умовах воєнного стану, представлена на рис. 1, яка дозволить зосередити увагу фахівців із обліку на узгодження ціни на послуги з замовниками та клієнтами підприємств ресторанного господарства.

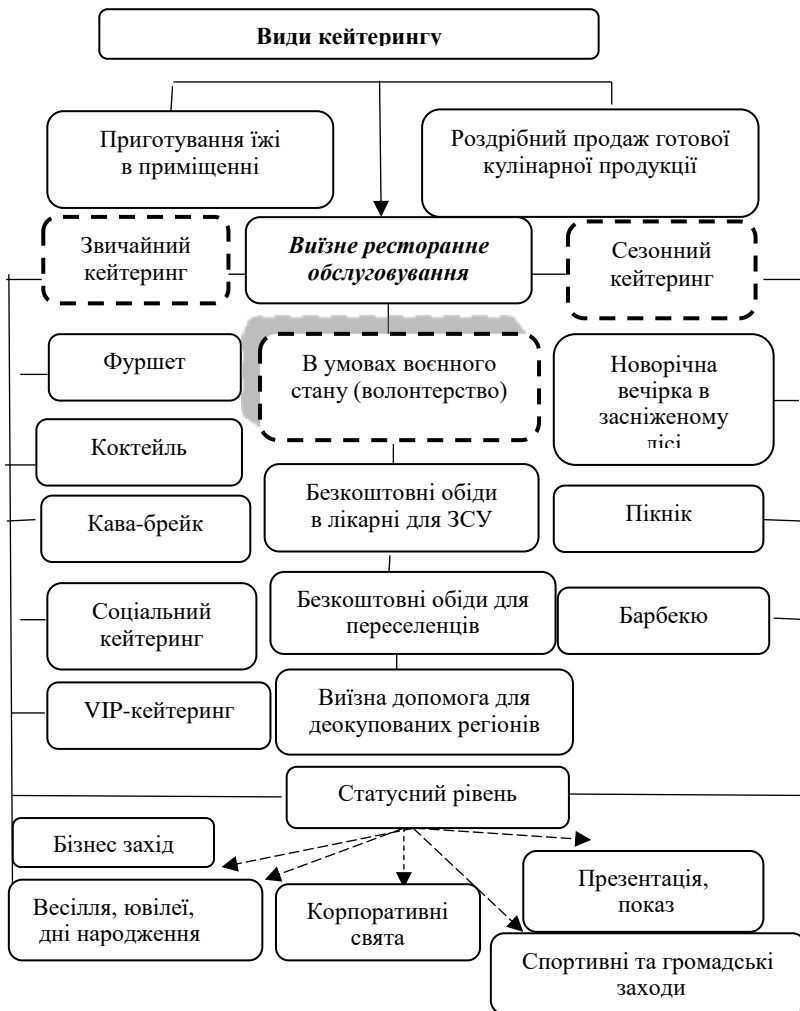

Рис. 1. Трансформація видів кейтерингу під час війни

Інформаційні джерела

1. Де рестораторам жити добре. Як змінився ринок кафе та ресторанів за пів року війни – інфографіка. URL : <https://biz.nv.ua/ukr/consmarket/yak-zapivroku-viyni-zminivsyia-ukrajinskiy-rinok-kafe-ta-restoraniv-novini-ukrajini-50267978.html>

2. Ресторанне господарство. Терміни та визначення: ДСТУ 3862–99 зі змінами: затв. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 29.10.2003 р. № 185. К.: Держспоживстандарт України, 2004. 31 с.

3. Акімова Н. С., Наумова Т. А., Бойченко Н. В., Горбатюк Н. М. Організаційно-методичні аспекти обліку послуг виїзного кейтерингу на підприємствах ресторанного господарства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2014. Вип. 1. С. 73–86.

УДК 657.92-025.27

І.В. Нестеренко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах швидкого науково-технічного розвитку та великого потоку інформації ефективна система обліково-аналітичного забезпечення управління екологічною безпекою підприємства повинна об'єднувати новітні інструменти та методи для збору, обробки, аналізу даних, пов'язаних з впливом діяльності підприємства на довкілля та забезпечення екологічної безпеки [1]. Впровадження штучного інтелекту, машинного навчання, аналітики великих даних та інших інноваційних технологій для аналізу та сприяння процесам збору, інтерпретації даних про стан довкілля та екологічну безпеку підприємства вимагає трансформації системи обліково-аналітичного забезпечення управління екологічною безпекою підприємства. Використання цифрових аналітичних інструментів для забезпечення управління екологічною безпекою підприємства, таких як різноманітні програмні засоби та методи, оптимізує всі бізнес-процеси. Так, програмне забезпечення системи моніторингу та звітування дозволяє збирати дані про викиди, використання ресурсів, води, енергії та формувати звіти з дотриманням екологічних стандартів. Інструменти Big Data Analytics пришвидшують обробку великих обсягів даних з метою своєчасного прийняття управлінських рішень пов'язаних із збереженням довкілля. Геоінформаційні системи (GIS) дають змогу візуалізувати дані про довкілля на мапах для локалізації загроз, а інструменти моделювання та прогнозування шляхом представлення наслідків дій на довкілля, дозволяють уникнути проблем та знизити екологічні ризики. При цьому, саме інтерактивні платформи звітування

надають доступ до обліково-аналітичної інформації щодо екологічної безпеки [2, с. 250].

3 піднесенням інноваційного руху в економіці одним із пріоритетних напрямів розвитку є використання штучного інтелекту (ШІ). Саме системи аналізу та моніторингу, які використовують алгоритми ШІ, дозволяють ефективно прогнозувати можливі наслідки рішень та дій підприємства на довкілля, а також вчасно виявляти потенційні екологічні ризики. Такі інноваційні підходи до аналізу ризиків дозволяють підприємству ефективніше ідентифікувати, оцінювати та управляти екологічними ризиками, а застосування програмних систем для автоматичного збору та обробки даних про вплив підприємства на навколишнє середовище спрощує облік викидів, використання ресурсів та визначення інших екологічно важливих показників. Слід зазначити, що за цих умов впровадження хмарних технологій, блокчейн для прозорості, розширеної реальності (AR) та віртуальної реальності (VR) в діяльність підприємств є вимогою сьогодення, що сприяє удосконаленню методики вимірювання впливу на екологію, покращує екологічні практики та взаємодію з навколишнім середовищем [3, с. 230].

Управління екологічною безпекою та сталим розвитком не можливо без формування електронної звітності для збору, аналізу та звітування про вплив діяльності підприємства на природне середовище та заходи, які сприяють сталості. Впровадження цифрових платформ для спільного користування даними та інформацією про екологічний вплив дозволяє забезпечити доступність та обмін даними між зацікавленими сторонами, а застосування технології блокчейн для підтвердження аутентичності та прозорості екологічно орієнтованої інформації, безпосередньо впливає на сталість ведення документації та звітності [4, с. 33].

Використання хмарних технологій в управлінні екологічною безпекою підприємства може виявитися дуже корисним і ефективним завдяки низці можливостей, таких як: зберігання великих обсягів даних про стан довкілля; доступ до даних та інструментів для ведення екологічного моніторингу з будь-якої точки світу (спільна робота та швидкий обмін інформацією); масштабування потужностей обробки даних в залежності від потреб, що може бути корисним при обробці великої кількості даних в екологічних дослідженнях та моніторингу. Хмарні технології дозволяють: зменшити витрати на обладнання та підтримку ІТ-інфраструктури, а також забезпечують високий рівень захисту та резервного копіювання облікових даних; оптимізувати використання ресурсів, та знизити негативний вплив на навколишнє

середовище; покращити процеси управління екологічною безпекою; забезпечити збереження повноти і цілісності сформованої облікової інформації. Ефективне управління екологічною безпекою підприємства неможливо без усвідомлення та збільшення рівня зацікавленості суб'єктів бізнесу у вирішенні екологічних питань. Тому використання технології розширеної реальності (AR) та віртуальної реальності (VR) дозволяють відчути небезпеку та обсяг екологічних проблем. Так, AR та VR створює іммерсивне навчальне середовище для співробітників з реальним впливом їх дій на навколишнє середовище, сприяє удосконаленню обліку використання ресурсів. Також VR дозволяє створювати інтерактивні моделі екологічних систем для досліджень впливу певних дій на навколишнє середовище. AR візуалізує дані про забруднення, енергетичні ресурси та інші екологічні показники на місці, що є підґрунтям для реалізації стратегії управління екологічною безпекою підприємства [5, с. 3021].

Таким чином, інноваційні трансформації системи обліково-аналітичного забезпечення управління передбачають впровадження нових технологій, підходів та методів в аналізі, зборі та інтерпретації фінансової та економічної інформації, до яких насамперед доцільно віднести новітні програмні засоби, аналітичні платформи, штучний інтелект, інтернет речей та інші інноваційні технології для поліпшення процесів управління. Інноваційні підходи дозволяють адаптуватися до змін, швидко реагувати на нові вимоги та умови ринку, сприяють більш точному та ефективному управлінню фінансовою діяльністю й екологічною безпекою підприємства, за рахунок цифровізації бізнес-процесів, покращення комунікації та співпраці, створення гнучких систем управління, використання аналітичних моделей та прогностичних інструментів для побудови стратегій розвитку.

Інформаційні джерела

1. Хомуляк Т. І. Обліково-аналітичні інструменти в управлінні інноваційним розвитком підприємств сфери послуг. URL: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/14123/1/Khomuliak%20T.I..pdf>
2. Kashchena N, Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship. Monograph. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 238-254 URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31559>
3. Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 3. С. 228–233.
4. Ковалевська Н.С., Нестеренко І.В., Янчева І.В., Лопін А.О. Диджиталізація обліково-аналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 1(33). С. 32-43. URL:

<https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/3302>

5. Kniaz S., Skrynkovsky R., Heorhiadi N., Sopilnyk L., Rusyn-Hrynyk R., Mainka M. Monitoring the Economic Efficiency of Implementation of the System-Functional Approach in the Management of Innovative Development of Construction Enterprises. Path of Science. 2021. Vol. 7, No. 3. P. 3020–3027. DOI:<http://dx.doi.org/10.22178/pos.68-5>

УДК 657:338.005:633.1

В.В. Орлов, канд. екон. наук, докторант (*ДБТУ, Харків*)

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НАСІННИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Процеси, пов'язані з глобалізацією економіки та бажанням підприємств у насінневій галузі посилити свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку, вимагають від них постійного вдосконалення обліково-інформаційної системи. Ця система надає методологію для оцінки та управління розвитком окремих підприємств та всієї галузі. Зазвичай ефективна система управління є інструментом, що поєднує процеси обліку, аналізу та контролю з метою створення ефективного обліково-інформаційного забезпечення. Рівень достовірності та відповідності обліково-інформаційної системи грає важливу роль у розробці стратегій розвитку насінневих підприємств України.

Економічне зростання держави прямо залежить від рівня ефективності використання наявного економічного потенціалу підприємств, регіонів та окремих галузей національної економіки, що є основою економічного потенціалу держави і запорукою зміцнення її позицій у світовому економічному просторі. Важливість науково-практичної проблеми розвитку потенціалу, зокрема економічного, обумовлена відсутністю єдиних концептуальних підходів, що враховують складність його економічної природи та особливостей з огляду на реалії сьогодення.

Слово «потенціал» походить від лат. *potential* і означає можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані у процесі будь-яких видів діяльності. Під категорією «економічний потенціал підприємства» ми пропонуємо визначати сукупність наявних ресурсів, здатностей, компетентностей, можливостей до трансферу інновацій, економічних відносин та управлінських рішень,

синергія яких сприяє зміцненню конкурентних позицій насінницьких підприємств у мінливому конкурентному середовищі та зростанню показників ефективності їх господарювання, формує еквівіальність створення нової цінності та поширення біологічних, технологічних, економічних, соціальних, екологічних та інформаційно-цифрових інновацій у процесі задоволення інтересів стейкхолдерів галузі насінництва.

Інформація є важливим та цінним ресурсом в процесі управління підприємством, а удосконалена обліково-інформаційна платформа методології оцінки та управління насінницькими підприємствами, що сформована в єдиному архітектурному середовищі, дозволить менеджменту підприємства забезпечити реалізацію всіх управлінських функцій, що пов'язані з плануванням, контролем та прийняттям управлінських рішень. При цьому ефективність ведення бізнесу залежить від якості отриманої інформації.

Основними критеріями оцінювання якості облікової інформації є часовий критерій, змістовне наповнення та форма подання облікової інформації, які дозволяють сформулювати вектори, що направлені на підвищення рівня корисності облікової інформації для зовнішніх та внутрішніх користувачів у сфері взаємодії обліку з процесом оцінки та управління розвитком насінницьких підприємств України.

Таким чином, можна підсумувати, що оцінюючи якість облікової інформації користувач може зробити певний висновок, що чим більша кількість якісних характеристик притаманна отриманій обліковій інформації, тим рівень її якості є значним. Погоджуємось з узагальненою науковою думкою, що визначальною якісною характеристикою облікової інформації є її корисність. Проте применшувати роль інших критеріїв якості облікової інформації теж не потрібно, що значно посилить ефективність прийнятих управлінських рішень.

Обліково-інформаційна платформа як складна система виконує облікову, інформаційну, аналітичну, контрольну, організаційну та комунікаційну функції, які забезпечують надання необхідної інформаційної підтримки та оптимізують функціональний апарат обліково-інформаційної платформи під час прийняття управлінських рішень пов'язаних з оцінкою та управлінням розвитку насінницьких підприємств.

Серед основних завдань обліково-інформаційної платформи варто виокремити такі:

- своєчасне та достовірне відображення всіх господарських

операцій у внутрішній та зовнішній звітності суб'єкта господарювання з метою визначення кінцевого результату діяльності підприємства;

- формування якісної обліково-інформаційної платформи необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень щодо управління розвитком насінницьких підприємств;

- забезпечення необхідною інформацією для достовірної оцінки потенціалу насінницьких підприємств;

- створення сприятливих умов для формування економічного потенціалу суб'єктів господарювання.

Таким чином, основу управління економічним потенціалом в умовах невизначеності становить підсистема обліково-інформаційного забезпечення, максимальна дієвість якої реалізується у розширенні інформаційних можливостей інтегрованої звітності, проєкції сутнісно-змістовних проявів економічного потенціалу на предметно-об'єктний склад обліку та функціонуванні адаптивної облікової політики насінницьких підприємств.

УДК 657.42

Р.М. Остапенко, канд. екон. наук, доц. *(ДБТУ, Харків)*

М.О. Дорошенко, здоб. ОС «магістр» *(ДБТУ, Харків)*

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВ У КРАЇНАХ ЄС

Управління виробничими запасами відіграє ключову роль в ефективному функціонуванні підприємств у країнах Європейського Союзу (ЄС). Цей стратегічний процес дає змогу підприємствам оптимізувати рівень запасів, мінімізувати витрати та забезпечити безперервність виробництва і поставок.

Управління виробничими запасами відіграє вирішальну роль в ефективному функціонуванні підприємств у країнах Європейського Союзу. Це процес планування, контролю та оптимізації запасів, необхідних для ефективного виробництва та задоволення клієнтів. Правильне управління запасами дає змогу запобігти дефіцитам і надлишкам, знизити витрати, підвищити ефективність і конкурентоспроможність підприємства.

Метою цієї статті є ознайомлення з основами управління виробничими запасами в країнах Європейського Союзу. Ми розглянемо роль виробничих запасів в ефективному функціонуванні

підприємств, основні принципи управління запасами та інноваційні підходи до їх оптимізації. Ця інформація буде корисною для власників бізнесу, менеджерів та всіх, хто цікавиться покращенням управління запасами у своїй організації.

Виробничі запаси включають у себе матеріали, компоненти, сировину та готову продукцію, необхідні для виробництва товарів або надання послуг. Їх можна класифікувати як запаси сировини, запаси готової продукції та запаси в процесі виробництва.

Виробничі запаси відіграють ключову роль у забезпеченні сервісного виробництва та своєчасному виконанні замовлень. Вони дають змогу надавати підтримку іншим клієнтам, мінімізувати ризики дефіциту і забезпечити гнучкість у виробничих процесах. Однак резервні запаси можуть призвести до зайвих витрат на зберігання та втрати капіталу, тому правильне управління запасами є частиною успішної бізнес-стратегії.

Прогнозування запасів ґрунтується на аналізі та наукових даних про продажі, тенденції ринку, сезонність та інші фактори. Це дає змогу передбачити майбутню потребу в запасах і провести їх планування заздалегідь.

Визначення оптимальних рівнів запасів і часу поставки - це баланс між потребою в запасах для ресурсного виробництва і мінімізацією витрат. Це охоплює визначення безпечного запасу, точок перезаказування і налаштування часу поставки.

Існує кілька моделей управління запасами, включно з моделлю ЕОQ (*моделі управління запасами*), моделлю JIT (точний час надходження) і моделлю АВС-аналізу (пріоритизація запасів). Кожна модель має свої переваги і застосовується залежно від специфіки бізнес-процесів.

Технологія Інтернету речей (ІоТ) - це система взаємопов'язаних комп'ютерних пристроїв, механічних та цифрових машин, об'єктів, тварин або людей, які наділені унікальними ідентифікаторами та здатні передавати дані через мережу без вимоги взаємодії між людьми та комп'ютерами. Це дає змогу автоматизувати процес управління запасами, підвищити точність і актуальність даних, знизити ризики дефіциту і надлишку, підвищити ефективність і продуктивність.

Фактори, що впливають на управління виробничими запасами в країнах ЄС, включають економічні умови, політичні регуляції, специфіку галузі, вимоги клієнтів, вартість і доступність ресурсів, технологічні інновації та зміни в споживчому попиті.

В управлінні виробничими запасами в країнах ЄС важливу роль виконують фінансові чинники. Економічна стабільність, фінансовий

стан і податкова політика впливають на попит на товари та послуги, що, своєю чергою, впливає на обсяги виробництва та рівень запасів. Політичні рішення та зміни в торговельній політиці також можуть торкатися поставок сировини та компонентів, що потребують адаптації під час управління запасами.

Управління виробничими запасами в країнах ЄС також залежить від специфіки галузі та ринку, на яких працює підприємство. У деяких галузях, таких як автомобільна або харчова промисловість, діють суворі вимоги до якості та безпеки. Це впливає на обсяги запасів і необхідність контролю їхнього рівня. Розмір і характер ринку також можуть впливати на попит і, отже, на рівень запасів.

Управління виробничими запасами дає змогу підприємствам оптимізувати рівень запасів, мінімізувати витрати на зберігання та управління запасами, забезпечити безперервність виробництва та доставки товарів, а також підвищити ефективність бізнес-процесів.

Сучасні технологічні інновації також впливають на управління виробничими запасами в країнах ЄС. Впровадження нових технологій може підвищити ефективність виробництва і скоротити час доставки сировини і комплектуючих. Це дає змогу знизити рівень запасів і поліпшити планування виробництва.

У країнах ЄС поширена практика збільшення термінів платежу постачальникам і розвитку тісної співпраці з ними. Це дає змогу компаніям ефективно управляти своїми виробничими запасами. Оскільки в більш тривалі терміни платежі знижують операційні витрати, компанія може скоротити свої запаси, оскільки немає необхідності забирати товари одразу після поставки. Також зміцнення партнерських відносин із постачальниками дає змогу точніше планувати поставки і мати більший контроль над виробничими запасами.

Однак така практика може виявитися ризикованою, особливо якщо постачальник не зможе коригувати коригування замовлень через фінансові або виробничі проблеми. Тому важливо ретельно обирати обладнання та зберігати механізми контролю.

Зміни в споживчому попиті: ваша роль в управлінні виробничими запасами в країнах ЄС. Зміни смаків та вподобань споживачів, сезонні фактори та економічна кон'юнктура можуть призвести до обмеження обсягів продажів і необхідності регулювати рівень запасів. Підприємства мають бути гнучкими та адаптуватися до змін на ринку, щоб уникнути надлишкових або обмежених запасів товарів.

Управління виробничими запасами в країнах Європейського Союзу є резервною частиною прибутку бізнесу. Ефективне управління запасами дає змогу підприємствам забезпечити безперервність виробництва, мінімізувати витрати та підвищити конкурентоспроможність. Основні принципи управління запасами, такі як прогнозування, визначення оптимальних рівнів запасів і використання моделей управління, відіграють вашу роль у забезпеченні ефективності результатів.

Інформаційні джерела

1. Чміль Г. Л., Кащенко Н. Б., Остапенко Р. М. Моніторинг розвитку промислових ринків України: стан та перспективи в умовах глобалізації. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки. 2023. Вип. 3 (70). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. С. 37-45.

2. Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N. Monitoring of natural capital indicators as tool for achieving sustainable development goals Improving living standards in a globalized world: opportunities and challenges. Monograph. Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. Pp. 156-166. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/514>.

УДК 657.42

Р.М. Остапенко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

Ю.В. Кроленко, здоб. ОС «магістр» (*ДБТУ, Харків*)

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Обліково-аналітичне забезпечення відіграє найважливішу роль в управлінні основними засобами всередині організацій. У міру розвитку технологій зростає і потреба в сучасних перетвореннях у практиці бухгалтерського обліку та аналітичних інструментах, що використовуються для управління основними засобами. У цій статті розглядаються ключові тенденції та досягнення в цій галузі, підкреслюючи вирішальну роль великих даних, аналітики, автоматизації та штучного інтелекту. Ми заглибимося в проблеми та можливості, пов'язані з впровадженням сучасних систем обліку управління основними засобами, і надамо найкращі практики для ефективної інтеграції аналітичної підтримки. Крім того, ми проаналізуємо практичні приклади, що ілюструють успішне

впровадження сучасних систем бухгалтерського обліку в контексті управління основними засобами. Розуміючи та використовуючи можливості цих сучасних перетворень, організації можуть поліпшити свої процеси прийняття фінансових рішень, оптимізувати використання активів і підвищити загальну операційну ефективність.

Сучасні перетворення в бухгалтерському обліку стали необхідністю йти в ногу з бізнес-ландшафтом, що постійно змінюється. Ці перетворення передбачають використання нових технологій та аналітичних інструментів для оптимізації процесів і поліпшення процесу прийняття рішень.

Ефективна бухгалтерська та аналітична підтримка мають вирішальне значення для правильного управління основними засобами. Точна та актуальна фінансова інформація допомагає компаніям відстежувати цінні активи, оптимізувати процеси та приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Використовуючи сучасні технології та аналітичні інструменти, підприємства можуть підвищити ефективність і точність своїх бухгалтерських процесів, що в кінцевому підсумку призведе до кращого використання ресурсів і підвищення прибутковості.

Технологічні досягнення зробили революцію у сфері бухгалтерського обліку. Ці досягнення, від хмарного бухгалтерського програмного забезпечення до автоматичного збору даних, спростили й оптимізували багато процесів бухгалтерського обліку. Тепер компанії можуть отримувати доступ до фінансової інформації в режимі реального часу, автоматизувати завдання, що повторюються, і поліпшити співпрацю із зацікавленими сторонами.

Управління основними засобами також стало свідком появи нових технологій, що підвищують ефективність і точність. Технологія RFID (радіочастотна ідентифікація) дає змогу підприємствам відстежувати та визначати місцезнаходження активів у режимі реального часу. Пристрої Інтернету речей (IoT) можуть відстежувати стан активів, скорочуючи витрати на обслуговування і мінімізуючи час простою. Крім того, технологія блокчейна забезпечує прозорі та безпечні транзакції, гарантуючи цілісність даних, пов'язаних з активами.

Великі дані зробили революцію в тому, як підприємства керують своїми основними засобами. Об'єднуючи великі обсяги даних з різних джерел, підприємства отримують повне уявлення про продуктивність активів, схеми обслуговування і витрати протягом життєвого циклу. Це розуміння дає змогу здійснювати попереджувальне управління активами та виявляти можливості економії коштів.

Аналітичні методи відіграють життєво важливу роль у прийнятті обґрунтованих рішень щодо основних засобів. Інструменти візуалізації даних дозволяють підприємствам візуалізувати складні дані про активи, що спрощує виявлення закономірностей і тенденцій. Методи прогнозувальної аналітики допомагають прогнозувати потреби в обслуговуванні активів і визначати оптимальні терміни заміни. Ці методи допомагають максимізувати рентабельність інвестицій в активи і мінімізувати операційні ризики.

Використання великих даних і аналітики пропонує кілька переваг для управління основними засобами, включно з підвищенням продуктивності активів, зниженням витрат на технічне обслуговування, оптимізацією капітальних витрат і поліпшеним управлінням ризиками. Однак, щоб повною мірою використовувати ці переваги, необхідно адекватно розв'язати такі проблеми, як якість даних, конфіденційність даних і потреба в кваліфікованих аналітичних талантах.

Автоматизація відіграє важливу роль в оптимізації збору та реєстрації даних про основні засоби. Сканери штрих-кодів, технологія RFID і пристрої Інтернету речей дають змогу підприємствам автоматизувати ідентифікацію та відстеження активів протягом усього їхнього життєвого циклу. Це скорочує кількість ручних зусиль і людських помилок, забезпечуючи точну й актуальну інформацію про активи.

Штучний інтелект (ШІ) може зробити революцію в управлінні основними засобами. Алгоритми на базі штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги даних про активи, виявляти аномалії та прогнозувати потреби в обслуговуванні. Чат-боти і віртуальні помічники можуть обробляти рутинні запити про активи, покращуючи обслуговування клієнтів і вивільняючи цінні людські ресурси.

Якість даних має важливе значення, коли йдеться про аналітичну підтримку управління основними засобами. Встановлення ефективних процесів управління та управління даними гарантує, що аналізовані дані є точними, надійними та послідовними. Це може включати налаштування протоколів перевірки даних, впровадження методів очищення даних і регулярний аудит джерел даних.

Використовуючи технологічні досягнення, такі як великі дані, аналітика, автоматизація та штучний інтелект, організації можуть оптимізувати свої бухгалтерські процеси, ухвалювати обґрунтовані рішення і максимізувати вартість своїх основних засобів. Хоча під час реалізації можуть виникнути проблеми, впровадження передового досвіду та вивчення успішних тематичних досліджень можуть

прокласти шлях до успішного переходу. Приймаючи ці сучасні перетворення, організації можуть відкрити нові можливості, поліпшити свої фінансові показники та підготуватися до довгострокового успіху в управлінні своїми основними засобами.

Інформаційні джерела

1. Velieva V., Kovalevska N., Ostapenko R. Economic education in ensuring sustainable development. Integration vectors of sustainable development: economic, social and technological aspects: collective monograph. The University of Technology in Katowice Press, 2023. С. 265-273.

2. Чміль Г. Л., Кащана Н. Б., Остапенко Р. М. Моніторинг розвитку промислових ринків України: стан та перспективи в умовах глобалізації. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки. 2023. Вип. 3 (70). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. С. 37-45.

3. Кащана Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с

УДК 657:47:631.1

В.С. Печко, канд. екон. наук, докторант (*ДБТУ, Харків*)

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИНОГРАДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Виробництво вина та виноградарство є однією з ключових галузей українського агропромислового комплексу. Збільшення популярності вживання вина, яке поступово витісняє вживання інших спиртних напоїв, сприяє розвитку внутрішнього ринку та виробництва винограду в Україні. Набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу створює нові виклики для вітчизняної галузі виноградарства та виробництва вина, і це робить актуальними оцінку її поточного стану і розробку стратегії розвитку в умовах глобальних трансформацій. Особливе значення при цьому відводиться належне рівня інформаційному забезпеченню управлінських процесів, яке забезпечується функціонуванням підсистем обліку, аналізу та контролю.

Процес вирощування винограду пов'язаний із особливим об'єктом обліку, пов'язаним із біологічними перетвореннями у галузі рослинництва. Згідно НП(С)БО 30 «Біологічні активи», біологічні

перетворення – процеси росту, дегенерації, продукування та відтворення, які спричиняють якісні та/або кількісні зміни біологічних активів [1]. Згідно додатку до НП(С)БО 30, виноградники є складовою довгострокових біологічних активів рослинництва, які у процесі біологічних перетворень дають сільськогосподарську продукцію (виноград) та додаткові біологічні активи (чубуки).

Проаналізуємо методичні підходи до відображення в обліку витрат та виходу продукції галузі виноградарства, базуючись на аналізі реєстрів обліку та звітності виноградарських підприємств Одеської області. Згідно Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [2], статтями витрат при вирощуванні винограду є: витрати на оплату праці; паливо та мастильні матеріали; добрива; засоби захисту рослин; роботи та послуги; витрати на ремонт необоротних активів; інші витрати на утримання основних засобів; інші витрати; загальновиробничі витрати.

Проведений аналіз обліку досліджуваних підприємств свідчить про застосування методики обліку оприбуткування винограду за виробничою собівартістю, як це передбачено нормами НП(С)БО 16 «Витрати» [3] (табл. 1).

Первинним документом з обліку оприбуткування винограду є Щоденник надходження сільськогосподарської продукції. Для узагальнення інформації про облік витрат та вихід продукції вирощування винограду використовується субрахунок 231 «Рослинництво», до якого відкриваються аналітичні рахунки відповідно до певного сорту винограду, наприклад:

- 231 «Рослинництво»
- 231.1 «Виноградники»
- 231.11 «Виноградники винних сортів»
- 231.111 «Рислінг винний»
- 231.112 «Мускат винний»
- 231.113 «.....»
- 231.12 «Виноград столових сортів»
- 231.121 «Мускат»
- 231.122 «Кишмиш»
- 231.123 «.....» та ін.

Для визначення собівартості винограду загальну суму витрат на його вирощування ділять на кількість одержаної продукції. Оформлюється це за допомогою Калькуляційних карток, Бухгалтерських довідок чи Відомостей.

Таблиця 1 – Основні кореспонденції рахунків з обліку витрат та виходу продукції виноградарства

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
Віднесено на витрати по вирощуванню винограду суми оплати праці працівників, зайнятих доглядом за виноградом, підживленням та збором урожаю	231	661
Віднесено на витрати по вирощуванню винограду суми відрахувань на соціальні заходи	231	651
Віднесено на витрати по вирощуванню винограду вартість мінеральних, органів добрив, гербіцидів та пестицидів	231	208
Віднесено на витрати по вирощуванню винограду суми амортизації необоротних активів, які використовуються для догляду за виноградниками і збиранні врожаю	231	131
Віднесено на витрати по вирощуванню винограду вартість послуг сторонніх організацій по догляду за виноградниками і збиранні врожаю	231	631/685
У порядку розподілу віднесено на витрати по вирощуванню винограду суму загальновиробничих витрат рослинництва	231	911
Оприбутковано готову продукцію (виноград)	271	231
Відображено дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю	231	710
Відображено витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю	940	231
За допомогою методу «червоного сторно» відображено вартість мертвих відходів	271	231

Таким чином, визначення собівартості винограду на основі організації точного обліку витрат у галузі виноградарства є основою ефективних управлінських рішень підприємств та розвитку галузі загалом. Налагодження процесу обліково-аналітичного забезпечення вимагає певної уваги керівництва підприємств та є фактором достовірного представлення бізнесу в інтегрованій звітності.

Інформаційні джерела

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18.11.2005 р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

УДК 657.65.92

Л.А. Поливана, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

О.А. Луценко, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ESG В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Швидка трансформація бізнес-моделей підприємств в останні роки сприяла зміні технологічних прогресів та відкрила нові можливості в управлінському обліку. І, як результат, роль управлінського обліку дуже змінилася. Так, він перетворився на процес ідентифікації економічно значущої інформації, вимір та передачу інформації внутрішнім користувачам на основі ключових показників. За допомогою управлінської звітності керівниками приймаються правильні управлінські рішення, здійснюється обґрунтований вибір стратегії. Саме управлінський облік зараз освоює нові аналітичні та управлінські здібності в нових сферах, до яких можна віднести штучний інтелект, автоматизацію обліку, екологічну, соціальну та управлінську практику. Вплив пандемії та кліматична криза дали поштовх для актуальності розкриття цієї тематики.

Організаційні та методичні аспекти функціонування управлінського обліку як інформаційної системи досліджували багато науковців, таких як: Жук В.В., Мазаракі А.А., Нападовська Л.В., Фоміна О.В., Чижевська Л. та ін.

Новою тенденцією в управлінському обліку являється саме ESG, аббревіатуру якої можливо розшифрувати як (екологія, соціальна

політика та корпоративне управління). В широкому розумінні це стійкий розвиток комерційної діяльності, який будується на принципах:

- (E-environment, відповідальне відношення до довкілля);
- (S-social, висока соціальна відповідальність);
- (G-governance, висока якість корпоративного управління).

Екологічні принципи визначають наскільки підприємство піклується про довкілля і як намагається скоротити шкоду, що завдається екології. Управлінський облік екологічних факторів при прийнятті інвестиційних рішень може допомогти визнати ефективні екологічні методи та зупинити потенційні екологічні ризики. Соціальні принципи показують відношення керівників підприємства до персоналу, постачальників, клієнтів. Саме управлінський облік допомагає у вирішенні цих питань, тому що його ведення допомагає стежити за якістю умов праці, гендерним балансом, знаходити компроміси в інвестуванні соціальних проєктів. І, нарешті, управлінські принципи, що стосуються якості управління підприємствами, до яких належать прозорість звітності, заробітна плата та винагороди керівників, відношення з акціонерами, антикорупційні міри. Управлінський облік надає уявлення про практику корпоративного управління підприємством та виявляють можливі загрози та можливості керування. Таким чином, треба наголосити на тому, що підприємство повинно дотримуватися балансу між усіма критеріями, але їх значимість буде різнитися від діяльності підприємства. Метою підприємств стає не тільки збільшення вартості бізнесу, але і створення цінностей для широкого кола стейкхолдерів, яку включають в процес прийняття правильних управлінських рішень.

Ми вважаємо, що треба відокремити вагомі причини, за якими бухгалтери, що займаються веденням управлінського обліку повинні приділяти увагу стійкому розвитку ESG:

1) управління стійким розвитком та ESG виходить за рамки складання фінансової звітності: бухгалтери управлінці повинні бути в курсі всіх питань стійкого розвитку та ESG, тому що зв'язок між прийняттям управлінських рішень та бізнес-операціями на підприємстві надає уяву про результати діяльності підприємства. За допомогою ведення управлінського обліку на підприємствах буде більш чітке уявлення, професіональна послідовність та правдивий стан стійкого розвитку підприємства;

2) стійкий розвиток та показники ESG впливають на вартість підприємства та бізнес-модель: здатність підприємств створювати їх вартість з часом залежить саме від відносин із зацікавленими

сторонами. Фактори стійкого розвитку та ESG також мають серйозні наслідки для бізнес-моделі підприємства та спонукають підприємства переоцінювати свою управлінську стратегію діяльності;

3) нормативи та стандарти стійкого розвитку та ESG також важливі як і стандарти бухгалтерського обліку: створення нових стандартів для подання фінансово-істотної інформації про стійкий розвиток постійно діє, тому що без загальноприйнятих міжнародних стандартів ESG підприємства не зможуть ефективно обмінюватись передовим досвідом;

4) управління та звітність з питань стійкого розвитку та ESG потребують нових професіональних компетенцій: ці нові компетенції потрібні для того, щоб інтерпретувати, надавати аналітичну інформацію та оказувати вплив за допомогою показників стійкого розвитку, а також займати лідируючі позиції, оновлюючи бізнес-наслідки стійкого розвитку та ESG. Отже займатися цими питаннями повинні бухгалтери управлінці, бо вони грають багатогранну роль. Вони знають бізнес-модель підприємства, стратегічний контекст та конкурентну позицію підприємства. Об'єднують фінансові та не фінансові дані та складають повну картину бізнесу. Отже бухгалтери управлінці та ESG ідеальна пара, тому що вони розуміють важливість надійних даних та можуть приділяти увагу деталям при вирішенні завдань, пов'язаних з ESG. Системно-прогресивне мислення неоцінимо: бухгалтери з управлінського обліку можуть бачити як всі ініціативи ESG впливають на загальну мету підприємств, щоб потім надати рекомендації за стратегічними цілями.

Ми дійшли розуміння, що ESG це структура, що допомагає зацікавленим сторонам зрозуміти кроки та можливості організації з управління ризиками по відношенню до питань стійкого розвитку. Інтеграція ESG призведе до кращих інвестиційних результатів за рахунок просування стійких методів ведення бізнесу.

Оскільки більша частина підприємств акцентує увагу на ініціативах, пов'язаних з ESG, управлінський облік відіграє важливу роль. І, хоча обговорення ESG часто зосереджено на стратегії та результатах діяльності підприємства, ESG також буде впливати на управлінську звітність та поступово стане частиною організаційної структури бізнесу.

Інтеграція факторів ESG приносить користь для бізнесу, оскільки поліпшує його здатність до трансформації. Чітко розроблена стратегія, яка визначає ризики та можливості, дозволяє підприємству, що її використовує ефективно мінімізувати ризики, отримати конкурентні переваги та користуватися довірою інвесторів. Отже,

сьогодні управлінський облік потребує інновацій, нового підходу до прийняття рішень та технологічних змін. Однак, це відкриває можливості для конкурентних переваг саме в тих підприємствах, які його використовують. Бухгалтери з управлінського обліку розуміють як інтегрувати стратегію ESG з фінансами та бухгалтерським обліком для прийняття певних рішень з інновацій, управлінню ризиками та розподілу ресурсів, що є ключем до ефективних ініціатив ESG.

Очевидно ще попереду всіх бухгалтерів управлінців чекає велика робота у взаємозв'язку виміру ESG та бухгалтерії. Але ці зусилля мають великі перспективи, але і створюють великі проблеми у забезпеченні балансу між економічним процвітанням та рішенням багатьох складних проблем, що стоять перед нами у зв'язку з викликами сьогодення.

УДК 338.2

І.П. Порсюрова, канд. екон. наук, ст. викл. (*УІПА, Харків*)

ОБЛКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕНДЕРНИХ ВИТРАТ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Успішність функціонування економіки залежить від ефективності здійснення публічних закупівель. На сьогодні актуалізується питання подальшого розвитку системи публічних закупівель та підвищення ефективності використання грошових коштів з метою забезпечення українського суспільства якісними товарами та послугами. Без налагодженої системи публічних закупівель держава не може повноцінно виконувати свої функції, а здійснення публічних закупівель є основним способом забезпечення потреб держави та суб'єктів господарювання. Вищезазначене та впровадження електронної системи публічних закупівель ProZorro визначає питання налагодження облікового процесу визначення тендерних витрат при здійсненні публічних закупівель.

Запровадження в Україні електронної системи ProZorro засновано на інструментах Open Procurement з відкритим кодом, який складається з таких елементів: 1. Центральна база даних (ЦБД), у якій зберігається інформація про процедури закупівлі. 2. Електронні майданчики, на яких здійснюються закупівлі. 3. Модуль аукціону, побудований на зниженні ціни за трьома раундами. 4. Інтерфейс прикладного програмування (API), який забезпечує взаємодію між

електронними майданчиками, модулем аукціону і ЦБД. 5. Кабінет для органів контролю (Державної аудиторської служби України) для здійснення моніторингу публічних закупівель за автоматичними ризик-індикаторами. 6. Електронний магазин Prozorro Market за спрощеною процедурою публічних закупівель. 7. Інтеграція з Державною фіскальною службою України для перевірки інформації про податкову заборгованість учасника торгів. 8. Інтеграція з Антимонопольним комітетом України щодо відомостей про спотворення результатів торгів (учасники, які порушили законодавство про захист економічної конкуренції). 9. Інтеграція з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань. 10. Інтеграція з інформаційно-аналітичною системою «Прозорий бюджет» [1], до якої входять: Державний вебпортал бюджету для громадян [2]; Єдиний вебпортал використання публічних коштів; Державний вебпортал реєстру проєктів соціального і економічного розвитку України (кредитор – міжнародні фінансові організації: МБРР, ЄБРР, ЄІБ та інші) [3]. 11. Інтеграція з Opendatabot і YouControl, що дозволяє перевірити статус юридичної особи – учасника закупівель; судові документи; зв'язки засновників і керівників; досвід компанії в публічних закупівлях [4].

На сьогодні в системі Prozorro існує 3 категорії закупівель [5]:

1. Державні закупівлі – закупівлі проводять державні установи та організації.
2. Державні закупівлі в Prozorro Market (E-Catalog).
3. Prozorro. Продажі – закупівля у держави (оренда приміщень, товари, послуги).

При обрані категорії та виду процедури закупівель у учасників виникають витрати, які необхідно відображати в системі обліку. При стандартних державних закупівлях, пороги закупок визначаються відповідно з п. 1, ст. 2 Закону України «Про публічні закупівлі» [6], можна окреслити дві основні статті грошових витрат, з якими стикається учасник тендера:

1. Плата за подання тендерної пропозиції (тарифи встановлено в п. 4 Порядку № 166 і залежать від очікуваної вартості предмета закупівлі [7]) розкритої в електронній системі закупівель (ЕСЗ), на електронному торговому майданчику справляється плата.

У разі відміни торгів або визнання їх такими, що не відбулися, оператор авторизованого електронного майданчика повертає плату учаснику/переможцеві, крім випадків, коли пропозицію учасника/переможця було відхилено.

2. Забезпечення тендерної пропозиції (ст. 24 Закону № 922 [6])

та від учасника-переможця – забезпечення зобов'язань виконання ним договору про закупівлю (ст. 26 Закону № 922 [6]). Ці платежі здійснюються за умови, що такі вимоги замовник зазначив в оголошенні про проведення закупівлі.

При цьому перша стаття грошових витрат (плата за подання тендерної пропозиції) безпосередньо пов'язана з підготовкою до участі в тендері, а друга має характер гарантійних сум, що забезпечують виконання учасником конкретних дій. Як правило, гарантійні кошти підлягають поверненню учаснику.

Основний Закон у сфері закупівель, визначив інструменти забезпечення у закупівлі, використання яких може зменшити ризики поставки неякісного товару. Це забезпечення: тендерної пропозиції (ст. 24); виконання договору про закупівлю (ст. 26) [6].

Забезпечення тендерної пропозиції – як гарантія забезпечення виконання. Єдиним видом забезпечення тендерної пропозиції законом визначена гарантія. Її видають різні установи, відповідно в залежності від того, яка саме установа видає гарантію, вона буває: страхова; банківська: гарантія видана іншими фінансовими установами.

При здійсненні публічних закупівель через Prozorro Market, учаснику необхідно сплатити відсоток (комісія майданчиків) віднімається від загальної суми договору, що вказана в звіті, який укладений за результатами проведеної закупівлі між кваліфікаційним постачальником і замовником через електронний каталог Prozorro Market. Сплачується раз на місяць за результатами попереднього періоду.

При здійсненні публічних закупівель, а саме відкритих торгів, конкурентного діалогу, спрощених процедур, де відбувається етап аукціону – учасник сплачує реєстраційний та гарантійний внески, а якщо перемагає в аукціоні – винагороду майданчика, через який він отримав доступ в систему Прозорро.продажі.

У системі бухгалтерського обліку всі витрати, пов'язані з підготовчими роботами щодо участі в тендері, зокрема оплата за послуги електронного майданчика, підготовку тендерної документації тощо, безпосередньо пов'язані зі збутом товарів, робіт (послуг). При цьому витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо зв'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені (п. 7 П(С)БО 16 «Витрати») [8]. Пропонуємо для обліку витрат пов'язаних з публічними закупівлями виділити окремий рахунок 931 «Тендерні витрати», що не суперечить Інструкції про застосування Плану

рахунків та систематизує інформацію щодо здійснених витрат при публічних закупівлях.

Отже, учасники, що прийняли рішення про участь у публічних закупівлях повинні розуміти, що стикаються з двома видами грошових витрат на тендер: витрати на підготовку до нього та гарантійні платежі. Правильне відображення витрат це запорука ефективного функціонування облікової системи та отримання прибутків.

Інформаційні джерела

1. Інформаційно-аналітична система «Прозорий бюджет». URL: <https://edata.gov.ua>.
2. Державний вебпортал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua>.
3. IFIs projects, портал реєстру проєктів МФО. URL: <https://proifi.gov.ua>.
4. Ткаченко Н.Б. Цифровізація в публічних закупівлях. *Вісник університету банківської справи*. 2020. № 3 (39). С. 104-111.
5. Офіційний сайт Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/>.
6. Закон України «Про публічні закупівлі» № 922 від 25.12.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
7. Постанова «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» № 166 від 24.02.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text>
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Витрати» № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

УДК 339.544

М.М. Чуйко, канд. техн. наук, доц. (УІПА, Харків)

О.С. Бабіч, здоб. ОС «магістр» (УІПА, Харків)

ІМПОРТ Й ЕКСПОРТ ТОВАРІВ: ВПЛИВ МИТНИХ ПРОЦЕДУР І ТАРИФІВ НА ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі зовнішня торгівля є ключовим елементом економічного розвитку та взаємодії між країнами. Імпорт та експорт товарів стали необхідністю для розширення ринків збуту, залучення іноземних інвестицій та розвитку підприємств. Проте, успішність в цій сфері суттєво залежить від правильного розуміння та ефективного впровадження митних процедур та тарифів. Актуальність вивчення впливу митних процедур та тарифів на підприємства надзвичайно висока

у зв'язку зі зростанням глобалізації та посиленням міжнародної конкуренції. Підприємства повинні бути відомі не лише з теоретичними аспектами митних норм, але й з їх практичним застосуванням для оптимізації витрат, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стабільності у міжнародній торгівлі.

Митні процедури включають в себе різні правила, формальності та процедури, які повинні бути виконані для переміщення товарів через митний кордон. Це включає в себе митне оформлення, декларування товарів, визначення митних обов'язків та інше. Митні процедури регулюються законами та нормативами кожної країни або митного союзу. Підприємства повинні дотримуватися цих правил та норм, щоб уникнути порушень і штрафів. Митні процедури включають в себе митні тарифи, які можуть збільшити вартість імпортованих товарів. Високі митні тарифи можуть зробити імпорт товарів дорожчим, що впливає на конкурентоспроможність товарів на ринку. Неправильне або затримане виконання митних процедур може призвести до затримок у переміщенні товарів через кордон. Це може вплинути на ланцюг постачання та призвести до втрати часу і грошей.

Деякі країни розвивають спрощені митні процедури та використовують цифрові технології для автоматизації митного оформлення. Це допомагає спростити і прискорити процеси зовнішньої торгівлі. Митні процедури впливають на глобальний бізнес та міжнародний ланцюг постачання. Підприємства повинні бути готовими до змін в митних правилах та адаптуватися до них [1].

Важливим аспектом також є співпраця з митними органами. Підприємства повинні підтримувати позитивні відносини з митними службами та співпрацювати з ними для вирішення поточних питань. Кожна країна має власні митні закони та нормативи, які регулюють процедури ввезення та вивезення товарів. Ці закони мають важливе значення для підприємств, оскільки вони визначають обов'язки та права при виконанні митних процедур. Підприємства повинні дотримуватися митних норм та правил, щоб уникнути порушень та штрафів. Відхилення від цих норм може призвести до серйозних проблем, включаючи втрату товарів чи високі митні обов'язки. Порушення митних норм може призвести до різних наслідків, включаючи затримки в переміщенні товарів, вищі витрати на митні обов'язки, а також втрату довіри між підприємством і митними органами. Суворе дотримання митних норм допомагає підприємствам знизити ризики та затрати. Ефективність виконання митних процедур може вплинути на швидкість перетину кордону і забезпечити незмінність постачання товарів [2].

Підприємствам важливо розвивати позитивні відносини з митними органами та співпрацювати з ними для вирішення поточних питань та врегулювання можливих конфліктів. Ефективна співпраця може полегшити процеси митного оформлення. Сучасні інформаційні технології та електронні системи грають важливу роль у полегшенні митного оформлення та відстеженні товарів. Цифрові інновації можуть допомогти підприємствам автоматизувати процеси і зменшити адміністративні витрати.

Підприємства повинні розробити чітку стратегію для зовнішньої торгівлі, яка відповідає їхнім цілям і ресурсам. Стратегія повинна визначати ринки, продукти та послуги, що пропонуються, а також способи розширення на міжнародні ринки. Ретельний аналіз міжнародних ринків і конкурентів допомагає підприємствам ідентифікувати можливості та загрози. Важливо вивчити попит, потреби споживачів, а також конкурентну ситуацію на цільових ринках.

Підприємства повинні шукати способи оптимізувати логістичні процеси, включаючи транспортування, складування та постачання. Використання сучасних технологій та ефективного управління ланцюжками постачання допомагає знизити витрати та підвищити ефективність. Також підприємства повинні розробити стратегії для управління різноманітними ризиками, пов'язаними з міжнародною торгівлею, такими як валютні коливання, політичні ризики та природні катастрофи. Дослідження та розробка стратегій для зниження митних обов'язків та оптимізації митних процедур може допомогти знизити витрати та забезпечити швидше переміщення товарів через кордон [3].

Сучасні інформаційні технології та цифрові інновації полегшують ведення міжнародної торгівлі, дозволяючи підприємствам використовувати електронні системи та автоматизацію для оптимізації процесів, тим самим допомагають ефективно відстежувати операції в реальному часі. А співпраця з місцевими партнерами або дилерами на зовнішніх ринках може допомогти підприємствам легше проникнути на нові ринки та зробити бізнес більш ефективним. Розглядання соціальних та екологічних питань в зовнішній торгівлі також може полегшити доступ до ринків та поліпшити репутацію підприємства. Залежність від одного ринку може бути ризиковою. Тому пошук нових ринків і диверсифікація ринкового портфеля може знизити ризики та збільшити можливості для підприємства [4].

Глобалізація сприяє зростанню обсягів міжнародної торгівлі, оскільки більше підприємств стають відкритими до нових ринків і можливостей. Вона розширює доступ до нових ринків для підприємств, що дозволяє їм розвивати свою клієнтську базу та

збільшувати продажі. Умови глобалізації ставлять вимоги до ефективного управління логістикою та постачанням для підприємств.

Збільшена конкуренція на міжнародних ринках змушує підприємства інвестувати в інновації та поліпшувати якість продукції. Підприємства залежать від складних глобальних ланцюжків постачання, що робить їх більш конкурентоспроможними та допомагає знижувати витрати.

Незважаючи на глобалізацію, деякі країни використовують тарифи та митні обмеження для захисту свого ринку. Це може створювати виклики для міжнародної торгівлі. Глобалізація також стимулює співпрацю між країнами та міжнародними організаціями для вирішення глобальних проблем та створення сприятливого клімату для міжнародної торгівлі.

Підприємства повинні бути уважними до соціальних та екологічних аспектів своєї зовнішньої діяльності, оскільки глобальна громадськість стежить за їхньою діяльністю. Також важливо враховувати політичні ризики та небезпеки в окремих регіонах при плануванні зовнішньої торгівлі.

Інформаційні джерела

1. Hill, C. W. L., Hult, G. T. M. (2021). "International Business: Competing in the Global Marketplace." McGraw-Hill Education.
2. Daniels, J. D., Radebaugh, L. H., Sullivan, D. P. (2018). "International Business: Environments and Operations." Pearson.
3. Carbaugh, R. J. (2020). "International Economics." Cengage Learning.
4. Krugman, P. R., Obstfeld, M., & Melitz, M. J. (2017).

УДК 349:2

В.В. Ярова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

«ЗАРПЛАТНИЙ» ЗВІТ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ПРАЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна призвела до новацій у трудових та цивільно-правових відносинах [4]. Багато роботодавців зіткнулися із ситуаціями, коли працівник раптом перестав виходити на роботу і зв'язок із ним втрачено; відсутність працівника на робочому місці під час повітряних тривог; простій не з вини працівників, нарахування тим з них, хто під час такого простою не працює, 2/3 окладу, та відображення простою в

«зарплатному» звіті як звичайної зарплати; надання на прохання працівника відпустки без збереження заробітної плати без обмеження строку; мобілізація працівників; перебування працівника в евакуації (в Україні або за кордоном) і запровадження дистанційного режиму роботи; призупинення трудового договору; заборона працівникам державних підприємств сектору економіки працювати з-за кордону, застосування дисциплінарних стягнень (догана або звільнення); звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності; оформлення припинення трудових відносин з працівником який помер та виплата усіх належних померлому працівникові грошових сум виплатити його сім'ї або спадкоємцям.

На сайті Державної служби України розміщено повідомлення з посиланням на Закон № 2115, відповідно до якого статистична звітність у документальній та (або) електронній формі подається до органів державної служби статистики протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності. У період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, не застосовується адміністративна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності» [7]. Тому у роботодавців зараз є всі підстави статистичну звітність не подавати, а дочекатися скасування воєнного стану і протягом трьох місяців відзвітувати за весь період неподання звітності [7].

Метою дослідження є аналіз певного переліку із загальної кількості доповнень та змін у звітності з праці та її оплати. Основними з них є:

1. Доповнення Кодексу законів про працю України поняттям «трудоий договір з нефіксованим робочим часом».

2. Внесення змін до форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску.

3. Додавання нових форм звітів з періодом подання – щоквартально, починаючи з 1 жовтня 2023 року за звітний (податковий) період – третій квартал 2023 року.

«Зарплатним» звітом фахівці називають Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску (далі – Розрахунок).

Законом України № 2421-IX доповнено Кодекс законів про працю України поняттям трудовий договір з нефіксованим робочим часом – «це особливий вид трудового договору, умовами якого не встановлено конкретний час виконання роботи, обов'язок працівника виконувати яку виникає виключно у разі надання роботодавцем передбаченої цим трудовим договором роботи без гарантування того, що така робота буде надаватися постійно, але з дотриманням умов оплати праці, передбачених цією статтею» [1].

«Роботодавець самостійно визначає необхідність та час залучення працівника до роботи, обсяг роботи та в передбачений трудовим договором строк погоджує з працівником режим роботи та тривалість робочого часу, необхідного для виконання відповідної роботи. При цьому повинні дотримуватися вимоги законодавства щодо тривалості робочого часу та часу відпочинку» [1].

Форма Розрахунку складається із заголовної частини, у якій вказуються відомості про роботодавця, його працівників (інших фізичних осіб – платників податку) та про склад Розрахунку, основної (розрахункової) таблиці, яка складається з трьох розділів. Розрахунок подається окремо за кожний квартал (податковий період) з розбивкою по місяцях звітного кварталу протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу. Окремий Розрахунок за календарний рік не подається.

Податковий розрахунок або Єдиний звіт має 6 додатків. Кожний з додатків формується за наявності подій для відображення у ньому.

1. Додаток (Д1) «Відомості про нарахування заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) застрахованим особам» із сумами ЄСВ. «Загальні суми показників цього додатка переносяться у розділ 1 ППодаткового розрахунку. Наказом № 113 додано графу 26 «Ознака наявності трудового договору з нефіксованим робочим часом». В даній графі зазначається ознака наявності трудового договору з нефіксованим робочим часом (1 – так, 0 – ні). Її встановлюють відповідно до статті 211 глави III КЗпП України. Ознака «1» проставляється у разі, якщо працівник виконує роботу на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом, ознака «0» – якщо до працівника не застосовуються умови статті 21-1 глави III КЗпП України» [3, 6].

2. Додаток 2 (Д2) «Відомості про осіб, які доглядають за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відповідно до закону» отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку – складається, якщо у звітному кварталі надавали відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами та по догляду за дитиною до 3 чи 6 років. Якщо нічого з переліченого у звітному кварталі не відбулося, то формувати Д2

не потрібно [3].

3. Додаток 3 (Д3) «Відомості про осіб, які проходять строкову військову службу».

4. Додаток 4ДФ «Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору» містить інформацію про зобов'язання з ПДФО та військового збору. У цьому додатку передбачено «персоніфіковане відображення не тільки сум ПДФО, а й військового збору. Тобто базу оподаткування, відповідні суми ПДФО та військового збору необхідно вказувати для кожної фізичної особи. У розділі II Додатку 4 ДФ вилучили рядки «Доходи від продажу сільськогосподарської продукції» та «Доходи від продажу сільськогосподарської продукції – вилучення». Це означає, що такі доходи показуватимуть персоніфіковано у розділі I Додатку 4 ДФ з ознакою доходу «179» [6].

5. Додаток 5 (Д5) «Відомості про трудові відносини осіб та період проходження військової служби». У таблиці додатку Д5 з'явилися графи 11 «Внутрішній сумісник (1 – так, 0 – ні)»; 12 «Переведено, призначено на іншу посаду або роботу, переміщено до іншого підрозділу (1 – так, 0 – ні)». Додані нові підстави для подання додатку Д5: особу переміщено з одного структурного підрозділу до іншого, переведено на іншу постійну посаду або роботу у того самого платника ЄСВ; особу призначено на нову посаду [3].

6. Додаток Д6 «Відомості про наявність підстав для обліку стажу окремим категоріям осіб відповідно до законодавства» формують лише ті роботодавці, працівники яких мають спецстаж.

Наукові дослідження з проблеми трудових відносин під час дії режиму воєнного стану проводяться обмежено. Тому дуже важливо докладно проаналізувати положення українського законодавства, що регулюють трудові відносини в умовах воєнного стану. Воєнний стан суттєво вплинув на всі сфери життя громадян України, включаючи трудову діяльність, і це призвело до змін у трудовому законодавстві, зокрема щодо укладення трудових угод під час воєнного стану, підстав для припинення трудових відносин, розірвання трудових угод, регулювання робочого часу та відпочинку, оплати праці та призупинення дії трудових угод. Правовий режим воєнного стану суттєво вплинув на всі сфери життя громадян України, включаючи трудову діяльність. Наша думка полягає в тому, що чітке регулювання в законодавстві може забезпечити ефективну організацію трудових відносин в умовах воєнного стану в Україні, проте важливо враховувати сучасні проблеми, які виникають у сфері регулювання трудових відносин і є актуальними в сучасному контексті.

Інформаційні джерела

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом: Закон України від 18.07.2022 р. №2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-20#Text>.

2. Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 13 січня 2015 року № 4: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2023 р. № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1304-20#Text>.

3. Об'єднана звітність з ПДФО та ЄСВ: які додатки заповнює роботодавець. URL: <https://stsaltiv.gov.ua/useful-info/obdnana-zvitnist-z-pdf-та-sv-yaki-dodatki-zapovnyu-robotodavets>.

4. Таран І.О., Плєскун О.В. Трудові відносини в умовах воєнного стану в Україні. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/83.pdf.

5. Чепіга Н. За III квартал 2023 року подаємо оновлений об'єднаний звіт з ЄСВ та ПДФО. URL: <https://buhplatforma.com.ua/news/63026-onovili-formu-obednanogo-zvitu-z-esv-та-pdf>.

6. Як заповнювати нову графу 26 додатка 1 з ЄСВ до єдиної звітності. URL: <https://profpressa.com/news/iak-zapovniuvati-novu-grafu-26-dodatka-1-z-esv-do-iedinoyi-zvitnosti>.

7. Ярошенко Я. «Зарплата та кадрова справа»: звіти й не тільки обов'язки роботодавця під час воєнного стану. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/937>.

Секція 2

БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ ТА АУДИТ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ, ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОСЛУГ

УДК 657.6

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

Т.А. Наумова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СЛУЖБИ УПРАВЛІНСЬКОГО АУДИТУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Основними замовниками та споживачами результатів діяльності системи управлінського аудиту (СУА) є власники організації, а також найвище керівництво. Цим визначається двоїстість завдань управлінського аудиту: з одного боку, до його функцій входить проведення внутрішнього аудиту та надання власникам незалежної оцінки стану справ у компанії, з іншого – консультування менеджменту зі складних питань поточної діяльності.

Управлінський аудит має величезний потенціал і його грамотне використання дає компанії можливість вирішити проблеми, що виникли, і значною мірою підвищити ефективність бізнесу.

Оцінка ролі служби управлінського аудиту (СУА) у компанії залежить від багатьох обставин. Запропонована модель оцінки ролі управлінського аудиту, розділеного за видами діяльності для стратегічних цілей компанії має 4 етапи.

На першому етапі «Оцінка поточного стану служба управлінського аудиту» проводиться аналіз бізнес-процесів, питань корпоративного управління з використанням надійних і перевірених методик аудиту. Основний акцент – рівень проєктів, процесів та угод.

Другий етап «Підвищення ефективності бізнесу» характеризується тим, що СУА сприяє керівництву компанії у діяльності з удосконалення бізнес-процесів, підвищення ефективності та результативності, отримання фінансової економії від проєктів.

На третьому етапі «Перспективи розвитку функції

управлінського аудиту» СУА підтверджує достатність та ефективність контролю щодо реалізації проектів та змін бізнесу через оцінку адекватності процесів з виявлення та управління ризиками. Здійснює оцінку фінансової ефективності діяльності в майбутньому з огляду на ризики, які можуть завадити процесу реалізації зазначеної стратегії. Акцентується контроль, процеси, управлінська інформація. Істотним стає питання забезпечення збільшення вартості бізнесу, яке може бути досягнуто через такі процедури: враховувати довгострокові перспективи і надавати підтримку стратегічним цілям і завданням організації.

Для аналізу ефективності внутрішнього аудиту доцільно використовувати кількісні та якісні показники, які повинні характеризувати ступінь виконання поставлених цілей і завдань, ступінь виконання рекомендацій внутрішнього аудиту, ступінь задоволеності замовників внутрішнього аудиту тощо [1].

Універсального набору параметрів не існує. Для кожної компанії можливий свій індивідуальний вибір параметрів та їхня пріоритетність залежно від поставлених стратегічних цілей та завдань, від особливостей організаційної структури. Критерії та показники оцінки ефективності СУА – це основа для формування висновків за результатами контрольних заходів. Суть зазначених критеріїв – встановлення стандартів якості аудиту, які сприяють проведенню порівняльного аналізу та оцінки ефективності програм, економічних операцій тощо.

Групування контрольних показників проводиться за такими напрямками:

1. Організаційна структура та функції управлінського аудиту.
2. Методологія та процедури управлінського аудиту.
3. Звітність та обмін інформацією.
4. Ресурси служби управлінського аудиту, система мотивації та професійного зростання персоналу СУА.

Контрольні показники дозволяють оцінити ефективність функцій управлінського аудиту, за типами завдань та іншими ознаками, що характеризують ступінь відповідності управлінського аудиту зазначеним стратегічним цілям та стандартам міжнародної практики.

Для кожного критерію розробляються коефіцієнти (визначальні ваги), що присвоюються кожному параметру за ступенем важливості цього критерію. Критерії бальної оцінки є зразковими і практично, залежно від специфіки господарської діяльності організації, можливе використання інших інструментів з оцінки контрольних параметрів.

Кількісні критерії оцінки діяльності служби управлінського аудиту, як правило, не формалізовані та не мають уніфікованих методик розрахунку. Для оцінки ефективності управлінського аудиту кількісні показники згруповані за трьома напрямками (табл.1).

Таблиця 1 – Кількісні критерії оцінки ефективності діяльності служби управлінського аудиту

Найменування показника	Характеристика показника
Показники, що характеризують економічний ефект	<ul style="list-style-type: none"> - економія від виявлених службою управлінського аудиту порушень; - ефективність від застосування СУА (витрати створення СУА щодо виручки).
Показники, що характеризують ефективність організації СУА, чинної методики та процедур	<ul style="list-style-type: none"> - відсоток рекомендацій СУА, прийнятих до виконання; - відсоток своєчасно поданих СУА звітів керівництву компанії за наслідками перевірок; - кількість порушень, виявлених СУА за наслідками перевірок; - кількість покрашень процесів діяльності за підсумками використання рекомендацій СУА.
Показники, що характеризують зацікавленість працівників СУА	<ul style="list-style-type: none"> - кількість незаповнених вакансій у структурі СУА; - частота зміни персоналу; - коефіцієнт відношення сертифікованих фахівців, що перебувають у СУА, до загальної кількості співробітників служби; - визначення частки співробітників, які перебувають у СУА з досвідом роботи з проведення аудиту більше трьох років

Вищезазначені кількісні та якісні показники оцінки ефективності діяльності служби управлінського аудиту дозволяють:

- визначити відповідність виконуваних СУА завдань поставленим стратегічним цілям компанії;
- визначити ефективність діяльності СУА при вирішенні окремих завдань;
- оцінити ступінь оптимізації діяльності СУА з іншими службами організації;
- визначити порядок взаємодії СУА з менеджментом організації з метою прийняття управлінських рішень;

– розробити систему мотивації співробітників СУА, орієнтовану на досягнення поставлених цілей окремими працівниками.

Для оцінки діяльності служби управлінського аудиту в компанії може бути корисним документ «Практичний посібник із вимірювання та оцінки результативності та ефективності роботи служби управлінського (внутрішнього) аудиту». У цьому документі має міститися приблизний перелік кількісних та якісних показників та рекомендації щодо впровадження системи оцінки ефективності.

Інформаційні джерела

1. Дмитренко О. М. Оцінка ефективності внутрішнього аудиту суб'єктів суспільного інтересу. *Ефективна економіка*. 2018. № 6.

УДК 336,71:378.08

І.І. Бабіч, канд. екон. наук, проф. (*ЛНТУ, Луцьк*)

КОМПЛІАНС-КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ КОМПАНІЯМИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Розвиток бізнесу неможливий без певних правил, принципів, які гарантували б певну довіру до нього держави, потенціальних інвесторів і суспільства. Такі правила мають бути в основі управління суб'єктами господарювання, визначатись законодавчими і нормативними актами та внутрішніми регламентами, і, відповідно, контролюватись їх дотримання. Постійно зростаюча кількість правових норм і внутрішніх регламентів в управлінні компаніями підвищує ризик їх недотримання.

Правила корпоративного управління в Україні встановлені в певній мірі для банківської сфери, фінансових установ та підприємств – суб'єктів суспільного інтересу. Здебільшого вони вимагають і регламентують побудову і функціонування системи внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту).

Мінімізація ризиків є одним з головних аспектів успішної діяльності будь-якого підприємства, що найбільш актуально в контексті системи публічного управління, оскільки дії та рішення менеджменту можуть мати великий вплив на загальну ситуацію в суспільстві.

Особливо важливим є це зараз, під час війни, оскільки наразі навіть ті бізнеси, які не планували виходити на західні ринки, почали закладати це в свою стратегію. До того ж, війна додала нових ризиків:

бізнесам потрібно бути ще обережнішими, обираючи собі партнерів та підрядників і підписуючи контракти з іноземними компаніями [1].

Управління комплаєнс-ризиками, що розуміється як планування, організація, керівництво та контроль діяльності, забезпечує відповідність господарської діяльності вимогам, які випливають з відповідного правового та нормативного середовища, все частіше проявляється в діяльності підприємств. Вона особливо розвивається в суворо регульованих галузях, таких як банківська сфера, фінанси, фармацевтична промисловість або енергетичний сектор у широкому розумінні. Схоже, що в умовах такого стрімко мінливого світу, прогресуючої глобалізації, значних одноразових подій або системних ризиків концепція управління комплаєнс-ризиками не тільки буде поставлена в центр управління бізнесом, а й набуде особливого значення.

У Сполучених Штатах Америки, Великобританії, країнах Європейського співтовариства комплаєнс як більш досконала і універсальна форма внутрішнього контролю досить давно застосовується у діяльності компаній, має давню історію нормативного забезпечення [2, 3].

Термін «комплаєнс» є новим для українського бізнесу та не має єдиного підходу до тлумачення економічного змісту. На думку фахівців Міжнародної асоціації комплаєнсу (International Compliance Association), категорія комплаєнс втілює здатність діяти відповідно до закону, набору правил та норм або встановлених вимог та внутрішніх процедур [4].

Слід зауважити, що функція забезпечення відповідності (комплаєнс) тепер представляє собою щось більше, ніж просто дотримання правил. На відміну від існуючих систем внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в управлінні компанією він означає також культуру, етику, конфіденційність даних, технології, соціальну та екологічну відповідальність в поведінці як менеджменту, так і всього персоналу.

Загалом, вимоги щодо створення і функціонування систем внутрішнього контролю в управлінні суб'єктами господарювання передбачені низкою законодавчих і нормативних актів, зокрема: Законами України «Про запобігання корупції», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про захист економічної конкуренції», «Про акціонерні товариства», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та ін. Закону, який би зобов'язував усі українські суб'єкти господарювання впроваджувати комплаєнс-контроль, поки що не існує.

Власникам та менеджменту будь-якого бізнесу слід розуміти, що ключова відмінність функціонування системи внутрішнього контролю від побудови ефективної системи комплаєнс-контролю полягає в тому, що останній спрямований також на етичне ведення бізнесу, прозорість і соціальну відповідальність, і як наслідок, сприяє посиленню репутації бізнесу перед партнерами, державою і суспільством загалом. Втім, якщо діяльність компанії спрямована на співпрацю з іноземними партнерами чи інвесторами, цього не уникнути.

Опитування Європейської бізнес-асоціації показало, що приблизно половина українських бізнесів із різних галузей серйозно переймаються комплаєнсом та залучають до цього зовнішніх експертів. До речі, цього від українських компаній очікують їх клієнти. За результатами опитування UNIC, майже 70% українців готові переплачувати за товари і послуги, якщо вони впевнені, що купують у доброчесної компанії [1].

Отже, можна зробити висновок про те, що належне функціонування комплаєнс-функції забезпечує ефективне управління, впливаючи на імідж всієї організації, зміцнення репутації та позицій компанії, підтримку досягнення бізнес-цілей, стратегії та місії. З огляду на це, компанії, які користуються довірою інвесторів і мають на меті працювати ефективно, однозначно потребують одного з ключових фундаментів, яким є комплаєнс та система управління комплаєнс-ризиками.

Інформаційні джерела

1. Що таке комплаєнс. І чому це актуально для бізнесу навіть під час війни. URL: <https://ain.ua/special/what-does-compliance-mean/index.html> (дата звернення: 31.10.2023).
2. Companies Act 2006. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (дата звернення: 21.10.2023).
3. The UK Corporate Governance Code. URL: <https://www.frc.org.uk/getattachment/88bd8c45-50ea4841-95b0-d2f4f48069a2/2018-UK-Corporate-Governance-Code-Final.PDF> (дата звернення: 21.10.2023).
4. International Compliance Association. URL: <http://www.int-comp.org/faqs-compliance-regulatory-environment> (дата звернення: 31.10.2023).

АУДИТОРСЬКА ОЦІНКА РИЗИКІВ СУТТЄВОГО ВИКРИВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Подальший розвиток України безпосередньо пов'язаний з членством в Європейському союзі, наявністю грантової та іншої міжнародної підтримки, залученням інвестицій зі світової економіки. Все це передбачає пряме застосування в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності й міжнародних стандартів аудиту. Саме тому незалежний інститут аудиту в Україні буде розвиватися у вищезазначеному trendі.

Варто зазначити, що крім зовнішніх запитів, існують й внутрішні потреби розвитку аудиту в Україні. Одна з них – достовірна (підтверджена аудитором) фінансова звітність для прийняття управлінських рішень підприємств, а також ефективної економічної політики.

Масове застосування аудиту створює запити на його продуктивність, тобто отримання високої якості з меншими внутрішніми затратами. Це, у свою чергу, спонукає аудиторські компанії на запровадження ефективної системи контролю якості їх діяльності. Останнє потребує розробок ефективних методик ризик-орієнтовних підходів до планування та здійснення аудиту фінансової діяльності.

Процес виявлення та оцінки ризиків аудитором інтерактивний і динамічний. Аудиторська оцінка ризиків є досить важливою, оскільки від її розв'язання безпосередньо залежить:

- згода аудитора на проведення перевірки фінансової звітності,
- розробка загальної стратегії та планування аудиту,
- визначення строків аудиторської перевірки,
- вибір аудиторських процедур.

Зауважимо, що аудиторський ризик – це суб'єктивна ймовірність існування суттєвих помилок у фінансовій звітності клієнта після проведення аудиту, визначена аудитором. Відповідно до МСА, аудиторський ризик – це ризик того, що аудитор висловить невідповідну думку, коли фінансова звітність суттєво викривлена. Рекомендації щодо оцінки ризику відображено в МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення» [1]. МСА 315 слід розглядати разом з МСА 200 «Загальні цілі незалежного

аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», який визначає загальні цілі аудитора при проведенні аудиту фінансової звітності, включаючи отримання достатніх незалежних аудиторських доказів зниження аудиторського ризику до прийнятно низького рівня.

МСА 200 вимагає, щоб аудитор застосовував професійне судження при плануванні та проведенні аудиту, а також планував і здійснював аудит з професійним скептицизмом, усвідомлюючи те, що можуть існувати такі обставини, за яких фінансова звітність виявиться суттєво викривлена [2].

Оскільки ймовірність правильного аудиторського висновку залежить від трьох факторів, а саме: ефективності бухгалтерського обліку, надійності системи внутрішнього контролю, застосованих аудиторських процедур, тому виділяють і три складові аудиторського ризику.

Так, складовими аудиторського ризику є: властивий ризик; ризик контролю та ризик невиявлення. Перші два види ризиків є результатом діяльності клієнта, вони існують незалежно від аудиторської перевірки та не залежать від аудитора.

Ризик невиявлення аудитором суттєвих порушень в обліку й звітності після застосування ним аудиторських процедур повністю залежить від аудитора, тому що пов'язаний з його діяльністю та визначає рівень якості його роботи. За цей ризик аудитор несе відповідальність, тому він повинен бути зведений до мінімуму. Як бачимо, ризик невиявлення – це та частка похибки аудиторської перевірки, яку може собі дозволити аудитор при системах обліку та внутрішнього контролю, що склалися у клієнта. Разом з тим ризик невиявлення можна лише зменшити, а не усунути повністю через властиві обмеження аудиту. Адже окремі аудиторські докази, на яких ґрунтується аудиторська думка та на підставі яких аудитор формулює висновки, є швидше переконливими, а ніж остаточними.

У випадку, коли властивий ризик та ризик контролю високі, тоді аудитору слід знизити ризик невиявлення шляхом збільшення кількості аудиторських доказів, обсягу виконаних аудиторських процедур і вибірки.

Як бачимо, визначений на підготовчому етапі аудиторський ризик не є сталою величиною. Його значення може змінюватися та коригуватися під час проведення аудиторської перевірки, тобто може змінюватися напрям аудиторської перевірки, коригуватися план аудиторської роботи та збільшуватися кількість аудиторських процедур.

Оскільки ризик виявлення є похідною величиною від властивого ризику і ризику контролю, то для аудитора важливою є розробка методики їх виміру. Зауважимо, що єдиної методики не існує. Як правило, вона розробляється кожним суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до умов конкретної перевірки.

Для кількісної оцінки ризику необхідно потурбуватися про фактори, методи їх оцінки та методи збору інформації для кількісної оцінки факторів.

МСА 315 надає рекомендації щодо переліку факторів [1]. Пропонується оцінювати кожен фактор, виходячи суб'єктивних міркувань за тривірневою шкалою (високий – 70-100%, середній – 40-70% та низький – 1-40%);, а потім визначати коефіцієнт важливості кожного фактору. Далі для отримання комплексної (інтегральної оцінки) ризиків пропонується використати метод сум, для цього необхідно розрахувати суму добутку кількісного значення кожного фактора та його коефіцієнта важливості.

Аудитор повинен застосувати для отримання інформації такі аудиторські процедури як: спостереження за діяльністю й операціями клієнта, огляд інформації ділової періодики, статистичних даних; аналітичні процедури, виконані як процедури оцінки ризиків; подання запитів працівникам, експертам, попереднім аудиторам, третім особам на основі спеціально розроблених анкет. Підкреслимо, що склад питань є справою професійного судження аудитора. На характер, терміни та обсяг аудиторських процедур може впливати те, що деякі дані бухгалтерського обліку та інші докази можуть бути доступні лише в електронній формі чи лише у певні моменти часу.

Фактори, що дозволяють оцінити існування властивого ризику, визначають на рівні фінансової звітності в цілому та окремих її статей.

До набору факторів, що формують властивий ризик на рівні фінансової звітності в цілому, належать:

- економічна ситуація в країні, загальні умови бізнесу;
- стан галузі та підприємницької діяльності клієнта, характер його бізнесу;
- організаційна та управлінська структура підприємства;
- контроль за діяльністю економічного суб'єкта з боку його власників;
- можливість зовнішнього тиску адміністрації на персонал;
- загальний рівень компетентності персоналу, частота змін в його складі.

Серед факторів, які дають змогу оцінити існування властивого ризику за класами операцій, залишками на рахунках, слід виділити:

- нетипові операції, що не відповідають сфері діяльності підприємства або незвичні для неї;
- складні операції, котрі вимагають неочевидних записів, які важко простежуються;

- операції, вартість яких відображена в іноземній валюті;
- операцій з пов'язаними сторонами;
- операції, які дають підстави підозрювати шахрайство чи пов'язані з відмиванням коштів отриманих незаконним шляхом, фінансуванням тероризму. Їх перелік аудитор визначає керуючись своїм професійним досвідом, а також додатком 2 до МСА 315 [1].

Не варто забувати, що аудитор повинен зберігати професійний скептицизм протягом усього періоду проведення аудиту, тобто критично оцінювати, ставити під сумнів обґрунтованість отриманих аудиторських доказів та завжди очікувати на виявлення інформації, яка суперечить чи ставить під сумнів достовірність документів або тверджень відповідальної сторони. При оцінці відповіді управлінського персоналу з професійним скептицизмом, аудитор може бажати підтвердити запити й запевнення іншою інформацією.

Для виявлення фактів шахрайства аудиторі слід вносити елементи непередбачуваності у використання аудиторських процедур, здійснення процедур підтвердження інформації працівниками підприємства; усне звернення до ключових клієнтів та постачальників додатково до надсилання їм письмового підтвердження.

- нетипові статті, їх зміни, неочікувані залишки по рахунках, аудитор встановлює під час короткого аналізу фінансової звітності. При неотриманні задовільного роз'яснення він повинен припустити, що в даних статтях є потенційна помилка.

- рахунки, які потребують коригувань;
- рахунки, що можуть бути чутливими до викривлень;
- операції, в яких особисто зацікавлене керівництво або до яких воно проявляє підвищений інтерес;
- операції, бухгалтерське відображення яких повністю чи частково буде у суб'єктивній думці виконавців.

Підкреслимо, що фактори мають обов'язково бути оцінені в робочих документах.

Проводячи перевірку застосування облікових оцінок, аудитор повинен виконати такі процедури: оцінити обґрунтованість припущень управлінського персоналу, точність та повноту даних, які є підставою для розрахунку облікової оцінки; перевірити порядок розрахунків, що виконані під час оцінки; застосувати аналітичні процедури для вивчення динаміки облікових оцінок, здійснити огляд подальших подій, що відбуваються після закінчення звітної періоду, але до завершення аудиту.

Отже, дослідження по науковому забезпеченню аудиторської оцінки ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності є

актуальними. Вони повинні бути направлені на розробку методичних рекомендацій, щодо оцінки ризиків в процесі виконання завдання з аудиту фінансової звітності.

Інформаційні джерела

1. Міжнародний стандарт супутніх послуг (МСА) 315 (переглянутий в 2019 році) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення». 2022. IFAC (МФБ) URL: <http://surl.li/luisl>.

2. Міжнародний стандарт аудиту (МСА) 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту». 2018. IFAC (МФБ). URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>.

УДК 339:138

В.Г. Гноєвий, канд. екон. наук, доц. (*Придніпровський інститут МАУП, Кременчук*)

І.О. Кравцова, ст. викл. (*Придніпровський інститут МАУП, Кременчук*)

КОРПОРАТИВНИЙ БЛОГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Посилення маркетингової активності у мережі інтернет, яке спостерігається протягом багатьох останніх років, висуває нові вимоги щодо якості інформаційного контенту інтернет-ресурсів компаній. Такі його елементи, як статті, відеоролики, подкасти вебінари, інфографіка та інші є потужними елементами просування, які здатні не лише відповісти на питання, а й задовольнити потреби потенційних клієнтів на різних етапах воронки продажів.

Однією з основних проблем, які постають перед компаніями є низька поінформованість споживачів про товар, його переваги та відмінності від конкурентів. У такому разі необхідно створювати контент, який буде привертати увагу до продукту та його унікальних особливостей, розповідати про проблеми, які він вирішує, демонструвати цінність та вигоду від його використання, формувати інтерес та бажання дізнатися більше про продукт. Ці завдання можна вирішити за допомогою розміщення на сайті або у блозі компанії SEO-оптимізованих статей за ключовими запитами цільової аудиторії, оглядові відео або подкасти про продукт та його можливості [2]. Також цьому сприятимуть кейси чи відгуки успішних клієнтів компанії, лід-магніти (безкоштовні матеріали в обмін на контактні дані), наприклад,

чек-листи, шаблони, калькулятори та ін.

Іноді покупці не можуть визначитися з тим, який продукт чи послуга найкраще підходить для вирішення їхніх проблем, які критерії порівняння використовувати, як оцінити переваги та недоліки різних варіантів. Тому статті у блозі мають допомогти покупцям визначити свої потреби та цілі, надаючи корисну та об'єктивну інформацію про різні рішення, порівнювати продукт із конкурентними пропозиціями за ключовими параметрами, підкреслювати унікальні ціннісні пропозиції товару [1]. Це досягається шляхом застосування опитувальників, тестів, квізів, які допомагають покупцям уточнити свої запити та підбирати відповідні рішення, формування таблиць порівняння продукту з конкурентами за важливими параметрами.

При цьому у клієнта не повинно виникати невизначеності щодо своїх подальших дій при прийнятті рішення про купівлю продукту чи послуги. Тобто, потрібен контент, який спрощує процес купівлі та знижує бар'єри для входу, пояснює, як оформити замовлення, оплатити послугу та отримати доступ до товару, дає чіткі інструкції та рекомендації щодо використання продукту або послуги, мотивує до дії за допомогою заголовків, кнопок, форм та ін. Це можуть бути лендинги з простою та зрозумілою формою замовлення або заявки, розділ із відповідями на часті питання щодо технічних аспектів купівлі та використання продукту чи послуги, гайди, мануали, tutorіали для роботи з продуктом або послугою у вигляді статей, відео, подкастів тощо.

Дуже важливим елементом сайту є наявність для покупця можливостей зворотного зв'язку. Компанії необхідно у своєму контенті стимулювати клієнта до комунікації та взаємодії, збирати відгуки, побажання, пропозиції, скарги та подяки від клієнтів, аналізувати та враховувати думку клієнтів при розробці та покращенні продукту чи сервісу, постійно демонструвати (наприклад, через статті у блозі), як компанія слухає та цінує своїх клієнтів. Для цього необхідно створювати анкети, фідбек-форми на сайті або у блозі компанії, спілкуватися з клієнтами та відповідати на їхні запитання через участь у чатах, форумах і соцмережах, стежити за NPS (індексом лояльності клієнтів) для виміру готовності клієнтів рекомендувати продукт чи послугу іншим, публікувати в блозі кейси або відгуки клієнтів, які показують, як компанія вирішує їхні проблеми та допомагає досягати цілей.

Окремою проблемою є можливе зниження інтересу до продукту. Так відбувається, коли покупці втрачають мотивацію до покупки або повторної покупки, забувають про продукт або переходять до

конкурентів. У цьому випадку можна створити контент, який буде нагадувати про цінність та вигоду від використання продукту чи послуги, пропонувати нові можливості, функції, опції, бонуси, знижки та інше, стимулювати повторні покупки чи передплату. Це можуть бути email-розсилки з корисною інформацією, новинами, акціями та пропозиціями для передплатників, push-повідомлення на сайті або в мобільному додатку з нагадуваннями, порадами, рекомендаціями для користувачів, програми лояльності, бонуси, подарунки, купони для заохочення постійних клієнтів [3]. Також, можна застосувати апсейл (пропозиція більш дорогого чи додаткового продукту) чи кроссейл (пропозиція супутнього продукту) з метою збільшення середнього чека і повторних продажів.

Правильне формування інформаційного контенту сприяє залученню цільової аудиторії, стимулює потенційного клієнта до дій та супроводжуватиме його до моменту укладання угоди. Висока якість контенту формує довіру та лояльність до бренду компанії, демонструє її експертність та авторитетність та у кінцевому підсумку забезпечує стабільне зростання клієнтської бази та обсягів продаж.

Інформаційні джерела

1. Витвицька О. М., Суворова С. Г., Корюгін А. В. Вплив цифрового маркетингу на розвиток підприємництва в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1518/1460>
2. Кривко О. Якими будуть користувачі у 2024 році. URL: <https://skvot.io/uk/blog/yakimi-budut-koristuvachi-u-2024>
3. Кушнір Д. Маркетинг у 2024 році: погляд у майбутнє і головні тренди. URL: <https://marketer.ua/ua/marketing-in-2024-a-look-into-the-future-and-major-trends/>

УДК 657.6:640.342

Н.С. Ковалевська, канд. екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

АУДИТОРСЬКА ОЦІНКА КІБЕРБЕЗПЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО РИЗИКУ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

На кожному з етапів інформаційного сервісу підприємств готельного бізнесу виникають внутрішньогосподарські ризики. Згідно з міжнародними стандартами аудиту аудиторський ризик складається з внутрішньогосподарського (властивого) ризику, ризику контролю та ризику не виявлення [1, с. 367]. Незважаючи на те, що системою внутрішнього аудиту здійснюється не вибіркова, а суцільна перевірка

діяльності готельного підприємства, йому притаманні такі ж групи ризиків, але їх оцінка на стадії планування має свої особливості. Так, на початковій стадії планування важливо чітко визначити мету аудиту і створити стратегію оцінки ризиків, що допоможе сконцентруватися на найбільш суттєвих аспектах безпеки. З метою ідентифікації потенційних загроз внутрішні аудитори проводять аналіз слабких місць в системі безпеки. Враховуються всі можливі сценарії загроз, включаючи кібератаки, витоки даних, недостатній контроль доступу тощо. Проводиться оцінка ефективності внутрішнього контролю щодо запобігання ризикам, що включає перевірку систем контролю доступу, моніторинг та системи реагування на події [2, с. 214].

Оцінка ризиків допомагає визначити обсяг і глибину аудиту, дозволяє сконцентрувати зусилля на найбільш критичних для безпеки аспектах. На основі виявлених ризиків створюється план дій для подальшого проведення аудиту, включаючи необхідні заходи для мінімізації виявлених ризиків. Інформаційні ризики в готельній галузі можуть виникати з різних джерел та мати різні прояви:

1) кібербезпека – ризик охоплює загрози кібератак, викрадення даних, віруси, атаки на мережу та інші кіберзлочини, що можуть призвести до витоку конфіденційної інформації;

2) зберігання та обробка даних – недостатня безпека в обробці та зберіганні особистої інформації гостей може призвести до порушень приватності та витоку конфіденційної інформації;

3) фінансові ризики – включають можливість фінансових шахрайств, втрати фінансової інформації, крадіжки грошей тощо;

4) недостатній контроль доступу – якщо інформація доступна для недостатньої кількості осіб або якщо немає належних контрольних механізмів, це може призвести до порушення безпеки;

5) соціальний інжиніринг – атаки, спрямовані на спокусу персоналу готелю на надання доступу до систем або інформації;

6) технічні проблеми - несправності апаратного забезпечення, програмного забезпечення або неправильна настройка систем;

7) недостатня освіта та навички персоналу – якщо персонал не має достатніх знань про кібербезпеку та правила безпеки, це може призвести до вразливостей у системах [3, с. 130].

Для готелів важливо ретельно оцінювати та управляти цими ризиками, використовуючи технології та політику безпеки, щоб захистити конфіденційні дані гостей та забезпечити безпечну роботу систем управління готелем. Аудиторська оцінка інформаційного ризику підприємств готельного бізнесу полягає в перевірці та оцінці рівня загроз, які можуть виникнути внаслідок обробки, зберігання та

передачі інформації в готельному бізнесі. Основні аспекти такої оцінки включають: збір і аналіз даних; оцінку потенційних загроз; перевірку внутрішнього контролю; оцінку рівня вразливості; рекомендації щодо поліпшення безпеки. В процесі проведення перевірки внутрішньому аудиторю необхідно перевірити правильність визначення собівартості послуг готельного підприємства за сегментами, що дозволить оптимізувати цінову політику. Операційна документація показує сутність і обсяг надання готельних послуг, що є основою для визначення виручки від реалізації та собівартості готельних послуг та відображення в обліку отриманих авансів. Для кожного виду готельних послуг враховується тип операції (готівка, ціна, виплати) та її грошова вартість [4, с. 164].

Для цілей внутрішнього аудиту облікова система має забезпечувати додаткову, незалежну документацію для перевірки кожної операції. У ручній або напівавтоматичній операції підтверджуючі документи, створені будь-якими методами, служать джерелами перехресних посилань. А аудитор, отримавши інформацію про зайнятість готельних номерів і маючи дані за їх розцінками, порівнює все зі звітом служби прийому та розміщення.

Для аудиторської оцінки кібербезпеки в готельному бізнесі доцільно використовувати різні методи, інструменти та підходи, а саме: проведення повного аудиту інформаційної безпеки для виявлення потенційних загроз та слабких місць у системах та мережах готелю; пентестинг (тестування на проникнення), тобто симуляція кібератак для виявлення вразливостей в системах та програмному забезпеченні готелю; моніторинг безпеки (використання спеціалізованих програм для постійного моніторингу мережі та виявлення незвичайних або підозрілих активностей); шифрування даних (застосування шифрування для захисту конфіденційної інформації та даних клієнтів готелю); фізична безпека (заходи безпеки для фізичного забезпечення серверних кімнат та інших інфраструктурних об'єктів, де зберігається чутлива інформація); проведення навчання та тренінгів для персоналу щодо кібербезпеки та процедур безпеки; забезпечення оновлення програмного забезпечення та застосунків для запобігання вразливостей та атак [5, с. 490]. Дані методи та підходи є лише деякими засобами забезпечення кібербезпеки службами внутрішнього аудиту в готельній галузі та використовуються для мінімізації ризиків та захисту конфіденційної інформації. Наступною складовою ризику внутрішнього аудиту на готельних підприємствах є інвестиційний ризик, оцінка якого набуває актуальності в умовах збільшення частки акціонерних підприємств

готельного бізнесу.

Таким чином, в умовах постійних змін економічного простору розширюється й сфера впливу ризиків, виникнення яких в подальшому може призвести до негативних результатів діяльності готелів. Тому оцінка ризиків має здійснюватися в системі внутрішнього аудиту постійно, з метою їх зниження до прийняттого рівня. Саме аудит інформаційного ризику в готельному бізнесі допомагає забезпечити безпеку обробки та збереження даних, захист конфіденційної інформації клієнтів, надійність систем управління готелем.

Інформаційні джерела

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Ч. I. К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України. 2018. 1442 с.

2. Nesterenko I. V., Kovalevska N. S., Sokolova E. B. Modeling Accounting Policies for the Hospitality Industry in the Context of Globalization. *Бізнес Інформ*. 2020. № 6. Р. 212-218. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/10058>

3. Фабіянська В.Ю. Комп'ютерний аудит в Україні в контексті вимог європейського законодавства. *Облік і фінанси*. 2019. № 3 (85). С. 129–137.

4. Ковалевська Н. С., Нестеренко І. В., Соколова Є. Б., Карбівнича Т. В. Цифровий компонент сучасного аудиту діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 161-168. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/10062>

5. Михалик М.В., Чубай В.М. Методи оцінювання рівня аудиторського ризику: особливості, переваги та недоліки. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 486-491.

6. Kashchena N., Kovalevska N., Nesterenko I. Organizational and methodological aspects of audit of integrated reporting of enterprise. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w katowicach. Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach*. 2021. S. 153–164. URL : <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/b0476ba555cceaad5a41dfab07ee2f39.pdf>

УДК 334.012.63/.64 : 355(477)

М.Я. Кобеля-Звір, канд. екон. наук (PhD) (*ЛТЕУ, Львів*)

ГРАНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІ ТА РОЗВИТКУ НА КОНСАЛТИНГОВІ ПОСЛУГИ ДЛЯ МІКРО-, МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Україна є членом ЄБРР із серпня 1992 р. Це зазначено у відповідному Указі Президента України від 14.07.1992 № 379/92 [1], згідно з яким наша країна приєдналася до Угоди про заснування

Європейського банку реконструкції та розвитку. ЄБРР – найбільший інституційний інвестор в Україні. Банк підтримує МСП в Україні з 1997 р. За цей час фінансування отримали понад 1300 компаній. ЄБРР уже інвестував в Україні €18,3 млрд [2]. Прямі грантова підтримка від Банку здебільшого має консалтингову форму. Проте є допомога у вигляді ваучерів та навчальних ініціатив, а також кредитно-грантових інструментів. Ефект від грантів ЄБРР значний: пришвидшений організаційний розвиток, масштабування бізнес-діяльності, вихід на іноземні ринки тощо.

Підтримка бізнесу від ЄБРР – це інвестиції в різних формах та програмах. Розглянемо деякі.

1. Кредитно-грантова допомога

З 2018 по 2023 роки представники мікро-, малих та середніх підприємств могли скористатися кредитно-грантовою підтримкою від АТ «Укресімбанк» та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). Відповідно, ці банки уклали кредитну угоду на суму, що еквівалентна 25 млн дол. США для реалізації Програми кредитування мікро-, малих та середніх підприємств, що спрямована на підтримку Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі України з ЄС (ПВЗВТ). Програма підтримувалася за рахунок фінансування Європейським Союзом у межах Ініціативи EU4Business [3]. Укресімбанк за спільною програмою з ЄБРР надав українському бізнесу близько 700 мільйонів гривень інвестиційних коштів із грантовими компонентами [2].

2. Грантова підтримка консалтингових проектів

Така підтримка спрямована на надання допомоги підприємствам малого та середнього бізнесу, які потребують професійних знань і досвіду для зростання й забезпечення конкурентоспроможності. Вона передбачає залучення досвідчених консультантів задля виявлення потреб та подальшого розвитку бізнесу. Фінансування консультаційних проектів забезпечується: США та Швецією у межах Фонду сприяння малому бізнесу ЄБРР, Європейським Союзом та Швецією.

3. Гранти на навчання

Усвідомлюючи потреби підприємницької спільноти України, ЄБРР та Швейцарія запровадили «Буткемп економічного відновлення» – це грантова програма для українських підприємців, у межах якої 60 000 грантових місць надають для навчання українських підприємців на освітній платформі Prometheus. Українські підприємці мають можливість навчатися на курсах Гарварду, Дарденської бізнес-школи університету Вірджинії та Університету Райса, а також співвласника

«Нової пошти», Prerply, Євгена Клопотенка та інших провідних підприємців України.

Бажаючі можуть пройти навчання на чотирьох курсах: про започаткування власної справи від вітчизняних підприємців, основи програмування від Гарвардського університету, зростання бізнесу від Дарденської бізнес-школи та основи фінансів від Університету Райса.

4. Ваучерна підтримка

Проект «Кліматичні Інноваційні Ваучери» від ЄБРР - це інструмент фінансової підтримки українських компаній, які займаються розробкою та впровадженням кліматичних технологій та прагнуть використати їх для зменшення шкідливого впливу на довкілля чи витрат енергії. Це гранти, які допомагають МСП покрити 75% витрат (до 50 000 євро) на послуги, що допоможуть їм ефективно та швидко рухатися вперед. За допомогою ваучерів підприємці фінансують послуги, що надають їм інші компанії та установи з експертизою у різних сферах діяльності: від патентування та юридичних послуг до маркетингових досліджень, інжинірингу, промислового дизайну та інших.

Незважаючи на наявність широкого спектра грантових інструментів, які здатні суттєво покращити бізнес-процеси, переважна більшість підприємців не надто активно використовує грантові можливості. Розглянемо основні причини цього (відповідно до опитування, проведеного Центром розвитку «ЧАС ЗМІН» у квітні 2023 року серед представників МСП) [4].

1. Причиною неактивного використання представниками МСП кредитно-грантової допомоги від Укрексімбанку та ЄБРР із 2018 по 2023 рр. є той факт, що умовою отримання гранту було використання кредитних коштів до 3,0 млн євро терміном від 18 місяців на фінансування бізнес-діяльності. Як з'ясувалося, не кожному підприємцю необхідна така велика сума, а тим, хто мав потребу в цих ресурсах, банк відмовляв із різних причин в отриманні кредитного фінансування. Відповідно, механізмом, що може суттєво понизити цей бар'єр, є застосування значно лояльніших умов отримання грошових грантів від ЄБРР для розвитку бізнесу в Україні.

2. Низький рівень обізнаності представників МСП України в можливостях отримати грант на консалтингову підтримку від ЄБРР. Дієвим механізмом для підвищення рівня поінформованості підприємців є проведення широкої просвітницької кампанії поза межами веб-сайту «Merezha» [5] та фб сторінки «ЄБРР: консультації для малого бізнесу в Україні» [6]. Варто значно розширити присутність роз'яснювального контенту на інших каналах комунікації,

активніше залучати до просвітницької діяльності органи влади, бізнес, торгово-промислові палати, бізнес-клуби тощо.

3. Відсутність усвідомлення українськими підприємцями, що навчальні заходи можуть стати ефективним поштовхом до переходу на новий рівень розвитку бізнесу. Для подолання цього бар'єра не обійтися без наповнення інформаційного поля меседжами про роль бізнес-освіти від лідерів думок, успішних підприємців тощо. Демонстрація історій успіху, трансляція мотиваційних меседжів є дієвими для підвищення зацікавленості бізнесу в навчальних ініціативах, у тому числі від ЄБРР.

4. Низька культура використання ваучерних інструментів представниками українського бізнесу стає на заваді ефективним трансформаціям, які б могли відбуватися в бізнес-процесах, якщо б підприємці грамотно застосовували механізми ваучерного фінансування. Як метод для подолання цього бар'єра є масштабне інформування аудиторії засобами класичних та новітніх медіа про історії успіху використання ваучерів, зокрема Проекту «Кліматичні Інноваційні Ваучери» від ЄБРР.

Отже, для посилення конкурентоспроможності українського бізнесу в умовах війни дієвою є допомога ЄБРР. Проте відсутність належної інформаційно-роз'яснювальної роботи та просвітницьких заходів про грантові інструменти ЄБРР для МСП стає на заваді активному використанню підприємцями цих грантових можливостей.

Інформаційні джерела

1. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку : Указ Президента України від 14.07.1992 № 379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92>.

2. Європейський банк реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/home>.

3. EU4BUSINESS. URL: <https://www.eu4business-ebrdcreditline.com.ua/?lang=uk>.

4. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/granty-2023/>.

5. Грантова підтримка консалтингових проєктів. URL: https://www.merezha.ua/grants/ebrd-asb?fbclid=IwAR13OsnWV1eWz6W6eRta2WPwPEe6dQ5zCcfDBB8g2og_Ug9BS SFytKKmGIU.

6. ЄБРР: консультації для малого бізнесу в Україні. URL: https://www.facebook.com/ebrdbasukraine/?locale=uk_UA.

А.Ю. Козаченко, канд. екон. наук, доц. (ВНАУ, Вінниця)

Д.Ю. Поліщук, здоб. (ВНАУ, Вінниця)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Активи підприємства – це майнові об'єкти, матеріальні або нематеріальні носії вартості, які отримані в результаті попередніх господарських процесів та які мають властивість приносити у майбутньому вигоду – дохід підприємству.

Матеріальні активи – активи, які можна побачити або доторкнутися до них, що мають матеріальну форму.

Аудитор, отримавши завдання на проведення аудиту матеріальних активів, складає план і програму проведення аудиту, і відповідно до цього розпочинає проводити перевірку.

Аудиторську перевірку необхідно починати з вивчення зовнішніх і внутрішніх стандартів, що регулюють організацію і методику ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності щодо надання інформації з обліку матеріальних активів.

Розглянемо більш детально методику аудиту кожної зі складових матеріальних активів підприємства.

Аудит основних засобів і необоротних матеріальних активів означає перевірку дотримання в бухгалтерському обліку методичних засад формування інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Методику аудиту основних засобів можна представити як послідовність певних процедур, а саме:

1) дослідження облікової політики підприємства, зокрема щодо основних положень організації обліку основних засобів (визнання, класифікація, оцінка, переоцінка, методи нарахування амортизації тощо);

2) встановлення забезпеченості бухгалтерії підприємства діючими нормативними документами, що регламентують облік основних засобів; типовими первинними документами з обліку основних засобів, регістрами синтетичного і аналітичного обліку, що застосовуються за даною формою обліку. Ця інформація дозволить аудитору скласти загальне уявлення про організацію обліку основних

засобів на підприємстві та визначити питання, що вимагають особливої уваги;

3) ознайомлення з даними останньої інвентаризації основних засобів, її результатами та своєчасністю;

4) перевірка наявності наказів керівника про створення на підприємстві постійно діючої комісії зі списання основних засобів, переліку матеріально відповідальних осіб та встановлення наявності договорів про повну матеріальну відповідальність;

5) перевірка наявності картотеки основних засобів, правильності ведення інвентарних карток;

6) встановлення відповідності даних синтетичного та аналітичного обліку і бухгалтерського балансу;

7) встановлення наявності орендованих основних засобів, правильності їх обліку, ознайомлення з договорами оренди (лізингу) основних засобів, що укладені з юридичними і фізичними особами.

Запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена. Тому в комплексі заходів по створенню системи аудиту велике значення має формування повної й достовірної облікової інформації про наявність, рух і використання запасів на підприємстві, а також чітка організація внутрішньогосподарського контролю за їхнім збереженням.

Починається перевірка з оцінки методики та організації обліку запасів, зазначених у Наказі про облікову політику. При цьому, аудитор визначає методичні та організаційні особливості, з'ясовує можливість застосування тих чи інших методик, які можна запропонувати.

Наступним кроком аудитора є вивчення показників фінансової звітності щодо відображення інформації про наявність та рух запасів, їх видів.

Необхідно пам'ятати, що аудитор повинен здійснити перевірку за кожним із видів запасів окремо, так як облік кожного виду матеріальних цінностей має свою специфіку.

Так, при перевірці сировини й матеріалів необхідно перевірити реєстри обліку, звіти матеріально відповідальних осіб, первинні документи, картки складського обліку на предмет виявлення понаднормового списання матеріалів, сировини чи наявності «червоних» залишків, які виникають у тому випадку, коли матеріалів списано більше, ніж вони є в наявності (як правило, це трапляється при оприбуткуванні не всіх надходжень сировини і матеріалів на підприємство і наявності за цим «сірої» готової продукції, яка не була

відображена у обліку), правильність розрахунку ТЗВ по матеріалах, які відносяться на конкретний вид продукції, а не тільки на всю продукцію в цілому тощо. В основному, такі перевірки проводяться шляхом вибірки, але при виявленні значних порушень доцільно перевірити цю ділянку обліку суцільним методом.

Аудит малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП) необхідно проводити, вивчивши інформацію та первинні документи про наявність їх на складі. Особливу увагу необхідно звернути на їх облік при передачі в експлуатацію та при списанні.

При перевірці готової продукції необхідно звернути увагу на використання фактичного методу оцінки вибуття запасів при реалізації її покупцям і відображенні в обліку фактичної собівартості реалізованої готової продукції.

При проведенні аудиту товарів необхідно, перш за все, визначити яким видом торгівлі займається підприємство – оптова чи роздрібна торгівля або ресторанне господарство та уточнити, за якою оцінкою ведеться облік.

Необхідно нагадати, що всі аудиторські процедури, пов'язані з наявністю та рухом запасів, доцільно проводити за методом дедукції, починаючи із фінансової звітності, даних Оборотної відомості за синтетичними рахунками, Головної книги, реєстрів обліку, звітів матеріально відповідальних осіб, та закінчуючи первинними документами, із проведенням інвентаризації паралельно з аудиторською перевіркою для того, щоб порівняти її результати з даними обліку. Тільки таким чином може бути перевірена інформація щодо наявності та руху запасів і висловлена об'єктивна відповідна думка аудитора.

Інформаційні джерела

1. Гамова О. В., Козачок І. А., Данько Е. С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. 2019. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6833>
2. Гуцаленко Л.В., Гловюк А.С., Ковальчук І.В. Організація обліку та аудиту основних засобів. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 8. С. 741-747.
3. Томчук В.В., Лесік Є.С. Сучасні аспекти аудиту основних засобів. Економіка і організація управління. 2018. Вип. 4 (32). С. 100-110.

І.О. Кравцова, ст. викл. (*Придніпровський інститут ВНЗ «МАУП»,
Кременчук*)

РОЗРОБКА ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ПОСЛУГ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНСАЛТИНГУ

За останні 3 роки ринок бізнес-консалтингу, особливо у сфері розробки та впровадження систем менеджменту якості на відповідність вимогам стандарту ISO 9001, знизив темпи свого розвитку: спочатку пандемія COVID-2019, потім військовий стан в Україні, а далі погіршення фінансової ситуації підприємств. Всі ці чинники призвели до того, що кількість компаній, які бажають сертифікувати свої системи менеджменту, різко знизилася, тоді як кількість бізнес-консультантів – не змінилася. Така ситуація сприяє посиленню конкуренції на ринку консалтингу і, як наслідок, питання забезпечення високого рівня якості консалтингових послуг набуває особливої актуальності.

Для того, щоб забезпечити належний рівень якості продукції чи послуг (у тому числі, консалтингових) потрібно чітко визначити самі показники якості, а також їх вимірювані характеристики.

Почнемо з розбору визначення поняття «послуга з управлінського консультування».

Згідно з міжнародним стандартом ISO 20700:2017: «послуга з управлінського консультування – набір міждисциплінарних заходів інтелектуальної роботи в галузі управління, спрямований на створення цінності або сприяння змінам шляхом надання рекомендацій та рішень з урахуванням дій чи випуску готової продукції».

Дане визначення має 5 ключових ознак, які є характерними для управлінського консалтингу:

- інтелектуальна робота;
- створення цінності;
- сприяння змінам;
- надання рекомендацій та рішень;
- урахування дій чи випуску готової продукції.

Розглянемо детальніше кожен з цих ознак менеджмент консалтингу з двох боків: консультанта та підприємства.

Результати аналізу ключових ознак послуги управлінського консультування приведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Аналіз ключових ознак послуги управлінського консультування

Для консультанта	Для підприємства
Інтелектуальна робота	
це збір, обробка, аналіз інформації з подальшим наданням рекомендацій та рішень, і ґрунтується на безперервному процесі навчання консультанта, оцінці своїх сильних та слабких сторін, оцінці досягнення/не досягнення цілей проекту [1]	це оцінка та прийняття рішень щодо рекомендацій та рішень консультанта, визначення ризиків та відкриття нових можливостей, перегляд показників, оцінка впливу змін на очікування, переваги клієнтів, та ґрунтується на навчанні персоналу, груповій роботі, управлінні знаннями, розвитку особистих компетенцій, зворотного зв'язку за досягнутими результатами, довірою та повагою [1]
Створення цінності	
створює цінність, в першу чергу, для підприємства, як свого клієнта	створює цінність для кінцевих споживачів / клієнтів
Сприяння змінам	
означає: інформування, прояснення, реагування на ризики та можливості, що виникають [1]	означає: переконання, залучення, формування поведінки своїх співробітників, моніторинг показників, управління змінами, дієва та діюча система мотивації працівників.[1]
Надання рекомендацій та рішень	
підготовка та надання ефективних та результативних рекомендацій та рішень	готовність приймати та запроваджувати запропоновані рекомендації та рішення
Урахування дій чи випуску готової продукції	
ґрунтовне дослідження особливостей діяльності саме цього підприємства	чітке розуміння власних бізнес-процесів, що створюють цінність для клієнтів, та їх вплив на фінансові результати підприємства.

Виходячи з визначення поняття послуги управлінського консалтингу для оцінки її якості можна запропонувати наступні одиничні вимірні показники якості послуги менеджмент консалтингу (табл. 2), у відповідності до класичних показників якості послуг.

Таблиця 2 – Показники якості послуг управлінського консалтингу

Показники якості	Вимірювані характеристики послуги	Од. вимір
Час	- тривалість консалтингового проєкту	дні
Повнота	- ступінь досягнення цілей консалтингового проєкту; - ступінь урахування особливостей бізнес-процесів підприємства	% %
Ввічливість	- відсутність особистих конфліктів з персоналом підприємства	од.
Стабільність	- кількість зауважень / реклаमाцій до роботи бізнес-консультанта з боку підприємства протягом консалтингового проєкту	од.
Доступність та зручність	- зручна форма звітів, - вчасність подання звітів та рекомендацій	бали* %
Точність	- кількість внесення уточнень, правок та доопрацювань до звітів на прохання підприємства	од.
Оперативність	- здатність приймати рішення у нестандартних ситуаціях	бали*

* За результатами експертної оцінки роботи бізнес-консультанта працівниками підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що якщо консультант з розробки систем менеджменту якості на відповідність вимогам ISO 9001 надає підприємству пакет документів системи менеджменту якості, підготовлений на основі шаблонних документів шляхом заміни назви компанії та прізвищ співробітників, то така послуга не може вважатися якісною. Оскільки не відповідає одразу трьом ознакам консалтингової послуги таким, як «інтелектуальна робота», «створення цінності» та «урахування дій чи випуску готової продукції».

Інформаційні джерела

1. ISO 20700:2017. Директиви для управлінського консультування. Частина 1. URL: <https://godnev.com.ua/portfolio/iso-20700-2017-direktivny-dlya-uslug-po-upravlencheskomu-konsultirovaniyu/>

2. Всеукраїнська асоціація консультантів з управління. URL: <https://www.cmc-ukraine.com/ua/Kodeks-etiki>

АУДИТОРСЬКИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ПРОВІДНА СКЛАДОВА АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна аудиторська діяльність у світі і в Україні зокрема набуває все більш важливого значення і не тільки за рахунок аудиту. Спектр послуг, які пропонують аудиторські компанії вже набагато ширше ніж підтвердження показників фінансової звітності для користувачів. Безумовно, аудит займає провідну роль в діяльності аудиторів але професійні навички та життєві будні сприяють розширенню аудиторських та супутніх послуг на ринку аудиту.

Аудиторський консалтинг вже став візитівкою багатьох провідних аудиторських фірм. Аудиторський консалтинг компанії – це сучасне поняття, що передбачає надання професійних консультацій щодо різних сфер діяльності підприємства-клієнта. Високий рівень професіоналізму аудиторів, надійна якість їх роботи, широке коло послуг в різноманітних напрямках господарської діяльності та бізнесу, надають впевненість щодо якості аудиторського консалтингу. І це виправдано, оскільки аудитори працюють в різноманітних сферах бізнесу, з різними правовими структурами, мають величезну інформаційно-правову базу, неабиякий досвід і спроможні задовольнити запити клієнтів.

Аудиторський консалтинг на нашу думку, потрібно виділяти як окремий вид діяльності аудиторської фірми, який має різноманітні напрями. Метою публікації є сформувані найбільш актуальні напрями аудиторського консалтингу, що мають попит в бізнесі.

Різні фактори та завдання визначають різноманітність видів консалтингових послуг. Відповідно до класифікації Європейського довідника консультантів, існує 84 види консалтингових послуг, які поділяються на вісім основних груп: загальне управління, адміністрування, фінансове управління, управління людськими ресурсами, маркетинг, виробництво, інформаційні технології та спеціалізовані послуги. Остання група включає такі послуги, як консультації з питань навчання, консультації з питань електроенергетики, інженерні консультації, консультації з питань навколишнього середовища, інформаційні консультації, юридичні консультації, консультації з питань управління матеріалами та логістики, консультації в державному секторі та консультації з питань

телекомунікації [1].

Якщо проаналізувати фронт-сторінки провідних аудиторських фірм в Інтернеті, то можна зазначити наступні типові пропозиції аудиторського консалтингу: податкове консультування, підбір персоналу, розробка систем фінансового менеджменту, проектні та інвестиційні послуги, оцінка активів, інжиніринг та реінжиніринг, кредитне фінансування, антикризове управління, управління структурою капіталу, розробка маркетингових стратегій тощо. Частково розкриємо зміст зазначених напрямків аудиторського консалтингу.

Податкове консультування – передбачає аналіз альтернативного оподаткування, оптимізації податкового навантаження, податковий супровід, декларування податкових зобов'язань підприємства, ведення податкового обліку, податкове представництво тощо.

Підбір персоналу – фактично це аудит кадрів на підприємстві, що може включати рекрутинг, формування кадрової політики, перевірка дотримання норм трудового законодавства, формування штатного розпису і посадових інструкцій, нормування праці та інше.

Розробка систем фінансового менеджменту передбачає аналіз або формування структури управління на підприємстві, оцінка ефективності організації управління, побудову альтернативних моделей управління, забезпечення ефективності системи контролю, оптимізація часу для прийняття ефективних рішень в управлінні тощо.

Проектні та інвестиційні послуги передбачають дослідження об'єктів інвестування, аналіз ризиків, інвестиційне проектування нового бізнесу, розробка і запровадження юридичних схем фінансування, безпеки бізнесу, залучення капіталу для розвитку або поточної діяльності компанії або реалізації проекту, аналіз ефективності альтернативних напрямків інвестицій і так далі.

Оцінка активів – перевірка стану активів, їх фактичної справедливої вартості, аутсорсинг, експертна оцінка, аналіз ефективності використання та розміщення, пошук втрачених економічних вигод від використання чи невикористання активів тощо.

Інжиніринг та реінжиніринг передбачає раціоналізацію старих бізнес-процесів, коучинг, фундаментальне переосмислення і радикальне переорієнтування всього існуючого способу діяльності підприємства, формування нових принципів і методів в управлінні тощо.

Кредитне фінансування передбачає аналіз фінансових потоків підприємства, їх перерозподіл, оцінює можливість та розмір залучення додаткового капіталу, аналізує формат такого залучення, його

спрямування та ін.

Антикризове управління передбачає формування певної структурної моделі антикризового управління на основі оцінки фактичного стану ресурсів та джерел підприємства, розробка постугової схеми виходу з кризового стану тощо.

Управління структурою капіталу передбачає розрахунок імітаційних моделей на базі показників фінансового левериджу, середньозваженої вартості капіталу, ступеня ризику структури капіталу, розробка і пропозиція схем із залучення фінансових інструментів та інших шляхів ефективного використання власного капіталу підприємства.

Розробка маркетингових стратегій – створення і практична реалізація генеральної програми дій підприємства, з метою ефективного розміщення ресурсів для досягнення цільового ринку, покрокова інструкція для розвитку бізнесу, постановка нових цілей та завдань і детальна методика їх досягнення тощо.

Таким чином, питання опанування аудиторської діяльності передбачає професійну підготовку набагато ширше ніж просто аудит. Як правило питання аудиторського консалтингу завжди цікавили замовників аудиту, адміністрацію підприємства і менеджмент. Фактично аудиторський консалтинг передбачає не тільки якісну перевірку процесів, що не входять в поле обліку і фінансової звітності, а також перелік певних рекомендацій які можуть бути прийняті управлінням підприємства. Аудиторський консалтинг передбачає перевірку, аналіз і оцінку на перспективу. Для систематизації широкого асортименту аудиторських та супутніх послуг сформувалась наступна класифікація сучасного аудиторського консалтингу. Аудиторський консалтинг в:

- сфері загального управління і адмініструванні;
- сфері податкового супроводу;
- екології і охорони навколишнього середовища;
- фінансовому управлінні;
- управлінні кадрами;
- маркетингу, включаючи зв'язки з кінцевим споживачем;
- виробництві, включаючи інжиніринг;
- інформаційних технологіях;
- спеціалізованих послугах з навчання, науково-технічних

розробках тощо [2].

Даний класифікаційний підхід не є постійним, він розширюється, у відповідь до зростання потреб бізнесу але він сприяє упорядкуванню діяльності в області консалтингу та може

застосовуватися аудиторськими фірмами для розробки внутрішніх стандартів. Безумовно аудиторський консалтинг значно збільшує можливості суб'єктів аудиторської діяльності і дає можливість реалізувати аудиторам свій досвід і професійні навички в своїй роботі.

Інформаційні джерела

1. Консалтинг. 2023. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Консалтинг>. (дата звернення: 5.11.2023)

2. Класифікація аудиторських і консалтингових послуг. 2023. URL: <http://ebib.pp.ua/klasifikatsiya-auditorskih-i-konsaltingovih-poslug-ekonomika-platnih-poslug.html> (дата звернення: 5.11.2023)

УДК 656.073.53

Є.М. Лебідь, канд. техн. наук, доц. (*HTU, Київ*)

Н.О. Лужанська, канд.техн. наук, доц. (*HTU, Київ*)

І.Г. Лебідь, канд. техн. наук, проф. (*HTU, Київ*)

ВПЛИВ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ З ЛОГІСТИЧНОГО КОНСАЛТИНГУ, НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДОСТАВКИ ВАНТАЖІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПОЛУЧЕННІ

Об'єктом дослідження є процес виконання зовнішньоторговельної операції власними силами виробничих та торговельних підприємств або з залученням підприємств, що надають послуги з логістичного консалтингу. При виконанні досліджень враховуються розміри підприємства (великі, середні, малі, мікро) та можливість організації доставки товару за чотирма найбільш поширеними на ринку України ланцюгами постачання. Посередницькі підприємства, що входять до структури ланцюга постачання обираються у відповідності до індивідуальних умов замовника щодо вартості, тривалості, якості та надійності обслуговування.

Посередницькими організаціями, які залучаються до ланцюга постачання, є експедиторські, транспортні та митно-брокерські підприємства, вантажні митні комплекси, пункти пропуску, а також митні агенції та логістичні центри, які залучаються до обслуговування зовнішньоторговельних операцій на території країни-призначення.

Ланцюги постачання формуються за чотирма типами з урахуванням функціонального забезпечення всіх необхідних складових з забезпечення зовнішньоторговельної операції:

І тип: Експортер товару – Експедиторське підприємство –

Транспортне підприємство – Митно-брокерське підприємство – Складське підприємство – Вантажний митний комплекс – Пункт пропуску на кордоні – Митний агент – Логістичний центр – Імпортер товару;

II тип: Експортер товару – Транспортно-експедиторське підприємство – Митно-брокерське підприємство – Складське підприємство – Вантажний митний комплекс – Пункт пропуску на кордоні – Митний агент – Логістичний центр – Імпортер товару;

III тип: Експортер товару – Транспортно-експедиторське підприємство з наявністю митного брокера – Складське підприємство – Вантажний митний комплекс – Пункт пропуску на кордоні – Митний агент – Логістичний центр – Імпортер товару;

IV тип: Експортер товару – Вантажний митний комплекс – Пункт пропуску на кордоні – Митний агент – Логістичний центр – Імпортер товару.

Для оцінки часу виконання робіт ланками ланцюга постачань використовувався метод дисперсійного аналізу, який застосовується для перевірки значущості відмінності між середніми у різних групах за допомогою порівняння дисперсії цих груп. Поділ загальної дисперсії на кілька, дозволяє порівняти дисперсію, яка викликана відмінностями між групами, з дисперсією, яка викликана внутрішньо груповою мінливістю. Таким чином, при моделюванні ланцюгів постачань чотирьох видів необхідно враховувати розмір підприємства і організацію підприємством процесів експорту товарів.

Експортери товарів для здійснення організаційно-технологічного забезпечення зовнішньоторговельних операцій можуть залучати підприємства, що надають послуги з логістичного консалтингу або власними силами налагоджувати співпрацю з посередницькими організаціями. В залежності від масштабів діяльності підприємств як експортерів, відповідно до законодавства України їх можна розподілити на наступні категорії: великі (більше 250 працівників), середні (більше 51–250 працівників), малі (більше 11–50 працівників), мікро (до 10 працівників).

Розглядається можливість виконання зовнішньоторговельної операції за чотирма типами логістичних ланцюгів, що відрізняються за своєю структурою і передбачає такі складові часу на взаємодію з кожною ланкою: час на вивчення інформації про діяльність суб'єкта ринку транспортних послуг; час на оцінку достовірності інформації про діяльність суб'єкта ринку транспортних послуг; час на погодження умов обслуговування; час на пошуки альтернативних рішень щодо обслуговування; час на оцінку достовірності інформації про

альтернативні рішення; час на погодження умов обслуговування за альтернативними рішеннями; час на прийняття остаточного рішення щодо обслуговування; час на виконання формальностей з приводу підтвердження умов обслуговування; час на обслуговування.

Експортер товару окремо здійснює оцінку тривалості і надійності виконання підготовчих робіт з організації зовнішньоторговельної операції та безпосередньої доставки товарів в залежності від індивідуальних вимог. В залежності від відстані перевезення можливим є визначення впливу відстані перевезення на надійність зовнішньоторговельної операції.

Залучення підприємств, що надають послуги з логістичного консалтингу на етапі формування ланцюгів постачання дає можливість скоротити тривалість вибору посередницьких організацій, які будуть залучені до виконання зовнішньоторговельної операції. Досягнути такого результату фахівці з логістичного консалтингу можуть за рахунок швидкості обробки інформації наявної у профільних базах даних. Не менш важливим аспектом є експертність у виборі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та оцінці їх відповідність потребам замовника щодо доставки товару. Отримані часові характеристики свідчать, що тривалість підготовчих робіт з організації доставки товарів зростає зі збільшенням кількості посередницьких організацій, які входять до структури ланцюга постачань.

У зв'язку з необхідністю погодження умов співпраці і прийняттям управлінських рішень щодо її доцільності. Дані результати підтверджуються ефективність залучення до доставки товарів у міжнародному сполученні підприємств, здатних забезпечити якомога більший спектр послуг. Тривалість доставки товарів за результатами моделювання свідчить, що за умови координації дій перевізника значною кількістю, залучених до ланцюга постачання організацій, і їх взаємозалежних дій впливають на часові параметри транспортування.

Оцінка надійності виконання підготовчих робіт та доставки товару підтверджують, що зі збільшенням кількості ланок ланцюга постачань зростає імовірність виникнення ризиків. Зазвичай, вони пов'язані з помилками у професійній діяльності та затримками, пов'язаних з низьким рівнем узгодженості дій усіх залучених організацій. Окрім цього, зі зростанням відстані перевезення показники надійності доставки знижуються, в зв'язку ризиками, що можуть виникнути на шляху прямування транспортного засобу.

Інформаційні джерела

1. Нагорний С. В., Орда О. О., Кондратенко Д. А. Вибір оптимальної транспортно-технологічної схеми доставки вантажів у міжнародному

сполученні. Автомобільний транспорт. Вип. 47. С. 44-50. URL: <https://doi.org/10.30977/AT.2219-8342.2020.47.0.44>.

2. Полянська А. С., Мартинець В. Б., Кабан О. В. Оптимізація ланцюга постачання на підприємстві в умовах кризових явищ. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(2). С. 112-127.

3. Наконечна Т.В., Прокопенко К.О. Семенова А.К. Логістичний консалтинг як інструмент підвищення ефективності бізнес-процесів. URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_6/23.pdf.

4. Elliott D. , Bonsignori C. The influence of customs capabilities and express delivery on trade flows. Journal of Air Transport Management. 2019. V. 74. Pp. 54-71. URL: doi.org/10.1016/j.jairtraman.2018.09.007.

УДК 351.82:338.42

В.В. Липчук, д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НААНУ (*ЛНУВМіБТ ім. С.З. Гжицького, Львів*)

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ДОРАДНИЦТВО: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ

Сільськогосподарське дорадництво – це процес допомоги сільськогосподарським виробникам, фермерам та членам їх сімей, селянам у прийнятті рішень, які допомагають реалізувати поставлені цілі. У рамках сучасного сільськогосподарського дорадництва можна виділити три основні напрями:

1. Технологічний (техніка і технологія виробництва рослинницької і тваринницької продукції).

2. Аграрно-екологічний.

3. Соціально-економічний.

Сільськогосподарське дорадництво покликано виконувати три функції: навчальну; інформаційну та дорадчу. З точки зору виконуваних функцій дорадництво виступає ланкою всієї системи сільськогосподарських знань і інформації. Осередки дорадництва через дорадників та спеціалістів виступають зв'язуючим елементом між сільськогосподарською наукою і дослідженнями та безпосередніми користувачами – сільськогосподарськими виробниками і селянами. Разом з тим потрібне розуміння, що відправною точкою в консультуванні є проблема виробника, фермера або групи фермерів, а не отриманий результатом дослідження чи певні сільськогосподарські інновації. Саме тому, дорадчу діяльність не можливо покращити без можливості фермерів впливати на його програму та оцінювати досягнутий ефект.

Наразі в Україні немає добре функціонуючої системи сільськогосподарських знань та інформації. різноманітних інституцій та організацій, які найчастіше діють розосереджено або повністю ізольовано. Актуальна система сільськогосподарського дорадництва організаційно і структурно є неоднорідно та юридично не впорядкованою. Аграрні університети та науково-дослідні інститути не повністю використовують нові ринкові можливості, свій інтелектуальний потенціал у процесі маркетизації економіки, підтримки демократизації суспільного життя. Дорадчі служби не можуть функціонувати самостійно, ізольовано від інших ланок системи аграрних знань та інформації. Співпраця з ними необхідна для повного використання свого потенціалу.

Слід зауважити, що і в країнах Європейського союзу в умовах зростаючого значення сільських територій та реорганізацій в сільському господарстві виникла необхідність адаптувати дорадчу діяльність шляхом її реструктуризації. Зміни стосуються, зокрема, приватизації, нових способів фінансування дорадництва, інтеграції дорадчих установ з науково-дослідними установами

У світлі вимог, які накладає на українське сільське господарство очікуване членство в структурах Європейського Союзу, необхідно підтримувати державні сільськогосподарські дорадчі служби. Доцільним виглядає і юридичне закріплення переліку дорадчих послуг, які фінансуються з державного і місцевого бюджетів. Враховуючи це і повинна бути запропонована концепція сталого функціонування дорадництва в Україні.

Недостатньо розвинутим варто визнати дорадництво, що стосується розвитку малого, особливо несільськогосподарського підприємництва на сільських просторах, а також у поєднанні з економічно-соціальним дорадництвом. Разом з тим, особливого консультування потребують селянські господарства сімейного типу, зокрема новостворювані сімейні фермерські господарства, завдяки яким збереглися українські традиції та сільський краєвид. Нові можливості та складна фінансова ситуація селян сприяли появі і розвитку інноваційних видів діяльності, зокрема агротуризму та екологічному виробництву. Сучасні рішення змушують село розвиватися, адаптуючи нові економічні та соціальні функції. Це надзвичайно важливо для підтримки та збереження сільських територій відповідно до їхньої основної ролі - виробництва продовольства та високоякісних продуктів харчування.

Форма дорадництва значною мірою залежить від способу фінансування – з державного бюджету чи за кошти фермерів.

Традиційною формою дорадництва є державне дорадництво. Проте в процесі його трансформації виникли нові форми дорадництва, зокрема напівдержавне та приватне. Останнє може бути власністю фермерів чи їх організацій та комерційним. Однак, беручи до уваги низькі доходи фермерів, селян і держави в період економічної кризи, викликаній пандемією коронавірусу і війною росії, видається, що на даний момент сільськогосподарські дорадчі служби в Україні повинні мати державний характер.

Фінансування діяльності дорадчих служб в Україні залишається ключовою проблемою. Характерним для останнього десятиріччя є різке зменшення державного фінансування такої діяльності. Сучасна тенденція дорадчих послуг у більшості країн Європейського союзу полягає у зменшенні ролі державних дорадчих служб на користь дорадчих послуг, що фінансуються фермерами чи іншими сільськогосподарськими виробниками або комерційних дорадчих служб. Зміни в цій сфері є еволюційними, тобто фермери поступово беруть на себе фінансування відповідних консультаційних послуг.

В Україні потрібне формування сучасної ефективної системи сільськогосподарського дорадництва здатної:

- задовольняти потреби як отримувачів дорадчих послуг, так і учасників дорадчої системи;
- ефективно функціонувати з наявними та обмеженими (передусім фінансовими) ресурсами та адаптуючись до існуючих організаційних та економічних реалій у сільському господарстві і на селі;
- бути еластичною, здатною до розвитку та трансформації з урахуванням нових потреб економіки, багатofункціонального та зрівноваженого розвитку сільських територій, швидко реагувати на дорадчі потреби клієнтів;
- завоювати й утримувати позитивний імідж в очах потенційних клієнтів, завдяки високому професіоналізму та неформальному авторитету.

Новий напрямок діяльності дорадчих служб пов'язаний з адаптацією сільськогосподарських виробників до вимог Спільної аграрної політики, інтеграцією українського села і сільського господарства з Європейським союзом

Ситуація, в якій опинилася Україна, є ключем до здійснення очікуваних реорганізаційних та економічних змін у сільському господарстві та сільській місцевості. Однак досягнення цих змін неможливим без радників з глибокими технічними і економічними знаннями та здатністю спілкуватися з сільськогосподарським та сільським середовищем.

Ю.А. Малащенко, канд. екон. наук (*Придніпровський інститут ВНЗ «МАУП», Кременчук*)

А.Г. Єфременко, канд. екон. наук, доц. (*Придніпровський інститут ВНЗ «МАУП», Кременчук*)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цифровізація стала невід'ємною частиною сучасного світу. Цифрові технології дозволяють бізнесу підвищити продуктивність та вдосконалити робоче середовище персоналу організації. Цифрова трансформація не минула і аудиторську діяльність.

Цифровий аудит спрямований на інтеграцію автоматизованої обробки інформації та аналітичних процесів зіставлення даних із традиційними методами перевірки. Цифровізація аудиту дозволяє застосовувати технологічні досягнення ІТ індустрії для підвищення якості роботи, а також легко орієнтуватися в бізнес-середовищі своїх клієнтів, розмовляти з ними «одною мовою».

Процедури цифрового аудиту – це взаємопов'язані дії, що виконуються з використанням програмних інструментів, спрямовані на отримання, обробку та аналіз даних, отриманих з інформаційних систем аудованої особи з метою формування аудиторських доказів. Цифровий аудит спрямований на зниження залучення аудитора до первинного збору та обробки інформації.

На сьогодні існує велика кількість програмних продуктів, які дозволяють вирішити чимало проблем організації аудиту в умовах цифрової економіки, однак комплексного рішення, яке могло би об'єднати всі результати аудиту на сьогодні не існує, а тому кожен аудит не має ознак універсальності. Практично кожна аудиторська компанія використовує певні засоби для автоматизації своїх процесів. [1].

Оскільки аудит є унікальною процедурою, що проводиться відповідно до умов діяльності компанії замовника, це не дозволяє чітко сформулювати цінову політику та вибудувати чіткі моделі надання аудиторських послуг.

Варто зазначити, що основні проблеми аудиторської діяльності визначаються у розрізі певних видів діяльності, якими займається аудитор. Вони змінюються у відповідності до очікувань замовників

аудиту, контролюючих органів, а зі сторони самих виконавців проблеми виглядають зовсім по-іншому [2].

В даний час широкого поширення вже набули прикладні цифрові технології для аудиторів. Дані програми дозволяють автоматизувати процеси планування та документування перевірок, дозволяють завантажити облікові бази даних клієнтів, сформувати вибірки, перевірити сформовану клієнтом бухгалтерську звітність на точність та взаємопов'язання показників, провести фінансово-економічний аналіз інформації, інтегруються з довідково-правовими системами та актуалізуються у зв'язку із змінами у законодавстві, міжнародних стандартах аудиту [3].

Аналітичні аудиторські процедури, що базуються на інформаційних технологіях, дозволять більш обґрунтовано оцінити безперервність діяльності, ґрунтуючись на зовнішніх факторах. Аналіз «аномалій» сприяє виявленню незвичайних операцій та відхилень від звичних значень, стійкої динаміки показників з метою виявлення ризиків несумлінних дій, шахрайства, приховування податків.

Традиційно так склалося, що докази аудитор отримує вибірковими методами, що ґрунтуються на випадкових закономірностях, або керуючись професійними судженнями щодо специфічних аспектів діяльності аудованої особи та оцінок потенційних ризиків. У цифровому середовищі аудиторські докази можуть ґрунтуватися на всій генеральній сукупності інформації, що перевіряється, і навіть більше, тобто «системі великих даних».

Крім цього, існує проблема законодавчого регулювання використання штучного інтелекту, оскільки вигублюються межі персональної відповідальності конкретного аудитора. Аудиторськими стандартами не передбачено порядок взаємодії аудитора-робота, аудитора-людини та бухгалтера-людини, бухгалтера-робота, а також питання розмежування відповідальності між аудитором-роботом та аудитором-людиною.

Слід враховувати, що штучний інтелект, як будь-яке інше програмне забезпечення, слідує суворо описаним алгоритмам. Нестандартні операції чи «сирі» облікові дані можуть викликати неправильну інтерпретацію з боку комп'ютерної інформаційної системи. Крім цього, програмне забезпечення не застраховано від системних збоїв, помилок та атак хакерів. Саме з цих причин аудиторі необхідно контролювати результати автоматизованої перевірки. Цифровізація аудиту пов'язана з такими аспектами дистанційної взаємодії як надання віддаленого доступу до цифрових даних аудиту та застосування онлайн-комунікаторів. Істотний недолік дистанційних

цифрових технологій – широке поле для діяльності інтернет- та ІТ-шахраїв.

Величезною перевагою впровадження сучасних цифрових технологій у сфері аудиту є трансформація традиційного аудиту в так званий безперервний аудит в реальному режимі часу. Оперативна онлайн взаємодія аудитора та клієнта відкриває додаткові можливості для своєчасного запобігання недоцільному витрачання ресурсів, помилок і недобросовісних дій.

Насамкінець слід зазначити, що цифровізація аудиту вже є очікуваним трендом від аудиторської спільноти. До основних напрямів цифрового аудиту відносяться: автоматизація процедур перевірки, використання штучного інтелекту та аналітики аудиторських даних на основі вивчення великих масивів інформації, аудит в режимі реального часу перспективної спрямованості. Конкурентну перевагу матимуть компанії, які трансформують традиційні методи роботи, зберігши елементи міжособистісної взаємодії, високий професіоналізм та якість перевірок, впровадивши сучасні методи роботи.

У перспективі цифровізація аудиту, безперечно, підвищить конкурентоспроможність аудиторів, якість їхньої роботи та цінність для клієнтів. Проте існує низка проблем: висока вартість впровадження прогресивних цифрових технологій, невизначеність питань відповідальності за результати роботи штучного інтелекту, можливість недобросовісних дій, шахрайства щодо електронних баз даних з метою надання недостовірної інформації для аудиторської перевірки.

Хоча автоматизація деяких завдань, безсумнівно, буде корисною і спростить процес аудиту, в кінцевому підсумку професіонал-аудитор залишається в центрі всієї операції. У міру того, як традиційний аудит відходить від обробки чисел і замість цього звертається до аналізу даних, інтерпретації даних, розпізнавання тенденцій і помилкових спрацьовувань.

Інформаційні джерела

1. Програми по аудиту – огляд характеристик. Newtravelers. URL: <https://newtravelers.ru/uk/nastrojka/programmypoauditupcauditprosmotrharakteristikpkkompyuternye.htm>

2. Соболев В.М., Слюніна Т.Л., Розіт Т.В. Основні проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. Бізнес Інформ. 2013. № 11. С.324-328. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_11_55

3. МатієнкоЗубенко І.І. Внутрішній аудит: цифрова адаптація, ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2020. URL: http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/35090/Oaao_20_12_168.pdf?sequence=1&isAllowed=y

АУДИТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА НАУКА

У сучасній вітчизняній практиці, нормативних документах та теоретичних уявленнях аудит (аудиторська діяльність) ідентифікується, як комплекс правових, організаційних і методичних положень, що формують відповідну систему, яка забезпечує незалежну, професійну оцінку фінансової звітності суб'єктів господарювання. Проте аудит як системне соціальне явище має описуватися теорією, що більше корелює з сучасними соціально-економічними теоріями. Цьому більше відповідає розуміння аудиту як складової сталого розвитку, компоненту інтегрального управління та соціально-економічного інституту.

Про інститут аудиту або необхідність застосування «інституціональної методології» [1] в дослідженнях з аудиту заявляє більшість вчених. Такий підхід є цілком закономірним, виходячи з визнання інституціональних доктрин в сучасних соціальних і економічних науках, нагородження вчених-інституціоналістів Комітетом присудження премії з економіки на честь Альфреда Нобеля, широкої обізнаності з цією теорією на практиці.

В інституціональній теорії термін «інститут» пов'язують із поняттям «зовнішня норма», оскільки останнє поняття фактично застосовується в практиці спільної діяльності. Є два види норм: правові та умовні правила. Інститут – це і є фактично діюча рефлексивна норма і ніщо інше [2, с. 79].

Поняття «інститут» з'явилося в соціології і стосується соціальних конструкцій. Далі вчення про інститути проникає в усі сфери, які стосуються соціального життя, зокрема і в економіку. Соціологія не випадково згадується у дослідженні сутності аудиту, оскільки низка вчених на основі використання досвіду зарубіжних колег і власних напрацювань вказували, що бухгалтерський облік та аудит мають повне право називатися соціальною наукою. Поділяючи їхню думку, все ж вимагає доказів припущення про те, що аудит, впливаючи на економічний соціум, є інститутом, який самостійно функціонує в рамках загальної системи економічних відносин.

Якщо характеризувати аудит навіть з точки зору примітивної, технічної його складової, то годі й шукати, мабуть, більш складної системи дій, яка передбачає комплекс операцій від оцінки елементів

господарського життя до наскрізного документального підтвердження фінансової звітності. А в умовах підвищення економічної обізнаності представників соціуму, розвитку корпоративного бізнесу, знову-таки, суттєвому контролю підлягає і власне аудиторська діяльність. Важливим є те, що будь-яке явище, яке має соціальне значення, тобто так чи інакше пов'язане зі спільною діяльністю, з намірами та очікуваннями людей, що беруть у ній участь, не можна описати і причинно пояснити, оминаючи інститути [3, с. 81].

Отже, якщо розглядати аудит як соціальне явище і соціальну науку, то навіть виключно з позицій соціології він має право називатися інститутом. Характеристики, якими наділяють інститути і соціологія, і економіка, ні в чому не суперечать сутності аудиту і безпосередньо характерні для нього.

І економічна, і соціальна наука розглядає життєдіяльності суспільства як широке всеохоплююче інституційне середовище. У ньому інститути формуються для задоволення тих чи інших потреб, для усунення дискомфорту, для гармонії, сталого розвитку суспільства.

Інститут аудиту відповідає усім головним ознакам, а отже, претендує на окрему ідентифікацію в соціальному інституційному середовищі. Чи можна було говорити про інститут аудиту до ХХ століття? Швидше ні, ніж так. Аудит як явище не пройшов до того шляху інституціоналізації. Інституціоналізація – це процес, у ході якого соціальні практики стають досить регулярними і довготривалими, так що їх можна представити як інститути. Проте, очевидно, що уже у 2-ій половині ХХ століття інституціоналізація аудиту відбулася і наявність соціально-економічного інституту аудиту потребує відображення в його теорії (тут і далі вживатиметься термін «інститут аудиту», хоча правильно використовувати «соціально-економічний інститут аудиту»).

Отже, інститут аудиту зароджувався і відбувся для задоволення важливих соціальних і економічних потреб. Він дав можливість членам суспільства задовольняти потреби у необхідній для прийняття рішень інформації. Вона надається користувачам в особливий спосіб – незалежним професіоналом із професійним поясненням. То чи є те, що відбулося на практиці і знайшло відображення в теорії аудиту, підставою для того, щоб можна було говорити про інституціональну теорію аудиту?

Інформаційні джерела

1.Рядська В. В. Інституціональна парадигма аудиту в Україні: сучасний стан та напрямки розвитку. Проблеми економіки. 2014. № 2. С. 138-143.

2. Введение в институциональную экономику : учебное пособие / Под ред. Д. С. Львова. М. : Издательство «Экономика», 2005. 639 с.

3. Соціологія : посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. Г. Городяненка. К. : Видавничий центр «Академія», 1999. 383 с.

УДК 657

Ю.В. Пацкань, здоб. PhD (*ДТЕУ, Київ*)

К.О. Назарова, д-р екон. наук, проф. (*ДТЕУ, Київ*)

ФОРЕНЗІК-ДІАГНОСТИКА – ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР СУЧАСНОГО АУДИТУ

Воєнний стан України вимагає нових підходів до ефективного управління в умовах перманентної нестабільності за рахунок зростання ризиків різної етимології. Але таке управління напряму залежить від його якості інформаційного забезпечення. Значною, суттєвою мірою від результатів аудиту (як зовнішнього, так і внутрішнього) та форензик-діагностики. Окреслені воєнні умови, реалізація низки ризиків нового історичного та економічного етапу розвитку України вимагає від науковців і практиків пошуків нових підходів до поєднання потужних антиважелів такої нестабільності в діяльності суб'єкта господарювання, якими можуть стати форензик-діагностика та аудит діяльності суб'єкта господарювання.

Актуальність форензик-діагностики обумовлена інноваційністю та практичним спрямуванням дуального поєднання форензик-діагностики та аудиту діяльності (внутрішнього, зовнішнього) суб'єктів господарювання різних сфер національної економіки в умовах воєнного стану, з прогностичним спрямуванням на повоєнне відновлення України.

Форензик-діагностика – інноваційний та високо затребуваний комплекс аудиторських послуг, який набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та відновлення після нього.

В центрі форензик-діагностики – корпоративні розслідування (т.зв. внутрішньокорпоративна фінансова розвідка), спрямовані на виявлення ризиків та наслідків дій з ознаками обману, шахрайства та корупції.

Зазначений напрям дослідження передбачає розробку та впровадження комплексу аудиторських, аналітичних та інших супутніх процедур на основі ризик-орієнтованого підходу, спрямований та виявлення саме тих сфер діяльності суб'єкта

господарювання, які є найбільш вразливими до ризиків обману та шахрайства посадових осіб. Форензик-діагностика спрямована на вчасне, превентивне виявлення наявних та прихованих ризиків й викликів з метою підвищення ефективності господарювання, загалом, та підвищення довіри користувачів інформації до результатів фінансово- господарської діяльності компанії.

Оскільки у фокусі уваги форензик-діагностики та аудиту – обман, шахрайство та корупція, важливо підкреслити, що корупція- це ключова проблема національної економіки. Це визнано як світовими організаціями-донорами, так і національними інституціями. Відповідно до "Eurobarometer" 68% європейців визнають корупцію поширеним явищем. В Індексі Transparency International-21 Україна посіла 122 сходинку зі 180 країн світу (з індексом 32). У 2022 році – 33 бали зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2022 рік. Наш показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн топового антикорупційного рейтингу: ti-ukraine.org/en/ti_format/research/corruption-perception-index/.

Відповідно до згаданого рейтингу, Трансперансі інтернешенал визначає корупцію як зловживання довіреною владою для приватної вигоди. Корупція може набувати багатьох форм і включати таку поведінку:

- державні службовці, які вимагають або беруть гроші чи послуги в обмін на послуги,
- політики, які зловживають державними коштами або надають державні роботи чи контракти своїм спонсорам, друзям і родинам,
- корпорації підкуповують чиновників для отримання вигідних угод.

Корупція може статися де завгодно: у бізнесі, уряді, судах, засобах масової інформації та громадянському суспільстві, а також у всіх секторах: від охорони здоров'я та освіти до інфраструктури та спорту.

До корупції може бути залучений будь-хто: політики, урядовці, державні службовці, бізнесмени чи представники громадськості.

Корупція відбувається в тіні, часто за допомогою банкірів, юристів, бухгалтерів та агенти з нерухомості, непрозорі фінансових системи та анонімних підставних компаній, які дозволяють корупційним схемам процвітати, а корупціонерам відмивати та приховувати свої незаконні багатства.

Корупція адаптується до різних контекстів і мінливих обставин,

вона може розвиватися у відповідь на зміни правил, законодавства та навіть технологій.

Результати Аудиту держави навіть у довоєнний період 2020 (pravda.com.ua/news/2020/11/6/666987/): «квартість корупції» для українців за 10 років становила 1 трлн доларів. Боротьба з корупцією є квінтесенцією усіх проголошених економічних реформ та імперативом співпраці України з G-7, G-19 тощо. «План Маршалла» для України може спрацювати лише за умови відсутності корупції (в Конгресі США оголошено про намір у 2023 замовити аудит виділення «військових» коштів Україні, ленд-лізу).

За даними міжнародної аудиторської компанії «PWC», відповідно до проведеного у 2022 році 12-го глобального міжнародного дослідження збитків та наслідків від шахрайства, яке було проведено Асоціацією дипломованих фахівців з розслідування шахрайства (acfe-public.s3.us-west-2.amazonaws.com/2022+Report+to+the+Nations.pdf):

- 5% своїх доходів компанії втратили внаслідок шахрайства, що відповідає 4,7 трильйонів доларів США;

- 85% посадових осіб- шахраїв продемонстрували дії з ознаками шахрайства, але були вчасно виявлені;

- 50% усіх шахрайських дій мали місце у 4-х структурних підрозділах (15% – операційний менеджмент; 12% – бухгалтерія; 11% – вище керівництво; 11% – відділ продажів);

- 50% усіх порушень з ознаками шахрайства стали наслідком відсутності системи внутрішнього контролю або ж зловживанням існуючими контрольними заходами (20%).

Практика компанії Великої четвірки (Big 4) доводить, що особливого значення застосування форензик-діагностики набуває у таких випадках, як (<https://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic/forensic-health-check.html>):

1. Керівництво компанії в Україні змінилось і новий менеджмент хоче краще зрозуміти клімат, який панує в організації, які існують неефективності в бізнес-процесах та як можна ці неефективності найоптимальніше усунути.

2. Керівництво компанії змінилось після виявлення випадку шахрайства чи розслідування, тому необхідним є перегляд наявних контролів та впровадження превентивних заходів.

3. Компанія змінила локацію в Україні або релокувала співробітників за кордон, що вплинуло на існуючі бізнес-процеси. Тому релевантним буде аналіз основних ризиків, пов'язаних з релокацією, перевірка нових контрагентів (за їх наявності) тощо.

ЗМІСТ І ТИПОЛОГІЯ КЛІЄНТОЦЕНТРИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Одним з перспективних напрямів подальшого розвитку бізнес-консалтингу є консультування з сервіс-дизайну, зокрема використання цієї методології для проектування клієнтоцентричних інновацій.

Термін «клієнтоцентричні інновації» широко представлений в іноземній науковій літературі. Різні автори, такі як Euchner (2004) [1], Zahay та Griffin (2004)[2], Desouza та ін. (2008)[3], Steinhoff та Breuer (2009) [4], Romero та Molina (2015)[5], Schaubmair (2017) [6] та Zajkowska (2017) [7] Martinelli (2018) [8], Matriano & Rahman, Khan (2019) [9], наводять редакційно різні, але змістовно тотожні визначення. Вживаються різні англійські терміни, що ускладнює усвідомлення наявних розробок, зокрема: customer-driven innovation (інновації, керовані споживачем), customer-oriented innovations (клієнтоорієнтовані інновації), customer focused innovate (інновації, сфокусовані на клієнті), innovate customer-centric (клієнтоцентричні інновації) тощо. Це термінологічне різноманіття віддзеркалює різні підходи та етапи розвитку концепції клієнтоцентричності.

Базуючись на сучасних надбанях теорії інновацій та узагальнюючи наявні напрацювання, можна запропонувати наступну типологію клієнтоцентричних інновацій.

1. Залежно від тактики здійснення – відповідно до пропозицій Strategy& та PwC у звіті [10] пропонується розрізнити такі типи клієнтоцентричних інновацій:

– *проактивні* – розробляються бізнес-організаціями – «шукачами потреб», які намагаються першими вивести на ринок новий продукт або послугу, щоб задовольнити незадоволені потреби клієнтів. Ці бізнес-організації докладають значні зусилля, щоб розвинути глибоке розуміння потреб клієнтів і скористатися перевагою «першопрохідця»;

– *реактивні* здійснюються організаціями «читачами ринку». Відстежуючи ринок і створюючи цінність шляхом поступового впровадження інновацій в існуючі продукти або послуги, ці бізнес-організації намагаються бути швидким другим послідовником.

2. Залежно від цільового спрямування інновації до клієнтоцентричних, на наш погляд, можна віднести 6 із 10 типів,

запропонованих компанією Doblin (підрозділ Deloitte) як Стандарти інновацій залежно від ступеня їх віддаленості від кінцевого споживача [11], а саме:

2.1. Спрямовані на вдосконалення продукту («Закулісні» інновації)	Продукт та його характеристики
	Екосистема продукту
	Сервіс продукту
2.2. Спрямовані на покращення клієнтського досвіду («Інновації на сцені»)	Канали продажу
	Бренд-інновації
	Залученість в життя клієнта

3. Залежно від залученості клієнтів до інноваційного процесу виокремляються такі типи клієнтоцентричних інновацій:

- залучення клієнта як джерела інформації (customer involvement as an information source (CIS));
- клієнт залучення як співрозробників (customer involvement as co-developers (CIC));
- залучення клієнтів як новаторів (and customer involvement as innovators (CIN)).

Виокремлені підходи до здійснення інновацій, мають суттєві відмінні характеристики (провідний суб'єкт, ступінь залучення клієнтів; роль організації, ступінь контролю, ступінь координації, критичний інноваційний етап, пріоритетне спрямування інновацій, критичні передумови впровадження) [3,8,9]. Хоча в усіх випадках потреби та очікування клієнтів лежать в основі інноваційних процесів, споживачі залучені до них з різною інтенсивністю та у різний спосіб.

Відповідно до дослідження Anna Cui (2015) [12] виокремлені форми різняться способом використання знань клієнтів і, таким чином, на них по-різному впливає природа знань клієнта, стратегія управління знаннями фірми та організаційна підтримка.

Узагальнюючи проаналізовану наукову літературу та власні розробки, можна запропонувати наступне авторське визначення поняття «клієнтоцентричні інновації» – різноманітні за своїм цільовим спрямуванням (покращення продукту чи клієнтського досвіду), тактикою здійснення (проактивна чи реактивна) та інтенсивністю залучення клієнтів до інноваційного процесу (для, з та від клієнта) види інновацій, які виходять з пріоритетності інтересів та потреб клієнтів та прагнуть забезпечити трансформацію організації в клієнтоцентричну, тобто організацію, яка ставить клієнтів в центр бізнесу на усіх рівнях (корпоративна філософія та культура; стратегія та тактика, бізнес-модель, бізнес-процеси, навчання та мотивація

персоналу тощо). Незалежно від виду та особливостей здійснення клієнт відіграє активну роль в процесі проектування клієнтоцентричних інновацій та є джерелом та учасником генерації ідей цих інновацій.

Інформаційні джерела

1. Euchner, J. (2004). The practice of innovation. Customer-centered innovation at Pitney Bowes. https://www.pb.com/bv70/en_us/extranet/contentfiles/ditorials/downloads/ed_wpaper_innovation_css_whitepaperstemplatefinal.pdf
2. Zahay, D. & Griffin, A. (2004). Customer learning processes, strategy selection, and performance in business-to-business service firms. *Decision Sciences*, 35(2), 169–203. <https://doi.org/10.1111/j.00117315.2004.02338.x>
3. Desouza, K. C., Awazu, Y., Jha, S., Dombrowski, C., Papagari, S., Baloh, P. & Kim, J. Y. (2008). Customer-driven innovation. *Research-Technology Management*, 51(3), 35–44. <https://doi.org/10.1080/08956308.2008.11657503>
4. Steinhoff, F. & Breuer, H. (2009). Customer-centric open R&D and innovation in the telecommunication industry, 1–14. https://www.researchgate.net/publication/268004075_Customer-Centric_Open_RD_and_Innovation_in_the_Telecommunication_Industry
5. Romero, D. & Molina, A. (2015). A multidisciplinary framework and toolkit to innovate customer-centric new product development. In 2015 IEEE International Conference on Engineering, Technology and Innovation/ International Technology Management Conference (ICE/ITMC) (pp. 1–10). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICE.2015.7438638>
6. Schaubmair, S. (2017) Customer-centric product innovation strategy for SMEs. Universität Linz. <https://pub.jku.at/obvulihs/content/titleinfo/2246300>
7. Zajkowska, M. (2017a). How to engage customer in co-creation of innovation? Implications for marketing activity. *Marketing i Zarządzanie*, 48(2), 265–274. <https://doi.org/10.18276/miz.2017.48-25>
8. Martinelli, E. M. (2018). Customer centric innovation: Adoption of 3D printing in the Italian jewellery sector. *Rivista Piccola Impresa/Small Business*, 2, 59–85.
9. Matriano, M. T. & Rahman Khan, M. F. (2019). Customer-centric innovation: Case of Oman entrepreneurship. *International Journal of Management, Innovation & Entrepreneurial Research*, 5, 33–39. <https://doi.org/10.18510/ijmier.2019.515>
10. Strategy& та PwC (2014). Перевірені шляхи до інноваційного успіху. URL: www.strategy-business.com/article/00295?pg=all
11. Ten Types of Innovation // <https://www.deloittdigital.com/us/en/offerings/customer-led-marketing/customer-strategy-and-applied-design/applied-design-and-innovation/ten-types.html>
12. Anna Cui (2015). Utilizing customer knowledge in innovation: antecedents and impact of customer involvement on new product performance Article in *Journal of the Academy of Marketing Science*. March. DOI: 10.1007/s11747-015-0433-x

О.М. Чабанюк, канд. екон. наук, доц. (*ЛТЕУ, Львів*)

К. І. Кузьмінська, канд. екон. наук, доц. (*ЛТЕУ, Львів*)

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ СТРАВ І КУПОВАНИХ ТОВАРІВ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Заклад ресторанного господарства здійснює виробничо-торгівельну діяльність: виробляє та (або) доготовляє, продає та організовує споживання продукції власного виробництва та купівельних товарів, може організовувати дозвілля споживачів. Тобто ресторанне господарство має ознаки виробництва, роздрібно торгівлі та сфери послуг. Тому, враховуючи дані особливості діяльності ресторанів було розроблено Методичні рекомендації щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами № 157. Зокрема, підприємства ресторанного бізнесу при організації обліку витрат можуть обирати один із двох методів, які запропоновані Міністерством фінансів України (виробничий метод) і Міністерством економіки та питань європейської інтеграції (торговельний метод).

При торговельному методі всі витрати закладів ресторанного господарства умовно можна розділити на:

- витрати, що формують собівартість закуплених товарів, які реалізуються і купівельних виробів;
- інші витрати діяльності (витрати пов'язані з виробництвом та реалізацією випущеної продукції).

Надходження сировини та товарів в комору при торговельному методі обліковують на субрахунку 281 «Товари на складі». Облік сировини і товарів у коморі може вестися:

- за первісною вартістю – вартість визначається за правилами П(С)БО 9 «Запаси». Облік за первісною вартістю ведуть, якщо на підприємстві для кожного структурного підрозділу або для страв встановлено різні рівні націнки;
- за продажною вартістю (ціною продажу) – вартість формується з первісної вартості, суми торговельної націнки, встановленої підприємством, та суми ПДВ. Облік за цінами продажу ведуть у випадку, коли на підприємстві встановлено єдиний рівень

націнки. Для обліку торгівельних націнок використовують субрахунок 285 «Торгова націнка».

Облікова ціна, рівень торговельної націнки та ціна продажу (з урахуванням витрат та попиту на продукцію) установлюється підприємством самостійно та вказується в наказі про облікову політику підприємства. Існує два підходи до встановлення облікової (продажної) вартості продукції (сировини, товарів) та визначення націнки:

– метод прямого підрахунку – коли розмір торговельної націнки на сировину та товари встановлюється розпорядженням (фіксованому) розмірі. Використовується на підприємстві громадського харчування коли ціни на сировину є стабільними;

– метод зворотного підрахунку – фіксується продажна вартість одиниці сировини і, відштовхуючись від неї, обчислюють суму торговельної націнки.

Враховуючи специфіку роботи закладів ресторанного бізнесу (наприклад неможливо визначити частку амортизації виробничого обладнання, на якому готують практично всю продукцію, яка припадає на ті чи інші кулінарні вироби; неможливо розподілити на об'єкти витрат прямим шляхом заробітну плату працівників кухні, тощо), до складу прямих витрат на виготовлення страв відносять лише матеріальні витрати, які відображаються на рахунку 23 «Виробництво». Перевагою застосування торгівельного методу є його простота у застосуванні. Відпуск запасів із комори у виробництво, при веденні обліку за ціною продажу, відображають проведенням:

Дебет 23 «Виробництво»,
Кредит 281 «Товари на складі».

Якщо облік сировини і матеріалів у коморі ведеться за первісною вартістю, то на етапі виробництва нараховується сума торговельної націнки.

Інформаційні джерела

1. Чабанюк О. М. Кузьмінська К. І. Облік і оподаткування у торгівлі та підприємствах ресторанного бізнесу. Навч. посіб. / О. М. Чабанюк, К. І. Кузьмінська. – К. : Алерта, 2019. – 214 с.

2. Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні діяльністю ресторанного господарства / К. І. Кузьмінська, О. М. Чабанюк // Глобальні та національні проблеми економіки – 2018. – №22. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>.

О.М. Чабанюк, канд. екон. наук, доц. (ЛТЕУ, Львів)

Н.О. Лобода, канд. екон. наук, доц. (ЛНУ ім. Івана Франка, Львів)

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ, АУТСОРСИНГ І АУТСТАФІНГ

Внутрішній контроль як функція управління є засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління й органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень.

Для покращення ведення внутрішнього контролю варто застосовувати сучасні форми організації внутрішнього контролю.

Одним з видів є аутсорсинг. Аутсорсинг можна віднести до розряду стратегічних рішень. Найчастіше на аутсорсинг віддаються такі завдання: ведення внутрішнього аудиту, бухгалтерського обліку, ІТ-послуги та інші. В принципі, передати на аутсорсинг можна будь-яку сферу діяльності, яка не є профільною для даної компанії.

Переваги аутсорсингу:

1. Зменшення витрат компанії (як правило, послуги фірми-аутсорсера коштують менше, ніж ті ж послуги, але виконувані фірмою-замовником);

2. Скорочення штатного персоналу, і як наслідок, економія на податках на заробітну плату;

3. Вивільнення внутрішніх ресурсів компанії для виконання більш важливих функцій;

4. Концентрація фірми на головній меті;

5. Використання спеціалізованого професійного обладнання та технологій фірми-аутсорсера;

6. Мінімізація ризиків;

7. Моментальний доступ до кваліфікованих кадрів фірми-аутсорсера;

8. Швидкі терміни виконання: фірма-замовник отримує швидкий результат роботи, і не спостерігає за підготовкою до неї.

Вдаючись до аутсорсингу, компанія йде на обдуманий і розумний крок, оскільки це значно полегшить діяльність підприємства. Але, природно, передача певних функцій на аутсорсинг передбачає і наявність деяких ризиків.

Недоліки аутсорсингу:

1. Результат роботи фірми-аутсорсера може виявитися нижче за якістю, ніж потрібно фірмі-замовнику;

2. Недостатній вплив на фірму-аутсорсера, що може спричинити за собою додаткові збитки і витрату часу;

3. Ризик втрати конфіденційної внутрішньої інформації

компанії, так як фірма-аутсорсер має доступ до важливої документації.

Для покращення внутрішнього контролю можна використовувати також сучасну форму організації – аутстафінг.

Термін «аутстафінг» законодавчо не визначено, та на практиці він означає, що компанія-виконавець надає своїх кваліфікованих співробітників у тимчасове користування компанії-замовнику для виконання певної роботи (надання послуг).

Підпунктом 14.1.183 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу визначено схоже за розумінням поняття «послуга з надання персоналу» - це господарська або цивільно-правова угода, відповідно до якої особа, що надає послугу (резидент або нерезидент), направляє у розпорядження іншої особи (резидента або нерезидента) одну або кількох фізичних осіб для виконання визначених цією угодою функцій. Угода про надання персоналу може передбачати укладання зазначеними фізичними особами трудової угоди або трудового контракту з особою, у розпорядження якої їх направлено. Інші умови надання персоналу (у тому числі винагорода особі, що надає послугу) визначаються угодою сторін.

Тобто такі працівники можуть підпорядковуватися внутрішньому трудовому розпорядку компанії-замовника, розміщуватись на території замовника, але не є його найманими працівниками у загальному розумінні, оскільки заробітну плату їм виплачує компанія-виконавець.

Також ст. 39 Закону про зайнятість передбачено такий вид діяльності, як діяльність суб'єктів господарювання, які наймають працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця.

Прикладом аутстафінгу є залучення бухгалтера, аудитора тощо з укладенням відповідного договору між компаніями щодо конкретного фахівця.

Дедалі поширенішим є явище, коли компанія-замовник звільняє своїх працівників, а компанія-виконавець зараховує їх до свого штату. Працівники продовжують виконувати свої звичайні обов'язки, але перебувають вже у штаті компанії-виконавця.

Саме для захисту прав та законних інтересів таких працівників ст. 39 Закону про зайнятість встановлено низку заборон і обмежень для компаній-замовників та виконавців, які мають на меті не допустити погіршення умов праці та нехтування трудовими гарантіями працівників.

Так, суб'єкти господарювання – роботодавці, які наймають працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця, можуть направляти працівників за умови, що це

передбачено колективним договором такого роботодавця, та за наявності згоди первинної профспілкової організації.

Суб'єкт господарювання – роботодавець, який наймає працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця, зобов'язаний:

- укласти договір з роботодавцем про застосування праці працівника;

- виплачувати працівникові заробітну плату в розмірі, не нижчому, ніж розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом, та заробітної плати, яку отримує працівник у роботодавця за виконання такої самої роботи;

- забезпечувати працівнику час роботи та відпочинку на умовах, визначених для працівників роботодавця, що передбачено умовами колективного договору та правилами внутрішнього трудового розпорядку;

- нараховувати та сплачувати єдиний внесок на користь працівника;

- не перешкоджати укладенню трудового договору між працівником та роботодавцем, у якого виконувалися роботи.

Інформаційні джерела

1. Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Сподарик Т.І. Аутсорсинг як структурний елемент національної економіки. Бізнес інформ. 2020. № 5. С. 212-218.

2. Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Сенишин Б.Б. Аутсорсинг як механізм облікових інновацій на українських підприємствах. Бізнес інформ. 2020. № 2. С. 329-336.

УДК 65.

О.Л. Шерстюк, д-р екон. наук, доц. (ННЦ «Інститут аграрної економіки», Київ)

БІЗНЕС-АНАЛІЗ У СИСТЕМІ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Ускладнення бізнес-процесів, урізноманітнення інформаційних потреб зацікавлених осіб, що супроводжується розвитком методології бухгалтерського обліку та аудиту, призводить до формалізації окремих сегментів консалтингової діяльності. Прикладами таких сегментів можуть бути визнані послуги, пов'язані з нарахуванням та сплатою податків, управлінням матеріальними, людськими та фінансовими ресурсами підприємства, створенням та реалізацією програм

удосконалення виробничого процесу, оптимізацією та розвитком системи управління якістю тощо.

У наведених та інших видах послуг, які визначаються як консалтингові, виконавці здійснюють набір заходів, які (окремо або у комплексі) сприяють вирішенню оперативних, тактичних та стратегічних завдань суб'єктами фінансово-господарської діяльності. Загальним призначенням вирішення окреслених завдань є оптимізація управлінських рішень, трансформація бізнес-процесів, зменшення загальної вартості витрачених ресурсів при досягненні поставлених цілей. При цьому, більшість послуг, які надаються фахівцями в межах консалтингу, передбачають використання експертних навичок виконавців щодо визначення мети як діяльності суб'єкта господарювання в цілому, так і окремих заходів, які ініціюються, реалізуються та оцінюються як внутрішніми (керівник підприємства, керівники напрямів діяльності, бухгалтерська служба, система внутрішнього контролю тощо), так і зовнішніми (кредитори, акціонери, аудитори, постачальники та ін.) користувачами відповідних даних.

Окремим видом заходів, що здійснюється фахівцями, може бути визначено вирішення завдань бізнес-аналізу. До них відносяться заходи, що передбачають здійснення алгоритмів ідентифікації цілей діяльності підприємства, визначення фактичного стану справ, формалізація шляхів досягнення бажаних результатів, оцінювання потреб в необхідних для цього ресурсів, а також – пошук джерел їх отримання. Результатом роботи бізнес-аналітика є надання зацікавленим особам варіантів вирішення поставлених завдань з урахуванням порівняння переваг і недоліків кожного з них.

Ідентифікація цілей діяльності підприємства здійснюється, переважно, особами, які або є власниками чи бенефіціарами суб'єкта господарювання, або особами, що отримали від них певний набір повноважень. При цьому, зазначені цілі можуть встановлюватися як на суб'єктивному бажанні зацікавлених осіб (прагненні отримати контроль над окремими ресурсами чи процесами, очікуванні матеріальної винагороди тощо), так і на об'єктивній необхідності досягнення певного набору результатів (отримання інвестицій або позик на більш вигідних умовах, зменшення витрат в контексті підвищення конкурентоспроможності підприємства, вихід на нові ринки збуту з існуючим продуктом або впровадження нового продукту на вже існуючих ринках та ін.).

Зважаючи на поставлені цілі, бізнес-аналітик має визначити можливі шляхи їх досягнення.

Насамперед, необхідно отримати розуміння того, чи здатне підприємство досягнути поставлених цілей за існуючих обставин. Для цього необхідно оцінити обґрунтованість прийнятих раніше рішень, оцінити їх вплив на діяльність підприємства, отримати розуміння алгоритмів їх прийняття та реалізації, а також відповідність існуючої методики оцінювання наслідків потребам зацікавлених осіб та суб'єкта господарювання. В контексті зазначеного, бізнес-аналітик має оцінити повноваження осіб, відповідальних за прийняття та реалізацію рішень, обсяг та структуру використаних внаслідок цього ресурсів й досягнутих результатів, характеристики інформаційних потоків та ін.

Виходячи з цього, бізнес-аналітик визначає, яким чином підприємство зможе забезпечити досягнення бажаних цілей. Іншими словами, визначається алгоритм переходу підприємства від обставин, які забезпечують досягнення існуючих результатів діяльності, до обставин, які зможуть забезпечити досягнення бажаних результатів.

Для оцінювання можливих шляхів досягнення бажаних результатів діяльності бізнес-аналітик має визначити, які ресурси для цього необхідні, їх обсяг та вартість. При цьому, досліджується можливість заміни ресурсів, які використовуються у поточних процесах, на інші, виходячи з їх вартості, ефективності та технічної можливості використання.

Водночас, зміни використовуваних ресурсів можуть бути пов'язані зі змінами технологічних процесів, зокрема локалізації виробничих, логістичних, маркетингових рекрутингових та інших заходів, які безпосередньо мають вплив на заходи забезпечення фінансування діяльності, прийняття рішень щодо обсягів та структури капіталу. Відповідно, змінюватимуться алгоритми прийняття та зміст управлінських рішень, а також характеристики пов'язаних з ними інформаційних потоків. Зазначене може викликати зміни в алгоритмах бухгалтерського обліку, системи внутрішнього контролю, організації та методики незалежного (аудиторського) та державного фінансового контролю діяльності підприємства.

Внаслідок цього може виникнути потреба у перерозподілі повноважень не лише виконавців процесів, але й управлінського персоналу, що відповідним чином впливатиме й на зміни організаційної, територіальної та функціональної структури самого підприємства.

Ще одним наслідком зміни у ресурсах, що плануються до використання у фінансово-господарській діяльності, може стати зміна у джерелах їх надходження. Це, у власну чергу, обумовить потребу в пошуку нових логістичних ланцюгів постачання необхідних ресурсів у

визначений час в повному обсязі.

Зазначені та інші обставини обумовлюватимуть зміни в обсягах та структурі пов'язаних з ними витрат. Зважаючи на це, бізнес-аналітик має порівняти очікувану динаміку витрат з очікуваною динамікою результатів діяльності підприємства в цілому. Це дасть можливість оцінити економічну ефективність змін, які пропонуються для забезпечення досягнення цілей діяльності підприємства. Водночас, зміни у структурі витрат може стати базою для оцінювання технологічної та організаційної складових діяльності підприємства.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, бізнес-аналітик має взяти до уваги суб'єктивне розуміння зацікавленими особами як стратегічної мети діяльності підприємства, яка має бути досягнута, так і алгоритм вирішення поставленого завдання з урахуванням обмежень в наявних ресурсів, зокрема – часу. Зважаючи на це, необхідно враховувати, що таке розуміння може змінюватися, виходячи з обставин впливу на поведінку зацікавленої особи її особистих переконань. Зазначений аспект набуває особливого значення в разі існування групи з двох чи більшої кількості бенефіціарів діяльності підприємства.

Саме тому, результати роботи бізнес-аналітика мають передбачати варіативність пропозицій щодо досягнення стратегічних завдань підприємств. Кожен з варіантів має бути охарактеризований в контексті співвідношення таких його характеристик, як витратомісткість, ефективність та швидкість реалізації.

УДК 657(075.8)

Л.М. Янчева, канд. екон. наук, проф. *(ДБТУ, Харків)*

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. *(ДБТУ, Харків)*

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Облікова політика – це найважливіший інструмент ефективного управління та довгострокового розвитку підприємства, який дозволяє сформувати систему бухгалтерського обліку, проаналізувати та зробити моделювання облікового процесу, виходячи з обраної і реалізованої стратегії розвитку організації. у зв'язку з цим облікова політика періодично повинна піддаватися аудиторської перевірки [1, с. 836].

На думку багатьох вчених, мета аудиту облікової політики – це встановлення відповідності системи бухгалтерського обліку та формування облікової політики вимогам чинного законодавства, розмірам та умовам діяльності організації. Не применшуючи переваги визначення мети аудиту облікової політики, дамо наступне визначення: мета аудиту облікової політики – це відображення думки про раціональність формування та розкриття аспектів облікової політики організацією задля досягнення ефективності своєї діяльності.

Щодо аспектів облікової політика, то думки фахівців значно розходяться у цьому питанні:

- не виділяють традиційних аспектів облікової політики (методичного, податкового, організаційного та технічного), об'єднують деякі з них (методологічний, організаційно-технічний);

- не досліджують нетрадиційні аспекти облікової політики (управлінський, міжнародний та аналітичний);

Вважаємо слушною пропозицію авторів, віднести методичний, організаційний, технічний та податковий аспекти до нормативно-рекомендованих, у зв'язку з тим, що на законодавчому рівні вони є обов'язковими. Управлінський, аналітичний та міжнародний аспекти підприємства також мають бути представлені в обліковій політиці, тому що вони сприяють розробці і впровадженню ефективної стратегії підприємства [2, с. 588].

Для реалізації мети, на нашу думку, необхідно вирішити основні завдання відповідно до аспектів облікової політики: встановити напрямки організації бухгалтерського обліку, оподаткування; провести перевірку документації, що визначає технічний аспект; перевірити ефективність застосування елементів методичного аспекту; порівняти розраховані податкові зобов'язання підприємства із сумою податків відповідно до чинного законодавства; визначити фінансову стійкість підприємства, ступінь економічного зростання в рамках аналітичного аспекту.

Аудитор повинен перевірити, чи дотримується встановлений Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» порядок прийняття облікової політики. Наслідки змін в обліковій політиці, не пов'язані зі зміною законодавства, мають бути оцінені у вартісному вираженні. При перевірці змін облікової політика аудитор має звернути увагу на те, чи видавався наказ про доповнення, що вносяться до облікової політики, які протягом року можуть бути внесені в момент придбання організацією активів або у разі виникнення фактів діяльності, що мають варіантність у законодавстві, але не мають аналогів у практиці цієї організації.

При організації аудиторської перевірки облікової політики дослідження слід вести в трьох основних напрямках, а саме:

- перевірка відображення у звітності змін, які вносяться до облікової політики відповідно до змін нормативних документів у галузі бухгалтерського обліку. Перелік необхідних та достатніх аудиторських процедур для перевірки достовірності відображення у звітності змін, внесених до облікової політики наведено на рис. 1:

- перевірка відображення у звітності змін, які вносяться до облікової політики у зв'язку з розробкою нових способів ведення бухгалтерського обліку;

- перевірка відображення у звітності змін, що вносяться до облікової політики у зв'язку з істотною зміною умов діяльності юридичної особи, що проходить аудит.

Аудиторські процедури, які застосовуються у випадках, коли нормативними документами встановлено особливий порядок	
1	Перевірка правильності відображення у звітності змін облікової політики у разі, якщо нормативними документами для цього передбачено особливий порядок
2	Перевірки повноти та обґрунтованості розкриття інформації в бухгалтерській звітності про наслідки зміни облікової політики у відповідно до особливого порядку
Аудиторські процедури, які застосовуються у випадках, коли нормативними документами не встановлено особливий порядок	
1	Перевірка правильності виявлення складу статей бухгалтерської звітності, що вимагають коригування у зв'язку з обов'язковою зміною облікової політики
2	Перевірка правильності розрахунку сум коригування статей бухгалтерської звітності у зв'язку з обов'язковою зміною облікової політики
3	Перевірка правильності розрахунку порівнянних показників протягом року, попередній звітний період, починаючи з якого застосовуються обов'язкові зміни, внесені до облікової політики
4	Перевірка правильності відображення в обліку коригування статей бухгалтерської звітності з метою оподаткування прибутку у зв'язку з обов'язковою зміною облікової політики
5	Перевірка правильності обліку коригування статей бухгалтерської звітності з метою оподаткування
6	Перевірка повноти та обґрунтованості розкриття інформації в бухгалтерській звітності про наслідки зміни облікової політики

Рис. 1. Склад необхідних та достатніх процедур перевірки змін облікової політики

Запропонований комплекс аудиторських процедур перевірки змін, що вносяться в облікову політику, дозволяє налаштувати програму аудиту лише на ті зміни облікової політики, які мали місце у особи що проходить аудит в даному періоді. Подальший розвиток методичного та організаційного забезпечення аудиторських перевірок щодо дослідження змін облікової політики полягає в вивченні та відображенні в аудиторських процедурах підходів, що застосовуються в МСФЗ шляхом чіткого визначення правил особливого порядку переходу до нової облікової політики.

Вироблені нові концептуальні і методичні рішення можуть бути основою створення внутрішніх стандартів аудиторських організацій, призначених для перевірки достовірності відображення в обліку та звітності змін облікової політики.

Інформаційні джерела

1. Приймак С.В., Жук А.Б. Удосконалення методики аудиту облікової політики підприємства. Молодий вчений. 2018. № 4 (56). С. 836-838
2. Акімова Н.С., Наумова Т.А. Механізм формування облікової політики на основі інформаційної платформи МСФЗ. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Korneev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. 714 p. P. 584-593.

Секція 3

ФІНАНСИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ГЛОБАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ: ПРІОРИТЕТИ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

УДК 336.647

A. Koliesnichenko, PhD (Economics), Assistant Professor (*NTU «KhPI», Kharkiv*)
S. Bilgen, master's level student of higher education (*NTU «KhPI», Kharkiv*)

CONCEPT OF COMPANY'S CAPITAL STRUCTURE

The capital structure appears to be one of the most researched and the most controversial areas in modern corporate finance (Liaqat, I., Asif Khan, M., Popp, J., & Oláh, J., 2021).

The main issues in the field of capital structure formation of companies are studied in the works of famous domestic and foreign economists (Nga, N.T.V., & Long, G.N., 2021; Grabińska, B., Kędzior, M., Kędzior, D., Grabiński, K., 2021; Kristofika1, P., Medzihorsky, J., 2022; Nassar, S., 2016; Hirdinis, M., 2019; Miglo, A., 2016; Simó, C.M., & Germà, C., 2021). At the same time, there remain a number of problems related to the development of theoretical approaches to the interpretation of the concept of capital and its structure.

In EU countries, the evolution of the capital structure of non-financial corporations by the amount of equity exceeds debt and other liabilities. There is also a trend of equity growth in recent years. The largest specific weight in the structure of the source of debt remains long-term loans. Thus, the total amount of liabilities has decreased to 19% in almost ten years. In addition, it is important to note the decrease in short-term loans.

Theories of capital structure have evolved. Four leading theories are: the theory of Modigliani and Miller, the theory of the pecking order, the theory of trade and the theory of agency (Modigliani, F., Miller, M.H., 1958; Abor, J., 2005; Ahmadinia, H., Javad, A., Elham, H., 2012; Abosedo, 2012; Roshan, B., 2009).

Capital structure has been defined by many authors and scholars.

However, these definitions require more detailed interpretation and systematization for further analysis and management.

Nassar, S., 2016 defines a company's capital structure as a snapshot of the amounts and types of capital to which the firm has access, and what financing methods it has used to conduct growth initiatives such as research and development or asset acquisitions. From this definition it can be said that the capital structure is a trend towards how a company finances its assets through a combination of debt, equity or a mixture between securities, and that the capital structure of a company is then the definition or structuring of its liabilities.

According to researches of Berenda N. I., Redzuk T. Y., & Vorona K. V., 2018 capital structure is a combination of financial resources enterprises from different sources of long-term financing, and more precisely - the ratio of own and borrowed funds used in economic activity. The structure affects the return on assets and equity, determines financial stability and solvency ratios and generates a ratio of profitability and capital risk.

Kumar et al., 2017 identify the optimal capital structure as the synthesis of debt and equity that ensure the maximization of the firm's value through prudent investment undertakings and also the enhancement of the financial and operational performance of every business organization or firm.

Hirdinis, M., 2019 consider capital structure as the ratio of the value of debt to the value of its own capital, which is reflected in the company's financial statements at the end of the year.

Based on the analysis of the main theoretical aspects of the company's capital structure studied by scientists it is justified such concept elements of a company's capital structure as assets, debt, own funds, borrowed funds, profitability, financial stability, risk, financial statements.

The problem of the accuracy of revealing the essence of the concept of capital structure is studied by scientists in various practical fields. For example, Nassar, S., 2016 implements research in Industrial sector companies by Istanbul stock exchange. Hirdinis, M., 2019 uses the experience of the mining industry listed on the IDX. Vătavu, S., 2015 conducts his analysis of 196 Romanian companies listed on the Bucharest Stock Exchange and operating in the manufacturing sector. Barburski, J., & Hołda, A., 2023 study the peculiarities of the formation and management of the capital structure in the energy and mining sectors of the economy, countries from the European Union.

Thus, research on theoretical issues regarding the capital structure continues to be relevant, and therefore it is necessary to constantly study

this area. Carrying out a systematic review of aspects of the literature regarding the key features and elements of the capital structure allows us to single out such its concept elements as assets, debt, own funds, borrowed funds, profitability, financial stability, risk and financial statements.

References

1. Liaqat, I., Asif Khan, M., Popp, J., & Oláh, J. (2021). Industry, Firm, and Country Level Dynamics of Capital Structure: A Case of Pakistani Firms. *Risk Financial Manag.*, 14(9), 428; <https://doi.org/10.3390/rjfrm14090428>
 2. Nassar, S. (2016). The impact of capital structure on Financial Performance of the firms: Evidence From Borsa Istanbul. *J Bus Fin Aff* 5: 173. doi:10.4172/2167-0234.1000173
 3. Berenda N.I., Redziuk T.Yu., Vorona K.V. Management of the capital structure of the enterprise. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University*, 2018, Issue 19, part 1
 4. Kumar, S., Colombage, S., & Rao, P. (2017). Research on capital structure determinants: a review and future directions. *International Journal of Managerial Finance* 13(2):106-132 DOI:10.1108/IJMF-09-2014-0135
- Hirdinis, M. (2019). Capital structure and firm size on firm value moderated by profitability. *International Journal of Economics and Business Administration*, 7(1), 174-191.

UKC 657.42

S.I. Strapchuk, kandydat nauk ekonomicznych, profesor nadzwyczajny (*KhNU im. V.N. Karazin*)

R.M. Ostapenko, kandydat nauk ekonomicznych, profesor nadzwyczajny (*DSTU, Charków*)

STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI REKLAMOWEJ W POLSCE

Działalność reklamowa odgrywa kluczową rolę we współczesnym biznesie, a Polska nie jest wyjątkiem. W ostatnim czasie rynek reklamy w Polsce odczuł zachodni wzrost i rozwój, a także towarzyszące mu przemiany w trzecim postępie technologicznym i zmiany w zachowaniach konsumentów. W niniejszym artykule dokonujemy przeglądu stanu i perspektyw rozwoju reklamy w Europie, konwencjonalnie analizując obecny rynek, badając czynniki wpływające na jego rozwój, omawiając najnowsze trendy.

Podobnie jak w wielu innych krajach, reklama w Polsce ma bogatą historię. Pośród pierwszych reklam drukowanych i nowoczesnych innowacji

technologicznych, reklama zawsze odgrywała kluczową rolę w działalności komercyjnej. Odzwierciedla rozwój gospodarczy i społeczny kraju, odzwierciedlając jego kulturę i model.

Dziś reklama jest częścią naszego życia. Wpływa na nasze zachowania konsumenckie, kształtuje nasze gusta i postrzeganie produktów i usług. Firmy z branży aktywnie wykorzystują reklamę do budowania swojego wizerunku, przyciągania klientów i zwiększania sprzedaży. Kampanie reklamowe są prowadzone za pomocą skutecznych metod, od telewizji i radia po reklamę internetową i specjalistyczne media.

Rynek reklamy w Europie charakteryzuje się różnorodnością oferty i dużą liczbą uczestników. Obejmuje on tradycyjne media, takie jak telewizja i radio, a także rozwijającą się dziedzinę reklamy internetowej i mediów społecznościowych. Różne źródła są obecnie aktywnie wykorzystywane do osiągnięcia swoich celów.

Na polskim rynku reklamowym działa wiele firm zainteresowanych przyciągnięciem uwagi konsumentów. Duże marki konkurują na rynku z wiodącymi firmami, tworząc dynamiczne i konkurencyjne środowisko. W tym regionie kreatywność i innowacyjność odgrywają kluczową rolę.

Rozwój gospodarczy Polski ma wpływ na branżę reklamową. Szybki rozwój gospodarki i rosnący potencjał nabywcy ludności przyczyniają się do wzrostu inwestycji reklamowych i rozwoju nowych rozwiązań reklamowych.

Zmieniające się zachowania konsumentów również mają wpływ na branżę reklamową w Polsce. Konsumenty stają się coraz bardziej świadomi i wymagający. Poszukują spersonalizowanych rozwiązań, autorytetu i wartości firm. Kampanie reklamowe muszą być dostosowane do tych zmian i odzwierciedlać interesy producentów i konsumentów.

W Polsce reklama nie jest bezprawnym Dzikim Zachodem rodem ze spaghetti westernu. Istnieją zasady i regulacje, które pozwalają zachować kontrolę nad sytuacją. Różne przepisy i regulacje zostały przyjęte w celu uregulowania branży reklamowej i zapewnienia uczciwej gry.

Jeśli chodzi o reklamę w Polsce, nie można po prostu przykleić jakiejś starej rzeczy na billboardzie lub ekranie telewizora i położyć temu kres. Istnieją pewne podstawowe wymogi, które muszą zostać spełnione, aby reklama została uznana za legalną.

Po pierwsze, reklamy nie mogą być fałszywe lub wprowadzające w błąd. Nie możesz obiecywać ludziom księżycy, jeśli sprzedajesz im tylko gwiazdkę. Chodzi o to, by być uczciwym i przejrzystym wobec odbiorców.

Po drugie, musisz upewnić się, że Twoje reklamy nie obrażają nikogo z delikatnej wrażliwości. Niedozwolone są treści o charakterze jednoznacznie obraźliwym ani obraźliwy język.

Wreszcie, musisz wyraźnie zidentyfikować swoją reklamę jako reklamę. Żadnych złośliwych pytań: "Czy to jest reklama, czy nie?". Niech ludzie wiedzą, że próbujesz im coś sprzedać.

Spojrzenie w kryształową kulę reklamy w Polsce ujawnia ekscytujące możliwości na horyzoncie. Ponieważ era cyfrowa wciąż ewoluje, istnieje ogromny potencjał rozwoju reklamy online. Ponieważ coraz więcej osób spędza czas w Internecie, jest to idealna platforma dla reklamodawców, aby dotrzeć do docelowych odbiorców.

Ponadto, pojawienie się influencerów w mediach społecznościowych otwiera zupełnie nowe możliwości. Współpraca z influencerami, którzy mają lojalnych fanów, może znacznie zwiększyć świadomość i wiarygodność marki.

Ale oczywiście w świecie reklamy nie wszystko jest słoneczne i tęczone. Istnieją wyzwania, którym należy stawić czoła. Jedną z największych przeszkód jest rosnące wykorzystanie oprogramowania blokującego reklamy. Ludzie mają dość bombardowania reklamami zewsząd, więc biorą sprawy w swoje ręce i blokują je. Reklamodawcy będą musieli znaleźć kreatywne sposoby na odzyskanie uwagi odbiorców.

Kolejnym wyzwaniem jest stale zmieniający się krajobraz technologiczny. Wraz z pojawianiem się nowych platform i urządzeń, reklamodawcy muszą zachować energię i odpowiednio dostosowywać swoje strategie. To niekończąca się gra w nadrabianie zaległości.

W Europie ewolucja reklamy zależy od kilku czynników. Ważnymi z nich są warunki, postęp technologiczny i zmieniające się zachowania konsumentów. Zmieniające się warunki ekonomiczne, w tym zamożność społeczeństwa, wpływają na wysokość inwestycji reklamowych. Postęp technologiczny, zwłaszcza w dziedzinie mediów cyfrowych, również odgrywa kluczową rolę w rozwoju reklamy w Europie. Wreszcie, zmiany zachowań konsumentów, takie jak przejście na zakupy online i korzystanie z urządzeń mobilnych, stwarzają nowe możliwości i wyzwania dla firm reklamowych.

Reklama w Europie nadal ewoluje zgodnie z najnowszymi trendami. Obecnie obserwuje się wzrost liczby reklam online, ponieważ coraz więcej osób korzysta z Internetu do wyszukiwania informacji i robienia zakupów. Skupiamy się również na reklamie mobilnej, która zwiększy liczbę użytkowników smartfonów. Ważne staje się wykorzystanie danych i personalizacja reklam w celu osiągnięcia lepszych wyników.

Podsumowując, przyszłość reklamy w Polsce rysuje się w jasnych barwach, ale nie bez przeszkód. Przy odpowiednim podejściu i innowacyjności reklamodawcy będą w stanie unieść się na fali możliwości i pokonać wyzwania, które staną im na drodze.

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

М.С. Абрамова, здоб. ОС «магістр» (ДБТУ, Харків)

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПАЙОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Інвестиційна привабливість пайових цінних паперів, емітентами яких є акціонерні товариства, оцінюється за допомогою фундаментального та технічного аналізу. Як той, так і інший види аналізу мають своїх прибічників та супротивників, обидва вони широко використовуються у практиці інвестиційного аналізу.

Акції, які є пайовими цінними паперами, в умовах розвиненого фондового ринку виконують кілька важливих функцій: акумулюють та залучають у господарський обіг вільний фінансовий капітал; слугують засобом централізації індивідуальних капіталів і створення великого акціонерного капіталу; є інструментом інвестування різних сфер та галузей економіки, що забезпечує децентралізоване переміщення інвестиційних ресурсів для найефективнішого їх використання; є об'єктивними індикаторами розподілу капіталу за сферами, галузями, видами діяльності, а також показниками ефективності його функціонування; є гнучким механізмом зміни суб'єктів власності; сприяють демократизації управління діяльністю господарських суб'єктів, є засобом виконання співвласниками корпорації контролю за її діяльністю; забезпечують інвесторам джерело доходу у вигляді дивіденду, що може перевищувати розмір депозитного відсотка.

Фінансова оцінка пайових корпоративних цінних паперів, визначення їх інвестиційної привабливості здійснюється за допомогою інвестиційного аналізу, видами якого є фундаментальний та технічний аналіз. Мета цих видів інвестиційного аналізу полягає у виборі цінних паперів, які інвестор може оцінити, порівняти з іншими і реально здійснити операції з ними, тобто купувати та продавати.

Фундаментальний аналіз передбачає ретельне вивчення фінансово-господарського становища емітента. Основною метою фундаментального аналізу є прогнозування майбутніх доходів емітента та пов'язаних з ними дивідендів, відсотків, оцінки ринкової вартості акцій. До основних методів фундаментального аналізу належать: методи оцінки внутрішньої вартості, дохідності та ризику акцій, їх інвестиційної привабливості і якостей згідно рейтингу

корпоративних цінних паперів.

З метою оцінки інвестиційної привабливості акцій та визначення доцільності їх купівлі інвесторами, здійснюється їх інвестиційний аналіз за допомогою системи взаємопов'язаних показників та коефіцієнтів, до яких відносяться: курс та ринкова ціна акцій, капіталізована вартість усіх випущених емітентом акцій, віддача акціонерного капіталу, співвідношення ринкової та балансової вартості акцій, вартість чистих активів на акцію, чистий прибуток на акцію, дивідендна віддача акції, коефіцієнт «ціна-дохід», коефіцієнт платіжності, рентабельність акціонерного капіталу, показники обігу акцій, а також оцінюється внутрішня вартість акцій.

Інвесторами розраховується внутрішня вартість акцій, яка базується на концепції теперішньої вартості майбутніх грошових потоків. При цьому використовуються наступні моделі: модель оцінки вартості акції з постійними (сталими) дивідендами; модель оцінки вартості акції з дивідендами, що постійно зростають (модель Гордона); модель поточної вартості акцій, що використовуються протягом певного періоду, модель оцінки вартості акції з дивідендами, що змінюються в окремі періоди.

Технічний аналіз цінних паперів не передбачає вивчення економічного стану і перспектив емітентів, оскільки вважає, що вони вже враховані ринком в оцінці поточної ціни активів. Тому він бере за основу біржові дані котирування акцій та облігацій. Аналіз проводиться за допомогою графіків, що відображають ринкову поведінку цінного паперу.

В країнах з розвинутою економікою аналітики фондового ринку складають інтегральні показники – рейтинги, тобто оцінки за класом, рангом чи категорією тієї чи іншої корпорації, а також емітованих нею цінних паперів. За критерієм якості виокремлюють наступні типи акцій: акції з «блакитними корінцями»; дохідні акції; акції зростання; циклічні акції; захищені акції; спекулятивні акції.

Таким чином, об'єктивна оцінка інвестиційної привабливості корпоративних цінних паперів як емітентом, так і інвестором, є однією з підстав для прийняття обґрунтованих фінансово-інвестиційних рішень та зростання фінансових інвестицій в економіку України.

Інформаційні джерела

1. Про акціонерні товариства: Закон України [від 27.07.2022 р. № 2465-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>

2. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ризики, що виникають в у фінансово-господарській діяльності підприємства, у тому числі, в інвестиційній діяльності, визначають необхідність формування адекватної моделі управління такими ризиками – цілісної фінансової системи, спрямованої на виявлення, ідентифікацію, оцінку та нейтралізацію операційних, інвестиційних та фінансових ризиків. Управління такими ризиками спрямоване насамперед на забезпечення стабільності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання у просторі та часі, а також підтримання належного рівня його конкурентоспроможності у короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Ризики, які супроводжують інвестиційну діяльність підприємств, відносяться до складних економічних категорій, яким властиві такі визначальні характеристики: отримання очікуваних доходів супроводжується вірогідними фінансово-економічними втратами капіталу і прибутку; ризики виникають на різних етапах життєвого циклу інвестиційних проєктів; інвестиційні ризики мають імовірнісну природу; їм притаманна невизначеність наслідків впливу на кінцеві фінансові результати та ефективність інвестиційної діяльності; недетермінованість впливу позначається на рівнях дохідності та швидкості окупності введених в експлуатацію інвестиційних проєктів; інвестиційним ризикам притаманна варіабельність оцінки їх рівня залежно від певного виду, форми, об'єкту, проєкту інвестицій, яка залежить від тривалості інвестиційного циклу та впливу багаточисельних і різновекторних систематичних та несистематичних макро- та мікроекономічних та інших чинників (політичних, соціальних, правових, екологічних, технічних, інформаційних, маркетингових, безпекових), які знаходяться в постійній динаміці; інвестиційним ризикам притаманна суб'єктивність оцінки їх рівня та напряму впливу, незважаючи на об'єктивну їх природу як економічного явища, що визначається різним рівнем повноти й достовірності інформації, кваліфікації та досвіду фінансово-інвестиційних менеджерів тощо.

Розглянуті характеристики категорії інвестиційного ризику дозволяють визначити його як вірогідність виникнення несприятливих

соціально-економічних, операційних, фінансових, технічних, екологічних та інших неочікуваних наслідків у формах втрати повністю або частково інвестиційних ресурсів, капіталу, доходу, прибутку, репутації тощо в ситуації невизначеності та варіативних умовах здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

Таким чином, ризик є важливою та невід'ємною характеристикою інвестицій, яка є притаманною усім їх формам й видам. Ризик і дохідність інвестицій є взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Носієм чинника ризику інвестиції виступають як джерело доходу у фінансово-господарській та інвестиційній діяльності підприємства. Здійснюючи інвестиції, інвестор завжди усвідомлено йде на ризик, пов'язаний з можливим зниженням або недоотриманням суми очікуваного інвестиційного доходу, а також можливою втратою (частковою чи повною) інвестиційного капіталу.

Виходячи з результатів комплексної оцінки інвестиційних ризиків на основі поєднання формалізованих (експертних оцінок) та неформалізованих (аналізу сценаріїв) методів, керівництво підприємства може прийняти обґрунтоване рішення щодо можливості реалізації в перспективному періоді альтернативних інвестиційних проектів за обраним сценарієм.

Аналіз сценаріїв – метод неформалізованого опису та оцінки рівня ризику інвестиційного проекту, який дає змогу оцінити вплив на кінцеві показники ефективності реалізації проекту одночасних змін кількох вихідних його параметрів, що генерують можливі проектні ризики. У практиці проектного аналізу моделюються три основних сценарії здійснення реального інвестиційного проекту: найгірший (песимістичний); базовий (найбільш реалістичний); найкращий (оптимістичний) варіант розробки, реалізації та функціонування інвестиційного проекту. Залежно від прогнозованого сценарію розвитку інвестиційного проекту та оціненого рівня сукупного ризику, необхідно розробити заходи з нейтралізації та мінімізації інвестиційних ризиків.

Внутрішній механізм нейтралізації інвестиційних ризиків включає систему методів мінімізації їх негативних наслідків та прийняття альтернативних управлінських рішень, які обирає підприємство залежно від зони оціненого рівня ймовірного ризику інвестиційного проекту, понесення можливих фінансових втрат та інших збитків в процесі його розробки, реалізації та експлуатації.

Таким чином, необхідно розробити адекватну для кожного підприємства стратегію управління інвестиційними ризиками, що спрямована на їх своєчасне виявлення, ідентифікацію, оцінку, мінімізацію, диверсифікацію, нейтралізацію або уникнення.

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. *(ДБТУ, Харків)*

О.Ю. Карпінський, здоб. ОС «магістр» *(ДБТУ, Харків)*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Система управління фінансовим потенціалом підприємства повинна відповідати основним вимогам, а саме: між елементами системи повинні існувати причинно-наслідкові зв'язки; система повинна бути динамічною, тобто володіти здатністю змінювати свій кількісний та якісний стан; система повинна володіти параметром, впливаючи на який можна змінити протікання економічного процесу.

Враховуючи закономірності та вимоги системного підходу як методології управління, стає можливим обґрунтувати концептуальну модель управління фінансовим потенціалом підприємства як інтегровану в загальну систему управління систематизовану та структуровану сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів із зворотними зв'язками, що забезпечують та впливають на процес управління фінансовим потенціалом на усіх ієрархічних рівнях, сприяють обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Управління фінансовим потенціалом підприємства на засадах системного підходу дає змогу усвідомити місію, стратегічну мету та цілі, оцінити комплексний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на ефективність його функціонування та розвиток.

Управління фінансовим потенціалом підприємства повинно ґрунтуватися на таких принципах: урахування перспектив розвитку фінансово-господарської діяльності; забезпечення відповідності обсягу залучених фінансових ресурсів обсягу інвестованих активів; забезпечення оптимальності структури фінансових ресурсів з позиції ефективного їх використання; забезпечення мінімізації витрат в процесі акумуляції фінансових ресурсів із різних джерел; забезпечення високоєфективного використання фінансових ресурсів.

До основних компонентів концептуальної моделі управління фінансовим потенціалом підприємства ми відносимо такі складові елементи: усвідомлену місію, мету, «дерево цілей», побудоване на основі їх ієрархії та ранжування; ієрархічну структуру організаційних рівнів управління підприємством та його фінансовим потенціалом: стратегічного, тактичного та оперативного, з урахуванням їх завдань та функціональної спрямованості; концептуальні підходи до управління; принципи управління; функції та методи управління; економічні

інструменти управління; підсистеми забезпечення процесу управління (правову, нормативну, інформаційну, організаційну, методичну, програмну); критерії ефективності управління; методи контролю, аналізу та оцінки ефективності управління; індикатори ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства.

Згідно з вимогами ранжування та підпорядкованості стратегій, а також ієрархічною побудовою організаційних рівнів управління, політику управління фінансовим потенціалом ми розглядаємо як невід'ємну складову загальної системи управління підприємством, яка підпорядкована функціональній фінансовій стратегії, що є ключовою забезпечуючою стратегією реалізації конкурентної та генеральної корпоративної стратегії підприємства.

Декомпозиція стратегій підприємства включає: генеральну (загальну, корпоративну, портфельну), конкурентну (бізнесову, ділову), функціональні або забезпечуючі стратегії (маркетингову, операційну, інформаційну, управління персоналом, соціальну, організаційну, науково-дослідну), до складу яких, також відноситься фінансова стратегія підприємства.

Відповідно до основоположних принципів системного підходу, політика управління фінансовим потенціалом є інтегрованою у фінансову стратегію (систему вищого рівня), самостійною комплексною та структурованою системою (підсистемою нижчого рівня), яка синтезує, окрім ключових системних складових елементів, багатоаспектні та диверсифіковані напрями фінансової діяльності підприємства, зокрема: управління формуванням власних фінансових ресурсів; управління залученням позикових фінансових ресурсів; оптимізацію структури та вартості джерел формування фінансових ресурсів; формування раціональної та збалансованої структури активів і капіталу; управління грошовими потоками; управління використанням фінансових ресурсів в процесі операційної, інвестиційної, фінансової діяльності; управління фінансовими результатами (доходами, витратами, прибутком, рентабельністю); управління фінансовим станом (фінансовою стійкістю, ліквідністю, платоспроможністю); управління фінансовими ризиками в процесі формування, розміщення та використання фінансових ресурсів; організацію своєчасного моніторингу, систематичного контролю, експрес-аналізу, комплексного аналізу та оцінки ефективності реалізації політики управління фінансовим потенціалом підприємства.

Підприємства повинні створити ефективну систему управління фінансовим потенціалом, який повинен бути інтегрований в загальну систему управління та корпоративну стратегію розвитку підприємства.

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

О.О. Славута, здоб. ОС «магістр» (ДБТУ, Харків)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОТИСТОЯННЯ ВИКЛИКАМ ВІЙНИ

Актуальні пріоритети та цілі розвитку фінансової системи та фінансового ринку, сфокусовані на спротиві російській агресії та відновленні країни розроблено Міністерством фінансів України, Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що передбачене Меморандумом про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом.

Спільні, скоординовані та прозорі дії регуляторів фінансової системи вкрай важливі для забезпечення фінансової стійкості країни, розширення фінансової інклюзії, доступності і безбар'єрності фінансових послуг, підтримки країни на шляху до перемоги, а також для перетворень з метою відбудови та розвитку економіки України. Фінансовий ринок України повинен бути стійким, ефективним, конкурентоспроможним, інтегрованим у міжнародний простір, здатним протистояти викликам, розвиватися та сприяти зростанню української економіки.

Розвиток фінансової системи, зокрема, ринків капіталу України спрямовано на досягнення п'яти стратегічних цілей: макроекономічна стабільність, фінансова стабільність, фінансова система працює на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, інституційна спроможність регуляторів фондового ринку.

Передбачені стратегією заходи умовно поділено на короткострокові заходи, спрямовані на забезпечення стабільності, недопущення погіршення ситуації у фінансовому секторі та економіці загалом, і на середньострокові заходи, що стануть основою майбутньої відбудови та зростання економіки.

Стратегія визначає майбутні пріоритети фінансової системи, до яких належать, зокрема, відновлення, розвиток фінансового сектору та забезпечення безперервності його роботи, поступове згортання надзвичайних пруденційних заходів, діагностика банківських активів, моніторинг та вирішення проблеми непрацюючих кредитів, створення комплексної системи оздоровлення та виведення з ринку неспроможних учасників, запровадження системи раннього реагування

на проблемність фінансових установ.

За сприятливих і стійких макроекономічних умов передбачається поступова лібералізація фінансових ринків та повернення монетарної політики до режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

Попри війну, розроблена стратегія констатує потребу в продовженні технологічного розвитку фінансових послуг як необхідної передумови для подальшого розширення фінансової інклюзії та забезпечення кібербезпеки на фінансовому ринку.

Одними з пріоритетних завдань у межах реалізації стратегії є заходи з відновлення фінансової інфраструктури на деокупованих територіях, забезпечення безбар'єрності та інклюзивності фінансового сектору. Об'єднання та консолідація зусиль усіх представників фінансового ринку в цьому напрямі дасть можливість розбудувати в Україні максимально безбар'єрну фінансову систему, із зафіксованими стандартами та чіткими підходами до забезпечення доступності та інклюзивності для всіх громадян, зокрема і людей з інвалідністю.

Особливу увагу в стратегії приділено імплементації європейського законодавства та кращої світової практики у сферах регулювання та нагляду за фінансовим сектором, урегулювання неплатоспроможності та виведення з ринку учасників фінансових установ. У фокусі уваги – набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері фінансових послуг, адже безумовним спільним пріоритетом усіх учасників, які доєдналися до виконання стратегії розвитку фінансового сектору є рух до вступу України до ЄС.

Оскільки умови війни зумовлюють високу загальну невизначеність в економіці, нова розроблена стратегія є безстроковою. Систематично аналізуючи вплив зовнішнього середовища, регулятори будуть уточнювати спільні плани з досягнення цілей стратегії та працювати над їх реалізацією стільки часу, скільки потребуватиметься. У зв'язку з цим стратегія також закріплює короткий перелік ключових індикаторів, важливих у короткостроковій перспективі під час повномасштабної війни, який надалі за потреби буде актуалізовано.

Таким чином, комплекс заходів, спрямованих на реалізацію стратегії, має бути актуальним та відповідати умовам і поточному стану розвитку фінансової системи та фінансового ринку України.

Інформаційні джерела

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>
2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

М.О. Іванюта, здоб. PhD (ДБТУ, Харків)

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключовими ризиками для розвитку фінансової системи України в умовах воєнного стану є: низькі темпи відновлення економіки, внаслідок руйнації виробничого потенціалу, високого рівня безробіття, низького споживчого попиту, втрати трудового потенціалу; загострення кризових тенденцій в світовій економіці, зокрема в енергетичній сфері та на фінансових ринках; жорстка монетарна політика та звуження банківського кредитування бізнесу; скорочення програм державної підтримки економіки та падіння податкових доходів бюджету; погіршення фіскальної стійкості державних фінансів та висока вартість внутрішніх державних запозичень; можливі техногенні катастрофи.

Зміцнення банківського сектору та розвиток добре функціонуючого ринку капіталу матимуть надзвичайне значення для успішного відновлення України. Певні підготовчі кроки можна і треба зробити ще під час війни. Зокрема планування комплексної оцінки якості активів та подальшої рекапіталізації банківського сектору; розробку планів приватизації деяких великих державних банків; розробку ефективних процесів для вирішення питання непрацюючих кредитів, які неминуче будуть спадщиною війни.

Фінансовий сектор надзвичайно важливий для успішного відновлення економіки України. Після припинення бойових дій слід негайно провести детальну перевірку якості активів, після чого розпочати швидку рекапіталізацію, використовуючи підготовлені плани відновлення для конкретних банків. Рефінансування банків під час війни є малоімовірним, але планування можна розпочати завчасно. Початкову рекапіталізацію тих банків, які залишаються прибутковими, можна розпочати ще під час війни. В післявоєнний період знадобляться масштабні вливання капіталу в банківський сектор.

Буде критично важливо спрямувати кошти фінансового сектору на ринки капіталу, оскільки українські компанії та підприємці потребуватимуть ширшого спектру інструментів для підтримки зростання свого бізнесу. Багато підприємств втратили свій капітал під час війни, що також обмежило їхню здатність брати на себе додаткові

боргові зобов'язання.

Для поживлення ринку цінних паперів знадобляться подальші регуляторні реформи. Оскільки може сформуватися значний інтерес до підтримки економічного відновлення України з боку низки соціальних та відповідальних інвесторів, регулятор ринку цінних паперів (НКЦПФР) має надавати пріоритет розробці та впровадженню нормативних актів, які дозволять випуск корпоративних та муніципальних облігацій із використанням надходжень для задоволення визначених суспільних потреб.

Поглиблення фінансового сектору України має принести користь широким верствам населення країни, сприяючи відновленню робочих місць і засобів до існування. Банки повинні скоригувати свою практику кредитування, щоб стати більш інклюзивними та універсальними кредиторами. Український уряд запровадив кілька програм підтримки малого та середнього бізнесу, який постраждав через пандемію коронавірусу, які передбачали часткову компенсацію відсоткової ставки, а також кредитні гарантії. Деякі з цих програм можна використовувати знову після війни.

Одночасно зі спробами збалансувати фінансову систему України в бік більшого залучення акціонерного капіталу, уряд також може розглянути схеми податкових стимулів для підтримки компаній, які бажають збільшити свій капітал. Фінансова та консультативна підтримка малих та середніх підприємств може допомогти постраждалим від війни компаніям масштабуватися та провести цифровізацію своєї діяльності.

Оскільки міжнародні донори допомагають Україні у повоєнній відбудові, дуже важливо забезпечити передбачуваність надходжень інвестицій і приймати рішення з метою створення в Україні активного фінансового ринку капіталу. Виділення великого пулу ресурсів для страхування ризиків може бути критично важливим для мінімізації політичних і військових ризиків. Чим раніше влада сформулює післявоєнну стратегію розвитку фінансового сектору, тим меншою буде політична невизначеність, і тим легше буде залучити приватних інвесторів до процесу відбудови України. Незважаючи на жорсткі виклики, які постали зараз перед Україною та її народом, є впевненість в перемозі та майбутньому відновленні національної економіки.

Інформаційні джерела

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>
2. Майбутнє фінансового сектору в післявоєнній Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/5/695722/>

О.П. Близнюк, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

Р.Г. Шешунов, здоб. ОС «магістр» (ДБТУ, Харків)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКАХ КАПІТАЛУ В УМОВАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Необхідність стабільного функціонування й розвитку вітчизняних підприємств в довгостроковому періоді об'єктивно вимагає розробки дієвої фінансово-інвестиційної стратегії на ринках капіталу, яка повинна розв'язати проблеми оптимізації структури джерел власних та позикових фінансових ресурсів та розробити заходи щодо підвищення ефективності використання капіталу та його відтворення на розширеній основі, оскільки це є фінансовою основою подальшого соціально-економічного розвитку та зростання капіталізації підприємств, підвищення їх інвестиційної привабливості.

У сучасних умовах високої конкуренції на фінансово-інвестиційному ринку та складної соціально-економічної ситуації в країні, у потенційних інвесторів виникає необхідність оперативно оцінити інвестиційну привабливість того чи іншого підприємства як потенційного об'єкта майбутніх капітальних або фінансових вкладень на основі аналізу ефективності здійснення інвестиційної діяльності за минулий період. Фінансово-інвестиційна стратегія як одна з базових функціональних стратегій підприємства, відповідає за прогнозування фінансових показників, оцінювання інвестиційних проектів, розподіл і контроль фінансових та інвестиційних ресурсів. Розробка обґрунтованої фінансово-інвестиційної стратегії є основою для забезпечення життєздатності й ефективної діяльності суб'єктів підприємництва в довгостроковій перспективі.

Найважливішою складовою фінансово-інвестиційної стратегії підприємства є оптимізація структури капіталу, а також розробка політики управління позиковим капіталом. Треба чітко усвідомлювати, де, на який час, у яких обсягах, під який відсоток підприємство планує залучити позикові та інвестиційні ресурси. У системі стратегічного управління слід урахувувати та прогнозувати вплив ключових екзогенних чинників на формування фінансово-інвестиційної стратегії підприємства на ринку капіталу. Не менш важливе значення також мають ендогенні чинники впливу, що визначають внутрішній потенціал підприємства в розробці та реалізації фінансово-

інвестиційної стратегії на фінансовому ринку.

Фінансовий ринок України зазнав кардинальних змін упродовж останнього десятиріччя. За цей час він трансформувався до цілої екосистеми фондового, банківського та небанківського ринків. Трансформації продиктовані й новими викликами, що стимулюють активне зростання діджитал-операцій та формують попит на цифрові продукти і сервіси у фінансовій сфері. Стратегія розвитку фінтеху в Україні структурує та деталізує тренди і напрями розвитку фінансових інновацій та є розширеним баченням стратегічної цілі забезпечення розвитку ринку фінтех, цифрових технологій та платформ регуляторів.

Упродовж тривалого часу ринки капіталу зростали завдяки пропозиціям традиційних релевантних продуктів. Згодом, під впливом змін потреб клієнтів та розвитку технологій, банківський сектор почав пропонувати суміжні продукти, виходячи за межі корпоративного бізнесу. А саме – пропонували управління рахунками, факторинг, бухгалтерські послуги, аналіз руху ліквідності для малого та середнього бізнесу. Фінтех-стартапи почали виводити на ринок мобільні застосунки з управління рахунками. Деякі фінансові установи стали надавати мобільні послуги, а також кооперуватися з іншими провайдерами та компаніями страхування.

Розширюючи межі корпоративного бізнесу, традиційні гравці почали формувати ціннісні партнерства в суміжних індустріях, створюючи екосистеми з додатковими перевагами для клієнтів. Партнерство з фінтехами та цифровими гігантами в межах створення таких екосистем відкрило нові можливості як для традиційного бізнесу, клієнтів, так і для самих фінтехів. Якщо говорити про вплив на економіку від такого розширення ландшафту фінансового ринку, насамперед варто зазначити про соціальний вплив у формі фінансової інклюдії – включення до фінансових екосистем населення, яке перебувало поза їхніми межами, та малого і середнього бізнесу.

Широке використання інноваційних рішень посилює стійкість фінансової системи через оптимізацію процесів, створюючи умови для гнучкішої адаптації до непередбачуваних подій. Підтримка діджитал-трансформацій на фінансовому ринку України потребує прозорого та відкритого регулювання, в основі якого – рівні умови для розвитку інновацій для всіх учасників ринку.

Інформаційні джерела

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>

ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Аграрний сектор є однією з ключових галузей економіки, яка відіграє головну роль у забезпеченні продовольчої безпеки та впливає на розвиток країни. Здійснення інвестицій в аграрну сферу є фіксованою умовою сучасного розвитку та підвищення конкурентної спроможності даного сектора.

Успішні інвестиції в аграрний сектор здатні підвищити продуктивність, покращити якість продукції та збільшити конкурентоспроможність підприємств. Однак успішне залучення інвестицій потребує аналізу факторів, що визначають рівень інвестиційної привабливості аграрного сектора.

Аграрний сектор має свої особливості, що впливають на його інвестиційну привабливість. До особливостей відносяться довгостроковість інвестицій, обмеженість ресурсів та зміна глобального ринку сільськогосподарської продукції. Також важливими факторами є земельні ресурси, доступність кредитування, податкові пільги тощо [1].

Інвестиційна безпека є основним фактором успіху діяльності підприємств в аграрній економіці у світі. В умовах змінного економічного середовища та ризиків, кордонів з аграрною територією, забезпечення безпеки інвестицій стає обов'язковою умовою для ефективного функціонування підприємств аграрної сфери.

У сучасному світі, де бізнес-середовища змінюються та стають все більш інтенсивними, інвестиційна активність стає важливою для підприємств в умовах аграрної конкурентної економіки. Інвестиційна безпека забезпечує захист та збереження інвестицій компанії, мінімізацію фінансових та репутаційних ризиків, а також створення умов для розвитку підприємств.

Аграрні підприємства стикаються з різноманітними загрозами, які можуть негативно позначитися на їхній інвестиційній безпеці. До загроз належать кліматичні зміни, природні катастрофи, біологічні перетворення, зміна законодавства та регулювання, а також фінансові, економічні та політичні кризи.

¹ Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. Н.І. Рижикова

Подібні загрози можуть призвести до зниження продуктивності, збитків, втрати репутації і навіть банкрутства підприємств. Тому важливо провести аналіз загроз, щоб визначити їхній вплив на інвестиційну безпеку аграрних підприємств.

Ризики, пов'язані з інвестиційною безпекою в аграрному світі, можуть бути різними. Це можуть бути фінансові ризики, пов'язані з нестабільними цінами на ресурси, зміною валютних курсів та доступом до фінансування. Також небезпечними ризиками є репутаційні, які виникають через екологічні проблеми, недотримання стандартів якості або порушення законодавства.

Податкова політика і загальна економічна стабільність в країні також впливають на інвестиції в аграрний сектор. Високі податки та нестабільність економічної ситуації можуть ускладнити інвестиційні процеси та вплинути на їх доходність.

Інфляція та валютні курси є важливими факторами, які впливають на інвестиційну привабливість підприємств аграрного сектора. Валютні коливання можуть вплинути на вартість імпортованих сільськогосподарських товарів, а інфляція може знизити реальну вартість інвестицій.

Додатковими ризиками є політичні, такі як зміни у законодавстві чи регуляторному середовищі, а також технічні ризики, пов'язані з техніко-технологічними проблемами, кібератаками чи недосконалістю виробничого процесу.

Одним із основних способів забезпечення інвестиційної безпеки в аграрному секторі на даний час є розробка ефективних стратегій. Це включає визначення цілей і пріоритетів, аналіз вразливостей і ризиків, а також розробку плану дій.

Стратегії мають бути гнучкими та враховувати зміну умов довкілля. Вони можуть включати диверсифікацію виробництва, пошук нових ринків збуту, забезпечення інвестиційної привабливості підприємств [2].

Інвестиційна безпека підприємств аграрного сектора економіки відіграє вирішальну роль у забезпеченні їхнього розвитку. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати різні фінансові інструменти та методи, що допомагають зміцнити фінансову стабільність підприємств [3].

Крім того, підприємства можуть використовувати методи ризик-менеджменту для забезпечення інвестиційної безпеки. Наприклад, вони можуть аналізувати та оцінювати ризики, пов'язані з різними інвестиційними проектами, та вживати заходів щодо їх зниження. Це може включати створення резервних фондів або використання

фінансових інструментів, таких як опціони, для захисту від несприятливих змін на ринку.

Держава відіграє основну роль у забезпеченні інвестиційної безпеки підприємств аграрного сектору економіки. Воно може вживати різних заходів для забезпечення фінансової стабільності та підтримки розвитку.

Одним із таких заходів є надання фінансової підтримки підприємствам. Державні програми та кредити можуть допомогти підприємствам отримати необхідні кошти для інвестицій та розвитку [4].

Держава також може регулювати ринок та створювати сприятливі умови для інвестицій. Наприклад, вона може встановлювати правила та стандарти для сільськогосподарських підприємств, щоб забезпечити їх фінансову стабільність та якість продукції. Також держава може здійснювати моніторинг ринку та вживати заходів щодо запобігання монополізації та неправомірних дій, які можуть негативно позначитися на інвестиційній безпеці підприємств.

Загалом інвестиційна безпека є ключовим фактором успішної діяльності підприємств в аграрній сучасній економіці. Щоб забезпечити стійке зростання та розвиток, підприємствам необхідно вжити стратегічних заходів, в першу чергу, щодо аналізу загроз та ризиків, а також дотримуватись законодавчих та регуляторних вимог. Остаточне досягнення інвестиційної безпеки потребує підтримки держави, підприємств та організацій. Поширення знань та передового досвіду *bewdsgrg* допоможе зміцнити інвестиційну безпеку в аграрному секторі.

Інформаційні джерела

1. Барановський О.І., Мороз М.О. Інвестиційна складова фінансової безпеки. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/109926/105386> (дата звернення: 31.10.2023).

2. Рижикова Н.І., Бірченко Н.О., Невмержицький В.М. Правові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. № 3, Том 5. С. 82–91.

3. Караєва Н.В. Теоретико-методологічні основи дослідження інвестиційної безпеки в системі антикризового управління. URL: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_1/Kareva_109.htm (дата звернення: 31.10.2023).

4. Рижикова Н.І. Особливості державного регулювання інноваційно-орієнтованого інвестиційного бізнесу в Україні. *Вісник ХНТУСГ*. 2019. Вип. 201. С. 73–84.

О.І. Боцула, канд. екон. наук (ІАП НААН, Київ)

О.Л. Головіна, канд. екон. наук (ІАП НААН, Київ)

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Стимулювання розвитку лісового господарства передбачає використання важливих економічних методів державного регулювання економіки, серед яких виділяють бюджетне та податкове. Саме діючий механізм регулювання лісового господарства потребує реформування, яке в Україні має відбуватися з урахуванням досвіду держав із розвинутою ринковою економікою, оскільки вони мають позитивний досвід економічного регулювання процесів управління і використання потенціалу лісового комплексу з використанням складових фіскальної політики.

Фіскальне регулювання лісового господарства визначають як сукупність методів, інструментів і важелів, за допомогою яких держава створює умови для ефективного управління процесами лісовідновлення та лісорозведення, деревообробки й використання лісового потенціалу з метою забезпечення сталого економічного зростання галузі.

У структурі ВВП України лісове господарство займає незначну частку (0,4–0,5%) [1]. Проте цей показник не відображає повної економічної, соціальної та екологічної ролі лісового господарства. Діючий механізм фіскального регулювання не містить важелів стимулюючого впливу на лісокористувачів, а також вказує на суперечливість завдань лісового комплексу країни: виконання екологічних функцій лісів, збереження лісових ресурсів, заготівля деревини та виробництво лісових товарів, тобто реалізація економічних функцій на основі принципів сталого лісокористування. Основна ланка цього механізму – система платежів за використання ресурсів, що має фіскальний тиск на лісогосподарське виробництво, штучно звужену податкову базу, недофінансування галузі та інші фактори.

На основі дослідження систем фіскального регулювання в лісовому господарстві країн Європи та Північної Америки не можна зробити однозначних висновків стосовно найефективнішого варіанта. Кожна держава, використовуючи певний набір інструментів, вирішує свої завдання розвитку залежності від наявних особливостей. Наша

держава має багато специфічних характеристик, притаманних лісовій політиці.

Можна зробити висновки щодо необхідності вдосконалення ключових складових механізму фіскального регулювання в вітчизняному лісовому господарстві, які базуються його реформуванні. Це дасть змогу підвищити ефективність відтворення і використання лісових ресурсів на засадах сталого розвитку, що забезпечить додатковий економічний, соціальний та екологічний ефект. Також варто використати позитивний досвід країн, щоб перевести нинішній механізм фіскального регулювання на податкову основу і диверсифікувати перелік платежів за спеціальне використання лісових ресурсів. Реалії розвитку української економіки при цьому потребують не сліпого копіювання інструментів організації і фінансування лісового господарства певної зарубіжної країни, а поєднання найбільш ефективних механізмів бюджетно-податкового регулювання та стимулювання науково-технологічного прогресу.

Інформаційні джерела

1. Основні положення звіту з аналізу лісової політики. FAO Policy Presentation. 2014. URL: http://lesovod.blogspot.com/2015/04/blog-post_16.html.

УДК 336.7

М.О. Євдокімова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

В.В. Голод, здоб. ОС «магістр» (ДБТУ, Харків)

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ, ЇХ ОПТИМІЗАЦІЯ

Безготівкові розрахунки – це інструмент управління фінансами та регулювання економічних відносин між суб'єктами господарювання. Суть безготівкових платежів полягає в тому, що регулюючи єдину банківську систему, згідно з якою здійснюються безготівкові платежі, держава впливає на стан фінансових відносин. Вибір системи безготівкових розрахунків виступає пріоритетним. Це сприятиме зростанню результативності національної фінансової системи, зниженню частки готівкового обігу, поширенню цифрових технологій у грошовому обороті [1].

Вибір форм безготівкових платежів вимагає визначення критеріїв їх ефективності як основних важелів управління організаційною структурою безготівкового розрахункового обороту.

Час, витрачений на розрахунки є важливим фактором ефективності вибору їх форм та методів. Втої же час не можна стверджувати, що скорочення тривалості розрахунків зменшить потребу в сфері обігу оборотних коштів, зокрема в розрахунках. Річ у тім, що тривалість розрахунків тісно пов'язана з тривалістю руху об'єкта продажу.

Вибір ефективних форм оплати при безготівковій оплаті підприємство зменшує обсяг оборотних коштів що залучаються до обігу, і навпаки, використання менш ефективних форм розрахунків веде до необґрунтованого залучення оборотних коштів у пункти, що супроводжується низкою негативних явищ. Прискорення розрахунків залежить від ефективності і швидкості руху продукції від постачальника до покупця, а також від швидкості перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача коштів, визначається документом конкретної форми безготівкових платежів. Дане значення можна вважати як основні критерії ефективності форми безготівкових розрахунків. Більша ефективність форми розрахунків досягається, коли час для відволікання оборотних коштів у пунктах максимально наближений до часу руху товарів у сфері обігу між підприємствами.

Використання найбільш економних форм безготівкових розрахунків з покупцями та постачальниками сприяє прискоренню виплат підприємством за отримані йому запаси та надходження коштів за реалізовану продукцію, що позитивно впливає на фінансовий стан.

Одним із факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства, є організація безготівкових розрахунків на підприємстві, включаючи їх структуру. Залежно від того, яку форму безготівкових платежів підприємство використовуватиме у своїй комерційній діяльності, залежить дохід, фінансова стабільність, платоспроможність та ліквідність підприємства, тобто показники, що характеризують фінансовий стан підприємства. Правильна організація безготівкових платежів є важливою умовою забезпечення нормального обігу коштів підприємства, підвищення ефективності виробництва, а, отже, і зміцнення фінансово-економічної незалежності підприємства [2]. Основним завданням безготівкових платежів є протидія розвитку тіньового сектора економіки та поліпшення економічного становища суб'єктів господарювання [3].

Безготівкові форми платежів мають низку суттєвих проблем, які необхідно вирішити. Перш за все, це недосконала нормативно-правова база, недостатня розбудова інфраструктури, висока вартість операцій тощо. Безготівковий обіг досить широко використовувати у державних цілях, то такі недоліки потрібно якнайшвидше вирішувати. Саме

використання грошових коштів у багатьох галузях економіки виступає визначальним фактором для подальшого зростання тіньової економіки, що є негативним проявом. Використання безготівкових форм оплати є фінансово вигідним для населення та підприємств, які проводять реалізації товарів та надання послуг. На цьому етапі Україна потребує значних структурних змін у напрямку вдосконалення системи безготівкових платежів, що сприятиме зміцненню державною контролю за системою грошових розрахунків та виведення їх із тіні.

Інформаційні джерела

1. Лебедик В.Г., Максютенко Н.О., Яценко В.В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні / *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 22. С. 166-171.

2. Гнезділова О.М. Оптимізація системи безготівкових розрахунків. *Сучасні питання економіки і права*. 2011. Вип. 2. С. 100-105.

3. Бехтер Л.А. Сутність та роль безготівкових розрахунків в господарській діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2011. № 54. С. 151-155.

УДК 336.24

А.С. Карнаушенко, канд. екон. наук, доц. (*ХДАЕУ, Херсон*)

А.О. Єфремов, здоб. ОС «бакалавр» (*ХДАЕУ, Херсон*)

МИТО ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ У ПІДТРИМЦІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Як зазначають М. Деркач і Н. Стукало, фінансові інструменти – «це податки, збори, відрахування, інвестиції, кредити, дотації, субвенції, ціни та тарифи, квоти, емісія грошових коштів, цінних паперів, продаж активів, формування і використання страхових фондів та ін. Вони забезпечують взаємодію фінансової системи та діють у межах більш широкого фінансово-кредитного механізму, який є сукупністю способів, форм та інструментів, що прийняті до використання у процесі проведення фінансових операцій» [1, с. 250].

За визначенням Національного банку України, фінансові інструменти – це «будь-який контракт, результатом якого є створення фінансового активу одного суб'єкта господарювання і фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу іншого суб'єкта

господарювання; юридичний документ, що відображує певні договірні взаємовідносини або який надає певні права» [2].

На думку автора, такими фінансовими інструментами найбільше володіє держава, оскільки вона відповідає за грошову політику та регулювання фінансового ринку. Окрім різного регулювання, держава також може бути активним учасником на ринку грошових та фінансових інструментів, вкладаючи гроші у цінні папери, акції підприємств, облігації та інші інвестиційні активи. Тому, фінансові інструменти в значній мірі контролюються державою в багатьох аспектах і тому, Уряд активно користується цими інструментами задля підвищення інвестиційного клімату або ж проведення різних торговельних політик, як-от: протекціонізм або вільна торгівля.

Одним із важливих фінансових інструментів є мито. Активне використання його регулюється проведенням державою митної політики. Згідно з ст. 5 Митного кодексу України, «державною митною політикою є система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки» [3]. За допомогою митно-тарифного регулювання (наприклад, здешевлення експорту або здорожчання імпорту) держава досягає таких цілей, як: покращення конкурентних умов в імпортуючій країні та захищає національну промисловість, здоров'я населення, навколишнє середовище та національну безпеку. Досягається це такими видами мита, як ввізне мито, вивізне мито, сезонне мито та за допомогою особливих видів мита – спеціальне, антидемпінгове та компенсаційне.

Для прикладу, варто згадати, як на початку повномасштабного вторгнення, Європейський Союз застосував митні заходи підтримки української економіки. Тож, 4 червня 2022 року було прийнято рішення про тимчасове призупинення мита для промислової продукції, призупинення застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів, усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції, антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України та призупинення застосування глобальних захисних заходів щодо українських товарів [4]. Наочно вплив таких позитивних змін для українського бізнесу можна побачити в структурі зовнішньої торгівлі України (рис. 1).

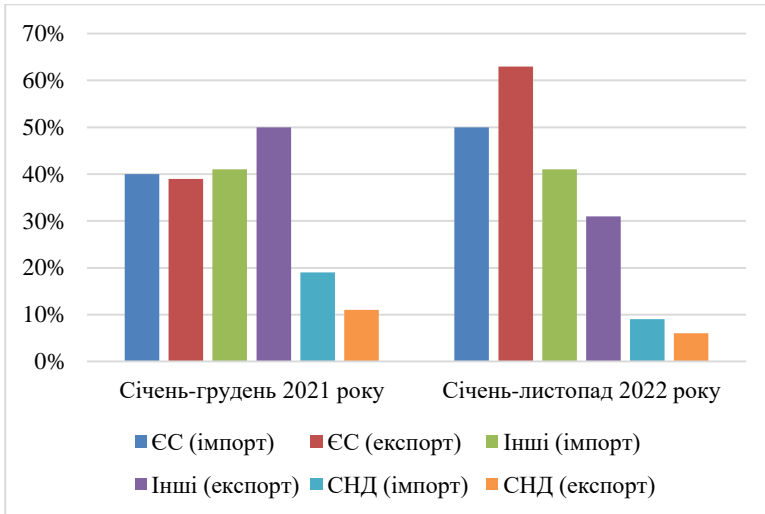

Рис. 1. Зміна географічної структури зовнішньої торгівлі України [5]

Таким чином, бачимо, що за допомогою таких заходів, ЄС став ключовим економічним партнерам в зовнішній торгівлі України в 2022 році, що сприяло підвищенню нашої фінансової спроможності.

Окрім ЄС можна згадати заходи української влади. Вбачаючи необхідність в підвищенні виробництва дронів, 20 червня 2023 року Президентом України було підписано два закони про скасування ПДВ та ввізного мита на комплектуючі для дронів [6, 7]. Таким чином, Уряд країни спростив та здійснив заходи щодо фінансової підтримки виробників БПЛА. І варто розуміти, що такі заходи ефективно вдається застосовувати, тому що світ активно рухається в напрямку глобалізації та інтеграції економічних систем. Як вже згадувалося, ЄС, який об'єднує 27 країн, які економічно інтегрувалися в велике об'єднання, зумів застосувати єдині правила щодо митної політики. Тому варто окреслити, що позитивним моментом такої глобалізації є можливість швидко вирішувати проблеми у розвитку та в економічній підтримці, також є можливість мобілізувати більший обсяг фінансового капіталу з меншими затратами, посилити тенденцію вільної торгівлі, швидко впроваджувати нові технології та інновації.

Отже, Уряд країни використовує фінансові інструменти задля регулювання діяльності підприємців. Застосовуючи різні заходи, влада має можливість стимулювати підвищення підприємницької діяльності, підвищувати/знижувати експорт та імпорт, стимулювати збільшення інвестицій. Тому необхідно й надалі ефективно використовувати різні

інструменти, зокрема мито, для підвищення економічної стійкості та розвитку економіки в цілому.

Інформаційні джерела

1. Прокопенко В. Ю. Фінансово-кредитні інструменти на ринку нерухомості: дефіцитні аспекти. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Економічна». 2014. №1. С. 247-259.

2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2023).

3. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495- VI (із змінами та доповненнями від 17.10.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

4. Європейський Союз офіційно скасував мита на українські товари. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал». URL: <http://surl.li/msscs> (дата звернення: 31.10.2023).

5. Як зовнішня торгівля пережила 2022 рік. Ритейл в Україні. URL: <http://surl.li/mssdc> (дата звернення: 01.11.2023).

6. Закон України від 05.05.2023 р. №9275 «Про внесення зміни до підрозділу 2 розділу 20 «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення товарів для потреб виробництва та/або ремонту безпілотних систем. Інформаційне агентство «ЛІГА: ЗАКОН». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ09216G?an=2> (дата звернення: 31.10.2023).

7. Закон України від 05.05.2023 р. №9276 «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо звільнення від оподаткування ввізним митом окремих товарів оборонного призначення, товарів для потреб виробництва та/або ремонту безпілотних систем. Інформаційне агентство «ЛІГА: ЗАКОН». URL: <http://surl.li/mssdm> (дата звернення: 31.10.2023).

УДК 330.341

Г.О. Кришталь, д-р екон. наук, проф. (МАУП, Київ)

Е.О. Васильконова, канд. екон. наук, доц. (МАУП, Київ)

С.Ф. Таран, канд. екон. наук (МАУП, Київ)

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Протягом багатьох років, зміни в структурі, організації та механізмі функціонування фінансової системи держави стали об'єктом уваги вчених. У минулому основна увага була спрямована на будівництво ринкової економіки, але останні десятиліття приносять значний інтерес до змін, пов'язаних із глобальними процесами, тенденціями та закономірностями.

Глобалізація світового господарства має складний вплив на економічні та фінансові системи країн. Становлення ринкової економіки призвело до активізації процесів розвитку фінансових відносин в державі і створило передумови для окреслення нових структурних компонентів фінансової системи. На початку 90-х років до складових фінансової системи держави включали: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання та фінанси страхування. Проте з розвитком ринку стало актуальним включення нових компонентів, таких як фінанси населення (домогосподарств) та фінансовий ринок [1, с. 136].

У той же час, визначення місця фінансів страхування та міжнародних фінансів залишається предметом обговорення серед вчених. Неоднозначність у цьому питанні вказує на складність його розгляду та потребу в подальших дослідженнях [2, с. 59].

Розглядаючи вектори розвитку фінансів в Україні, важливо враховувати сучасні тенденції та основні виклики, з якими країна стикається.

1. Диджиталізація та технологічний прогрес:

- Впровадження сучасних технологій в банківські та фінансові послуги включає в себе використання блокчейн-технологій, штучного інтелекту та машинного навчання для оптимізації операцій та покращення обслуговування клієнтів. Це передбачає розвиток цифрових каналів зв'язку з клієнтами, впровадження мобільних додатків та онлайн-платіжних систем.

2. Сталість та надійність фінансової системи:

- Забезпечення фінансової стійкості та відповідності банківських установ міжнародним стандартам включає в себе встановлення ефективної системи моніторингу та управління ризиками, а також здійснення стрес-тестувань для оцінки стійкості фінансових установ у різних сценаріях.

3. Розвиток капіталовіддачі галузей:

- Сприяння розвитку високотехнологічних та інноваційних галузей економіки включає в себе надання підтримки стартапам, проведення інвестиційних програм та створення сприятливого екосистему для розвитку новітніх технологій.

4. Розвиток фондового ринку:

- Посилення ролі фондового ринку в залученні капіталу та інвестуванні включає в себе впровадження сучасних інструментів та технологій торгівлі, забезпечення прозорості та дотримання високих стандартів дисципліни ринку.

5. Фінансова грамотність та освіта:

- Розширення програм та ініціатив щодо підвищення фінансової грамотності серед населення передбачає проведення освітніх кампаній, семінарів та тренінгів з питань фінансового планування, управління бюджетом та інвестування.

6. Розвиток альтернативних джерел фінансування:

- Розвиток корпоративних та муніципальних облігацій, венчурного та приватного капіталу включає в себе створення сприятливого правового та регуляторного середовища для випуску та обігу цих фінансових інструментів.

7. Інфраструктурні проекти та регіональний розвиток:

- Фінансування стратегічних інфраструктурних проектів та розвиток регіональних фінансових центрів передбачає виділення фінансових ресурсів та реалізацію інфраструктурних проектів для підтримки економічного розвитку регіонів.

8. Екологічно-орієнтовані фінансові інструменти:

- Розвиток зелених інвестицій та екологічних облігацій включає в себе створення механізмів фінансування для проектів, спрямованих на зменшення впливу на навколишнє середовище та покращення стану природних ресурсів.

9. Міжнародна співпраця та інтеграція:

- Участь в міжнародних фінансових ініціативах та підписання важливих угод передбачає активне співробітництво України з міжнародними партнерами для забезпечення стабільності та розвитку фінансової системи країни.

Загальна концепція розвитку фінансів в Україні уособлює в собі амбітну мету створення сучасної, високоорганізованої та надійно функціонуючої фінансової системи. Головна мета полягає в активній підтримці сталого економічного росту та комплексного соціального розвитку країни. На шляху до досягнення цієї стратегічної мети, надзвичайно важливою є не лише інтеграція передових технологій та методологій у сферу фінансів, але й забезпечення високого рівня відповідальності та прозорості в управлінні фінансовими потоками. Створена таким чином фінансова система має бути готовою ефективно реагувати на зміни у світовій економіці та впроваджувати найкращі практики міжнародного фінансового співтовариства. Цим забезпечується Україні статус сучасної та конкурентоспроможної країни на глобальній арені.

Інформаційні джерела

1. Ніколас Мусис. Усе про спільні політики Європейського Союзу: Пер. з англ. К.: К.І.С., 2005. 466 с.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. К.: НІОС. 2000. 416 с.

С.О. Кузнецова, канд. екон. наук, доц. (НТУ «ХПИ», Харків)
А.О. Писаковський, здоб. PhD (НТУ «ХПИ», Харків)

АНАЛІЗ ВПЛИВУ DEFI-ТЕХНОЛОГІЙ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ І БЕЗПЕКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Децентралізовані фінанси, також відомі як DeFi, є новою галуззю фінансових технологій, яка дозволяє людям створювати та використовувати широкий спектр фінансових продуктів без посередництва традиційних фінансових установ, таких як банки, біржі та страхові компанії [1].

DeFi базуються на блокчейн-технологіях, зокрема смарт-контрактах, які автоматизують процес забезпечення прозорості та безпеки фінансових операцій [2].

Деякі з переваг DeFi-технологій включають глобальну доступність і інклюзивність, DeFi послуги доступні для будь-якого користувача з інтернет-з'єднанням, незалежно від його соціального статусу, кредитної історії та географічного розташування.

Прозорість і контроль забезпечується завдяки Defi протоколам, які доступні для перегляду та аудиту, що дозволяє користувачам мати повний контроль над своїми грошима, не довіряючи третім сторонам.

Фінансові технології, які є ефективними та інноваційними, не тільки зменшують витрати та тривалість фінансових операцій, але й стимулюють розвиток нових фінансових продуктів і ринків.

Тим не менш, DeFi має переваги, але й ризики, які можуть вплинути на фінансову стабільність і безпеку банківської системи. Такі небезпеки та перешкоди включають:

1. Недостатній рівень контролю та нагляду. Більшість DeFi-проектів не відповідають сучасним фінансовим правилам, що створює проблеми з визначенням юридичного статусу, відповідальності, захисту прав споживачів, податкового оподаткування, відмивання грошей, фінансування тероризму тощо.

Крім того, відсутність правил і контролю може призвести до збільшення шахрайства, хакерських атак, технічних помилок, неправомірного використання даних користувачів, порушень конфіденційності та інших порушень.

Традиційні фінансові установи, особливо банки, можуть зазнати конкуренції та зниження прибутків від DeFi-проектів, які пропонують аналогічні фінансові продукти та послуги, але з меншими витратами, вищою швидкістю, більшою доступністю та меншими обмеженнями [3].

2. Системні ризики та волатильність. DeFi-проекти можуть створювати складні та взаємопов'язані фінансові мережі, які можуть бути вразливими до різних шоків та стресів, таких як зміна курсів криптовалют, зниження ліквідності, падіння цін на активи, збільшення ставок за позиками, зниження довіри тощо. Такі шоки та стреси можуть мати каскадний ефект та поширюватися на інші сегменти фінансової системи, включаючи банківську систему, що може загрожувати її стабільності та безпеці [4].

Таким чином, DeFi-технології мають значний вплив на фінансову стабільність та безпеку банківської системи, який може бути як позитивним, так і негативним.

З одного боку, DeFi-технології сприяють розвитку фінансової інновації, конкуренції, ефективності, доступності та інклюзії. З іншого боку, DeFi-технології створюють нові ризики та виклики, пов'язані з регуляцією, наглядом, конкуренцією, втратою доходів, системністю та волатильністю.

Для забезпечення оптимального балансу між перевагами та ризиками DeFi-технологій необхідна співпраця та діалог між всіма зацікавленими сторонами, зокрема регуляторами, надавачами та користувачами фінансових послуг.

Інформаційні джерела

1. Лісняк А.С. Чинники фінансової безпеки банків. Вісник університету банківської справи. 2017. № 3(30). С. 77–82.
2. Барановський О.І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. Вісник Національного банку України. 2014. № 9. С. 17–23.
3. Васильчишин О.Б. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки банківської системи України в умовах політико-економічних дисбалансів. Гроші, фінанси і кредит. 2016. Вип. 7. С. 221-225.
4. Олійник Л.В. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стабільності підприємства. Фінанси, облік, банки. 2017. № 1(22). С. 118–124.

УДК 336.71(477)

О.Г. Малій, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

М.В. Фенченко, здоб. ОС «магістр» (ДБТУ, Харків)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІДВИЩЕННІ ФІНАНСОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ БІЗНЕСУ

Сучасний світ бізнесу постійно рухається до автоматизації та цифровізації своїх процесів. Цілями є оптимізація роботи, підвищення ефективності, а також зниження ризиків помилок.

Цифровізація – це не лише заміна паперових документів цифровими або автоматизація процесів. Це – відображення світових трендів, впровадження інноваційних технологій та комплексний підхід до управління роботою компанії для розвитку стійкої бізнес-моделі, здатної адаптуватися до змін.

Цифровізація фінансової сфери підприємства пропонує численні переваги, такі як покращення клієнтського досвіду завдяки персоналізованій взаємодії, більша гнучкість бізнес-процесів, інноваційні можливості для розвитку бізнесу, використання сучасних технологій роботи з даними, а також посилення партнерства та співпраці.

Наприклад, хмарні технології уможливають багатокомандну співпрацю над проектами, а готові рішення (SaaS) заощаджують час на вирішення проблем. Додатки, розширення та конектори також можуть оптимізувати робочі процеси і потребують мінімального налаштування та адаптації. BigData та штучний інтелект використовуються для обробки великих потоків даних, які можуть впливати на прийняття рішень, адаптувати пропозиції до фінансових цілей і прогнозів, а також відкривати нові можливості для партнерів. Географія більше не є перешкодою для роботи, оскільки відкриті API роблять співпрацю набагато простішою та зручнішою [1; 2; 5]. Діджиталізація фінансів у банківському секторі вже багато років використовує програмні інтерфейси.

Для того, щоб цифрова фінансова діяльність працювала, необхідні певні інструменти. До них належать: електронний документообіг; оцифрування великої кількості даних, які є основою бухгалтерського обліку, за допомогою цифрових інструментів; використання хмарних сервісів; використання чат-ботів як способу комунікації з користувачами, постачальниками, персоналом тощо.

Все це вже не є ексклюзивним набором інструментів, однак може допомогти покращити управління фінансами та пришвидшити бізнес-операції компанії.

Таким чином, цифрова трансформація це ключ до підвищення ефективності бізнесу в сучасних кризових умовах.

Успішна цифрова трансформація потребує ясної стратегії.

Перед розробкою стратегії digital-трансформації керівництво компанії має визначити [3; 4]:

- актуальність змін для підприємства;
- ключові точки контакту з клієнтами, партнерами та постачальниками;
- які дані про взаємодію слід фіксувати, їх збереження та обробка;

- оптимальну бізнес-модель для ефективної діяльності;
- розмір потрібних і можливих інвестицій у зміни;
- готовність команди до перетворень і хто їх здійснить.

Основною ідеєю цифрової трансформації є прагнення до оптимізації та ефективності. Кожна компанія унікальна, тому важливо розуміти, що спонукає її до цифрової зміни. Головна причина – бажання зробити бізнес більш конкурентним. Стратегія цифрової трансформації повинна слугувати навігатором, що вказує напрямок розвитку і відповідає фінансовим цілям.

Щоб забезпечити успіх трансформації, потрібно вміти керувати новими ініціативами та процесами. З'являються нові посади, такі як Chief Digital Officer, Chief Data Officer, Data Scientist, а також формуються нові підрозділи, такі як Transformation Teams. До складу команди трансформації, як правило входять фахівці з різних сфер бізнесу.

Цифровізація у фінансах – це не лише модний тренд, а реальна необхідність для того, щоб залишатися конкурентоспроможним у сучасному світі. Використання новітніх технологій дозволяє оптимізувати бізнес-процеси, підвищує ефективність роботи і відкриває нові можливості для росту та розвитку.

Інформаційні джерела

1. Зуб П.В., Калач Г.М. Цифровізація бізнес-процесів промислових підприємств. Економіка та суспільство. 2021. №26.
2. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.
3. Лісова Р.М. Вплив діджиталізації на бізнес-моделі: етапи та інструменти цифрової трансформації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 24(2). С. 114–118. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg>
4. Лігоненко Л. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях / Л. Лігоненко, А. Хріпко, А. Доманський. Інтернаука : міжнародний науковий журнал. Економічні науки. 2018. Випуск № 22 (62), 2 т. С. 21–24.
5. Mandych O., Ryzhikova N., Yevdokimova M., Maliy O., Lutsenko O. A. Modern engineering and innovative technologies. Issue No26-02 (2023). Part 2. Pp. 131-135. DOI: 10.30890/2567-5273.2023-26-02-085 <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit26-02-085>

О.В. Манойленко, д-р екон. наук, проф. (НТУ «ХПИ», Харків)

А.В. Целуйко, здоб. ОС «магістр» (НТУ «ХПИ», Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

У нинішніх кризових умовах воєнного стану багато підприємств втрачають свої активи або перевозять виробництво в інші регіони для забезпечення безпеки бізнесу. Тому питання обліку основних засобів набуває все більшої актуальності з приводу забезпечення контролю за необоротними активами підприємства в цілому і вибіркової їх оцінки в надзвичайних ситуаціях.

Провівши дослідження нормативно-правової бази, наукових джерел і практичної діяльності підприємств рекомендуємо кожному підприємству розробляти свій детальний робочий план рахунків з урахуванням виду діяльності, індивідуальних особливостей організаційно-економічних і технічних умов на підприємстві.

Запропоновано до впровадження індивідуально спроектований робочий план рахунків в частині аналітичних рахунків до рахунку 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи» [2], що надасть аналітичне підґрунтя для систематизації облікової інформації і подальшого проектування і розробки внутрішньої звітності щодо основних засобів підприємства.

Внутрішню звітність пропонуємо розробляти і пропонувати до використання для управлінського персоналу. Важливим аспектом є узгодження періодичності і строків подання управлінської звітності щодо основних засобів з менеджментом підприємства. Тому що несвоєчасна обліково-аналітична інформація втрачає свою актуальність і не буде давати ефект від прийняття управлінських рішень.

Особливостями основних засобів є поступове перенесення їх вартості на об'єкти, що калькулюються [1]. Саме тому детальне планування і оптимізація методів нарахування амортизації та відображення в обліковій політиці підприємства в нинішніх умовах виглядає як ефективний спосіб управління витратами і, як наслідок, управління прибутком.

Саме тому пропонуємо деталізувати Робочий план рахунків враховуючи методи нарахування амортизації основних засобів. До субрахунку 104 «Машини та обладнання» пропонуємо відкрити

аналітичні рахунки:

104/1 «Обладнання, яке амортизується за прямолінійним методом»;

104/2 «Обладнання, яке амортизується за методом зменшення залишкової вартості»;

104/3 «Обладнання, яке амортизується за методом прискореного зменшення залишкової вартості»;

104/4 «Обладнання, яке амортизується за кумулятивним методом»;

104/5 «Обладнання, яке амортизується за виробничим методом».

За такою самою схемою пропонуємо відкривати аналітичні рахунки до інших субрахунків рахунку 10 «Основні засоби» з урахуванням організаційно-технічних особливостей діяльності підприємств. Саме запропонована методика обліку основних засобів надасть деталізовану інформацію про характерні особливості кожного типу основних засобів і пов'яже із закріпленими в обліковій політиці методами нарахування амортизації основних засобів.

Наступним етапом рекомендуємо розробку внутрішньої звітності про основні засоби для потреб менеджменту.

На основі запропонованої методики обліку у внутрішній звітності про основні засоби можливим впровадження детальної інформації про типи основних засобів в розрізі методів нарахування амортизації.

Таким чином, запропонована методика складання форми внутрішньої звітності про стан та рух основних засобів сприятиме методичному забезпеченню аналізу основних засобів та посиленню контролю за їх використанням.

Інформаційні джерела

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗМІН

Тваринництво – особлива галузь сільського господарства, стан розвитку якої вагомо впливає на економічний потенціал АПК країни, на всі сфери суспільного виробництва. Тваринництво забезпечує населення високоякісними, калорійними, дієтичними і вітамінізованими продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Екологічне значення полягає в забезпеченні землеробства органічними добривами, внесення у ґрунт яких повертає в природу значну кількість органічної маси, сприяє підвищенню його родючості, вмісту гумусу, розвитку мікрофлори, інтенсифікації ґрунтоутворного процесу і кругообігу речовин в породі. Тому проблемам розвитку тваринництва, удосконаленню чистоти його ведення необхідно надавати особливо важливого значення. На жаль, протягом останнього періоду в Україні відбувається катастрофічне зменшення поголів'я продуктивної худоби і досить великий занепад тваринництва.

Одним з найактуальніших і найефективніших є кардинальне переформатування політики розвитку вітчизняного агропромислового комплексу та суттєве попередження зусиль на посилений розвиток тваринництва. Ці заходи дозволять підвищити ефективність використання наявного ресурсного потенціалу та географії експорту, забезпечать зростання продуктивності праці та зайнятості населення в сільській місцевості [1].

Питанням дослідження розвитку галузі тваринництва присвячена значна кількість наукових праць провідних вчених, таких як: Величко А.Є., Кухарук Р.М., Маслова І.В., Пухлякова М.В., Лісевич Н.А.

Галузь тваринництва становить значну частку сфери матеріального виробництва агропродуктового комплексу та відіграє одну з основних ролей розвитку національного господарства країни. Основним завданням галузі тваринництва є забезпечення виробництва продукції в обсягах, що забезпечують національну безпеку держави й задовольняють потреби населення країни у споживанні продуктів харчування тваринного

² Науковий керівник – д.е.н., доцент, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування ДБТУ С.І. Васілішин

походження на рівні встановлених раціональних норм харчування [4].

Продукція тваринництва має досить значний потенціал із нарощування експорту. А одними з потужних драйверів такого розвитку можуть стати невеликі регіональні виробники. Останніми роками через низку макро- та мікроекономічних чинників ринкова частка їхньої продукції скоротилася, і на полицях магазинів стали домінувати вертикально інтегровані холдинги та європейський імпорт – зокрема молокопродукти та м'ясна продукція. Тваринництво здатне забезпечити дієвий перехід від експорту сировини до експорту готової продукції з доданою вартістю, що наразі є однією з актуальних задач програми реформатування зовнішньоекономічного вектору розвитку АПК України [3].

Проте війна внесла суттєві корективи в продовольчої забезпечення держави. Вже з її перших днів, коли через пошкодження логістичної інфраструктури були розірвані традиційні ланцюги постачання, саме продукція невеликих регіональних виробників стала надійним каналом забезпечення населення регіонів основними продовольчими товарами. Окупація територій і воєнні дії вплинули на те, що велика кількість поголів'я була просто знищена російськими загарбниками, ще частину господарства були змушені збувати за безцінь або за можливості перевозити в безпечніші регіони. Перебої в постачанні кормів та ветеринарних препаратів, забезпеченні електроенергією, також мали вплив і на продуктивність корів, що в кінцевому результаті призвело до скорочення загального валу виробництва. Згідно Держстату, станом на 1 травня 2023 року в присадибному і промисловому секторі утримується 2 млн. 549,8 тис. голів ВРХ, у тому числі 1 млн 355,2 тис. корів. Порівняно з 1 травня 2022 року поголів'я ВРХ скоротилося на 215,8 тис. голів (-8,5%), а кількість корів – на 104,8 тис. голів (-7,73%) [2]. З початку вторгнення в окупації побувало десятки українських областей. Тут було сконцентровано 43% всього промислового поголів'я великої рогатої худоби, і вироблялось 42% всього валу молока. Наприкінці квітня в окупації залишається близько 16% промислового поголів'я корів.

Нестабільність соціально-економічної ситуації, низький рівень концентрації капіталу в аграрній сфері, диспаритет цін між сільськогосподарською продукцією і продукцією промисловості та його наслідки зумовили хронічні негаразди в цій галузі аграрного виробництва [3].

Сучасний розвиток будь-якого підприємства, галузі, країни неможливий без впровадження та використання інновацій та техніко-технологічних рішень, оскільки рівень активізації останніх визначають

загальний рівень конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Адже всеохоплююче впровадження інновацій сприяє підвищенню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат та зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, що впливає на залучення інвестицій [4].

Таким чином, подальший розвиток тваринництва можливий на основі його індустріалізації, інтенсифікації і поглиблення спеціалізації господарств на виробництві м'яса яловичини, свинини, баранини, вовни, яєць, молока та інших продуктів тваринництва. З метою підвищення рентабельності необхідно удосконалювати фінансово-кредитну, інвестиційну, цінову, рентну, протекціоністську і митну політики, максимальне задіяння усіх економічних механізмів стимулювання розвитку тваринництва.

Інформаційні джерела

1. Величко А. С. Кухарук Р. М., Маслово І. В., Пухлякова М. В. (2021). Стан та перспективи розвитку ринку молока та молочних продуктів України. Агросвіт. 2021. № 16. С. 62–68.
2. Державна служба статистики України.(2023). Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.10.2023).
3. Пуцентейло П. Р. Особливості функціонування галузі м'ясного скотарства в умовах кризи / П. Р. Пуцентейло // 36. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (ек. науки) / За ред. В.А. Рульєва. М.: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2021. № 2(10). 446 с.
4. Волощук К. Б., Лісевич Н. А. Особливості інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами. Інноваційна економіка. 2019. № 3. С. 12-17.

УДК 336.647

Т.Ю. Назарова, канд. екон. наук, доц. (НТУ «ХПИ», Харків)
А.А. Гаврик, здоб. PhD (НТУ «ХПИ», Харків)

РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЙ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇХНЬОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Венчурний капітал – це ключовий елемент динамічної економіки, що сприяє інноваціям та розвитку нових технологій. Протягом останніх десятиліть венчурний капітал набув особливого

значення в контексті управління корпоративними фінансами, ставши важливим інструментом для корпорацій, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними в швидкозмінному світі бізнесу. В умовах турбулентного середовища необхідним завданням є формування інноваційної моделі розвитку для активізації венчурної діяльності. Зарубіжний досвід свідчить, що важливим завданням є підтримка та розвиток венчурної діяльності як альтернативного джерела фінансування, що свідчить про актуальність проблематики.

Венчурний капітал – це інвестиційний капітал великих компаній, банків, приватних інвесторів, пенсійних, страхових, інвестиційних фондів, призначений для вкладення коштів у венчурні інноваційні проекти.

Венчурне підприємство – суб'єкт господарювання, продуктом якого є пов'язані з ризиком інновації (нововведення) різного роду: в області наукових досліджень, технології, створення нових продуктів, організації виробництва, маркетингу [1].

В Україні, зазвичай, венчурні інвестиції асоціюються з вкладеннями в українські стартапи. Проте можна відзначити, що інтерес інвесторів поступово розширюється, і Україна стає важливим гравцем на міжнародній арені інноваційного капіталу. Окрім ринку ідей та розробок, наша країна активно виходить на міжнародний ринок капіталу. Українські інвестори інвестують свої кошти у розвиток та масштабування зарубіжних стартапів.

Попри світову кризу, венчурні фонди зберігають достатньо капіталу та не зупиняють свої інвестиції. Після надзвичайно високих прибутків і витрат у 2020 та 2021 роках інвестори дійсно здійснили тимчасову паузу, але це було передбачуваним спадом, а не системною кризою.

На початку 2023 року впливова американська дослідницька компанія CB Insights опублікувала щорічний статистичний звіт "State of Venture 2022", в якому були визначені ключові глобальні тенденції у сфері венчурного фінансування. Кілька днів попереду інший авторитетний постачальник інноваційної аналітики, Crunchbase, представив стислий щорічний огляд на ту ж тему, доповнивши його оновленими даними щодо азійського ринку, а також динамікою інвестиційної активності найбільших світових інвестиційних фондів.

За оцінками CB Insights, у 2022 році світова венчурна екосистема зазнала різкого спаду: загальне фінансування скоротилося на 35% у порівнянні з 2021 роком і склало 415,1 млрд доларів, в той час як рік раніше загальні інвестиції сягнули астрономічної позначки у 638,4 млрд доларів (на порівняння, за підрахунками Crunchbase,

глобальний обсяг венчурного фінансування у 2022 році становив 445 млрд, що, однак, також означає 35-відсотковий спад у порівнянні з 2021 роком). Але, справедливість вимагає нагадати, що інвестиційні результати ковідного 2020 року виглядали значно скромніше в порівнянні з 2022 роком: 297,6 млрд доларів (дані CB Insights).

Головним ризиком на сьогоднішній день для інвестицій в українські стартапи залишається війна. Наш ринок вже відчував це в 2014 році, і ситуація зараз схожа: фонди готові підтримувати стартапи, які диверсифікують свої українські операції на європейські або американські території. Навіть якщо половина команди знаходиться в Україні, це може стати ризиком для інвестицій. Водночас складна економічна ситуація сприяє зародженню надзвичайно сильних команд, менеджерів та компаній. Венчурний капітал дозволяє корпораціям залучити талановитих спеціалістів та інноваторів зі стартапового середовища. Це може призвести до обміну знаннями та досвідом, що сприяє інноваціям внутрішньої культури компанії. Такий вид фінансування може допомогти корпораціям швидко реагувати на зміни на ринку та бути більш конкурентоспроможними, шляхом впровадження нових ідей та технологій.

Інформаційні джерела

1. Венчурний бізнес: управління та особливості розвитку: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, М. Б. Найчук-Хрущ, О. В. Гук. Львів.: ЗУКЦ, 2011. 194 с.

УДК 338.43

В.С. Ніценко, д-р екон. наук, проф. (*ІФНТУНГ, Івано-Франківськ*)
Р.М. Остапенко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРІЇВ В УКРАЇНІ

Аграрний сектор відіграє ключову роль в економіці України, будучи джерелом доходу та багатства. Однак розвиток аграрного сектору часто стримується проблемами, серед яких нестача капіталу та обмежений доступ до фінансових ресурсів. У такому випадку іпотечне кредитування може значно посилити стимулювання аграрного сектору, надаючи доступ до довгострокового фінансування для розвитку сільського господарства.

Іпотечне кредитування відіграє вирішальну роль у розвитку аграрного сектору в Україні. Сучасні тенденції та зміни в

економічному середовищі вимагають нових підходів та інновацій в іпотечному кредитуванні аграріїв.

Україна славиться своїм багатим аграрним сектором, який відіграє важливу роль в економіці країни. Сільське господарство займає частину земельних ресурсів і включає в себе різні галузі, такі як вирощування зернових культур, тваринництво, овочівництво та багато інших.

Незважаючи на свої успіхи, аграрний сектор в Україні стикається з низкою викликів і проблем. Серед них – неефективне використання землі, нестача капіталу для розвитку та сучасних технологій, а також труднощі з отриманням фінансової підтримки та кредитів.

Іпотечне кредитування в аграрному секторі України має довгу історію. Згідно з певними нормативними актами та програмами підтримки, розробленими на основі угод, багато аграріїв можуть отримати кредити під заставу своїх сільськогосподарських земель та нерухомості.

Однією з головних проблем сільського господарства є доступність іпотечного кредитування. Багато фермерів та агровиробників стикаються з труднощами кредитного скорингу, складними процедурами та постійними відсотковими ставками, що робить його недоступним для багатьох аграріїв.

Аграрії часто стикаються з проблемами у забезпеченні застави для свого майна. Вони можуть мати обмежений доступ до капіталу та обмежену кількість цінного майна, щоб задовольнити вимоги кредитних установ. Це може ускладнити отримання іпотечного кредиту та оцінку можливостей агробізнесу.

Коли йдеться про отримання іпотеки, держава відіграє вирішальну роль у підтримці сільськогосподарських позичальників в Україні. Визнаючи важливість аграрного сектору в економіці країни, уряд запровадив різні програми для полегшення доступу до іпотечного фінансування для фермерів та осіб, які займаються сільськогосподарською діяльністю.

Ці програми державної підтримки спрямовані на те, щоб зробити іпотечні кредити більш доступними для фермерів, пропонуючи сприятливі умови, нижчі відсоткові ставки та зменшені вимоги до першого внеску. Метою є заохочення інвестицій в аграрний сектор, стимулювання зростання та забезпечення довгострокової стійкості галузі.

Банки та інші фінансові установи є ключовими гравцями в реалізації державних програм іпотечного кредитування сільського господарства. Вони виступають посередниками між урядом і

позичальниками, сприяючи виділенню коштів і забезпечуючи дотримання принципів програми.

Ці установи відіграють життєво важливу роль в оцінці кредитних заявок, оцінці кредитоспроможності та управлінні загальним процесом кредитування. Вони надають необхідну фінансову експертизу та ресурси, щоб забезпечити позичальникам доступ до коштів, необхідних для придбання сільськогосподарської нерухомості або інвестування в сільськогосподарську інфраструктуру.

Окрім управління кредитами, банки та фінансові установи також несуть деякі ризики, пов'язані з іпотечним кредитуванням. Вони ретельно оцінюють життєздатність сільськогосподарських проектів та визначають умови кредитування, беручи до уваги такі фактори, як фінансова стійкість позичальника, застава та здатність погашення кредиту.

Загалом, співпраця між урядом та фінансовими установами має важливе значення для успіху іпотечного кредитування сільського господарства в Україні. Вона гарантує, що фермери та особи, які працюють в аграрному секторі, отримують необхідну фінансову підтримку для розвитку свого бізнесу та роблять внесок у розвиток сільського господарства країни.

Інформаційні джерела

1. Perevozova, I.; Malynka, O.; Nitsenko, V.; Kryshnal, H.; Kostiuk, V.; Mishchenko, V. Analysis of Trends in Mortgage Lending in the Agricultural Sector of Ukraine. *J. Risk Financial Manag.* 2023, 16, 255. <https://doi.org/10.3390/jrfm16050255>

УДК 005.334:167

Р.М. Остапенко, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

О.В. Горох, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ РИЗИКОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ведення бізнесу може нагадувати поїздку на американських гірках. В одну хвилину все йде гладко, а в наступну потенційний ризик може перевернути всю вашу діяльність. Ось тут і приходиться на допомогу управління ризиками. Це практика виявлення, оцінки та зниження ризиків для забезпечення стабільності та стійкості підприємства.

Ефективне управління ризиками має вирішальне значення для підприємств будь-якого розміру. Це допомагає захистити активи, репутацію, співробітників і прибуток компанії. Завчасно усуваючи потенційні ризики, підприємства можуть уникнути або мінімізувати вплив непередбачених подій, як-от стихійні лиха, кібератаки або економічні спади.

Основною метою управління стійкістю до ризиків є підвищення здатності підприємства протистояти несприятливим подіям і відновлюватися після них. Він виходить за рамки традиційного управління ризиками і фокусується на створенні стійкої та гнучкої організації, здатної адаптуватися до мінливих обставин.

Інвестуючи в управління стійкістю до ризиків, підприємства можуть отримати численні вигоди. По-перше, це покращує процеси прийняття рішень, оскільки лідери краще розуміють потенційні ризики та їхні потенційні наслідки. По-друге, це підвищує операційну ефективність за рахунок оптимізації процесів і скорочення збоїв. Нарешті, це підвищує довіру зацікавлених сторін, оскільки клієнти, інвестори та партнери цінують прагнення компанії ефективно управляти ризиками.

Ризиковачівість відіграє ключову роль у бізнесі. Вона дає змогу не тільки вижити в сучасному динамічному середовищі, а й успішно досягти успіху. Завдяки ризикованості підприємство може швидко адаптуватися до змін кон'юнктури, ефективно використовувати можливості, оперативно реагувати на кризові ситуації та ухвалювати обґрунтовані рішення. Відсутність ризикованості може призвести до несподіваних і непередбачуваних наслідків, які можуть завдати шкоди підприємству.

Класична модель управління ризиками ґрунтується на виявленні, аналізі та оцінці ризиків, а також на розроблених стратегіях і заходах щодо їх управління. Ця модель включає кроки з виявлення небезпечних загроз, визначення їхньої ймовірності та наслідків, а також розроблення заходів щодо зниження або усунення ризиків. Вона забезпечує основу для систематичного втручання в управління ризиками і допомагає підприємству приймати обґрунтовані рішення.

Імовірнісна модель управління ризиками ґрунтується на статистичних даних і ймовірнісних розрахунках. Вона включає аналіз і прогнозування ймовірності настання ризикових подій, а також оцінює їхній вплив на підприємство. Імовірнісна модель визначення дає змогу виявити найбільш значущі ризики та розробити стратегії й заходи для їх управління на основі ймовірнісної ймовірності.

Аналіз моделі ризику являє собою систематичний підхід до

виявлення, аналізу та оцінки ризику. Вона охоплює методи визначення загроз, оцінювання їхньої ймовірності та наслідків, а також оцінювання рівня ризику та заходи щодо поліпшення його управління.

Коли справа доходить до розуміння та управління ризиками, з якими стикається компанія, вкрай важливо оцінити і проаналізувати її стійкість до ризиків. Це передбачає оцінку здатності підприємства протистояти потенційним ризикам і збоям та відновлюватися після них. Існують різні методи оцінки стійкості до ризиків, які можуть дати цінну інформацію про загальний профіль ризиків компанії.

Одним із поширених методів оцінки стійкості до ризиків є аналіз сценаріїв. Це передбачає моделювання різних гіпотетичних сценаріїв та оцінку того, як підприємство відреагує на кожен із них. Розглядаючи низку потенційних ризиків та їхній потенційний вплив на діяльність компанії, аналіз сценаріїв допомагає виявити вразливості та сфери, що потребують поліпшення.

Інший підхід – використання ключових індикаторів ризику (KRI). Це конкретні показники або вимірювання, які слугують ранніми ознаками потенційних ризиків. Відстежуючи й аналізуючи ці показники, компанії можуть заздалегідь виявляти ризики, що виникають, і вживати відповідних заходів для їхнього пом'якшення.

Щоб ефективно управляти стійкістю до ризиків, важливо враховувати фактори, які на неї впливають. Деякі з цих факторів включають організаційну структуру компанії, процеси управління, культуру ризику та ефективність системи управління ризиками.

Провівши ретельний аналіз цих чинників, компанії можуть визначити області для поліпшення і реалізувати стратегії для підвищення своєї стійкості до ризиків. Це може включати в себе посилення управління ризиками, розвиток культури усвідомлення ризиків або впровадження надійних методів управління ризиками.

Після того, як компанія оцінила свою стійкість до ризиків, важливо мати правильні інструменти та методи для ефективного управління ризиками та їх зниження. Ось дві поширені стратегії:

- диверсифікація портфеля ризиків передбачає розподіл ризиків за різними областями або видами діяльності всередині компанії. Диверсифікуючи схильність до ризиків, компанії можуть знизити потенційний вплив однієї ризикової події на свою діяльність загалом. Цього можна досягти шляхом інвестування в різні галузі, географічні місця розташування або класи активів;

- страхування – ще один цінний інструмент управління ризиками. Передаючи потенційні збитки страховику, компанії можуть захистити себе фінансово від непередбачуваних подій. Крім того,

реінжиніринг ризиків включає в себе перепроєктування процесів або систем для зменшення або усунення потенційних ризиків.

Впровадження моделей управління стійкістю до ризиків вимагає комплексного та комплексного підходу. Це охоплює виявлення та визначення пріоритетності ризиків, розроблення стратегій щодо їхнього пом'якшення, а також постійний моніторинг та оцінку ефективності методів управління ризиками.

Насамкінець, для успішного управління ризиками потрібен сильний склад фахівців, кожен з яких має свої унікальні ролі та обов'язки.

Насамкінець, ефективне управління системою ризикової стійкості підприємства відіграє вирішальну роль у забезпеченні його успіху та розвитку. Розуміння ключових понять, перетворень і моделей управління ризиками є контрольною частиною цього процесу. Належний аналіз, оцінка та контроль забезпечують можливість ухвалення обґрунтованих рішень і перебудови своїх стратегій у такий спосіб, щоб мінімізувати потенційний ризик і максимізувати можливість прийняття управлінських рішень.

Інформаційні джерела

1. Mia, M.M.; Rizwan, S.; Zayed, N.M.; Nitsenko, V.; Miroshnyk, O.; Kryshnal, H.; Ostapenko, R. The Impact of Green Entrepreneurship on Social Change and Factors Influencing AMO Theory. *Systems* 2022, *10*, 132. <https://doi.org/10.3390/systems10050132>

УДК 657:658

Н.М. Позняковська, канд. екон. наук, доц. (НУВГП, Рівне)

І.І. Стецюк, здоб. ОС «бакалавр» (НУВГП, Рівне)

ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС

У сучасних економічних реаліях малі підприємства відіграють вирішальну роль у створенні вартості продукту та забезпеченні зайнятості населення, виступають важливим фактором соціальної стабільності та економічного відновлення.

За офіційною статистикою малий бізнес в Україні, як і в розвинутих країнах, становить 97% від загальної кількості суб'єктів господарювання, частина з яких (близько 25%) не здійснює підприємницької діяльності. На відміну від розвинутих країн частка малого бізнесу у ВВП України становить менше 25%, частка у

зайнятості – 34–38% [1, с. 117]. Зазвичай, мале підприємництво – це надчутливий сектор економіки, який миттєво реагує на несприятливі чинники, як фінансові труднощі, інфляція, податковий тиск тощо. Вочевидь, воєнний стан – період невизначеностей і ризиків – вимагає від бізнесу швидкої адаптації до нових реалій та можливостей і вигод, зокрема від релокації, диверсифікації бізнесу, зміни видів діяльності, облікової політики та податкового режиму.

В Україні у малого та середнього бізнесу є право вибору застосування загальної системи оподаткування або спрощеної. Вибір системи повинен враховувати вид діяльності платника, специфіку контрагентів, кількість господарських операцій та перспективи розвитку суб'єкта господарювання. Загальну систему оподаткування обирають юридичні особи незалежно від виду діяльності, кількості працюючих та доходу. Проте більшість малих підприємств України використовують спрощену систему оподаткування – єдиний податок.

З початку повномасштабної вторгнення росії проти України уряд ухвалив суттєві зміни до законодавства, що передбачали значне послаблення оподаткування для бізнесу на період воєнного стану [2]: можливість переходу на спрощену систему оподаткування для підприємств зі сплатою єдиного податку за ставкою 2%; звільнення від сплати земельного податку та орендної плати за землю території, на яких велись бойові дії або які тимчасово окуповані; скасування екологічного податку на об'єкти на визначених територіях; відміна мінімального податкового зобов'язання на цих територіях; зменшення до нуля ставки акцизного податку на пальне та ПДВ – з 20% до 7%; скасування на період воєнного часу податкових платежів при розмитненні транспортних засобів, які ввозяться на територію України; можливість несплати податків підприємцями 1 і 2 груп; інші (табл. 1). З 1 березня 2022 року до припинення воєнного стану, а також протягом 12 місяців після припинення воєнного стану підприємці, особи, які провадять незалежну професійну діяльність, а також члени фермерського господарства отримали право не сплачувати ЄСВ.

На наслідками податкових новацій 2022 року від нової спрощеної системи оподаткування отримали, з однієї сторони, зниження податкових надходжень до бюджету, з іншої, місцеві бюджети отримали додатковий зиск від податкових змін у вигляді 2%-го податку з обороту. Так, аналіз виконання бюджету 2022 року засвідчив [3], що питома вага податкових надходжень у 2022 році скоротилася на 32,2 в.п.: з 85,4% у 2021 року до 53,1% загального обсягу доходів – у 2022 році. Найбільші втрати припали на митні платежі: ПДВ та акцизний податок внаслідок падіння обсягів імпорту

та введення низки податкових пільг. Падіння надходжень з податку на прибуток (-20,8% у 2022 році порівняно з 2021 роком) було зумовлене погіршенням фінансових результатів бізнесу [3]. Вочевидь, податкові зміни були неминучі у 2023 році. 01 серпня 2023 року набув чинності закон [4], яким скасовується більшість податкових пільг, введених на період дії воєнного стану, та повернулася довоєнна система оподаткування платників податків з деякими особливостями (табл. 1).

Таблиця 1 – Зміни в оподаткуванні у воєнний час

Період	Для фізичних осіб, які займаються підприємницькою діяльністю			Для юридичних і фізичних осіб-підприємців
	1-ша група	2-га група	3-тя група	Загальна система
До 01 березня 2022 року	Єдиний податок: до 10 % від прожитково го мінімуму	Єдиний податок: до 20% від мінімальної заробітної плати	Єдиний податок: 5% доходу без ПДВ або 3% доходу з ПДВ	Податок на прибуток: 18%. ПДФО: 18%. Військовий збір: 1,5% доходу
З 01 квітня 2022 року	<i>Мають право не сплачувати єдиний податок та ЄСВ</i>	<i>Мають право не сплачувати єдиний податок та ЄСВ</i>	Єдиний податок: 2% доходу	Податок на прибуток: 18%. <i>Єдиний податок: 2%.</i> ПДФО: 18%. Військовий збір: 1,5% доходу
З 01 серпня 2023 року	Єдиний податок: до 10 % від прожитково го мінімуму	Єдиний податок: до 20% від мінімальної заробітної плати	Єдиний податок: 5% доходу без ПДВ або 3% доходу з ПДВ	Податок на прибуток: 18%. ПДФО: 18%. Військовий збір: 1,5% доходу

Повернуто проведення документальних планових перевірок платників податків з окремих сфер діяльності; відновлено перебіг строків, визначених податковим та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи, що були зупинені у зв'язку із введенням воєнного стану. Податкові новації як рекомендації ЄС продовжуються. Вкрай важливою, вважаємо, залишається підтримка державою малого бізнесу: перевантаження податкової служби; перевага податкових консультацій бізнесу замість перевірок; лібералізація ринкового нагляду (вдосконалення критеріїв ризику для призначення перевірок); прозорість і спрощення процедур припинення (закриття) підприємництва; інші регуляторні спрощення.

Інформаційні джерела

1. Грановська І.В. Сучасний стан розвитку оподаткування малого бізнесу в Україні. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. Вип. 3(120). С. 114-121. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/87/82>

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 року № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

3. Державний бюджет України 2022 року: виконання в умовах повномасштабної війни. НІСД. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyy-byudzhety-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovakh>

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 року № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text>

УДК 004:657-057.1

Н.І. Рижикова, д-р екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕСІВ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

В умовах сучасної глобалізації та стрімких змін у світовій економіці євроінтеграція стала важливою частиною розвитку багатьох країн. Для України, яка прагне розвитку підприємництва, перехід до міжнародних норм потребує перетворення різних секторів, включаючи податкову систему.

Цифровізація податкових процесів є вирішальним кроком у розвитку сучасного бізнесу. В умовах цифрової економіки, що швидко змінюється, використання цифрових технологій стає необхідністю для оптимізації податкових процедур, поліпшення якості економіки та зниження витрат з адміністрування податків. Цифровізація податкових процесів стала одним із головних напрямів розвитку сучасних податкових систем.

Цифровізація податкових процесів – це перетворення традиційних методів обліку податків та економіки на сучасний цифровий формат. Це неминучий крок у розвитку бізнесу, що дозволяє підвищити ефективність та надійність податкових процедур.

Основні принципи цифровізації податкової сфери – це автоматизація, електронізація та використання цифрових платформ. Автоматизація дозволяє контролювати рутинні операції, підвищувати точність та прискорювати процес обробки податкової інформації. Цифрові платформи забезпечують зв'язок із податковими службами та спрощують обмін інформацією [1].

Цифровізація податкових процесів включає використання різних аналітичних інструментів, які дозволяють організувати податковий контроль для виявлення підозрілих операцій і фінансових махінацій. Ці аналітичні інструменти можуть обробляти великі обсяги даних та проводити детальний аналіз фінансових операцій та економіки. Вони можуть автоматично виявляти невідповідності та аномалії у звітах та угодах, які можуть свідчити про можливі податкові правопорушення. Завдяки таким інструментам податкові органи можуть оперативно реагувати на підозрілі ситуації та ефективніше боротися з махінаціями.

Однією з основних проблем традиційних податкових процесів є недостатня прозорість та доступність інформації для податкових органів та підприємств. Часто паперова документація та розрізнені електронні дані роблять процес обміну інформацією неефективним.

Цифровізація податкових процесів вирішує цю проблему, надаючи можливість передачі та зберігання інформації в електронному форматі. Це призводить до підвищення прозорості та доступності даних для всіх сторін – податкових органів, підприємств та громадськості. Простіший доступ до інформації також допомагає підприємцям дотримуватись податкових правил та враховувати помилки [2].

Онлайн-платформи пропонують платникам податків зручний та ефективний спосіб подання податкових декларацій та взаємодії з податковими органами.

Штучний інтелект можна використовувати для автоматизації складних податкових розрахунків, підвищення точності та виявлення потенційного ухилення від сплати податків. Алгоритми штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги даних та виявляти закономірності чи аномалії, допомагаючи податковим органам забезпечити справедливу та точну оцінку податків.

Технології блокчейна відкривають можливості для підвищення прозорості, безпеки та відстеження транзакцій, пов'язаних із податками. Використовуючи блокчейн, податкові органи можуть створювати незмінні та захищені від несанкціонованого доступу записи, спрощуючи процеси аудиту та знижуючи ризики шахрайства чи маніпуляцій.

Однак цифровізація податкових процесів спричиняє ризик кіберзагроз та необхідність захисту конфіденційних персональних даних. Оскільки податкова інформація стає все більш оцифрованою та зберігається в електронних форматах, вона стає вразливою для злому, витоку даних та крадіжки особистих даних. Кіберзлочинці постійно розробляють нові стратегії використання вразливостей у цифрових системах, тому податковим органам дуже важливо інвестувати у надійні заходи кібербезпеки.

Упровадження суворих заходів захисту даних, таких як шифрування, контроль доступу та регулярні перевірки безпеки, має важливе значення для зниження ризиків, пов'язаних із кіберзагрозами.

Хоча цифровізація пропонує безліч переваг, вона також може створювати бар'єри для певних верств населення – платників податків. Не кожен має доступ до надійного підключення до Інтернету або має необхідні навички цифрової грамотності для навігації по онлайн-системах оподаткування. Це може призвести до ізоляції та нерівності, оскільки ті, хто не здатний орієнтуватися в процесах цифрового оподаткування, можуть мати труднощі при виконанні своїх податкових зобов'язань.

Часто існує розрив у навичках існуючої робочої сили та знаннях, необхідних для ефективного використання цих технологій. Навчання та підвищення кваліфікації податкових фахівців для адаптації до цифрових інструментів та процесів має вирішальне значення для використання переваг цифровізації. Крім того, податковим органам необхідно інвестувати у створення потужної IT-інфраструктури та співпрацю з технологічними експертами, щоб справлятися зі складностями цифрових систем, що розвиваються [3].

Насамкінець зазначимо, що цифровізація податкових процесів приносить численні переваги, але також створює ризики та проблеми.

Кібербезпека, технології, що розвиваються, витрати на дотримання вимог і доступність – ключові галузі, на які податкові органи повинні звернути увагу при впровадженні цифрових рішень. Визнаючи та долаючи ці проблеми, податкові адміністрації зможуть повною мірою використати переваги цифровізації, забезпечуючи при цьому справедливу та ефективну податкову систему.

Отже, цифровізація податкових процесів має важливі переваги, такі як підвищення ефективності, точності та прозорості податкової системи. Однак впровадження цифрових технологій також пов'язане з ризиками, включаючи кіберзагрозу та захист даних. Для успішної реалізації цифровізації податкових процесів необхідно враховувати ці ризики та вживати відповідних заходів щодо забезпечення кібербезпеки.

Інформаційні джерела

1. Рижикова Н. І. Європейський досвід реформування податкових систем. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. 2016. Вип. 171. С. 161-169.

2. Кулинич М. Б., Матвійчук І. О., Сафарова А. Т., Герасименко Т. О. Діджиталізація обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством. *Вісник Львівського торговельноекономічного університету. Економічні науки*. 2021. № 64. С. 57–63.

3. Рижикова Н. І., Бірченко Н. О. Податкова політика України в умовах гармонізації податкового законодавства до вимог європейських стандартів. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. 2016. Вип. 177. С. 137-146.

УДК 336.64

Т.О. Ставерська, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

І.А. Глущенко, здоб. PhD (*ДБТУ, Харків*)

ВЕКТОРИ ВПЛИВУ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВУ АРХІТЕКТУРУ

Сьогодні глобалізація охопила усі сфери суспільних відносин. Найбільш швидко тенденції глобалізації відбиваються на фінансовому секторі. Фінансова глобалізація розглядається як вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків [1, с. 39].

Фінансова глобалізація являє собою процес інтеграції фінансових ринків та установ на світовому рівні та включає в себе рух капіталу, інвестицій, фінансових послуг та інформації через кордони, що дозволяє підприємствам, інвесторам та урядам взаємодіяти на глобальному рівні. Фінансова глобалізація здійснює безпосередній багатовекторний вплив на фінансову архітектуру у світі (рис. 1):

Рис. 1. Основні вектори впливу фінансової глобалізації на фінансову архітектуру

1. Фінансова глобалізація сприяє зростанню обсягів капіталу, який пересувається між країнами. Це може мати позитивний вплив на економічний розвиток, але також може призвести до фінансових криз, які поширюються через кордони.

2. Фінансова глобалізація обумовлює збільшення фінансової інтеграції, що дозволяє ринкам отримувати доступ до різноманітних фінансових інструментів та послуг з усього світу. Це збільшує конкуренцію і підвищує ефективність фінансових ринків.

3. Глобалізація має суттєвий вплив на курси валют, оскільки грошові потоки можуть змінювати вартість національних валют.

4. Глобалізація фінансів збільшує ризики для фінансових інститутів та країн в цілому, оскільки фінансові шоки можуть бути більш руйнівними і поширюватися на різні ринки.

5. Фінансова глобалізація потребує більш ефективної регуляції та нагляду з боку урядів і міжнародних організацій з метою забезпечення стабільності фінансової системи та захист інвесторів.

Багатовекторний вплив фінансової глобалізації обумовлює виникнення певних позитивних й негативних наслідків. Серед позитивних наслідків можна зазначити: зростання обсягу зовнішньої торгівлі та ринків збуту продукції; доступ до ресурсів інших країн

(залучення інвестицій); зростання конкуренції, що веде до поглиблення міжнародної спеціалізації окремих країн, міжнародних фінансових центрів та транснаціональних фінансових установ; використання переваг міжнародного поділу праці; долучення до новітніх технологій [2, 3]. Негативний вплив фінансової глобалізації виявляється через: асиметричність її результатів для різних груп країн; поглиблення рівня залежності країн; збільшення частки спекулятивних операцій при збільшенні масштабів транскордонного руху капіталу; зменшення податкових надходжень та рівня керованості фінансового сектору; банкрутство неконкурентоздатних виробництв. Зазначені позитивні та негативні наслідки фінансової глобалізації здійснюють прямий або опосередкований вплив безпосередньо на фінансову архітектуру.

Фінансова глобалізація суттєво впливає на фінансову архітектуру, робить фінансові ринки більш складними та зв'язаними, вимагає адаптації регуляторних та наглядових рамок, впливає на економічну стабільність та розвиток країн у світовому масштабі.

Інформаційні джерела

1. Житар М.О., Сосновська О.О. Вплив фінансової глобалізації на формування фінансової архітектури. *Економіка і організація управління*. 2019. № 3 (35). С. 39-50. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/339023744_Vpliv_finansovoi_globalizacii_na_formuvanna_finansovoi_arhitekturi
2. Довгалюк В.В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку. *Ефективна економіка*. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081>
3. Мандич О., Жилякова О., Лачков А., Панфілова Я., Приходько В. Стабілізація фінансової архітектури у банківській системі. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 2. С. 103-109. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.103>

УДК 336.71:338.124.4

С.В. Руденко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

О.В. Накісько, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова стабільність аграрних підприємств є одним з ключових індикаторів економічного розвитку сільськогосподарської галузі та забезпечення продовольчої безпеки України. Фінансова стабільність в аграрному секторі економіки визначає ефективність та

стійкість господарства в умовах коливань цін на сільськогосподарську продукцію, природних катастроф, змін клімату та інших факторів, серед яких на даному етапі розвитку виділяється такий фактор, як агресія РФ, що направлена на загарбання територій України.

На сьогоднішній день українська економіка переживає небачений раніше в своїй історії шок. Військова агресія зі сторони наших північних сусідів завдала надзвичайно сильного удару по всіх галузях нашої економічної системи. Ще після першої фази війни на Донбасі у 2014 році в громадському дискурсі виникло обговорення щодо необхідності зміни акцентів у економічній та фінансовій політиці з метою більш ефективного протистояння агресору. Сільське господарство є важливим сектором національної економіки, який відіграє значну роль у забезпеченні зростання виробництва і валового внутрішнього продукту. Зокрема, у 2021 році аграрні підприємства забезпечили збільшення виробництва на 19,2% і мали найвищу частку у валовому внутрішньому продукті, становлячи понад 10%. Важливість сільського господарства для економіки також проявляється у зовнішній торгівлі, де аграрна продукція складає близько 41% від загального експорту України [1].

Незважаючи на досягнення сільського господарства, підприємства цієї галузі функціонують у невизначеному середовищі, що створює ризики, здатні призвести до кризових ситуацій і навіть банкрутства. Проблеми такого характеру включають розбалансування активів і пасивів аграрних підприємств, постійне генерування негативного фінансового результату і необхідність перегляду традиційної системи управління в кризових умовах.

Рік повномасштабного вторгнення РФ не лише забрав багато життів, суттєво вплинув на економіку та інфраструктуру України, а й серйозно вплинув на аграрний сектор. Прямі збитки становлять 8,7 мільярда доларів. Непрямі збитки, включаючи зменшення виробництва сільськогосподарських культур і тваринництва, проблеми в логістиці та збільшення витрат на виробництво, становлять додаткові 31,5 мільярда доларів. За підрахунками фахівців для відновлення та реконструкції сільськогосподарського сектору необхідно 29,7 мільярда доларів. У зв'язку з великими збитками і втратами, надзвичайно важливо продовжувати підтримку сільського господарства України, щоб воно могло принаймні повернутися до рівня до вторгнення. Це допоможе сектору стати процвітаючим, забезпечити зростання та модернізацію, сприяючи відновленню після конфлікту та глобальному продовольчому забезпеченню та безпеці харчування [2].

Економічна криза, яка виникла у 2022 році через російську

збройну агресію проти України, призвела до виявлення ризиків, які значно підірвали стійкість аграрних підприємств. Серед цих ризиків особливо болюче вплинули зменшення площі посіву, недотримання технологій виробництва, руйнування інфраструктури та логістичних ланцюгів, обмеження експорту та інфляція. У таких непередбачуваних умовах, існуючий методичний підхід до управління в кризових умовах виявився недостатнім для справляння зі специфічними проблемами аграрних підприємств, тому потребує подальшого вдосконалення на мікрорівні. Основними стратегічними орієнтирами стабілізації та зростання діяльності аграрних підприємств в умовах повоєнного відновлення мають стати: лібералізація зовнішньої торгівлі, створення і розвиток переробних підприємств, розширення кредитування та державної підтримки аграрних підприємств та реалізація євроінтеграційних реформ.

Для подолання кризових явищ в аграрних підприємствах, які є ключовими гравцями в аграрній економіці, необхідно розробити фінансові антикризові механізми, що зменшуватимуть ризики господарської діяльності в непередбачуваних та нестабільних умовах зовнішнього та внутрішнього середовища.

Інформаційні джерела

1. Експертна оцінка можливих перешкод та потенціалу аграрного розвитку в територіальних громадах. Агрополітичний звіт APD/APB/21/2022. URL: https://www.apd-ukraine.de/images/2022/Agrarpolitische_Berichte/21_2022/Bericht_21_2022_APD_UA.pdf.
2. Опитування сільських підприємців АПД 2023: Короткий звіт. Агрополітичний звіт APD/APB/04/2023. URL: https://www.apd-ukraine.de/images/2023/Agrarpolitische_Berichte/04-2023/APD-Kvartjuk_UA.pdf.
3. Ніценко В.С., Руденко С.В. Управління ризиками на підприємствах агропродовольчої сфери. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 3. С. 12-21.

УДК 658.15:351.863

І.А. Юр'єва, канд. екон. наук, доц. (НТУ «ХПИ», Харків)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК У КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі інтеграційних інформаційно-комунікаційних процесів в оподаткуванні актуальними є безпекові питання організації і методики податкових перевірок та податкового контролю в цілому на

різних рівнях внутрішнього та зовнішнього середовища організації. Податкова безпека гарантує забезпеченість фінансовими ресурсами всі необхідні потреби суспільства. Організація і стає функціонування податкової системи передбачає планування, контроль із використанням новітніх інноваційних діджиталізаційних засобів і механізмів реалізації стратегічних завдань втілення цифровізації в роботі податкової служби України.

Становлення принципово нової інформаційно-комунікаційної моделі між об'єктами та суб'єктами податкової діяльності із урахуванням механізму податкової безпеки обумовило виникнення нових завдань у сфері оподаткування, які вимагають врахування податкової складової фінансової безпеки. Вплив податків на діяльність суб'єктів підприємництва є важливим для визначення результатів діяльності підприємства. При цьому значну роль відіграє рівень податкової безпеки середовища функціонування підприємства, який має забезпечувати рівномірне податкове навантаження.

Податки і податкова політика є найважливішими елементами системи забезпечення фінансової безпеки держави. Державою підтримуються заходи із цифровізації організації податкового контролю та податкових перевірок, проекти створення індустріальних парків, акселератів, цифрових платформ, інвестиційних і партнерських програм, які мають стати стратегічними підходами до впровадження елементів податкової безпеки як інновації з діджиталізації Державної податкової служби. Другим напрямом упровадження податкової безпеки є втілення концепції відповідальності у податковій сфері. Наголос робиться на потребі підвищення ролі стейкхолдерів як у технічних, так і економічних процесах; забезпечення тісної взаємодії стартап-команд і бізнесу; швидкого впровадження досвіду успішно реалізованих інформаційно-комунікаційних проєктів у сфері оподаткування малого, середнього та великого бізнесу; розширення мережі академічних бізнес-інкубаторів, інноваційних кластерів, формування фрагментованого ринку інновацій для стратегічних планів цифрової трансформації. Необхідно враховувати ризики та виклики навколишнього середовища та працювати на випередження і враховувати загрози для бізнес-організацій які стають небезпечнішими й більш диверсифікованими – від всесвітніх пандемій до озброєних конфліктів.

На часі необхідно усвідомлювати, що темпи цифрової трансформації у світі випереджають здатність більшості компаній пристосовуватися до змін, що може викликати додаткові складнощі до опанування нових знань. Оскільки податкова безпека – це складне та

багатогранне явище, то вирішального значення набуває системність, що дає можливість інтеграції усіх перерахованих аспектів. На сьогодні основними платниками податків є галузі матеріального виробництва, але частка їх прибутку в економіці поступово скорочується, що уособлює в собі ще одну проблему оподаткування – відсутність раціональної системи бюджетноподаткового прогнозування, беручи за основу реальну оцінку податкових надходжень у державний бюджет. Такий недолік у свою чергу впливає на динаміку, а саме на зниження податкових надходжень, а також на чинники макросередовища, тобто стабільність податкового законодавства.

Податкова безпека держави – це такий стан податкової системи, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає спроможність захищати економічні інтереси держави і протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, ефективне використання конкурентних переваг податкової системи в умовах глобалізації. До сказано додаємо, що враховуючи сучасні реалії (глобалізація, цифровізація тощо), нині особливої ваги набувають обмін думками, оприлюднення результатів проєктів, введення новацій, а отже, усі мають бути зацікавлені у відкритій науці, у проведенні досліджень з актуальних проблемам і напрямів. Серед них різні експерти називають наступні: цифрова трансформація бізнес-процесів, інтернет-речей та великих даних; розумні об'єкти, розумна електронна медицина; цифрові технології для сфери енергетики; цифровізація логістичних процесів і транспорту; цифрові інноваційні. Як показує практика, результати досліджень уже зараз стають певними провайдерами залучення до стимулювання економіки нових ІТ-розробок, віртуальних сервісів, електронного середовища, а також підтверджують зміну пріоритетів інвесторів у бік цифрових технологій та цифровізації досліджень, інновацій. Технології знань дають змогу досягти високого рівня нової економіки, виявити реальний стан впровадження цифрових технологій в економічні сфери. Проте більшість фахівців, учених, предметом вивчення яких є окреслене питання, стверджує, що подальшого удосконалення потребує як нормативна база, так і реальна практика організаційно-технічного забезпечення складних процесів стимулювання економіки, розвитку підприємництва, бізнесу. Сьогодні існують всі підстави говорити про багаторівневу систему податкової безпеки на рівні держави, окремих регіонів, підприємств, а також окремої особи. Це означає, що з податковою системою пов'язані інтереси не тільки суспільства і держави, але й усіх громадян, груп населення, підприємств і організацій. Надання державою членам

суспільства суспільних благ і послуг, пов'язаних зі створенням нових робочих місць, підтримкою загальної зайнятості, соціальним забезпеченням і соціальним захистом, а також їх кількість і якість практично повністю залежать від масштабів податкового потенціалу країни. Однак варто зауважити, що увесь складний комплекс цифровізації електронних комунікацій, які формуються у сучасному суспільстві (передусім в економічних відносинах), крім переваг, в окремих випадках може нести певні ризики, бо не завжди гарантує досягнення бажаного ефекту від цифрових змін, хоча й слугує потужним поштовхом, імпульсом для впровадження нових проектів у формування інноваційної економіки, підприємництва, бізнесу. Необхідно враховувати фактор податкової культури як частини загальнонаціональної культури країни, яка відображає рівень знання та дотримання податкового законодавства, правильність обчислення, повноти і своєчасності сплати до держави податків, зборів та інших обов'язкових платежів, знання своїх прав, виконання своїх обов'язків платниками податків і контролюючими органами, розуміння всіма громадянами важливості сплати податків для держави і суспільства.

Отже, до технологічних переваг у структурній складовій податкової безпеки і організації податкових перевірок при застосуванні хмарних рішень в економіці та бізнесі можна віднести те, що завдяки електронним сервісам, які використовуються на цифрових робочих місцях, усуваються комунікаційні бар'єри між відділами, надається віддалений і безпечний доступ до корпоративної інформації, полегшується робота з документацією і спілкування з колегами, навіть тими, які перебувають за межами офісу, забезпечується оперативність і продуктивність комунікацій.

Інформаційні джерела

1. Пономаренко, О. Е. Формування простору індикаторів оцінки рівня зовнішньої фінансової безпеки в контексті підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання промисловості [Текст] / О. Е. Пономаренко // Бізнес Інформ. – 2011. – № 3. – С. 107-110.

Секція 4

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦИФРОВІ РІШЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

UDK 768.12.144.07.22

E.I. Veliyev, doctor of physical and mathematical sciences, professor (*STU, Istanbul*)

V.A. Velieva, candidate of economic sciences, associate professor (*SBTU, Kharkiv*)

THE LATEST INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE'S BUSINESS PROCESSES

In a competitive digital economy, modern enterprises need the implementation of effective technologies and innovations to ensure their rational functioning and sustainable long-term market advantages.

The sustainability and competitiveness of enterprises is formed thanks to the use of digital technologies, the application of a unified information management system, which is directly related to the transformation of existing business processes in accordance with new digital models of economic activity.

Enterprises, using modern information and communication technologies, have given a new meaning information as a resource for their development, increased the value of the intellectual potential of the staff, which is reflected in the products associated with them, provides positive changes and creates benefits. Digital technologies change not only the value chain of products and services, but also strategic decisions participants in business processes, so their implementation should be preceded by an analysis of the company's activities, detection weaknesses and threats to be corrected and avoided, and opportunities to be exploited. It needs optimization and reengineering of the enterprise's business processes.

In the classical understanding of process management of an enterprise, we consider the business process as a set of various types of activities (works, operations), organized in time and space, within the

framework of which "at the entrance" resources are used, as a result of this activity at the "output" a product is created, which represents value for the consumer – external and internal. Ground lever, which contributes to the increase efficiency of business operation, there is business process management (BPM) – a systematic approach that gives an opportunity for the enterprise to define its processes, organize their implementation, and improve the quality of the results processes, as well as the stages of their implementation, which contributes to the achievement of the main goal: bringing processes into compliance with business purposes.

Business process management cycle (process definition – modeling – execution – monitoring – optimization) follows the principles of continuous improvement. When the organization formalizes the processes, then by the same contributes to the growth of their productivity and quality, which simplifies and optimizes their implementation, as a result of which the company's activity as a whole is being improved. Digital transformation of business processes contributes creating a personalized offer and delivering it to the external consumer and the internal client conveniently for them in a way made possible by artificial intelligence technologies, cloud computing and platforms for working with data, mobile technologies, robotics. Together, they allow you to track and analyze the client's experience at all points of presence and interaction with the company.

Modern enterprises to ensure their sustainable development and implementation of individual business processes various information products and technologies are used, there is a large selection of information systems business process management. BPA and RPA systems are a way of automating enterprise management. Business Process Automation (BPA) is digital solutions that help to improve the efficiency of the daily routine functions of the personnel for the purpose of systematization and unification specific business processes, including placing an order, sending an order, calling customers, collection feedback (reviews), etc.

Robotization of business processes (Robotic Process Automation, or RPA) is a more technological form of automation business processes using such approaches and tools as machine learning, data mining and chatbots, that "robotizes" most simple repetitive tasks: filling out documentation, creating reports, mailing e-mails, drawing up schedules/schedules, reminders about meetings and calls, consultations, communication with customers through a chatbot; that is, repetitive standard staff functions are transmitted to the computer which performed by a bot through applications imitating human actions in various IT systems.

Because today there is a problem of integrating all the aforementioned software products into a single system management of the

enterprise, then we consider the use of RPA technologies as a way of such implementation, which gives the following advantages: always reliable and operational information and the ability to analyze it at the right time formaking correct management decisions; transparency of operations and minimization of the "human factor"; saving funds due to optimization of business processes and prevention of resource wastage; preventing loss of income due to effective management of activities, exclusion of unprofitable products and/or unprofitable units; regulation of relations with clients; possibility of remote business management.

The use of digital technologies significantly contributes to the expansion of the possibilities of conducting deep analysis, optimization of the enterprise's business processes and increasing the efficiency of business activities.

The start-up community and innovators-scientists are also focusing their attention on the creation of new technologies the direct users of technology are the government and the business industry. The main purpose of use digital tools is to simplify the management process and achieve maximum efficiency through making informed decisions.

Digital transformation is the introduction of modern technologies into the business processes of an enterprise. Language it is about the transformation of technologies, data, processes and the structure of organizations. This approach assumes no not only the installation of modern equipment or software, but also fundamental changes in approaches to management, corporate structure, external communications. This gives a geometric result at all levels, increases the productivity of each employee and the level of customer satisfaction, and only then does the company acquire progressive and reliable reputation.

At the time of digitalization, economists-managers of a modern company must look at the future from an angle strategic thinking. Management should be adapted to modern challenges and a new philosophy, transformed functions of analysis, planning, organization, motivation and control of the enterprise. When conducting the analysis external and internal environment of the organization, managers can use some tools blockchain based on foresight forecasting. Then they can plan the activities of their company to build from the future to the present, in this case it is necessary to answer the question: "what must be done now in order to achieve what is desired in the future".

At the management level, the key to successful digitalization of an enterprise is the development of its strategy. The company's management must be clearly aware of the need to transition to the "digital path" and understand what benefits will result from this process. Implementation of

digital technologies in the company's activities gives a number of advantages, namely: increased production flexibility due to active changes in characteristics production process and ensuring information integration.

Digital transformation brings qualitative improvement business processes of the enterprise due to the introduction of innovations and adaptation of business models to modern conditions digital economy. But you need to remember that digitization is an irreversible process that requires a serious and thorough approach, and its implementation should be guided by a strategy developed in advance.

УДК 323.17

О.Б. Андрющенко, канд. наук держ. упр., доц. (*УІПА, Харків*)

Д.В. Баскаков, здоб. ОС «магістр» (*УІПА, Харків*)

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

В умовах глобальної цифрової трансформації та зростаючої конкуренції, компанії вимушені оптимізувати свої внутрішні бізнес-процеси для підвищення ефективності, скорочення витрат та пришвидшення виведення продуктів на ринок. На перший план виходять інструменти, які забезпечують прямий зв'язок споживача та виробника: SMM-технології, штучний інтелект та інші.

Уявіть, що ви можете поговорити з комп'ютером або зі своїм мобільним пристроєм, як з людиною, і отримати від нього корисну інформацію, пораду або розвагу. Уявіть, що ви можете замовити товар або послугу за допомогою голосового або текстового діалогу з програмою, яка розуміє ваші потреби та побажання. Уявіть, що ви можете покращити свої навички, здоров'я або настрої за допомогою персоналізованих рекомендацій від інтелектуального помічника. Це не фантастика, а реальність сучасного світу, де штучний інтелект (ШІ) стає все більш присутнім та впливовим у різних сферах життя.

Штучний інтелект – це метод змусити комп'ютер чи програмне забезпечення «мислити» як людський мозок. Це досягається шляхом вивчення закономірностей роботи людського мозку та аналізу когнітивних процесів. За деякими прогнозами до 2035 року ШІ принесе світовій економіці 15,7 трильйона доларів [1]. Оскільки технології штучного інтелекту нестримно розвиваються, обсяг приватних інвестицій у цю сферу з року в рік зростає, за винятком

2022. Враховуючи глобальні потрясіння минулого року – війну в Україні, рецесію та інфляцію в країнах ЄС, політичну нестабільність – можна зробити висновок, що штучний інтелект залишається одним з найперспективніших напрямків для інвестицій.

Незважаючи на тимчасове уповільнення темпів зростання вкладень у ШІ, в довгостроковій перспективі саме ці технології можуть стати рушійною силою для вдосконалення та оптимізації бізнес-процесів. Отже, незважаючи на короточасні коливання інвестицій, штучний інтелект залишається однією з ключових інновацій в управлінні та розвитку сучасного бізнесу.

ШІ може мати різний ступінь складності та можливостей, від простих правил до найскладніших нейронних мереж [2].

Метою цього дослідження є аналіз використання технологій ШІ в оптимізації бізнес-процесів, як зовнішніх (спрямованих на клієнтів), так і внутрішніх (спрямованих на ресурси компанії).

Одним з ключових трендів в бізнесі останніх років є прагнення компаній максимально зорієнтуватися на потреби клієнтів та надати їм максимально персоналізований сервіс. А в той же час однією з головних переваг ШІ для бізнесу є можливість створювати персоналізовані продукти та послуги для кожного клієнта на основі аналізу великих даних (big data). Великими даними називають масивну кількість неструктурованої інформації, що надходить з різних джерел, таких як соціальні мережі, мобільні пристрої, сенсори тощо. За допомогою алгоритмів ШІ компанії можуть отримувати з цих даних корисну інформацію про потреби, побажання, поведінку та сегменти клієнтської аудиторії [3].

Важливо зазначити, що ШІ не тільки допомагає компаніям вдосконалювати свої продукти та послуги для клієнтів, але й оптимізувати свої внутрішні процеси, що стосуються ресурсів, персоналу, логістики, фінансів тощо. За допомогою ШІ компанії можуть автоматизувати багато рутинних та складних завдань, зменшити витрати та вірогідність помилки, покращити якість та швидкість роботи, а також отримати нові інсайти та можливості. Наприклад, за допомогою ШІ компанії можуть:

- автоматизувати HR (підбір персоналу, навчання, взаємодія);
 - допомогти компаніям знайти найкращих кандидатів на вакансії, аналізуючи їх резюме, соцмережі, тести та інтерв'ю;
 - надавати персоналу індивідуальні навчальні програми, рекомендації та фідбек;
 - прогностична аналітика для оптимізації ланцюжків поставок.
- Додатково ШІ може допомогти компаніям прогнозувати попит

на свої товари та послуги, а також оптимально розподіляти свої ресурси, склади, транспорт тощо.

Точне прогнозування попиту є критично важливим для ефективного планування діяльності сучасних компаній. Адже недооцінка чи переоцінка попиту призводить до суттєвих економічних втрат. Традиційні статистичні методи прогнозування часто дають похибки через неможливість врахувати всі чинники впливу. Технології штучного інтелекту, зокрема машинне навчання, дозволяють побудувати більш точні та адаптивні моделі прогнозування попиту [4]. Вони аналізують величезні масиви даних і виявляють складні залежності, які неможливо оцінити вручну. Це дає змогу враховувати сезонність, економічні цикли, вплив маркетингових заходів, дії конкурентів тощо. В результаті, застосування ШІ в прогнозуванні попиту оптимізує планування виробництва і управління ланцюжками поставок. Компанії можуть досягти суттєвої економії витрат, покращити сервіс для клієнтів та наростити конкурентні переваги. Проте ШІ-моделі вимагають постійного моніторингу, налаштування та оцінки ризиків. Тільки комплексний підхід дасть максимальний ефект від використання штучного інтелекту у прогнозуванні попиту.

Таким чином, штучний інтелект став невід'ємною частиною сучасного світу і відкриває значні можливості для вдосконалення систем управління бізнес-процесами завдяки автоматизації, підвищенню ефективності та якості прийняття рішень, а також зниженню витрат, його впровадження потребує обережного та виваженого підходу. Необхідно враховувати потенційні недоліки та обмеження, пов'язані з доступом до якісного масиву даних та інтеграцією ШІ в існуючі системи компанії. Ретельне планування і послідовна оцінка результатів є запорукою успішного застосування можливостей штучного інтелекту для підвищення ефективності управління бізнес-процесами. Тому, незважаючи на певні труднощі, ШІ може стати потужним інструментом для досягнення конкурентних переваг компанії.

Інформаційні джерела

1. <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skladovi>
2. <https://www.bbc.com/ukrainian/resources/iddt-74697280-e684-43c5-a782-29e9d11fecf3>
3. <https://www.ranktracker.com/uk/blog/leveraging-ai-for-hyper-personalized-product-recommendations/>
4. Національна стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 2021-2030. 2021. с.4. URL: https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf

О.Б. Андрищенко, канд. наук держ. упр., доц. (УІПА, Харків)

Д.О. Старенков, здоб. ОС «магістр» (УІПА, Харків)

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК МЕХАНІЗМ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ

Цифровий маркетинг – це сучасний механізм просування товарів, який стає все більш важливим у сучасному бізнес-середовищі. Процес просування товарів включає в себе використання онлайн-каналів та інструментів для залучення уваги цільової аудиторії та стимулювання їх продажу. Практика виділяє наступні 7 ключових пунктів, що відіграють важливу роль в цьому процесі. Соціальні мережі грають важливу роль в розвитку цифрового маркетингу як механізму просування товарів. Соціальні платформи, такі як Facebook, Instagram, Twitter та LinkedIn, надають можливість створювати кампанії і будувати брендovanі сторінки для залучення та взаємодії з аудиторією в режимі реального часу. Реклама в соціальних мережах дозволяє просувати товари, спілкуватися з клієнтами та отримувати відгуки. Публікація різноманітного контенту, спеціальних акцій та співпраця з впливовими особами допомагають залучати увагу та створювати попит на товари та послуги.

Пошуковий маркетинг (SEM): Включає оптимізацію пошукових систем (SEO) для підвищення видимості товарів у результатах пошуку, а також використання платних рекламних кампаній через пошукові двіжки, такі як Google AdWords. Це дозволяє підприємствам виводити свої товари та послуги перед користувачами, які активно шукають подібні продукти. За допомогою SEM, бренди можуть точно спрямовувати свою рекламу на цільову аудиторію та збільшувати конверсію, що робить цей механізм невід'ємною складовою цифрового маркетингу.

Електронна пошта є потужним інструментом, який дозволяє підприємствам надсилати персоналізовані повідомлення та інформацію про нові товари, акції та спеціальні пропозиції своїм клієнтам. Електронна пошта забезпечує прямий канал комунікації зі споживачами та може бути використана для збільшення відвідуваності веб-сайту та збільшення продажів. Завдяки вимірюванню і аналізу результатів електронних кампаній, компанії можуть постійно вдосконалювати свої стратегії та збільшувати ефективність просування товарів через цей канал.

Контент-маркетинг є суттєвою складовою в розвитку маркетингу який дозволяє створювати якісний та цікавий контент (блоги, відео, статті) для залучення аудиторії та встановлення бренду як експерта в галузі. Публікація інформації, яка корисна та відповідає потребам клієнтів, допомагає підприємствам будувати бренд, встановлювати експертний статус і створювати лояльність клієнтів. Контент-маркетинг також сприяє підвищенню веб-трафіку та покращенню показників конверсії, що робить його ефективним інструментом просування товарів у цифровому середовищі.

Аналітика і вимірювання передбачає використання аналітичних інструментів для відстеження результатів маркетингових кампаній, включаючи конверсію, витрати та прибуток. Вимірювання ефективності дозволяє оптимізувати стратегію. Яка дозволяє оптимізувати стратегію та ресурси для досягнення кращих результатів. Особливість цієї аналітики полягає в тому, що вона надає докази ефективності маркетингових зусиль та допомагає приймати обґрунтовані рішення для подальшого просування товарів у цифровому середовищі.

Мобільний маркетинг є важливим елементом в розвитку цифрового маркетингу. З урахуванням поширеності смартфонів та планшетів, цей вид маркетингу дозволяє підприємствам оптимізувати свій контент та рекламу для мобільних платформ. , оскільки користувачі все частіше використовують смартфони та планшети. Мобільні додатки та мобільно-дружні веб-сайти створюють зручний доступ для клієнтів до інформації про товари та послуги, а також можливість здійснювати покупки на ходу. Використання геолокаційних сервісів та спеціальних акцій, спрямованих на мобільних користувачів, допомагає підприємствам привертати увагу і збільшувати продажі, реагуючи на потреби сучасної аудиторії [1] .

Відео-маркетинг, що використовує відео-контент для просування товарів. Створення відеоконтенту дозволяє підприємствам візуалізувати свої товари та послуги, надаючи клієнтам можливість краще їх розглянути та зрозуміти. Публікація відеороликів на платформах, таких як YouTube та соціальні мережі, сприяє залученню уваги аудиторії та підвищує популярність бренду. Відео-маркетинг дозволяє розповісти історії про продукти, провести демонстрації та поділитися інформацією про новітні рішення, що сприяє збільшенню зацікавленості та попиту на товари.

Якщо щойно ми розібрали можливості, які дадуть підприємству перевагу, то за ними криється і те, що буде заважати прояву цих переваг, наприклад: конкуренція, інформаційний шум, залежність від

технологій. Конкуренція: із ростом популярності цифрового маркетингу зростає і конкуренція, що може ускладнити виділення вашого бренду. Інформаційний шум: оскільки інтернет перенасичений інформацією, може бути важко виділитися та привернути увагу аудиторії. Залежність від технологій, бо цифровому маркетингу важлива роль відводиться технологіям, і проблеми з технічними системами можуть вплинути на результати кампаній [2].

Зрозуміло, що цифровий маркетинг є сильним інструментом для просування товарів, але вимагає обґрунтованого підходу та врахування переваг і недоліків для досягнення успіху.

Інформаційні джерела

1. Рябов І. Б., Шевкопляс І. М. Особливості та сучасні тенденції застосування системи digital маркетингу на підприємстві. Ефективна економіка. 2020. № 12.

2. Рубан В. В. Цифровий маркетинг: роль та особливості використання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Випуск 2-2 (08). С. 20–25.

УДК 337.92-011.27

О.В. Баслик, здоб. PhD (*ДБТУ, Харків*)

ЦИФРОВІ АКТИВИ В СУЧАСНОМУ УПРАВЛІННІ: ВІРТУАЛЬНА НЕРУХОМІСТЬ Й ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Питання регулювання цифрових активів в нашій державі на сьогодні дуже актуальне, адже Україна посідає перший рядок у рейтингу країн світу щодо володіння криптовалютою. При цьому, до цифрових активів можна віднести не тільки криптовалюту, але і будь-який цифровий токен, NFT та навіть ігрові скіни так як вони нематеріальні, існують лише у цифровій формі, однозначно мають вартість і функціонують лише у межах певної цифрової системи – екосистеми певної гри, блокчейн-платформи тощо [1, с. 314]. Слід зазначити, що використання цифрових активів управління дозволяє досягати низки переваг, включаючи підвищення ефективності діяльності (цифрові активи сприяють покращенню продуктивності завдяки автоматизації завдань, збільшенню швидкості обробки даних, аналізу даних у реальному часі, забезпеченню швидкого доступу до інформації). Цифрові активи відкривають нові можливості для покращення послуг, продуктів та взаємодії з клієнтами, дозволяють

розширювати границі бізнесу та проникати на нові ринки, враховуючи специфіку цифрового середовища. Застосування цифрових активів в управлінні дає можливість використовувати передові технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, віртуальна реальність, для удосконалення стратегій управління та вирішення складних завдань. До цифрових активів доцільно відносити:

1. Криптовалюти. Засновані на технології блокчейн й принципах децентралізації та криптографії (такі як Bitcoin, Ethereum тощо), що використовуються як механізм обміну для здійснення платежів, інвестування, а також як засіб збереження вартості.

2. Токени та Утиліті-токени. Можуть представляти різні цифрові активи або права, включаючи доступ до певних послуг, продуктів або ринків. Використовуються в блокчейн-проектах як засіб для отримання доступу до певних сервісів, винагороди за участь у платформі або як права на певні активи.

3. Смарт-контракти. Це програмні коди, що автоматизують та виконують угоди на блокчейні при виконанні певних умов. Використовуються для автоматизації операцій, від транзакцій до виконання складних фінансових операцій та угод без посередників.

4. Цифрові права власності. Активи, які представляють права власності або унікальні активи в цифровій формі. Включають цифрові предмети мистецтва, віртуальні земельні ділянки, цифрову нерухомість, унікальні токени та інші активи, які можуть бути продані, обміняні або використані для ігор, колекціонування тощо [2, с. 241].

Зростання популярності віртуальної нерухомості, яка представляється у вигляді цифрових активів на блокчейні або в інших цифрових форматах, пов'язано в першу чергу з диверсифікацією інвестицій (можливість інвестувати в нерухомість, не обмежуючись географічно, через купівлю віртуальних активів, що представляють нерухомість у віртуальних світах або на блокчейні); популярність віртуальних світів, де можна придбати, продавати та обмінювати віртуальну нерухомість для різних цілей, включаючи житло, бізнес або інвестиції; розвиток технології блокчейну, що підвищує безпеку та прозорість у власності, забезпечуючи нерухомість та історію транзакцій для віртуальних активів. Популярність цифрових активів серед інвесторів та користувачів також сприяє збільшенню обсягів віртуальної нерухомості [3, с. 57].

Цифровий актив у формі віртуальної нерухомості представляє собою цифрові або віртуальні об'єкти нерухомості, які існують в онлайн-середовищі і можуть бути куплені, обміняні або реалізовані в межах цифрових платформ або ігор, де вони представлені. При цьому,

хоча актив існує в цифровому форматі на ігровій платформі чи віртуальному середовищі, може бути придбано або реалізовано, але володіння не завжди переводиться у позаігровий світ, а зберігається віртуально. Деякі види віртуальної нерухомості, особливо на платформах масових онлайн-ігор, можуть набувати цінність, а володіння віртуальною нерухомістю бути статусним символом в мережевому середовищі. Слід зазначити, що правовий статус власності на віртуальні об'єкти нерухомості є неоднозначним і може викликати правові спірні питання, відкриває двері для кіберзлочинності та може стати об'єктом шахрайства чи кібернападів [4, с. 32].

Незважаючи на існуючі ризики віртуальна нерухомість як цифровий актив привертає увагу, зокрема через свій унікальний характер та можливість. Однак вона породжує і великі виклики, зокрема у контексті правової безпеки та забезпечення належного правового статусу. Всі віртуальні активи поділяються на забезпечені та незабезпечені. Відповідно до діючого законодавства різниця у наступному: – забезпечений віртуальний актив посвідчує майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав; – незабезпечений віртуальний актив не посвідчує жодних майнових та немайнових прав. Отже, забезпечений віртуальний актив можна обміняти на фіатну валюту, цінні папери та інші валютні цінності, а незабезпечений – лише на інший віртуальний актив. При цьому, ліцензуванню підлягають чотири види діяльності: – зберігання/адміністрування віртуальних активів чи ключів віртуальних активів; – надання послуг з обміну віртуальних активів на інші віртуальні активи та валютні цінності; – надання послуг переказу віртуальних активів; – надання посередницьких послуг, пов'язані з віртуальними активами [5].

Таким чином, цифрові активи дозволяють підприємствам бути більш конкурентоспроможними, інноваційними та адаптивними до сучасних ринкових умов, забезпечуючи нові можливості для зростання. Розвиток віртуальних активів відображає не лише інтерес інвесторів до нових фінансових можливостей, а й розширює можливості для створення, торгівлі та управління різноманітними видами цифрових активів.

Інформаційні джерела

1. Грицай С. О. Поняттєвий ряд – віртуальні активи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2022. Вип. 70. С. 313-317.

2. Kashchena N, Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. Mechanisms for ensuring

innovative development of entrepreneurship. Monograph. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 238-254. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31559>

3. Нестеренко І. В., Чміль Є. Л. Диджиталізація формування облікової інформації про інноваційну діяльність суб'єктів бізнесу. *Цифрова економіка та економічна безпека: ел. науково-практичний журнал*. Вип.№ 6(6). 2023. С. 56-62. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/39825>

4. Бацуца В. М. До питання встановлення правової природи цифрових активів у сучасному цивільному праві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2022 № 55 С. 32-35. URL: <http://www.vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc55/juspradenc55.pdf#page=32>

5. Архирейська Н. Законодавче регулювання віртуальних активів в Україні. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36335/2/FMZKPNES_2021_Arkhireiska_NLegislative_regulation_122-124.pdf

УДК 657.1.012

Н.О. Бірченко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Швидкий розвиток цифрових технологій призвів до значних змін у різних секторах, включаючи бухгалтерський облік та звітність. Цифрові технології зробили революцію у традиційних методах бухгалтерського обліку, забезпечивши підвищення ефективності, точності та доступності фінансового обліку та звітності.

Елементом цифровізації є впровадження цифрових технологій у різні аспекти бізнес-операцій. Це змінило спосіб організації збору, обробки та аналізу даних, таким чином суттєво вплинувши на практику бухгалтерського обліку. Впроваджуючи надійні програмні технології, підприємства можуть автоматизувати численні облікові процеси, такі як ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Як наслідок, це призвело до підвищення ефективності, точності та своєчасності управління фінансовою інформацією.

Завдяки діджитал-технологіям, підприємства можуть подавати звітність електронним шляхом. Це спрощує відносини з податковими органами та іншими регулюючими органами, зменшує час, потрібний для підготовки звітності, і дозволяє швидше реагувати на зміни в законодавстві.

Однією з важливих тенденцій у галузі цифровізації є впровадження хмарних обчислень та онлайн-платформах для цілей

бухгалтерського обліку. Ці технології пропонують безліч переваг, таких як економічна ефективність, доступність даних у реальному часі та розширена співпраця. Хмарне програмне забезпечення для бухгалтерського обліку забезпечує безперешкодну інтеграцію даних та автоматизує рутинні завдання, дозволяючи бухгалтерам зосередитися на діяльності, що додає цінність.

Штучний інтелект та машинне навчання зробили революцію в бухгалтерській галузі, автоматизуючи повторювані завдання, такі як введення та звіряння даних. Ці технології дозволяють бухгалтерам підвищити точність даних, виявляти розбіжності та оптимізувати складні процеси. Більше того, системи на базі штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги фінансових даних, допомагаючи аудиторам оцінювати ризики та виявляти шахрайство.

Технологія блокчейн може зробити революцію у бухгалтерському обліку, створивши безпечну та прозору систему бухгалтерського обліку. Використовуючи розподілені мережі, блокчейн забезпечує безперешкодне відстеження фінансових транзакцій, знижуючи ризик шахрайства чи маніпуляцій. Крім того, смарт-контракти, реалізовані за допомогою технології блокчейну, можуть автоматизувати певні процеси бухгалтерського обліку та підвищити загальну ефективність.

Цифровізація полегшила доступність та збирання величезних обсягів фінансових даних. Бухгалтери тепер можуть використовувати інструменти аналізу великих даних для отримання цінної інформації та прийняття рішень на основі даних. Аналізуючи тенденції та закономірності, підприємства можуть оптимізувати фінансові показники та виявити можливості їх покращення, що робить більш ефективним процес прийняття управлінських рішень.

Цифровізація сприяла розвитку електронних систем виставлення рахунків та платежів, пропонуючи ефективніші та безпечніші процеси транзакцій. Ці системи виключають ручні процеси, скорочують обсяг паперової роботи та підвищують точність. Крім того, електронне виставлення рахунків дозволяє в режимі реального часу відстежувати платіжні цикли та рух коштів, покращуючи фінансову прозорість та управління ліквідністю.

Із поширенням смартфонів та планшетів мобільні бухгалтерські програми стають все більш популярними. Ці програми надають бухгалтерам можливість отримувати доступ до фінансових даних в будь-який час, співпрацювати з клієнтами, та виконувати важливі завдання з будь-якого місця. Мобільні бухгалтерські програми оптимізують процеси, забезпечують своєчасну звітність і підвищують

задоволеність клієнтів.

Цифровізація відкрила можливості для безперервного аудиту, дозволяючи відстежувати фінансові операції у режимі реального часу. Завдяки автоматизованим процесам та розширеній аналітиці аудиторів можуть оперативніше виявляти порушення та ризики. Безперервний аудит сприяє більшій прозорості, скорочує цикли аудиту та підвищує загальну ефективність аудиторських процедур.

У сучасному світі інструменти віртуального співробітництва стали незамінними для бухгалтерів. Завдяки відеоконференціям, обміну файлами та платформами для спільної роботи люди можуть безперешкодно працювати разом незалежно від географічних відстаней. Ці інструменти призводять до підвищення продуктивності та ефективності, зниження витрат, пов'язаних з поїздками та зустрічами.

Цифровізація дала бухгалтерам можливість подавати фінансові дані у візуально привабливих та зрозумілих форматах. Інструменти візуалізації даних дозволяють створювати інформативні інформаційні панелі, діаграми та графіки, допомагаючи зацікавленим сторонам розуміти складну фінансову інформацію. Спрощуючи інтерпретацію даних, фахівці з бухгалтерського обліку можуть ефективніше передавати ключові ідеї, що сприяє ухваленню обґрунтованих рішень.

Однак, цифровізація несе в собі певні ризики, пов'язані з кібербезпекою та конфіденційністю даних, які необхідно розуміти та усувати. Один із основних ризиків цифровізації полягає в потенційних слабкостях використовуваних технологій. Технологічні вразливості, такі як збої системи, збої в роботі або витік даних можуть перешкоджати точній обробці фінансової інформації. Залежність від складного бухгалтерського програмного забезпечення та платформ робить необхідним регулярне оновлення та обслуговування систем для зниження цих ризиків.

Цифровий ландшафт є живильним середовищем для загроз кібербезпеці. Бухгалтери стикаються з можливістю витоку даних, зловмисних атак та несанкціонованого доступу до конфіденційної фінансової інформації. Ці ризики можуть не тільки призвести до значних фінансових втрат та репутаційної шкоди підприємству, а й створити загрозу конфіденційності особистості. Дотримання надійних заходів безпеки, таких як шифрування, багатофакторна автентифікація та регулярні перевірки, має вирішальне значення для зниження ризику кібербезпеки.

Цифровізація створює сильну залежність від технологій. У разі системних збоїв або технічних проблем підприємства можуть

зіткнутися з перебоями у роботі та потенційними фінансовими втратами. Наявність систем резервного копіювання, планів аварійного відновлення та заходів у разі непередбачених обставин може допомогти знизити ризики, пов'язані з технологічною залежністю.

Отже, цифровізація бухгалтерського обліку здійснила революцію у галузі, змінивши традиційні практики та надавши можливості для прийняття більш ефективних управлінських рішень на основі даних. Однак необхідно адекватно вирішувати проблеми, пов'язані з впровадженням технологій та безпекою даних. Не зважаючи на ризики, діджитал-технології суттєво змінюють облік та звітність, роблять їх більш точними, швидкими та доступними. Підприємства, які використовують ці технології на свою користь, можуть отримати значну конкурентну перевагу. Для зменшення ризиків кіберзагроз підприємства повинні інвестувати у передові заходи безпеки захисту конфіденційної фінансової інформації від зовнішніх загроз. Це включає впровадження надійних протоколів шифрування, багатофакторну автентифікацію та проведення регулярних оцінок ризиків.

УДК 338.2

О.І. Вац, здоб. PhD (*ДБТУ, Харків*)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ: ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цифрова трансформація стала невід'ємною частиною сучасного світу. В умовах швидкоплинних змін технологічного бізнес-середовища підприємства все частіше усвідомлюють необхідність адаптації до нових вимог і можливостей, які привносить цифрова ера.

Цифрова трансформація – це крок у майбутнє, який дозволяє підприємствам бути ефективними та успішними у сучасному світі [1]. Цифровізація пов'язана із використанням в бізнесі новітніх технологій та інструментів його переведення на цифрові рейки – з реального у віртуальний вимір.

Цифрова трансформація бізнесу не лише допомагає підприємствам бути більш ефективними, а й відкриває нові можливості зростання та розвитку. З використанням новітніх технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, підприємства можуть покращити свої бізнес-процеси, підвищити

якість своїх продуктів та послуг, а також покращити взаємодію з клієнтами. Крім того, цифрова трансформація допомагає компаніям бути більш гнучкими і адаптивними до вимог ринку, що змінюються. Загалом вона просто крута і потрібна для успіху будь-якого бізнесу.

Новітніми трендами та рушіями цифрових трансформацій бізнесу є штучний інтелект та машинне навчання. Штучний інтелект здатний унеможливити і принести величезні переваги для бізнесу. Завдяки штучному інтелекту підприємства можуть автоматизувати безліч завдань, аналізувати великі обсяги даних та прогнозувати поведінку клієнтів. Це не тільки економить час і ресурси, а й підвищує точність та якість прийнятих рішень. Наприклад, штучний інтелект може допомогти компанії передбачити, які товари будуть популярними в майбутньому, щоб вона могла налагодити виробництво заздалегідь тощо. Машинне навчання є частиною штучного інтелекту, що постійно вдосконалюється і стає кращим з кожним днем, що допомагає підприємствам отримувати цінну інформацію з безлічі даних цифрового світу. Завдяки машинному навчанню підприємства можуть створювати персоналізовані пропозиції для клієнтів, оптимізувати процеси та навіть прогнозувати ризики та можливості. Машинне навчання стає все більш важливим і поширеним у всіх сферах бізнесу, оскільки робить наше життя простішим і допомагає нам бути успішними;

У світі сучасних цифрових технологій дієвими складовими успішного бізнесу є автоматизація бізнес-процесів та безпека даних. Автоматизація дозволяє підприємствам заощадити час, ресурси та мінімізувати помилки. Наприклад, автоматизація може містити створення бізнес-процесів у вигляді програм або додатків, які виконують завдання швидко і точно. Безпека даних і її забезпечення має бути пріоритетом для будь-якого підприємства. При цьому важливо приділяти увагу таким аспектам як: захист від зовнішніх загроз (слід інвестувати в сучасні системи захисту даних, такі як міжмережні екрани, антивірусне програмне забезпечення та системи виявлення вторгнень, щоб запобігти несанкціонованому доступу до інформації та атаки зловмисників); навчання персоналу (найсильніший захист може бути забезпечений лише, якщо весь персонал обізнаний з базовими принципами безпеки даних, і підприємства постійно проводять тренінги та навчання задля покращення кібербезпеки співробітників); регулярні аудити та моніторинг (слід проводити регулярні моніторинги мереж та систем, аудити безпеки, щоб виявити та усунути уразливості в системах та процесах підприємства, оперативно реагувати на потенційні загрози та запобігати їм).

Отже, цифрові трансформації бізнесу являють собою величезний потенціал для підприємств у сучасному світі. Тренди, такі як штучний інтелект, машинне навчання та цифрові платформи, створюють нові можливості та перспективи для покращення ефективності та конкурентоспроможності. Проте успіх цифрової трансформації залежить від правильного розуміння її цілей та стратегії, а також готовності адаптуватися до змін. Рекомендується інвестувати у розвиток цифрових навичок менеджменту задля зміни та покращення бізнес-процесів, моделей та стратегій досягнення конкурентних переваг та покращення результатів. Ключовими інструментами перспективних цифрових трансформацій бізнесу є штучний інтелект (ІІ), машинне навчання, автоматизація бізнес-процесів, цифрові платформи, Big Data аналітика, інтернет речей (ІоТ) та блокчейн.

Інформаційні джерела

1. Kashchena N., Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. *Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship: monograph*. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 238–254. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/31559>

УДК 657.1.012

Н.Б. Кащена, д-р екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

Л.М. Янчева, канд. екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

ЦИФРОВІ РІШЕННЯ В ОБЛІКУ І ФІНАНСАХ

Невіддільним і надпотужним процесом розвитку сучасного суспільства, що через інтеграцію цифрових технологій у всі його сфери тригерує цифрові зміни бізнес-моделей і стратегій суб'єктів підприємницької діяльності, є цифровізація. Під впливом цифровізації змінюється професійний ландшафт управління бізнесом та ускладнюються завдання, які потрібно вирішувати, формуються нові вимоги до навичок фахівців. Адаптація до цифрових змін актуалізує дослідження інструментів цифрової трансформації та напрямів використання цифрових рішень в роботі CAO (Chief Accounting Officer) та CFO (Chief Financial Officer).

Представники вищого керівництва підприємства, відповідальні за всі аспекти бухгалтерської роботи, звітність, фінансовий аналіз і планування та управління фінансовими потоками бізнесу мають

бажати і бути готовими до цифрової трансформації, до вдалого використання новітніх інструментів і технології для покращення якості своєї роботи.

За даними [1–3] найчастіше фінансові фахівці стикаються з традиційними технологіями – такими як цифрові сервіси електронного документообігу, програмне забезпечення бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, електронні таблиці Excel або Google Sheet, комплексні рішення автоматизації бізнес-процесів із допомогою сучасних ERP-систем. Та поступово опановують нові інструменти, такі як: штучний інтелект (AI); машинне навчання (ML); хмарні сервіси; блокчейн-технології; бізнес-аналітику; аналіз великих даних (Big Data) тощо, які допомагають підвищити ефективність, зменшити ризики та зекономити час і ресурси при управлінні фінансами та обліком.

Паралельно напрямів використання цифрових технологій в роботі фінансового директора та головного бухгалтера представлено у табл. 1.

Технології штучного інтелекту (AI) змінюють технологічні процеси в обліку та фінансах, забезпечуючи покращення їх продуктивності, точності та аналітичних можливостей, під час:

- автоматизованого (інтелектуального) обслуговування клієнтів – при відповідях на їх запити та надання інформації про рахунки, кредити тощо;

- цифрового відслідковування та обліку транзакцій – у блокчейні та криптовалютах, що сприяє безпеці та автентичності фінансових даних;

- детектування шахрайства та антизахисту – під час виявлення підозрілих фінансових транзакцій та ознак махінацій або витрат, що не мають підстав в бізнес-процесах;

- автоматизованого ведення бухгалтерського обліку – при автоматичній обробці інвойсів, обліку операцій та створення фінансових звітів, що допомагає знизити ризик помилок та збільшити продуктивність роботи бухгалтерів;

- прогнозування та аналітики – при аналізі великих обсягів фінансових даних для прогнозування майбутніх трендів, ризиків та можливостей, що допомагає управлінцям робити більш обґрунтовані фінансові рішення;

- оптимізації запасів – при визначенні оптимального їх розміру та структури, мінімізації витрат та забезпеченні наявності необхідних товарів;

- управління ризиками – при виявленні ризиків фінансових витрат, що допомагає управлінцям приймати заходи з їх уникнення або зменшення.

Таблиця 1 – Паралель використання цифрових рішень в обліку і фінансах

Обов'язки і технології	Фінансовий директор	Головний бухгалтер
Функціональні обов'язки	Управління фінансовими потоками бізнесу, визначення джерел фінансування, фінансове планування та звітування.	Організація та ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності, забезпечення перерахування податків та зборів, передбачених законодавством.
Штучний інтелект (AI)	Аналіз даних та прогнозування фінансових результатів на основі різних сценаріїв.	Автоматична класифікація транзакцій і рахунків задля підвищення точності обліку та зменшення ручної роботи.
Роботизація процесу автоматизації (RPA)	Автоматизація бізнес-процесів та рутинних завдань: обробка платежів, складання звітів та прогнозування фінансових показників. Автоматичне підвищення кредитних лімітів клієнтів на основі аналізу їхньої платіжної історії	Обробка вхідних рахунків, включаючи їх введення у систему, зіставлення з попередніми рахунками та відправлення на оплату, через що скорочується кількість помилок, пов'язаних з ручним введенням даних.
Бізнес-аналітика (BI)	Аналіз фінансових показників для виявлення тенденцій у фінансовому стані компанії. Прогнозування фінансових потоків, прибутків та збитків на основі історичних даних. Прийняття більш обґрунтованих рішень щодо бюджетування та розподілу ресурсів. Оцінка настроїв клієнтів, проведення досліджень ринку або продукту.	Розробки оптимальних податкових стратегій та мінімізації податкових обов'язків. Підготовка до аудиту – виявлення аномалій та незвичайних витрат, які можуть свідчити про шахрайство або помилки.
Фінтех (фінансові технології)	Спрощення процесу оплати інвесторам та клієнтам. Автоматична оцінка фінансових ризиків та надання рекомендацій щодо їх уникнення.	Швидке отримання платежів від клієнтів та здійснення оплат постачальникам.
Блокчейн	Створення надійної системи відстеження походження активів, таких як цінні папери та криптовалюта, які допоможуть уникнути шахрайства та фальсифікації. Швидкі і безпечні міжнародні розрахунки, що зменшують витрати на операції.	Збереження записів про фінансові операції, що забезпечує їхню незмінність та безпеку даних. Створення смарт-контрактів, які автоматично забезпечують фінансові операції після виконання певних умов, зокрема автоматизації розрахунку зарплати та оплати рахунків.

Отже, синергетичний потенціал соціальних, мобільних, хмарних технологій, технологій аналізу даних, Інтернету речей в сукупності змінює ландшафт інформаційних систем обліку та управління фінансами, і через вдосконалення процесів обробки даних дозволяє зменшувати ризики, забезпечувати точність та вчасність фінансової інформації, підвищуючи тим самим її якість і цінність для управління бізнесом.

Інформаційні джерела

1. Optimize and Prioritize Your Finance Technology Investments. URL: <https://www.gartner.com/en/finance/topics/must-have-finance-technologies>
2. Kashchena N., Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. *Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship: monograph*. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 238–254. URL: https://api.teadmus.org/storage/published_books/MECHANISMS_FOR_ENSUREING_INNOVATIVE/monograph.pdf
3. Цифрові навички фінансових фахівців у 2023 році: що треба вміти та як опанувати. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/cifrovyie-navyiki-finansovyih-spetsialistov>

УДК 004:65.011.56

Д.С. Котляр, здоб. PhD (НТУ «ХПИ», Харків)

СТРАТЕГІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються збільшенням обсягу інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень. Це зумовлює необхідність імплементації елементів цифровізації на підприємствах з метою полегшення обробки інформації, підготовку кваліфікованих кадрів, а також подекуди значних інвестиційних вливань на розробку та обслуговування даних програм.

Зараз компаніям доступні різноманітні програмні забезпечення, що націлені на управління як основними, так і допоміжними бізнес процесами. Основні виклики, з якими стикаються управлінці при виборі програм є ціна на встановлення та подальше обслуговування; прийняття рішення про розробку власного унікального продукту для продукту чи імплементація вже існуючого на ринку програмного продукту під потреби підприємства; ризики витоку даних та неправильної інтерпретації даних.

До переваг впровадження інформаційних технологій можна віднести наступне: своєчасне прийняття управлінських рішень на

основі актуальної на зараз інформації, що підвищить їх ефективність; зменшення ресурсних витрат на обробку даних; підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Технологічна основа цифрової економіки створюється на базі відкриттів четвертої промислової революції. Дослідницька компанія Gartner визначила на 2024 рік стратегічних ІТ-трендів (рис. 1), що дозволять покращити управління бізнес процесами та стимулювати розвиток міжнародного бізнесу.

Збої в роботі технологій і соціально-економічна невизначеність вимагають готовності діяти сміливо та стратегічно підвищувати стійкість замість ситуаційних заходів, тому ІТ-лідери мають унікальну можливість стратегічно скласти дорожню карту, згідно з якою інвестиції в технології допомагають підтримувати успіх їхнього бізнесу в умовах цієї невизначеності та тиску. Багато тенденцій пов'язані з штучним інтелектом, проте за словами керівника досліджень Кріса Говарда, отримання бізнес-цінності від штучного інтелекту й інших інвестицій вимагає дисциплінованого підходу до впровадження та пильної уваги до ризиків [1].

Отже, управління бізнес-процесами (BPM) є важливим аспектом діяльності будь-якого підприємства, особливо в умовах цифрової трансформації бізнесу. Розвиток інформаційних технологій та зростання конкуренції вимагають від компаній ефективного управління своїми процесами, забезпечення високої якості продуктів або послуг та задоволення потреб клієнтів [2].

Загалом, використання систем BPM може допомогти підприємствам досягти більшої ефективності та продуктивності, знизити витрати, покращити якість продуктів або послуг та підвищити задоволеність клієнтів. Проте, успіх впровадження систем BPM залежить від кількох факторів, таких як належне планування, взаємодія між різними підрозділами компанії, підготовка персоналу та відповідність інформаційної інфраструктури вимогам систем BPM.

Інформаційні джерела

1. Gartner: головні стратегічні технологічні тренди на 2024 рік. PROIT: веб-сайт. <https://proit.org.ua/gartner-golovni-strategiehichni-tiekhnologichni-triendi-na-2024-rik/>(дата звернення 05.11.2023)

2. Салабай В.О., Кравченко М.О. Управління бізнес-процесами підприємств в умовах цифрової трансформації бізнесу. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 23 травня 2023 р. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. 184 с.

Демократизований генеративний ШІ	<ul style="list-style-type: none"> Програми GenAI можуть зробити величезні джерела внутрішньої та зовнішньої інформації доступними для бізнес-користувачів, що значно демократизує знання та навички на підприємстві
Довіра, ризики та управління безпекою ШІ	<ul style="list-style-type: none"> проактивний захист даних, спеціальної безпеки ШІ, контролю ризиків для вхідних і вихідних даних для моделей і програм сторонніх розробників
Розробка на основі ШІ	<ul style="list-style-type: none"> покрощує продуктивність розробників і дозволяє командам розробників задовольняти зростаючий попит на програмне забезпечення для ведення бізнесу
Інтелектуальні програми	<ul style="list-style-type: none"> використовується в багатьох випадках, щоб покращити або автоматизувати роботу, додатки забезпечують роботу, яка динамічно адаптується до користувача
Доповнена підключена робоча сила	<ul style="list-style-type: none"> стратегія оптимізації цінності, отриманої від працівників - аналітика робочої сили, щоб забезпечити вказівки для підтримки досвіду робочої сили, здатності розвивати власні навички
Безперервне управління виявленням загроз	<ul style="list-style-type: none"> прагматичний і системний підхід, який дозволяє організаціям постійно та послідовно оцінювати доступність, загрозу та можливість використання цифрових і фізичних активів підприємства
Machine customers	<ul style="list-style-type: none"> суб'єкти, які не є людиною і можуть автономно вести переговори та купувати товари й послуги в обмін на оплату
Sustainable Technology	<ul style="list-style-type: none"> основа цифрових рішень для забезпечення екологічних, соціальних й управлінських результатів, які підтримують довгостроковий екологічний баланс і права людини
Інженерія платформи	<ul style="list-style-type: none"> оптимізація продуктивності, покращення взаємодії з користувачем і прискорення досягнення цінності для бізнесу
Галузеві хмарні платформи	<ul style="list-style-type: none"> до 2027 року понад 70% підприємств використовуватимуть галузеві хмарні платформи (industry cloud platforms – ICP) для прискорення своїх бізнес-ініціатив

Рис. 1. Стратегічні тренди на 2024 рік

О.І. Кущенко, канд. екон. наук (PhD), доц. (*ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків*)
Л.В. Мітрофанова, ст. викл. (*ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків*)

ДОСВІД НАУКОВОЇ ШКОЛИ ХНУ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА В ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У ході дослідження будь-якого соціально-економічного явища необхідно сформулювати інформаційну базу, яка потрібна також і щодо викладання будь якого курсу навчальної дисципліни. Зараз, майже будь-який тип інформації можливо знайти у глобальній мережі інтернет. Але, саме це і створює проблему швидкого пошуку та доступу до якісної, достовірної інформації. Це є одним із бар'єрів, який постає перед науковцями на початку будь-якого статистико-аналітичного дослідження, а також у навчальному процесі.

Методологічні засади статистичного дослідження розвитку соціально-економічних процесів в Україні викладені у роботах наших вчених, а саме: І. Варжанського, С. Герасименко, А. Головача, В. Гончара, А. Єріної, В. Захожай, Н. Ковтун, О. Корепанова, Ю. Лазебник, І. Манцурова, Р. Моторина, О. Нестеренко, О. Осауленко, Н. Парфенцева, В. Швець, Т. Чалоті та ін.

Аналізуючи роботи відомих українських науковців-дослідників, можна зробити висновок, що у широкому сенсі під інформаційним забезпеченням будь-якого процесу розуміється забезпечення інформацією користувача відповідними технічними чи інформаційними засобами. Поява мережевих технологій дозволяє децентралізувати інформаційну систему.

У ході розгляду питань інформаційного забезпечення дослідження визначено, що інформаційні джерела дуже відрізняються своєю інформативністю, новизною, актуальністю, обсягом даних та обмеженістю доступу до певних складових.

Найбільш популярні статистичні бази даних як джерело інформації щодо проведення аналітичних досліджень та навчальних занять візуалізуємо на рис. 1.

Цими та іншими базами даних наша кафедра статистики, обліку та аудиту навчає користуватись у своїх дослідженнях в процесі навчання, а також щодо написання кваліфікаційних робіт та у подальшій роботі випускників наших освітніх програм за спеціальністю «051 Економіка та міжнародна економіка».

Рис. 1. Найпопулярніші статистичні бази даних у світі [1]

Досвід роботи дозволяє нам ствердити, що у різних сферах своєї діяльності треба користуватись різними платформами. На це націлює і цифрова трансформація, яка проходить у суспільстві. Під час вступної компанії зручно використовувати Facebook, Telegram та Viber, як найбільш популярні соціальні мережі. Навчальний процес, починаючи з 2015 року, проводимо у Viber та одночасно на платформі LMS Moodle. За цей час авторами відкриті та наповнені 13 курсів. З них сертифіковано 2 курси: Статистика та Бізнес-статистика та два курси підготовлені до сертифікації у 2024 році.

Додатково з усіх курсів створено закриті групи у Telegram, які використовуються щодо проведення кураторських годин, різних оголошень, у тому числі і щодо проведення відеоконференцій у ZOOM, однак паралельно із LMS Moodle. Радує використання інтерактивної дошки, а також інтеграція з Google-календарем і не тільки нас, а і студентів.

Досвід використання платформи наявний і показує, що це зручно і викладачу і студенту. Зараз, коли ми використовуємо електронний журнал, щодо формування результатів підсумкового контролю – це додаткова фішка, яку ми можемо використовувати у якості інформаційного матеріалу при заповненні журналу у особистому кабінеті Е-деканата. Багато кафедральної інформації зберігаємо на Google disk – це зручно, додає оперативності, особливо у навчально-методичній роботі [2]. Тобто на кафедрі усі готові до цифрової трансформації процесу навчання. Перевагами у цьому є: мобільність, доступність та безкоштовність; зберігання та використання інформації незалежно від місця знаходження (зараз багато викладачів перебувають за кордоном); відсутність необхідності

оновлення та встановлення програмного забезпечення, бо технології стали «хмарними».

Отже, диджиталізація, яка проходить у суспільстві є основою якісних досліджень та навчальних процесів. Згодні зі своїми колегами, що серед реформ вищої освіти, які тривають і можливі у майбутньому в Україні, диджиталізація навчального процесу вважається експертами як провідним, так і найбільш перспективним напрямом [3; 4].

Серед переваг, які диджиталізація надає з організаційно-економічної точки зору, виділяють: значне підвищення ефективності адміністративних процесів; інтеграцію звичайної та оцифрованої системи записів для більш швидкого пошуку; покращення доступності та сприяння кращому обміну інформацією з колегами по усьому світу; збільшення швидкості реагування на зауваження та побажання здобувачів освіти; скорочення витрат та сприяння захисту довкілля; можливість вчасно користуватися точною аналітичною статистикою; допомога у гнучкості персоналу; забезпечення безперервності учбового процесу навіть у випадках надзвичайних ситуацій (дефіцит коштів на опалення корпусів, карантин, воєнний стан тощо).

Висновки та перспективи подальших наших наукових пошуків:

- величезні трансформації у сфері освіти;
- інформаційні джерела мають свої переваги та недоліки;
- диджиталізація – перспективний напрям;
- інформаційні технології – невід’ємна частина сучасного світу.

Інформаційні джерела

1. Вікіпедія–Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Зв%27язок> (дата звернення: 20.10.2023).

2. Кущенко О.І., Митрофанова Л.В. Цифрова трансформація навчального процесу у закладах вищої освіти. *Цифрова трансформація та диджитал технології для сталого розвитку всіх галузей сучасної освіти, науки і практики*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 26 січня 2023 р. / за заг. ред. І. Жуховського, З. Шарлович, О. Мандич / Міжнародна Академія Прикладних Наук (Республіка Польща) – Державний біотехнологічний університет (Україна). – Вид.: MANS w Łomży, Ломжа, Польща, 2023. Ч. 2. С. 210-214.

3. Варжанський І. Викилики диджиталізації для закладів вищої освіти. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201149> (дата звернення: 21.10.2023).

4. Всеукраїнський проєкт для викладачів "Uni-Biz Bridge Camp": Діджиталізація освіти. Як вести соцмережі університету? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RTrNCB3qWYE> (дата звернення: 24.10.2023).

СУЧАСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У світі, де кількість цифрової інформації зростає експоненційно, питання безпеки та конфіденційності відіграють визначальну роль у сучасному бізнесі. Цифрові технології не тільки полегшують спілкування, зберігання та обробку даних, але й вносять безліч можливостей і ризиків для підприємств. У цьому контексті, питання якості захисту цифрової інформації та забезпечення конфіденційності визначає успішність будь-якої компанії. Сучасний бізнес стикається з унікальними викликами у цифровому середовищі. З одного боку, наявність величезних обсягів даних створює безмежні можливості для аналізу, інновацій та покращення взаємодії з клієнтами. З іншого боку, ця значна кількість інформації стає привабливою мішенню для кіберзлочинців, які шукають можливості використовувати дані для шахрайства, крадіжок особистостих даних чи інших злочинних цілей. У даній роботі ми детально розглянемо сучасні підходи до забезпечення безпеки та захисту конфіденційності в цифровому бізнесі.

Як ми згадали раніше, цифрове середовище, в якому ми живемо сьогодні, пропонує безмежні можливості, але разом з тим приносить і величезні загрози для безпеки та конфіденційності. Масштабність цих загроз стала безпрецедентною, охоплюючи всі аспекти нашого життя, від особистих даних до корпоративних інформаційних резервів. Давайте розглянемо масштабність загроз, що загрожують безпеці та конфіденційності в цифровому середовищі:

1) масштабність кібератак – сучасні кібератаки можуть бути величезного масштабу, атакуючи урядові установи, великі корпорації, фінансові установи та навіть критичну інфраструктуру. Атаки масового розмаху, такі як DDoS-атаки, можуть паралізувати навіть найбільш потужні мережі та інтернет-сервіси;

2) масштабність кібершпигунства – як держави, так і окремі злочинці можуть величезними масштабами здійснювати кібершпигунство, отримуючи доступ до конфіденційної інформації, що може включати в себе відомості про виборців, військові плани та комерційні таємниці;

3) масштабність фішингу та соціального інженерингу – кількість

фішингових атак та атак соціального інженірингу зростає експоненційно, злочинці використовують різноманітні методи, щоб отримати доступ до особистих даних користувачів, включаючи е-мейли, паролі та банківські деталі;

4) масштабність загроз в інтернеті речей (IoT) – більшістю пристроїв, які тепер підключені до мережі Internet (від холодильників до автомобілів), загрози в інтернеті речей стають все більш важливими, так як хакери можуть використовувати незахищені IoT-пристрої для здійснення атак та перехоплення інформації;

5) масштабність внутрішніх загроз – не всі загрози є зовнішніми, інсайдери, які мають доступ до важливої інформації, можуть використовувати свій статус для втілення атак, від яких важко захиститися.

За дослідженням Deloitte [1], 90% хакерських операцій зазнають саме критичні дані компаній та ті, що дають їм конкурентну перевагу. Це означає, що традиційні цілі конфіденційності, цілісності та відкритості бізнесу розширюються, а ключовими стають: приватність, безпека та надійність даних.

Візьмімо до уваги IoT, адже прогнозується, що він зросте до 38,7 млрд дол. США в 2023 р. порівняно з 34,2 млрд дол. США в 2022 р. Усе це корелює зі зростанням кількості підключених пристроїв, які потребують надійного захисту. Як результат, у наступному десятилітті мікропрограме забезпечення безпеки стане більш важливим, ніж будь-коли, саме тому має місце така статистика безпеки пристроїв IoT. На рис. 1 наведено розподіл загроз і проблем безпеки в IoT у всьому світі станом на 2019 р. [2].

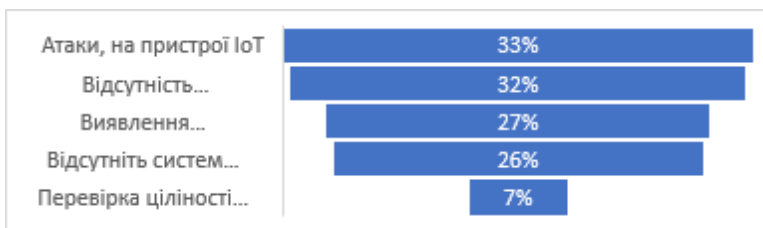

Рис. 1. Загрози та проблеми безпеки в IoT у всьому світі станом на 2019 р.

Як бачимо, статистика є досить приголомшливою, проте не ідеальною. Знаково, що ринок IoT не демонструє жодних ознак сповільнення, аналізуючи попередні роки. Очікується, що до 2025 р. розмір ринку збільшиться, що робить безпечним інвестування в безпеку IoT вже зараз. Отож, у сучасному цифровому ландшафті

компанії відчувають як колосальні можливості, так і величезні загрози, пов'язані з обробкою та зберіганням величезних обсягів даних. Щоби забезпечити безпеку та конфіденційність важливої інформації в онлайн-середовищі, компанії використовують низку передових технологій та стратегій. Нижче ми розглянемо глибокий аналіз найновіших інструментів та підходів, які використовуються для захисту важливих даних:

1) штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання (МН) – відіграють важливу роль у виявленні аномальних зразків та попередженні кіберзагроз. Системи ШІ можуть аналізувати поведінку користувачів, виявляти несподівані відхилення від нормальної активності та автоматично виявляти потенційно шкідливі програми;

2) блокчейн-технології – використовуються для створення незмінних та безпечних баз даних. Це забезпечує відсутність можливості маніпуляції даними та забезпечує високий рівень конфіденційності. В бізнесі це може використовуватися для безпечного зберігання контрактів, фінансових транзакцій та особистих даних клієнтів;

3) аутентифікація та авторизація з багаторівневим захистом – сучасні системи аутентифікації включають багаторівневі методи, зокрема двофакторну аутентифікацію, біометричні дані та використання апаратних токенів, що забезпечує подвійний рівень захисту, що ускладнює несанкціонований доступ до системи;

4) аналіз великих даних (Big Data) та передбачення атак – використання аналітики великих даних для передбачення можливих кібератак стає все популярнішим, оскільки алгоритми аналізу великих даних можуть виявляти звичайність у величезних масивах даних та виявляти можливі загрози ще до їхнього виникнення;

5) навчання персоналу щодо кіберзагроз та проведення (соціальний інженіринг, фішинг) – можуть допомогти компаніям створити внутрішні бар'єри перед можливими атаками.

Отже, сучасне забезпечення безпеки та захисту конфіденційності в цифровому середовищі є надзвичайно важливим і складним завданням. Для ефективного забезпечення безпеки та захисту конфіденційності в цифровому середовищі необхідно використовувати комплексний підхід, який включає в себе не лише технологічні рішення, але й організаційні та освітні заходи.

Інформаційні джерела

1. Економічна правда. Цифрова безпека бізнесу: як захиститися. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/06/2/674556/>

2. Intersog. IoT Security Statistics: 6 Facts. URL: <https://intersog.com/blog/iot-security-statistics/>

В.В. Лисиця, канд. пед. наук (ГНПУ ім. О. Довженка, Глухів)
А.І. Конопля, здоб. ОС «бакалавр» (ГНПУ ім. О. Довженка, Глухів)

DIGITAL-ПОРТРЕТ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ІКТ

Заклади дошкільної освіти в сучасному світі зіштовхуються з численними викликами та можливостями, які вносить цифрова епоха. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стають неодмінною складовою сучасної освіти, а вихователі ЗДО мають виявити лабільність та готовність до інтеграції цих трансформацій в освітню діяльність. Digital-портрет педагога в галузі дошкільної освіти включає в себе ключові компетенції та характеристики, необхідні для успішної роботи в умовах діджиталізації, а ІКТ – ефективний засіб для інтеграції в мінливого суспільстві.

Дитяча аудиторія зростає в інформаційному просторі, де доступ до онлайн-ресурсів є необхідною складовою їх повсякденного життя. Тому заклади дошкільної освіти мають цільове призначення готувати юних «юзерів» до поставлених вимог. Окреслюючи digital-портрет вихователя, О. Руднік зазначає, що його складову становить цифрова компетентність, акцентується увага на готовності та здібності впевнено, ефективно критично обирати та застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у діяльності, облік мотиваційної та ціннісної сфер особистості [1].

На нашу думку, digital-портрет вихователя ЗДО включає в себе такі компоненти, як-от: *технологічна грамотність* – базові технологічні навички, необхідні для роботи з різними типами пристроїв та програмного забезпечення, здатність ефективно використовувати комп'ютери, планшети, смартфони та педагогічні програми; *педагогічна експертиза* – професійне розуміння фахових методик та індивідуально-вікових особливостей дітей дошкільного віку; *креативне бачення з елементами інноваційності* – вихователь повинен бути готовим до впровадження евристичних методів та ідей у свою роботу, а саме – бути відкритим до застосування новітніх технологій та постійно самовдосконалюватися; *спроможність до адаптації* – цифровий світ швидкоплинний, а тому діяльність педагога передбачає регулярний моніторинг освітніх тенденцій, зокрема для реалізації ІКТ-проектів, діагностичних програм, застосунків. Відлік ведеться не на тисячоліття-століття (традиційне, загальноприйняте суспільство), і навіть не на століття-десяліття (постмодернізм), а вже на десятиліття вперед (кіберсуспільство, постінформаційне ком'юніті) [6].

Отже, digital-портрет вихователя закладу дошкільної освіти складається з його технологічної грамотності, педагогічної експертизи, креативного бачення з елементами інноваційності, спроможності до адаптації. ІКТ в свою чергу, виступають дороговказом на шляху всеохоплюючої цифрової трансформації системи дошкільної освіти.

Інформаційні джерела

1. Руднік О. Питання цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладів дошкільної освіти. Цифрова трансформація освіти та науки : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., 2–3 берез. 2023 р. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. С. 236–239.

2. Овчарук О. В. Рамка цифрової компетентності для громадян: європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2018. № 1 (98). С. 31-38.

3. Тимченко О. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти. Народна освіта. 2019. Вип. № 1 (37). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548

4. Алексєнко-Лемовська Л. Методична компетентність вихователів закладів дошкільної освіти як складова професійної компетентності. Людинознавчі студії. Серія : Педагогіка. 2018. Вип. 7. С. 13-26.

5. Беленька Г. В. Підготовка фахівців для дошкільної галузі: стратегія змін. Молодий вчений, 2, 2017. С. 1–3.

6. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model / R. Vuorikari, Y. Punie, S. Carretero, L. Van den Brande. – Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2016. doi:10.2791/11517. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101254>

УДК 338

О.І. Малецька, канд. екон. наук, доц. (*ЛНУП, Львів*)

Н.Є. Ціцька, канд. екон. наук, доц. (*ЛНУП, Львів*)

З.П. Мирончук, канд. екон. наук, доц. (*ЛНУП, Львів*)

ЦИФРОВА ТРАНСМІСІЯ ДАНИХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Цифрова трансмісія даних в бухгалтерському обліку на сільськогосподарських підприємствах означає перехід від традиційних методів обліку до використання інформаційних технологій і комп'ютерних систем для збору, обробки та зберігання фінансових та економічних даних. Ось кілька аспектів цифрової передачі даних у бухгалтерському обліку на сільськогосподарських підприємствах.

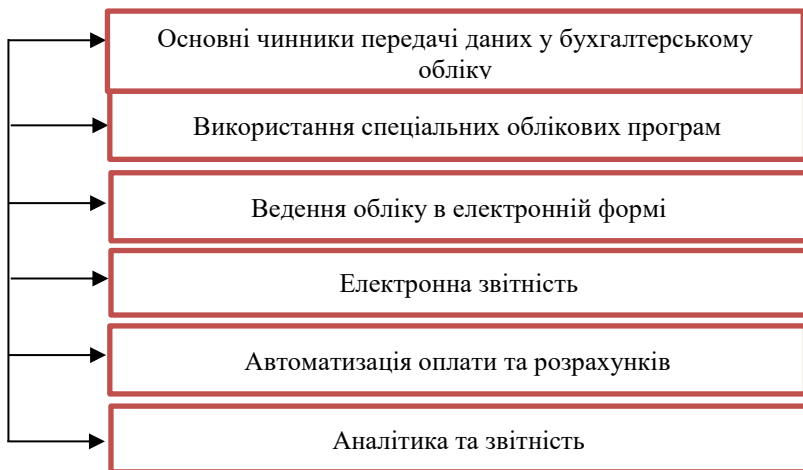

Рис. 1. Чинники цифрової передачі даних у бухгалтерському обліку

Організаційний етап цифрової облікової роботи є сферою безперервного розвитку діяльності облікового апарату підприємства, основною ознакою й головною функцією якої є відкриття, вивчення і класифікація інформації про господарську діяльність з метою її практичного застосування в процесі управління сільськогосподарським підприємством.

Оцифрування бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) і здійснюється згідно із законодавством – Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (розділ III) [2].

Цифрова трансмісія даних обліку – це застосування бухгалтерською службою узгодженої з керівництвом підприємства методології та технології відображення в обліку фактів господарського життя і складання фінансової звітності за чинними стандартами обліку.

Ключовим моментом в організації облікової роботи є розроблення концепції оцифрування бухгалтерського обліку з урахуванням облікової політики підприємства.

Облікова політика може змінюватися лише тоді, коли:

- змінюються статутні вимоги;
- змінюються вимоги органу, що затверджує П(С)БО;
- якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій чи операцій у фінансовій звітності підприємства (п. 9 П(С)БО 6).

Форму документа, що регламентує облікову політику підприємства, нормативно не встановлено, тому, як правило, таким документом є наказ, складений та затверджений відповідно до загальноприйнятих вимог діловодства. Зважаючи на обставини, перелічені вище стає зрозуміло, що наказ про облікову політику не потрібно перевидавати щороку. Можна видати безстроковий наказ і, за потреби, уносити до нього зміни і доповнення [1].

Кожне сільськогосподарське підприємство вибирає елементи облікової політики виходячи з особливостей своєї діяльності. В розпорядчому документі про облікову політику перед безпосереднім висвітленням облікової політики підприємства повинні бути зазначені основні положення з організації бухгалтерського обліку, а саме:

- обрана форма організації обліку;
- обрана форма бухгалтерського обліку та технологія обробки облікової інформації;
- права працівників на підпис документів (список працівників наводиться у додатку до розпорядчого документу);
- затвердження правил документообігу і технології обробки облікової інформації, відповідальність працівників за порушення даних правил (правила наводяться у додатку до розпорядчого документу, витяги з правил та графіки надаються безпосередньо виконавцям);
- система і форми внутрішньогосподарського обліку, затвердження розроблених власних форм внутрішніх та первинних документів (затверджені форми наводяться у додатку до розпорядчого документу);
- наявність філій, представництв, відокремлених підрозділів, (затверджені Положення, на основі яких діють такі підрозділи);
- порядок проведення інвентаризації активів та зобов'язань підприємства (склад інвентаризаційних комісій наводиться у додатку до розпорядчого документу чи у окремому наказі);
- детальний робочий план рахунків (наводиться у додатку до розпорядчого документу);
- встановлюється перелік пов'язаних сторін, операції з якими повинні підлягати особливому власному контролю, та інформацію про які потрібно відображати в примітках до фінансової звітності (перелік пов'язаних сторін, а також характер відносин з ними, наводиться у додатку).

Облікова політика як категорія набула поширення внаслідок формування ринкової економіки, розвитку різних форм власності, розширення міжнародних економічних зв'язків і наявності права

вибору апарату управління підприємств та його реалізації у сфері організації обліку. Підприємствам надано право самостійно визначати облікову політику, а ступінь свободи в її формуванні обмежений державною регламентацією – вимогами Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку [3].

Впровадження цифрової трансмісії даних в бухгалтерському обліку може покращити ефективність, точність і доступ до фінансової інформації у сільськогосподарських підприємствах. Це допомагає виконувати обов'язки перед податковими та контрольними органами у більш швидкий та зручний спосіб.

Інформаційні джерела

1. Жибак Я., Малецька О. Оцифрування бухгалтерського обліку. Збірник матеріалів Звітної студентської наукової конференції за результатами науково-дослідної роботи у 2022 р. / за заг. ред. В.М. Коваліва, Р.Д. Федіва, м. Дубляни, 2023. С. 182-185.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <http://www.zakon4.rada.gov.ua>

УДК 338

В.М. Мацука, канд. екон. наук, доц. (*МДУ, Київ*)

МЕНЕДЖМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

У сучасних ринкових умовах процес цифровізації є одним із визначальних факторів зростання бізнесу та всієї соціальної економіки. Зміни зовнішнього середовища, особливо технологічні зміни, поглиблення процесу комп'ютеризації та формування нових запитів споживачів, є рушійною силою глобального цифрового розвитку.

Цифрові процеси характеризуються трансформацією, під час якої компанії впроваджують цифрові технології для оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, покращення комунікації зі споживачами та підвищення ефективності бізнес-діяльності [1]. Розроблена Українською асоціацією промисловців і підприємців стратегія розвитку «Індустрія 4.0» пояснює цифрову трансформацію як соціальні чи технологічні зміни, пов'язані з проникненням цифрових технологій у всі аспекти людської взаємодії. Суть цих перетворень полягає в пошуку нових методів і концепцій управління для вирішення класичних бізнес-завдань.

Зміни в інформаційному середовищі охоплюють технологічні, соціальні та економічні аспекти життя. Саме прогресивні рішення зумовили появу Четвертої промислової революції (Fourth Industrial Revolution 4.0), заснованої на прийнятті нових управлінських рішень і впровадженні індивідуальних серійних продуктів на основі гнучких принципів.

Цифровізація включає багато складових, а саме кіберфізичні системи [2], робототехніка, інтернет речей [3, с. 94].

Компоненти цифрової трансформації, більш типові для компаній, що надають послуги, але також можуть використовуватися в харчовій, лісовій, переробній, автомобільній, металургійній та особливо сільськогосподарській галузях. Поширення цифрових технологій і систем управління благотворно впливає на якість товарів і послуг, обслуговування клієнтів та інформаційне забезпечення суб'єктів ринку.

Процес цифровізації сприятиме розвитку нових видів господарської діяльності, створенню нових якостей економічних відносин та розкриттю інтелектуального та творчого потенціалу всіх працівників. Це особливо важливо для підвищення конкурентоспроможності бізнесу.

Під впливом багатьох факторів компанія зазнає серйозних змін, відповідно коригується модель управління. В основному це пов'язано з такими причинами: зміною поведінки споживачів; зростаючий попит людей на товари чи послуги, які можна придбати зручно та швидко, не виходячи з дому; можливість отримати оцінки від інших споживачів щодо якості товару/послуги; можливість оплати сучасними електронними способами; доступ до продуктів/послуг без відвідування магазину – усі ці вимоги можна задовольнити, перенісши бізнес-діяльність з Інтернету на мобільні додатки. Використання гаджетів стало повсюдним і звичним явищем.

Для досягнення успіху необхідно реалізувати низку першочергових заходів, а саме: запроваджувати нові комунікаційні ланцюги та інформаційні потоки; розробляти економічні та технічні вимоги до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій; надавати ресурси та фінансову підтримку для цифровізації бізнесу; надавати інформацію для співробітників і клієнтів; розвивати інформаційну інфраструктуру компанії для спрощення доступу до необхідної інформації [4].

Цифровими процесами можна управляти в таких напрямках [5]:

1. Зовнішнє середовище. Цифровізація вимагає об'єктивного розуміння операційного середовища вашої компанії. З розвитком

цифровізації традиційні бар'єри для входу замінені невидимими бар'єрами. Незалежно від того, наскільки сильними є позиції компанії у своїй галузі, вона ніколи не зможе компенсувати брак таких ресурсів: довіри, мети, місії, чесності в бізнес-спільноті.

2. Організація. Можливо, доведеться переформулювати зміст місії компанії. Сильний «зсув» зовнішнього середовища може поставити під сумнів існування не тільки однієї компанії, але й цілої галузі. Бізнес-лідери повинні поставити під сумнів усі припущення, що лежать в основі місії компанії, позиціонування галузі, бізнес-моделі та операційної практики.

3. Уточнити зміст відповідних понять у цифровій сфері. Перевага цифровізації полягає не тільки в можливості налаштувати продукти та послуги на основі потреб окремих клієнтів, але й у створенні стратегій і структур, які найкраще адаптуються до характеристик компанії. Замість того, щоб шукати універсальний посібник із цифрової трансформації, компаніям слід розробити власну цифрову дорожню карту.

4. Кожен член організації повинен розуміти зміст цифровізації та брати участь у цьому процесі. Цифрова трансформація може залучати багато зовнішніх експертів, але зрештою за її результати відповідає сама компанія. Успіх програми значною мірою залежить від співпраці на всіх організаційних рівнях, від молодих спеціалістів до ради директорів.

5. Фундаментом цифровізації має бути корпоративна культура. Цифрова революція має більше культурний характер, ніж просто технологічний. Як і будь-яка інша масштабна культурна зміна, цифровізація може стати реальністю, лише якщо топ-менеджери та керівники вищої ланки стануть «серцем» цифровізації.

6. Цифровізація вимагає тісної співпраці на всіх рівнях. Щоб цифрова трансформація досягла бажаних результатів, потрібна взаємодія між акціонерами, директорами, керівниками, менеджерами та співробітниками. Крім того, оскільки цифровий світ стирає кордони між галузями, міжфункціональна співпраця всередині компаній і із зовнішніми гравцями стає все більш важливою.

7. Важливо активніше залучати громадськість. У минулому корпорації домінували, а клієнти відводилися на другорядну роль. Проте в епоху цифрових технологій будь-хто може створити щось корисне та цікаве та отримати з цього прибуток.

8. Стратегія. Стратегічний процес стає безперервним. Розробка та реалізація стратегії мають відбуватися паралельно.

9. Дані дедалі більше стають основним фактором прийняття

рішень.

Таким чином, цифровізація стає одним із найважливіших напрямів для глобальної економіки для досягнення нових технологічних проривів, значного зниження витрат та оптимізації виробничих процесів для захисту навколишнього середовища, економії робочої сили, грошових і часових ресурсів, підвищення ефективності виробництва.

Інформаційні джерела

1. INTECH. URL: <http://surl.li/maals>
2. Діджиталізація бізнесу – майбутнє вже настало.
URL: <http://surl.li/maamr>
3. Мацука В. М. Світові тренди та інвестиції майбутнього. Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. Матеріали XVIII науково-практичної конференції молодих вчених 21 квітня 2023 року. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 93-96.
4. Діджиталізація на підприємствах – крок у майбутнє.
URL: <http://surl.li/maaki>
5. Діджиталізація: одинадцять порад для керівників.
URL: <http://surl.li/maaoi>

УДК 330.3

Л.Г. Михальчишина, канд. екон. наук, доц. (*ВСП «Ладизинський фаховий коледж ВНАУ»*)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі цифрові технології є одним з головних двигунів росту та технологічного розвитку світової економіки. Впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню конкурентоспроможності різних секторів світової економіки, створенню нових можливостей для бізнесу за рахунок входження до цифрових глобальних ланцюжків створення вартості, появі нових ринків та швидкому просуванню цифрових товарів на світовому ринку.

Процес цифровізації не відбувається одночасно у різних країнах світу, у зв'язку з чим спостерігається певний розрив за ступенем цифровізації національних економік, що породжує цифрову нерівність і, як наслідок, посилення залежності країн, що розвиваються, від розвинених. Політика, правові норми, традиції та культура, досягнутий рівень економічного розвитку, рівень освіти та

власної технологічної бази, а також багато інших факторів відіграють істотну роль у процесі цифрової трансформації економіки певної країни.

Рівень цифровізації країни у сучасних умовах є ще й показником її конкурентоспроможності у світовій економіці. Важливо розуміти, на якому етапі цифровізації знаходиться та чи інша країна і які існують способи підвищення ступеня цифровізації її суспільства та економіки, що безпосередньо впливає на місце країни у світовому господарстві.

Цифровізація за своєю природою являє собою процес, який виник і розвивається виключно на основі активного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Категорія цифровізації уособлює у своїй сутності всі процеси, які пов'язані із впливом таких технологій на розвиток окремих систем, їх взаємодію з іншими системами [1, с. 79].

На новому етапі розвитку світової економіки спостерігається стрімке зростання міжнародного обміну інформацією, що супроводжується поступовим збільшенням частини відповідних цифрових сегментів усередині традиційних областей світових господарських зв'язків, і відповідно, зростанням їх сукупної частки у міжнародній торгівлі.

Слід зазначити, що цифрова трансформація світової економіки потребує великих інвестицій. Аналітики прогнозують, що інвестиції в диджиталізацію піднімуться до 16,5% на рік у 2022–2024 роках порівняно з 15,4% у 2019–2021 роках, і до кінця 2024 вони становитимуть 55% від усіх інвестицій в інформаційно-комунікаційні технології [2].

В основі цифровізації лежать процеси швидкого оновлення інформаційних ресурсів, генерації нових знань й активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в роботу економічних суб'єктів. Могутніми драйверами прогресу підприємств виступають великі дані (Big Data), блокчейн (blockchain), хмарні технології (Cloud Computing), штучний інтелект (Artificial Intelligence), Інтернет речей (Internet of Things) та ін. Ефективне функціонування підприємств, що працюють із сучасними інформаційними технологіями, потребує побудови відповідної цифрової інфраструктури [3].

Цифрова економіка сприяє розвитку нових моделей бізнесу, дозволяє об'єднувати зусилля для створення інновацій, інвестування, пошуку співробітників, партнерів, ресурсів та ринків збуту. Цифрові технології можуть грати ключову роль у навчанні співробітників,

обміні знаннями, реалізації інноваційних ідей, зокрема й у соціальній сфері.

Цифрова трансформація вітчизняного бізнесу є безальтернативним шляхом його подальшого розвитку в сучасних умовах висококонкурентних ринків, карантинних обмежень, спричинених пандемією, та проблем, викликаних повномасштабним воєнним вторгненням росії в Україну [3].

Цифрові технології застосовувалися в різних сферах економічної діяльності ще до початку пандемії COVID-19, але остання значно активізувала цифрові трансформації бізнес-процесів, що дозволило багатьом економічним суб'єктам зменшити втрати від соціального дистанціювання та інших заходів профілактики, а деяким компаніям – навіть підвищити ефективність своєї діяльності. Певна схожість викликів, спричинених коронакризою та руйнацією вітчизняної економіки внаслідок російської агресії, довела необхідність активізації застосування цифрових технологій бізнесом і державою. Низка заходів, упроваджених у період дії воєнного стану Міністерством цифрової трансформації України спільно з іншими органами виконавчої влади, створює цифрові передумови підвищення стійкості української економіки та її повоєнного розвитку [4, с. 118].

Сучасні глобальні ризики і загрози актуалізують та пришвидшують процеси цифрової трансформації економіки та суспільства. Нині саме цифрова економіка задає вектор розвитку різнорівневих господарських систем та визначає глобальну конкурентоспроможність окремих підприємств, країн і регіонів. Підвищення ефективності зазначених перетворень в Україні потребує дієвої державної політики, спрямованої на удосконалення нормативно-правового регулювання галузі інформаційно-комунікаційних технологій; активної цифрової трансформації реального та фінансового секторів на засадах індустрії 4.0; створення якісної та доступної цифрової інфраструктури; подолання цифрової нерівності та підвищення цифрової грамотності громадян, підприємців, чиновників; гармонізації українського інституційного середовища з інституційним простором ЄС; запровадження кращого світового досвіду в кібербезпековій сфері [5, с. 57].

Таким чином, можна констатувати, що процес цифрової трансформації є новим етапом розвитку світової економіки, основною передумовою якого є активний розвиток та впровадження нових цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства.

У процесі цифрової трансформації світової економіки важливу роль відіграє інституційна структура, до якої включені такі інститути,

як міжнародні організації, держави, промислові кластери, приватний інноваційний бізнес, глобальні ІТ-компанії, технічні університети, бізнес-асоціації. Необхідно особливо виділити роль такої складової інституційного середовища, як заклади вищої освіти, цифровізація діяльності яких – найважливіший фактор формування та поширення потоків знань, підготовки висококваліфікованих кадрів для нової цифрової економіки, і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Інформаційні джерела

1. Якушко І. Сутність та особливості цифрової трансформації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. №4(28). С. 75-82.
2. Як розвиватиметься цифрова економіка у найближчі роки. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/01/13/681412/>
3. Котелевець, Д.О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. №5. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-5-03-01>.
4. Ушакова Н.Г., Андросова Т.В. Цифровізація як каталізатор подолання негативних наслідків пандемії та воєнного стану. Бізнес Інформ. 2022. № 11. С. 113-120.
5. Гражевська Н.І., Чигиринський А.М. Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. Економіка та держава. 2021. № 8. С. 53–57.

УДК 004:[657+331.3]

В.О. Осмятченко, д-р екон. наук, проф., модератор компанії «Дебет Плюс» (Київ)

С.А. Мозговий, директор з маркетингу компанії «Дебет Плюс» (Черкаси)

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ОБЛІКУ ЯК ОЗНАКА КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ БІЗНЕСУ

Кадровий аспект характеризується тим, що у зв'язку зі зміною методології обліку та обробки, переходом до автоматизованих форм ведення обліку, якісно змінюються вимоги до персоналу. Необхідно змінити ставлення до роботи, створити умови, за яких співробітники будуть зацікавлені в результатах своєї праці й прагнутимуть підвищувати свою кваліфікацію. Для цього потрібно затвердити кадрову політику, що включає підготовку кадрів, підвищення їхнього професіоналізму, розширення спеціалізації.

Саме на виконання завдань, пов'язаних із підготовкою та перепідготовкою кадрів, націлена розробка й упровадження інформаційно-освітнього простору на базі системи управління навчанням moodle, що дозволяє [1]:

- створювати структуровані сховища даних;
- підтримувати традиційне й дистанційне навчання працівників бухгалтерії та менеджерів усіх рівнів;
- створювати комунікаційну мережу всередині підприємства;
- оперативно контролювати навчальний процес і керувати ним.

Поєднання цих функцій в одній системі створює передумови для побудови комплексного інформаційно-освітнього простору всередині підприємства.

Функціонально інформаційно-освітній простір можна розподілити на такі складові:

- загальний інформаційний простір (складається з модулів, що керують новинами, повідомленнями та іншою загальною інформацією організації);
- індивідуальний інформаційний простір (інформаційне поле кожного користувача системи);
- навчальний інформаційний простір (модулі навчання та контролю навчального процесу).

Підприємства, що впровадили інформаційно-освітній простір, також одержали інструментарій для якісного навчання співробітників і контролю їхньої кваліфікації без відриву від виробництва, найчастіше прямо на робочому місці. Поступове поширення інформаційно-освітнього простору серед підприємств України стало передумовою створення єдиного інформаційно-освітнього простору, який би став основою для більш тісного співробітництва різних комерційних організацій, а також інтеграцією з тісною співпрацею зі спеціалізованими навчальними закладами, що безумовно зробило би прецедент унікального поєднання науки і практики. Прикладом такої роботи може слугувати досвід компанії «Дебет Плюс» при впровадженні своїх базових конфігурацій програмного забезпечення в бізнес, через залучення системи підвищення кваліфікації як базового чинника успішного впровадження своїх продуктів.

Інформаційні джерела

1. Осмятченко В.О., Грабарев А.В., Мозговий С.А., Дербенцев В.Д., Грицак Н.Ю. Особливості впровадження інформаційних технологій в освітній процес. Актуальні питання у сучасній науці. № 7(13) 2023. С. 60-74. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)-60-74](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)-60-74)

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Інформаційні технології відіграють дедалі важливішу роль у сучасному бізнесі, і розрахунки з управління з постачальниками та підрядниками не є винятком. Автоматизація та цифровізація процесів розрахунків надають компаніям безліч переваг, включно з прискоренням та оптимізацією процесів, зниженням помилок, підвищенням точності розрахунків і поліпшенням прозорості та контролю. У цій статті ми розглядаємо новітні інформаційні технології, що використовуються в управлінських розрахунках з постачальниками і підрядниками.

У сучасному бізнес-середовищі, що швидко розвивається, інформаційні технології відіграють вирішальну роль у формуванні методів роботи організацій. Від оптимізації процесів до поліпшення комунікації та поліпшення процесу ухвалення рішень – технології стали важливим інструментом для бізнесу, що дає йому змогу залишатися конкурентоспроможним і ефективним. Однією з галузей, де інформаційні технології справили значний вплив, є управління платежами з постачальниками та підрядниками.

Управління платежами з постачальниками і підрядниками може виявитися складним і трудомістким завданням для підприємств будь-якого розміру. Від відстеження рахунків до забезпечення своєчасних платежів організації часто стикаються з такими проблемами, як ручні процеси, людські помилки та відсутність прозорості. Ці проблеми можуть призвести до неефективності, затримок платежів і напружених стосунків із постачальниками та підрядниками. Однак за допомогою новітніх інформаційних технологій організації можуть подолати ці проблеми та революціонізувати процеси управління платежами.

Автоматизуючи та оцифровуючи процеси розрахунків з постачальниками та підрядниками, організації можуть значно прискорити весь платіжний цикл. Ручні завдання, такі як введення даних і обробка рахунків, можуть бути автоматизовані, що скорочує час і зусилля, необхідні для виконання цих завдань. Таке прискорення не тільки підвищує ефективність, а й дає змогу організаціям своєчасно обробляти платежі, уникаючи непотрібних затримок і штрафів за

прострочення платежу.

Людські помилки часто трапляються в процесах ручних платежів, що призводить до розбіжностей у платежах і суперечок із постачальниками та підрядниками. Однак за допомогою автоматизованих платіжних систем організації можуть мінімізувати помилки і забезпечити точність платежів. Ці системи можуть перевіряти деталі рахунків, автоматично виконувати розрахунки і відзначати будь-які невідповідності, знижуючи ризик помилок і підвищуючи загальну точність платежів.

Прозорість і контроль мають вирішальне значення в управлінні платежами з постачальниками та підрядниками. Завдяки новітнім інформаційним технологіям організації можуть у режимі реального часу отримувати інформацію про статус платежів, історію рахунків і тенденції платежів. Ця прозорість дає змогу краще ухвалювати рішення, покращувати фінансове планування та посилювати контроль над платіжними процесами. Організації також можуть впроваджувати робочі процеси затвердження та засоби контролю доступу, щоб забезпечити дотримання вимог і знизити ризик шахрайства.

Централізована база даних постачальників і підрядників є фундаментальним компонентом ефективної системи управління платежами. Ця база даних має містити вичерпну інформацію про кожного постачальника і підрядника, таку як контактні дані, умови оплати та історія транзакцій. Централізуючи цю інформацію, організації можуть легко відстежувати й управляти платіжною діяльністю, забезпечуючи точні та своєчасні платежі.

Автоматизоване формування рахунків і виставлення рахунків спрощують процес створення та надсилання рахунків постачальникам і підрядникам. Організації можуть використовувати інформаційні технології для автоматичного створення рахунків на основі заздалегідь визначених шаблонів і умов контракту. Ця автоматизація скорочує час і зусилля, необхідні для створення рахунків, підвищує узгодженість і зводить до мінімуму ризик помилок або упушень.

Можливість онлайн-платежів і відстеження фінансових транзакцій у режимі реального часу - ще один важливий компонент сучасної системи управління платежами. Організації можуть використовувати безпечні шлюзи онлайн-платежів для полегшення електронних платежів постачальникам і підрядникам. Крім того, інтеграція можливостей відстеження фінансових транзакцій дає змогу організаціям відстежувати статус платежів, звіряти рахунки і створювати точні фінансові звіти.

Кілька великих компаній впровадили новітні інформаційні

технології для управління платежами з постачальниками та підрядниками. Наприклад, транснаціональні корпорації, такі як Kraft Foods, Nestlé S.A., Unilever, впровадили передові системи планування ресурсів підприємства (ERP), які інтегрують функції управління платежами. Ці системи забезпечують безперешкодне співробітництво, автоматизують процеси оплати та надають комплексний аналіз даних для ефективного прийняття рішень.

Багато організацій у різних галузях успішно впровадили системи управління платежами для оптимізації своїх процесів і поліпшення відносин із постачальниками та підрядниками. Наприклад, виробнича компанія Kellogg's впровадила автоматизовану систему оплати, яка на 50% скоротила час обробки рахунків і виключила помилки під час оплати. Інший приклад – General Mills, Inc – займається виробництвом продуктів харчування, іграшок, одягу і володіє великою мережею ресторанів, вона впровадила портал онлайн-платежів, що спрощує процес оплати і гарантує своєчасні платежі субпідрядникам.

Насамкінець зазначимо, що новітні інформаційні технології пропонують значні переваги в управлінні розрахунками з постачальниками та підрядниками. Автоматизуючи та оцифровуючи платіжні процеси, організації можуть прискорити операції, зменшити кількість помилок, підвищити прозорість і поліпшити контроль. Ключові компоненти ефективної системи управління платежами включають централізовані бази даних постачальників і підрядників, автоматичне формування рахунків і можливості онлайн-платежів. Успішне впровадження цих технологій може призвести до оптимізації процесів, зміцнення відносин з постачальниками і підрядниками та поліпшення фінансового управління. Впровадження системи управління розрахунками призводить до збереження ефективності, скорочення часу і ресурсів, а також підвищення якості процесів.

Інформаційні джерела

1. Чміль Г. Л., Кащена Н. Б., Остапенко Р. М. Моніторинг розвитку промислових ринків України: стан та перспективи в умовах глобалізації. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки. 2023. Вип. 3 (70). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. С. 37-45.

К.А. Пилипенко, д-р екон. наук, проф. (*МДПУ ім. Богдана Хмельницького, Мелітополь*)

О. С. Прокопишин, канд. екон. наук, доц. (*ЛНУП, Львів*)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

З огляду на глобальність нинішніх процесів теоретичне осмислення специфіки інформаційного суспільства та вивчення впливу інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток соціально-економічних, політичних і культурних структур – надзвичайно актуальні.

Стрімкий розвиток інформаційних комп'ютерних технологій, вдосконалення технічної платформи і поява принципово нових класів програмних продуктів у наші дні зумовили інші підходи до автоматизації управління виробництвом [2, с. 74].

Комунікації та обмін інформацією у XXI столітті – важливі складові і особистого, і професійного життя. Бухгалтер має вміло послуговуватися сучасними технологіями, новими платформами та сервісами за взаємодії з внутрішніми та зовнішніми користувачами інформації, дотримуючись при цьому правил етикету та поведінки для такого формату взаємодії.

Цифрова трансформація – це впровадження сучасних технологій у бізнес-процеси підприємства. Цей підхід передбачає не тільки встановлення сучасного обладнання чи програмного забезпечення, а й фундаментальні зміни у підходах до управління, корпоративної культури та зовнішніх комунікацій. Результат цих перетворень – підвищення продуктивності кожного окремого співробітника та рівня задоволеності клієнтів, а компанія при цьому набуває репутації прогресивної та сучасної організації [1].

Цифрові трансформації позначилися на всіх сферах суспільно-економічного життя людства, зокрема й на господарській діяльності суб'єктів господарювання та на їх обліковій практиці. Вони обумовили істотну переорієнтацію траєкторії розвитку бізнесу і на мікрорівні, і на регіональному та глобальному рівнях.

З огляду на збільшення масштабів цифровізації господарських процесів та активне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінських і облікових процесах, суб'єкти організації та ведення обліку одержують додаткові важелі підготовки

інформаційного забезпечення процесу ухвалення управлінських рішень. Відтак необхідно уточнювати мету бухгалтерського обліку: окрім надання користувачам релевантної інформації залежно від їхніх інформаційних запитів, важлива й економічна ефективність підготовки таких даних.

Науковці І. Спільник та М. Палюх зосереджують у своєму дослідженні увагу на оцінюванні поточного стану, визначенні особливостей та перспектив розвитку обліку в сучасних умовах, а також обґрунтовують актуальність створення нової «цифрової облікової парадигми». Серед актуальних питань облікової практики та теорії вони виокремлюють: використання технології безконтактної ідентифікації активів в обліку, технології блок-чейну, електронного формату звітності, відображення криптоактивів у фінансовій звітності та їх облік [4].

Цифровізація передбачає виникнення значного кола технічних проблем, які бухгалтер також має вміти вирішувати у процесі своєї професійної діяльності, тому креативний підхід до адаптації цифрових технологій під власні потреби з метою вирішення облікових проблем – важлива навичка [5, с. 153-154].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі бухгалтерського обліку зумовлює посилення виконання нею базових функцій, а також можливості реалізації якісно нових функцій.

Подальший вплив глобалізаційних процесів, перспективи впровадження штучного інтелекту в господарські процеси та процес бухгалтерського обліку спонукають до переліку функцій бухгалтерського обліку ввести нову – креативну функцію, суть якої – застосування творчого підходу у впровадженні та використанні технологій штучного інтелекту в обліку.

Креативність щодо обліку як «інтелектуалізація інформаційних систем бухгалтерського обліку» – досить влучне положення, яке заслуговує, на нашу думку, стати частиною нової цифрової облікової парадигми [3, с. 13].

Цифровізація господарських і управлінських процесів зумовлює появу як модифікації традиційних об'єктів бухгалтерського обліку, так і якісно нових, без облікової оцінки яких розкриття інформації щодо ключових аспектів діяльності суб'єкта господарювання буде обмеженим. Ідентифікація нових об'єктів обліку потребує передусім регламентування процесу їхнього функціонування в господарських процесах через формування системи господарського законодавства, а також покращує наявні й дає змогу шукати нові методи обробки обліково-економічних даних.

Цифровізація системи бухгалтерського обліку визначає нову концепцію формування та використання даних, дає змогу цифровізувати низку об'єктів, які класично не є об'єктами бухгалтерського обліку. Система бухгалтерського обліку має продукувати не лише фінансову, а й нефінансову інформацію.

Цифровізація економічних процесів спонукає переглядати професійні компетенції, якими мають володіти учасники господарського процесу. Розвиток цифрових технологій збільшує цінність компетенцій у сфері бухгалтерської діяльності, а також суміжних галузей. Це пов'язано як із чинниками розвитку цифрової економіки, так і зі зростанням ролі дескриптивної методології бухгалтерського обліку та поширенням фахової думки.

Отже, новий технологічний уклад спонукає трансформувати всі сфери суспільно-економічного життя, зокрема й бухгалтерський облік. Цифрова трансформація облікових процедур стає обов'язковою, а комплексний підхід, зваженість ухвалених рішень не лише створить у майбутньому єдиний інформаційний простір, а й підвищить якість управління на всіх рівнях, сформує професійні компетентності майбутніх фахівців обліку.

Інформаційні джерела

1. Воржакова Ю.П., Хлебінська О.І. Сутність цифрової трансформації з різних позицій підприємств та науковців. *Економіка та держава*. 2021. С. 107-111.
2. Клепікова О.А. Сучасний стан і місце інформаційних технологій в управлінні підприємством. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2013. № 5. С. 74-77.
3. Мазіна О. І., Олійник В. С. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15916561676404.pdf>. (дата звернення: 01.11.2023).
4. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 1-2. С. 83-96.
5. Шишкова Н. Л. Перспективи іт-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Економічний вісник*. 2019. №3. С. 146-159. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159.pdf. (дата звернення: 01.11.2023).

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ІНДУСТРІЇ 4.0

Індустрія 4.0 – ініціатива федерального уряду Німеччини в якості стратегічного плану розвитку економіки з метою повної автоматизації усіх компонентів виробництва та підключення до глобальної мережі обміну даними. Вона вважається четвертою промисловою революцією, що відбувається в багатьох розвинених країнах Європи та є шостим технологічним укладом.

Що значить шостий технологічний уклад? Перший зумовлений запровадженням ткацького верстата, з винаходом парових машин пов'язують другий технологічний уклад, електродвигуна – з третім, винахід двигуна внутрішнього згорання та нафтохімії – з четвертим. Саме на четвертому технологічному укладі і зупинилась Україна. П'ятий технологічний уклад характеризується переходом до інформаційного постіндустріального суспільства, рівень високих технологій та постійного удосконалення. Він є характерним для більшості провідних країн світу, які прагнуть вже до шостого укладу.

Шостий технологічний уклад – це розвиток біотехнологій, генної інженерії, нанотехнологій, космічної техніки, штучного інтелекту тощо. Цей уклад забезпечує перехід до четвертої промислової революції – Індустрії 4.0.

Індустрія 4.0 – нова реальність, формуванню якої сприяють три тренди: демографічний, екологічний та цифровізація. Бізнес стає вимогливішим, залежним від інтернету – вже близько 70 % населення активно ним користуються. На думку президента Правління Фонду Future Industry Platform, А. Солдати, вже у 2030 році Індустрія 4.0 повністю змінить світ: «Промисловість стане автономною, інтероперабельною».

Диджиталізації облікових та аналітичних процесів – це складний та дорогий за вартістю процес, який має ряд переваг. Основна з яких – звільнення від постійного паперового документообігу та можливість працювати безперервно з будь-якого місця. Диджиталізація приведе до зростання цінності та ефективності інформації для процесів управління підприємством.

Наведені складові Індустрії 4.0 є характерними для підприємств, що надають послуги, проте також можуть бути використані в харчовій, лісовій, переробній, автомобільній промисловості, металургійному

машинобудуванні і, особливо, в сільському господарстві. Поширення цифрових технологій та систем управління має сприятливий вплив на якість товарів та послуг, сервісне обслуговування клієнтів та інформаційне забезпечення суб'єктів ринкових відносин. Проте можуть виникати проблеми на різних етапах, що стосуються питань економічної безпеки, технологічного оснащення мереж, раціональності управлінських рішень щодо впровадження єдиної цифрової інфраструктури.

Події останніх років (пандемія, військові дії) підкреслили важливість цифровізації та розвитку Індустрії 4.0. Компанії, що акцентують увагу на цифровізації, швидко вирішують питання свого існування – налагоджена віддалена робота з будь-якого куточку світу, 3D друк зменшує вартість продукції, застосування елементів штучного інтелекту.

У квітні 2020 року електронна комерція в Польщі зростає на 200 %, у Бельгії – більш ніж на 120 % (Шкурат, 2022). Провідні країни світу (США, Німеччина, Великобританія) розробили законодавство для життя у новому світі, цифровізації. Країни, що не підтримають стратегію розвитку Індустрії 4.0 згодом можуть втратити місце на ринку, їх бізнесові проекти стануть нерентабельними, продукція неконкурентною.

Для більшості країн – членів Європейського Союзу, положення Індустрії 4.0 та її розвиток є пріоритетом. За підсумками 2021 року країнами – лідерами цифровізації є Данія, Фінляндія та Швеція. Фінляндія зайняла перше місце у компоненті людського капіталу (цифрові навички громадян). Данія – перша у компоненті «доступне підключення».

Країни Північної Європи є лідерами в Індустрії 4.0 серед країн світу. Про що свідчить глобальна цифровізація усіх процесів виробництва та життя населення, налагоджена мережа, поширення Промислового інтернету речей, відкриття в ІТ сфері тощо.

На основі дослідження таких країн, як Німеччина, Китай, Японія, Південна Корея, Велика Британія та США, визначено, що основними економічними можливостями Індустрії 4.0 є краще обслуговування споживачів, нові бізнес-моделі, розширення портфолію продуктів та послуг, оптимізація виробництва та вищі продажі, а загрозами – проблеми, пов'язані з прийняттям, прийняття рішень, що не є релевантними, проблеми міграції, проблеми стандартизації та безпека даних.

До списку країн, які за підсумками 2021 року мають незначні рухи до Індустрії 4.0 потрапили Болгарія, Греція та Румунія, де

цифровізація суспільства і виробництва залишається на низькому рівні.

До цього списку потрапила Україна, яка у 2019 році серед країн, що запроваджують цифровізацію, займала 69 місце серед 100 країн.

В Україні цифровізація стала активніше поширюватись починаючи з 2020 року, та досягла ще більшого поширення протягом 2022 року. В умовах військовий дій підприємства і компанії перейшли на віддалену зайнятість, навчання проводиться з використанням онлайн платформ, поширилась цифровізація багатьох виробничих процесів.

ІТ-технології – рушійна сила Індустрії 4.0, нові відкриття, впровадження, ноу-хау – її основа. Для розвитку Індустрії 4.0 в Україні потрібно запроваджувати зміни на всіх рівнях:

1. Впроваджувати оновлені освітні програми у навчальний процес, які передбачатимуть глобальну цифровізацію.

2. Актуальне оновлення програмного забезпечення навчання.

3. ІТ-технології мають бути переважаючими. Навчання ІТ-фахівців повинно зацікавити молодь, бути доступним.

4. Викладачі, фахівці ІТ-індустрії повинні мати доступні можливості до навчання, підвищення кваліфікації.

Безумовно, що у розвитку Індустрії 4.0 має бути зацікавлена держава, тільки за державної підтримки можливі зміни на усіх рівнях впровадження елементів четвертої промислової революції.

Для розвитку Індустрії 4.0 в Україні має бути постійна співпраця між державою, бізнесом, освітою та наукою. З боку держави має надаватись повна підтримка розвитку та актуалізації освіти, науки, лояльність до бізнесу, що прийматиме участь у фінансуванні розвитку Індустрії 4.0.

До основних проблем діджиталізації, які виникають в Україні, можна віднести нерівномірність покриття Інтернетом та його слабка швидкість, наявність осіб без ідентифікації (ID-карти), значний відсоток державних органів, чії послуги залишаються неоцифрованими та низький рівень цифрових знань населення.

Діджиталізація полягає в упровадженні новітніх цифрових технологій у життя, бізнес-процеси. Цього можна досягти тільки за умови зміни як в технологічній, освітній, так і управлінській складовій. Для підприємств і компаній це призведе до підвищення продуктивності працівників, задоволення клієнтів та росту рентабельності підприємства.

ПРОГРАМНІ РІШЕННЯ SAP ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ СТАЛОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні виклики цифровізації, військового конфлікту та євроінтеграції змінюють ландшафт усіх сфер життя суспільства, включаючи економіку, екологію та соціальний сектор, і визначають необхідність сталого розвитку підприємств. Адаптуватися до нових реалій, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити сталий розвиток підприємствам дозволяють інновації.

В умовах воєнного часу інноваційність, стійкість та сталий розвиток стають як ніколи актуальними [1], і вимагають не лише гнучкості, стратегічного мислення та готовності до вирішення нових завдань менеджментом підприємств, але й фахової програмно-технічної підтримки.

Постачальником ефективних програмних рішень для управління бізнес-процесами є відома всьому світу німецька компанія SAP (System Analysis Program Development), що пропонує SAP S/4HANA – ERP-систему нового покоління, у якій використовуються обчислення інтеграції для обробки великих обсягів даних та підтримуються такі передові технології, як штучний інтелект і машинне навчання. Наразі SAP має понад 230 мільйонів хмарних користувачів, понад 100 рішень, які охоплюють усі бізнес-функції, а також найбільший портфель хмарних рішень на ринку. За даними звіту Gartner® Magic Quadrant™ [2] у 2023 році SAP визнано лідером у магічному квадранті цифрової комерції та єдиним постачальником, який незмінно залишається ним з 2014 року.

Інтеграція програмних рішень SAP дозволяє підприємствам об'єднати всі аспекти бізнесу в рамках єдиного інтелектуального пакетного рішення на повністю цифровій платформі та стати інтелектуальними за рахунок: синтезу даних та процесів; побудові гнучких ланцюжків створення вартості; впровадження інновацій з використанням найкращих галузевих практик; розуміння та вжиття заходів відповідно до настроїв клієнтів, партнерів та співробітників; управління впливом на довкілля. Стратегія інтеграції SAP допомагає великим підприємствам створити єдиний інтерфейс для рішень SAP, партнерів та третіх сторін, щоб забезпечити безпеку бізнесу у майбутньому. Для підприємств малого і середнього бізнесу з цією

метою пропонується комплексне програмне рішення SAP Business One [3], що представляє собою повний набір цифрових інструментів, необхідних для автоматизації управління сучасним підприємством (управління ресурсами і відносинами з клієнтами; оптимізація бізнес-процесів; скорочення витрат; прийняття правильних рішень тощо), і надає чітке й цілісне бачення всього бізнесу, повний контроль над кожним аспектом діяльності, збирає усю критичну бізнес інформацію та надає до неї миттєвий доступ з будь-якого робочого місця. Загалом, побудова стійкого інтелектуального підприємства можлива із залученням цифрових рішень SAP, які забезпечують реалізацію інновацій, інтеграцію та автоматизацію бізнес-процесів, здійснення аналітики та представлення звітності (зокрема у фокусі стандартів ESG), управління ресурсами і ланцюгами постачань, мобільність, більшу стійкість до ризиків.

Отже, за постійних змін бізнес-середовища підприємствам як ніколи важливо бути гнучкими та інноваційними в усіх сферах ведення бізнесу. SAP надає менеджменту підприємств цифрові рішення, які підходять для кожної точки споживчого шляху, від фінансів до ланцюжка поставок та комерції. Диференційовані інтелектуальні CX-рішення SAP, об'єднуючи та розкриваючи цінність розрізнених сховищ даних з усього підприємства, забезпечують ефективність управління і є ключовими складовими цифрової платформи бізнес-моделі стійкого інтелектуального підприємства. Перехід до такої моделі потребує розробки стратегії, що зближує підрозділи, інтегрує бізнес-процеси, об'єднує дані та впроваджує аналітику для стимулювання інновацій та зростання.

Інформаційні джерела

1. Сталій розвиток: як змінила війна в Україні підходи та вектори? URL: <https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-yak-zminyala-vijna-v-ukrayini-pidhody-ta-vektory/>
2. SAP Named a Leader in 2023 Gartner® Magic Quadrant™ for Digital Commerce. URL: https://news.sap.com/2023/08/sap-named-a-leader-in-2023-gartner-magic-quadrant-for-digital-commerce/?url_id=banner-glo-homepage-row6-cta-pos3-gartner-commerce-140923
3. SAP Business One. URL: <http://go.sap.com/product/enterprise-management/business-one.html>
4. Kashchena N., Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. *Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship : monograph*. Tallinn : Teadmus OÜ, 2022. P. 238–254. URL: https://api.teadmus.org/storage/published_books/MECHANISMS_FOR_ENSUREING_INNOVATIVE/monograph.pdf

Н.Є. Ціцька, канд. екон. наук, доц. (ЛНУП, Львів)

З.П. Мирончук, канд. екон. наук, доц. (ЛНУП, Львів)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні будь-яку сферу вітчизняного суспільства не можливо уявити без впровадження і використання новітніх цифрових технологій, тобто без цифровізації суспільства. Ще кілька десятирічків років назад ніхто із нас навіть подумати не міг, що ми будемо мати електронні паспорти, права, студентські квитки та багато інших документів. Сьогодні важко уявити, як людину похилого віку, так і дошкільнят без смартфонів та персональних комп'ютерів. Це свідчить про широке, масове і надзвичайно швидке впровадження прогресивних, новітніх, передових і корисних технологій у наше щоденне життя.

Цифровізація (з англ. digitalization) – це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Цифрова трансформація означає інтеграцію цифрових технологій у всі сфери бізнесу. Ця інтеграція призводить до принципових змін у тому, як діють громадяни, підприємства та організації, як вони забезпечують цінність для себе, своїх працівників, клієнтів, партнерів, досягаючи власних та спільних, економічних та соціальних цілей швидше, дешевше та з новою якістю.

Цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційної взаємодії між ними.

Протягом вже багатьох років Україна є авторкою найсучасніших світових цифрових розробок. Наприклад, вона є першою країною у світі, яка офіційно визнала цифрове посвідчення особи як юридичний документ, і одна з перших країн Європи, яка запровадила цифровий COVID-сертифікат.

Україна розпочала свій шлях цифровізації у 2015 році, запровадивши систему закупівель Prozorro та портал E-Data, зі значним наголосом на прозорості та фіскальній відповідальності. 2016 рік ознаменувався початком важливих реформ у сфері охорони здоров'я, які зрештою до 2020 року призвели до запровадження електронних медичних карток, електронних направлень до лікаря та

системи електронних лікарняних [3].

З 2019 року Україна неухильно наближається до того, щоб стати провідною «цифровою нацією» світу, випереджаючи багатьох своїх регіональних сусідів. Надзвичайно важливою подією в ході цифровізації українського суспільства саме у 2019 році було створення Міністерства цифрової трансформації, яке очолив віце-прем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров. Саме п. Федоров у січні 2023 року отримав премію Future of Government Awards у номінації «Цифровий новатор року». Цей всесвітній конкурс відзначає лідерів у державному секторі, які модернізують свої уряди та просувають глобальний цифровий розвиток та позитивні зміни. Спонсорами нагороди виступили Інститут AWS від Amazon Web Services (AWS) – освітня програма лідерства та керівництва для прискорення цифрової трансформації в державному секторі, Програма розвитку ООН (ПРООН) і Apolitical – глобальна мережа і навчальна платформа, яка допомагає урядам та їхнім державним службовцям ефективніше працювати на благо людей і планети [1].

Саме під керівництвом пана Федорова міністерство розробило мобільний застосунок та портал Дія («Дія» – абревіатура від «Держава і я»). Розроблений в терміновому порядку під час пандемії, портал дає змогу всім громадянам України взаємодіяти з державою онлайн, зареєструвати місце проживання, подати заяву на пенсію, згенерувати COVID-сертифікат, подати запит на житлово-комунальну підтримку, подати заявку на допомогу по безробіттю та багато іншого – все це можна зробити дистанційно.

Коли у 2022 році розпочалась тотальна війна, незважаючи на очікування РФ, багатьох українців врятував високий ступінь цифровізації країни. Росія здійснила численні кібератаки на українські державні установи ще до вторгнення, передбачаючи колапс інфраструктури країни, що занурить країну в хаос. Проте Україна витримала ці атаки і навіть запустила нові життєво важливі послуги в Дія у перші дні вторгнення. З початку повномасштабного вторгнення кількість користувачів Дії зросла на 20% і наразі становить 18,6 млн, що дорівнює половині населення України, оскільки Дія успішно задовольняла нагальні потреби громадян під час війни: давала можливість залишатися на зв'язку, бути в курсі правдивих новин, змінювати місце реєстрації, жертвувати гроші військовим тощо.

На саміті в Давосі 2022 року Україну назвали «цифровим тигром» Європи, і це цілком заслужена відзнака. Лише за чотири роки Україна піднялася з 82-ї на 46-ту позицію у світовому рейтингу під назвою Індекс економічного розвитку уряду, що є свідченням її

непохитної відданості ідеї цифровізації врядування [1].

Споживачами цифрових технологій виступають усі – держава, бізнес, громадяни. Цифрова економіка – це тип економіки, де ключовими засобами виробництва є цифрові дані і, яка охоплює бізнес у всіх галузях економічної діяльності, тобто не тільки в секторі інформації та телекомунікацій, а й у базових галузях промисловості, в сільському господарстві, будівництві тощо. Цифрова економіка пронизує всі сектори за всіма категоріями: державний та приватний; реальний, невиробничий та фінансовий; видобувний, обробний та сектор послуг.

Вигоди від цифровізації матимуть усі – громадяни, бізнес, державні службовці, політики, економіка України в цілому. Цифровізація істотно збільшить продуктивність праці в Україні та стане потужною рушійною силою, здатною у найкоротший час запустити українську економіку й забезпечити її реальне зростання на 10–12% на рік. Загальний обсяг інвестицій у цифровізацію промисловості, бізнесу та виробництв до 2030 може скласти до 70 млрд дол., а в цифрові інфраструктури – до 16 млрд дол. (з них 80% – це кошти приватних компаній). Відповідно, споживання продукції та послуг сектору інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) локальним ринком складе від 86 до 100 млрд дол. Цифровізація дасть можливість: створювати щонайменше від 11% (у 2021) до 95% (2030) додаткового ВВП на рік; за 10 років додатково створити до \$1260 млрд ВВП; за 10 років збільшити надходження в бюджет на \$240 млрд; створити 700 тис. нових робочих місць (без урахування експортної ІТ-індустрії) [2].

Кожен українець зможе легко капіталізувати себе, свої знання, вміння та навички завдяки використанню цифрових технологій. Отже, цифрова трансформація України – це глобальна можливість для бізнесу долучитись до зміцнення та розвитку нації, яка стоїть на порозі цифрового прориву.

Інформаційні джерела

1. Міністр цифрової трансформації України названий цифровим новатором року. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/ukraine-minister-digital-transformation-named-digital-innovator-year>

2. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifvoyoju-ekonomikoyu.html>

3. Як Україна під час війни стала світовим лідером із цифровізації держуправління. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/22145#>

АКТУАЛЬНІСТЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах господарювання спостерігається активний розвиток процесу цифровізації та виявляється значний його вплив на усі сфери життя суспільства. Бізнес та уряд, створюють умови для прискорення процесів цифровізації з метою підвищення рівня конкурентоспроможності в інноваційному просторі, що потребує перманентних аналітичних та науково-методичних досліджень щодо впровадження таких змін.

Для активного розвитку бізнес-процесів на промислових підприємствах необхідно акцентувати увагу на наступних принципах: адаптації, цілісності, динаміки, збалансованості, обережності, прозорості та постійного вдосконалення. Розвиток бізнес-процесів на промислових підприємствах виражається в інноваційному виробництві і випуску на ринок високоякісної, високотехнологічної продукції для забезпечення стабільно високих результатів і підвищення їх ефективності. Розвиток промислових підприємств досягається через чітку сформовану стратегію та ефективно-креативну управлінську діяльність, орієнтуючись на досвід реалізованих стратегій світових провідних підприємств.

Під час створення стратегії розвитку бізнес-процесів на промислових підприємствах необхідно комплексно враховувати наступні складові: фінансово-економічна, мотиваційно-кадрова, виробничо-технічна, маркетингово-організаційна та інноваційно-цифрова. Сукупність цих складових створює комплексну основу для оцінки бізнес-процесів на промислових підприємствах. Створення стратегій розвитку бізнес-процесів на промислових підприємствах має базуватися на комплексному підході в результаті поєднання основних взаємозалежних компонентів сталого розвитку. Узгоджена інтегрована система реагування повинна чітко відображати зміни в кожному елементі в міру розробки стратегії. Дискретне положення підприємства в часі та економічному середовищі залежить від ступеня їх узгодженості, взаємодії, комплексності, своєчасності реагування та адаптації до впливів ендогенного та екзогенного середовища з урахуванням вимог цифровізації.

Процес цифровізації визначає вектор, за яким у довгостроковій перспективі розвиватимуться соціально-економічні системи на мікро-, мезо- та макрорівнях. Якщо в попередніх періодах цифрова трансформація була пріоритетом для окремих інноваційних компаній, то сьогодні стала масовим явищем, і відповідні проекти є важливими для успіху не лише окремих компаній, а й регіонів та країн. Більш того, сама трансформація тісно пов'язана з тенденцією обслуговування соціально-економічних систем і значною мірою здійснюється на її основі процесу цифровізації.

Аналіз світової практики та теоретичні дослідження свідчать про те, що в основі процесу цифровізації, який впливає на розвиток бізнес-процесів на промислових підприємствах лежать цифрові платформи, що інтегрують економічні, соціальні та технологічні процеси, створюють системи цифрових послуг. Тому в сучасних економічних процесах формується новий інститут, нова категорія бізнес-структур – інтегратори послуг, роль яких у поступальному розвитку економіки.

Розробляючи стратегію розвитку бізнес-процесів на промислових підприємствах, необхідно враховувати зміни, що відбуваються під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, тому сама стратегія цифровізації стає інструментом реалізації нової ролі підприємства в середовищі, трансформованому впливом цифрових технологій.

Формування стратегій промислових підприємств повинна бути направлена на активну адаптивність своєї діяльності до умов процесу цифровізації з метою підвищення конкурентних переваг. Створення цифрової стратегії можуть слугувати ефективним інструментом для підготовки та реалізації обґрунтованих ефективних управлінських рішень.

Представлені концептуальні положення щодо формування стратегії сталого розвитку промислових підприємств у цифровій економіці дають змогу скоригувати траєкторію формування стратегії сталого розвитку промислових підприємств в умовах нестабільності та перебудувати орієнтири інвестицій, необхідних для досягнення високого рівня сталого розвитку, орієнтації на людину та стійкості.

Інформаційні джерела

1. Ляшенко В. І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. НА України, Інститут економіки промисловості. Київ, 2017. 252 с.
2. Яненкова І. Г. Цифрова трансформація промисловості України; ключові акценти. Проблеми економіки. 2017. № 4. 179-184 с.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ СИСТЕМ В УМОВАХ НОВОГО НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Цифрова трансформація національних промислових систем характеризується низкою проблем в управлінні та розвитку людського капіталу, фінансуванні науково-технічного розвитку, створенні сприятливої інноваційної атмосфери, вирішенні проблемам інфраструктури та формуванні комфортного середовища.

Сучасний етап активного розвитку характеризується одночасним співіснуванням двох промислових концепцій: Індустрія 4.0 та Індустрія 5.0. Головна мета Індустрії 4.0 полягає у підвищенні конкурентоспроможності кіберфізичних промислових систем на основі Інтернету речей і цифрових технологій. Нова ініціатива – Індустрія 5.0 визнає необхідність економічного зростання та покращення соціального добробуту як цінності, але більше зосереджена на розробці стійких, орієнтованих на людину промислових систем із підвищеним інтелектом.

За прогнозами McKinsey, вартість інтелектуальної промислової системи Індустрія 5.0 до 2030 року становитиме приблизно 13 трильйонів доларів США, що забезпечить додаткове зростання ВВП приблизно на 1,2% на рік. Уряди та компанії, які першими запровадять технології Індустрія 5.0 у промисловості, отримають вигоду від прориву в новітніх технологіях [1, 2].

Більше того, дуалізм співіснування різноспрямованих трендів Індустрії 4.0 та Індустрії 5.0 робить науково-технічний розвиток глобалізації. З одного боку, цифрова трансформація промислових систем удосконалює напрями: економічні, екологічні, соціальні та корпоративні. Новий етап розвитку несе ще більшу кількість загроз і ризиків порівняно з попереднім.

Вирішення проблем цифрової трансформації промислових систем в умовах нового етапу науково-технологічного розвитку потребує запровадження ефективної системи управління, підкріпленої науково обґрунтованими закономірностями, принципами, підходами, напрямками, етапами, технологіями, концептуально-методичними засобами, рекомендаціями та моделями.

Сучасний етап розвитку індустріальних систем позначений такими поняттями, як «цифрова економіка», «Індустрія 4.0»,

«Індустрія 5.0», кожне з яких стало результатом активного розвитку, що призвело до інституційної трансформації та змін в технологічних структурах.

Розглядаючи розвиток як економічну категорію, можна виокремити його ознаки: еволюційність та революційність, циклічність та хвилі. Особливу увагу необхідно приділити економічній структурі, яка дозволяє класифікувати інституційні етапи розвитку. Конкретизуючи відому класифікацію (традиційне суспільство, індустріальне суспільство та постіндустріальне суспільство), можна конкретизувати постіндустріальне суспільство як еволюцію, що призвела до цифрової економіки, як трансформується в креативну економіку. Економічний розвиток зараз рухається в напрямку підвищення рівня інтелектуалізації потенціалу. Ця теза особливо актуальна в цифрову еру, коли штучний інтелект поєднується з інтелектом людини на основі створення нового типу інтелектуального капіталу – штучного інтелектуального капіталу.

Розвиток промисловості у своїй еволюції також пройшла ряд етапів, серед яких можна виділити три основні: індустріалізацію, нову індустріалізацію та реіндустріалізацію. Концепція реіндустріалізації стала основою для формування прототипу майбутньої Індустрії 5.0. Жодна промислова система не має готових механізмів, як формувати ефективний розвиток, для цього необхідно забезпечити траєкторію науково-технічного розвитку.

Співіснування різноспрямованих трендів Індустрії 4.0 та Індустрії 5.0 призводить до глобалізації науково-технічного розвитку на новому етапі. Нова індустріалізація та цифрова трансформація приносять цілий ряд комбінаторних переваг економічного, екологічного, соціального та корпоративного характеру відповідно до парадигми досягнення цілей сталого розвитку, але паралельно створює більшу кількість загроз і ризиків порівняно з попереднім.

Інформаційні джерела

1. Chobitok V., Shevchenko O., Lomonosova O., Kochetkov V., Vykhovchenko V. Application of budget allocation models in the management of investment processes in the context of the digital economy development. *Cuestiones Políticas*. Vol. 2021. 39. No. 71. DOI: 10.46398/cuestpol.3971.35

2. Чобіток В. І., Бірюкова К. В., Старенков Д. О. Актуалізація розвитку інформаційної економіки в умовах глобальних трансформацій. *Бізнес Інформ*. 2021. №10. С. 135–143. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-135-143>

Л.В. Шовкун-Заблоцька, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

З.М. Шовкун, здоб. ОС «бакалавр» (ДБТУ, Харків)

МАРКЕТИНГОВИЙ МЕХАНІЗМ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Маркетингове управління діяльністю підприємства сприяє процесу аналізу, розробки та втілення в життя заходів, спрямованих на встановлення, укріплення та підтримку взаємовигідних відносин з покупцями; забезпечує можливість організації діяльності підприємства на принципах оптимального використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів. Маркетинг в системі управління підприємством виконує супроводжуючу місію, починаючи з організаційно-підготовчої, і, закінчуючи контрольною функцією [1].

Впровадження комплексної системи управління підприємствами на основі маркетингу дозволить забезпечити маркетингову орієнтацію управлінської діяльності незалежно від величини і потужності підприємств, сприяє підвищенню внутрішньої і зовнішньої ефективності підприємств, що нарівні з використанням стратегічного підходу до управління забезпечить зміцнення їх ринкових позицій і отримання довготривалих конкурентних переваг.

Головним завданням маркетингового механізму стає забезпечення максимально гнучкого й ефективного використання усіх видів ресурсів і можливостей, маркетингових інструментів й науково-виробничого потенціалу підприємства для досягнення стратегічних цілей [2; 3].

Проблема формування та реалізації маркетингової стратегії є досить цікавою та потребує подальшого розвитку, адже деякі дослідники надають їй першорядного значення у процесі формування загальної стратегії розвитку підприємства.

Кожне підприємство по своєму унікальне. Тому процес розробки стратегії залежить від позиції, яку воно займає на цільовому ринку, динаміки власного розвитку, реального кадрового та виробничого потенціалу, особливостей поведінки конкурентів, специфіки продукції, що виробляється чи послуг, що надаються, рівня якого досягла національна економіка, культурного та соціального середовища тощо.

Існують тенденції та проблеми, що заважають ефективній діяльності підприємства, що обґрунтовує необхідність розробки нових організаційно-економічних маркетингово-орієнтованих форм

підвищення ефективності їх функціонування з урахуванням умов ринкових відносин. Завдяки здійсненню періодизації розвитку маркетингових відносин вітчизняних підприємств, аргументована необхідність впровадження маркетингового механізму управління їх діяльністю, заснованого на послідовній розбудові його як цілісної системи з дискретним станом, представленої дослідницькою, виробничою, комунікаційно-збутовою і контролінговою підсистемами. Потрібне впровадження прогностично-трансформаційної моделі маркетингового механізму підприємства, яка враховує імовірнісний характер впливу маркетингових процесів на економічний стан підприємства та численний перелік факторів впливу на маркетингове середовище підприємства [4, 5].

Застосування комплексного підходу до оцінки ефективності маркетингового механізму управління діяльністю підприємства дає можливість визначити ефективність підпорядкованих йому підсистем.

Обґрунтованою є доцільність впровадження функціонально-регіональної організаційної структури управління діяльністю підприємств, виходячи з особливостей розміщення продуктивних сил та принципів управління ними. Розроблено схему прийняття конструктивних управлінських рішень згідно з комплексною багатоваріантною логістичною моделлю, яка враховує ступінь розвитку, досвід та фінансову усталеність підприємств, а також найсучасніші принципи організації виробництва.

Для стабільного функціонування підприємств в ієрархічному ринковому середовищі запропоновано перехід до концепції створення їх позитивного іміджу в ієрархічному ринковому середовищі.

Інформаційні джерела

1. Industrialnet. Підходи до управління. URL: <http://www.industrialnet.com.ua/p-dkhodi-do-upravl-nnya/>.

2. Сутнісна характеристика кількісної теорії менеджменту (напрямки і цілі досліджень, внесок у розвиток науки управління, недоліки). URL: <https://studfiles.net/preview/5081344/page:5/>.

3. Тимошенко О. В. Програмно-цільовий підхід як оптимальна умова управління під час впровадження новітніх технологій у ВНЗ. НПУ імені М.П. Драгоманова. 5 с. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-05/08tovthe.pdf>.

4. Менеджмент: збірник матеріалів для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Г. В. Щокіна, М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка, В. П. Сладкевича. К.: МАУП, 2007. 816 с. URL: <https://studfiles.net/preview/4532164/page:56/#4532164>

5. Рибалко Л.А. Проектування організаційної структури як елемент формування системи менеджменту якості в галузі торгівлі споживчої кооперації. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та

послуг. 2006. Вип. 2 (4). С. 479–485.

6. Економіка підприємства. Механізм і методи управління підприємством. Принципи управління підприємством. URL: <http://www.readbook.com.ua/book/6/124/>.

УДК 342.7:004

В.В. Яценко, здоб. PhD (*ДБТУ, Харків*)

ВПЛИВ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ НА ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦИФРОВЕ УПРАВЛІННЯ В ЕЛЕКТРОННОМУ БІЗНЕСІ

Віртуальна реальність (VR) проникає в різні галузі людського життя, змінюючи спосіб сприйняття і взаємодії з оточуючим світом. Вона стає перспективною площиною розвитку електронного бізнесу, пропонуючи низку нових можливостей для покращення взаємодії клієнтів з продуктами та послугами. Віртуальна реальність – це технологія, яка створює імітацію реального світу або іншого світу, де користувач може взаємодіяти за допомогою різних сенсорів [1, с. 251]. VR передбачає використання віртуальних сцен, звуку, та іноді і запахів для створення враження повноцінного перебування в іншому середовищі. Створення віртуальних магазинів та платформ для покупок набуває все більшого попиту в останні роки. В електронному бізнесі VR застосовується у навчальних цілях для співробітників та для імітації різних сценаріїв. Маркетинг та реклама використовує VR для розробки інтерактивних рекламних кампаній, де клієнти можуть експериментувати з продуктами. Слід зазначити, що VR дозволяє створювати надзвичайно емоційні враження, що може позитивно вплинути на сприйняття бренду, підвищує рівень персоналізованої взаємодії шляхом виникнення унікальних, персоналізованих вражень у кожного клієнта [2, с. 155].

В умовах швидко розвитку інформаційних технологій та цифрових рішень управління бізнес-процесами використання віртуальної реальності (VR) в електронному бізнесі має значний потенціал у багатьох сферах:

1. *Електронна комерція.* VR дозволяє споживачам випробовувати товари перед покупкою, «відвідуючи» віртуальні магазини або використовуючи інтерактивні середовища для віртуальних покупок.

2. *Технології для маркетингу.* Використання VR для рекламних

кампаній, інтерактивних презентацій або розваг в електронному бізнесі може привертати увагу клієнтів і збільшувати продажі. Бренди використовують VR для створення захоплюючого вмісту, це може бути іммерсивна реклама, віртуальні тури чи взаємодія з продуктами на новому рівні.

3. *Освіта та тренування.* У навчальних програмах та тренінгах VR може створювати іммерсивне середовище для навчання персоналу, дозволяючи їм ефективно вивчати процеси та навички.

4. *Покращення клієнтського досвіду.* Впровадження VR може зробити клієнтський досвід більш цікавим та інтерактивним, створюючи враження великого вмісту завдяки емоційному підходу.

5. *Електронний туризм.* Віртуальні туристичні подорожі чи іммерсивні прогулянки за допомогою VR можуть збільшити потік клієнтів у туристичному бізнесі. Туристичні компанії створюють віртуальні туристичні подорожі, де покупці можуть «відвідати» популярні місця, щоб отримати уявлення про подорож до того, як її запланувати.

6. *Розробка продуктів та дизайн.* VR допомагає в розробці продуктів, прототипів та дизайні, що спрощує даний процес та збільшує ефективність. Компанії, що спеціалізуються на меблях або будівництві, використовують VR для створення інтерактивних інтер'єрів, де покупець може експериментувати з розташуванням меблів або стилів інтер'єру.

7. *Віртуальні приміщення для продажу нерухомості.* Агентства нерухомості використовують VR для створення віртуальних турів по нерухомості, що дозволяє покупцям «перебувати» в будинку або квартири до того, як вони приймуть рішення.

8. *Технічна підтримка та консультації.* VR може використовуватися для надання технічної підтримки або консультацій щодо характеристик продуктів [3, с. 33].

Цифрове управління в електронному бізнесі – це використання цифрових технологій та інструментів для керування бізнесом у цифровому середовищі [4, с. 16]. Так, використання аналітики для збору, аналізу та використання даних з метою прийняття рішень може включати аналіз трафіку на вебсайті, даних про споживачів, обсяги продажів тощо. Використання цифрових платформ для комунікації з клієнтами, співробітниками та іншими зацікавленими сторонами через соціальні медіа, електронну пошту, чат-платформи тощо.

Управління взаєминами з клієнтами (CRM) неможливо без використання: програмного забезпечення для збору, аналізу та використання інформації про клієнтів для кращого рівня обслуговування й створення персоналізованих пропозицій; онлайн-

каналів для реклами, просування товарів та послуг, таких як контент-маркетинг, SEO, PPC реклама, інтернет-маркетинг тощо; хмарних рішень для збереження та обробки даних, спільної роботи та доступу до інформації з будь-якого пристрою; програмних рішень, таких як CRM-системи, ERP-системи, автоматизовані чат-боти, щоб зменшити ручні операції та оптимізувати бізнес-процеси.

Цифрове управління дозволяє суб'єктам бізнесу бути більш ефективними, реагувати на зміни на ринку швидше та вдосконалити способи співпраці з клієнтами, зменшити витрати й оптимізувати основні показники діяльності. Однак попри потенційні переваги, застосування VR в електронному бізнесі стикається з викликами, такими як високі витрати на розробку контенту, нестабільність технологій та необхідність підтримки швидкого інтернет-з'єднання. Проте з розвитком та вдосконаленням технологій, можна очікувати поширення VR в електронному бізнесі [5, с. 1112].

Таким чином, розвиток та використання віртуальної реальності в електронному бізнесі може відкрити нові горизонти і підвищити взаємодію між брендами та клієнтами, але вимагає подальшого дослідження та вдосконалення. Віртуальна реальність дозволяє підприємствам персоналізувати взаємодію з клієнтами, створювати цікаві та захоплюючі пропозиції у сфері електронної комерції. Застосування VR в електронному бізнесі сьогодні перебуває на стадії активного розвитку, але відкриває нові можливості для поліпшення ефективності та сприяє залученню клієнтів.

Інформаційні джерела

1. Kashchena N., Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship. Monograph. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 238-254. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31559>

2. Дубина М., Шеремет О. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 2(18). С. 154-162.

3. Ковалевська Н.С., Нестеренко І.В., Янчева І.В., Лопін А.О. Диджиталізація обліково-аналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 1(33). С. 32-43. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/3302>

4. Калаченкова К.О. Підприємництво та бізнес: трансформація співвідношення категорій в еру інформатизації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 15-18.

5. Марусей Т. В. Основні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С.1011-1015.

ЗМІСТ

Секція 1

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

Chabaniuk O., Ohirko O. Ekonomia i ekologia polityczna antropocenu	3
Безверхий К.В., Хочай В.О. Економічна сутність обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції рослинництва	6
Василішин С.І. Облік і контроль майна бізнес-суб'єктів в умовах воєнного стану	8
Герасименко Ю.С. Роль кваліфікованого робітничого персоналу у процесі повоєнного відновлення України	11
Гнатишин Л.Б., Янковська К.С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової трансформації	13
Жук В.М., Гринявський С.М. Взірці поведінки бухгалтера – важлива риса інституту бухгалтерського обліку	16
Кашперська А.І. Внутрішній контроль як елемент системи фінансово-економічної безпеки підприємства	19
Кащена Н.Б. Екосистема цифрових рішень бізнес-аналітики	22
Кащена Н.Б., Ляпун О.М. Облік і звітність у фокусі ESG-стандартів	25
Кащена Н.Б., Яцюк О.В. Особливості здійснення, обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій в умовах воєнного стану	27
Кирильєва Л.О. Теоретико-організаційні аспекти обліку маркетингових активів у сучасному ритейлі	30

Кришан О.Ф. Бюджетування як система контролю за непрямими витратами	32
Луценко О.А., Поливана Л.А. Цифрова трансформація державної статистики	35
Наумова Т.А., Акімова Н.С. Трансформація формату кейтерингових послуг під час війни	37
Нестеренко І.В. Інноваційні трансформації системи обліково-аналітичного забезпечення управління екологічною безпекою підприємства	40
Орлов В.В. Обліково-інформаційна платформа управління економічним потенціалом насінницьких підприємств	43
Остапенко Р.М., Дорошенко М.О. Управління виробничими запасами підприємств у країнах ЄС	45
Остапенко Р.М., Кроленко Ю.В. Сучасні трансформації обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами	48
Печко В.С. Обліково-інформаційне забезпечення управління витратами виноградарських підприємств	51
Поливана Л.А., Луценко О.А. Сучасний підхід до ESG в управлінському обліку	54
Порсюрова І.П. Облікове забезпечення тендерних витрат в умовах цифровізації публічних закупівель	57
Чуйко М.М., Бабіч О.С. Імпорт й експорт товарів: вплив митних процедур і тарифів на підприємства	60
Ярова В.В. «Зарплатний» звіт: особливості обліково-аналітичного забезпечення вивчення праці під час війни в Україні	63

Секція 2
БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГ ТА АУДИТ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ
АСПЕКТИ, ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОСЛУГ

Акімова Н.С., Наумова Т.А. Механізм оцінки ефективності служби управлінського аудиту для прийняття рішень	68
Бабіч І.І. Комплаєнс-контроль в управлінні компаніями: сучасні виклики	71
Волошина О.В. Аудиторська оцінка ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності	74
Гносвий В.Г., Кравцова І.О. Корпоративний блог як ефективний інструмент маркетингових комунікацій	78
Ковалевська Н.С. Аудиторська оцінка кібербезпеки та інформаційного ризику в готельному бізнесі	80
Кобеля-Звір М.Я. Гранти Європейського банку реконструкції та розвитку на консалтингові послуги для мікро-, малого та середнього бізнесу України	83
Козаченко А.Ю., Поліщук Д.Ю. Організаційно-методичні аспекти аудиту матеріальних активів	87
Кравцова І.О. Розробка показників якості послуг управлінського консалтингу	90
Крупельницька І.Г. Аудиторський консалтинг як провідна складова аудиторської діяльності	93
Лебідь Є.М., Лужанська Н.О., Лебідь І.Г. Вплив підприємств, що надають послуги з логістичного консалтингу, на ефективність доставки вантажів у міжнародному сполученні	96
Липчук В.В. Сільськогосподарське дорадництво: проблеми і виклики	99

Малашенко Ю.А., Єфременко А.Г. Цифровізація аудиторської діяльності: проблеми та перспективи	102
Мельник К.П. Аудит як соціально-економічна наука	105
Пацкань Ю.В., Назарова К.О. Форензик-діагностика – інноваційний вектор сучасного аудиту	107
Потієнко О.В. Зміст і типологія клієнтоцентричних інновацій	110
Чабанюк О.М., Кузьмінська К.І. Методика обліку та оподаткування страв і купованих товарів у ресторанному господарстві	113
Чабанюк О.М., Лобода Н.О. Внутрішній контроль, аутсорсинг і аутстафінг	115
Шерстюк О.Л. Бізнес-аналіз у системі консалтингових послуг	117
Янчева Л.М., Акімова Н.С. Аспекти формування облікової політики суб'єктів господарювання	120

Секція 3

ФІНАНСИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ГЛОБАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ: ПРІОРИТЕТИ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

Koliesnichenko A., Bilgen S. Concept of company's capital structure	124
Strapchuk S.I., Ostapenko R.M. Stan i perspektywy rozwoju działalności reklamowej w Polsce	126
Близнюк О.П., Абрамова М.С. Оцінка інвестиційної привабливості пайових цінних паперів акціонерного товариства	129
Близнюк О.П., Дудка В.В. Стратегія управління інвестиційними ризиками підприємства	131
Близнюк О.П., Карпінський О.Ю. Управління фінансовим потенціалом підприємств на засадах системного підходу	133

Близинок О.П., Славута О.О. Стратегія розвитку фінансового ринку України в умовах протистояння викликам війни	135
Близинок О.П., Іванюта М.О. Пріоритети розвитку фінансового сектору України в умовах війни	137
Близинок О.П., Шешунов Р.Г. Формування фінансово-інвестиційної стратегії підприємств на ринках капіталу в умовах диджиталізації	139
Богомолів О.О. Значення інвестиційної безпеки підприємств аграрного сектору економіки	141
Боцула О.І., Головіна О.Л. Використання механізму фіскального регулювання в лісовому господарстві	144
Євдокімова М.О., Голод В.В. Безготівкові розрахунки на підприємстві, їх оптимізація	145
Карнаушенко А.С., Єфремов А.О. Мито як фінансовий інструмент у підтримці міжнародної торгівлі в умовах глобальних інтеграційних процесів	147
Кришталь Г.О., Васильконова Е.О., Таран С.Ф. Вектори розвитку фінансів в Україні	150
Кузнецова С.О., Писаковський А.О. Аналіз впливу DeFi-технологій на фінансову стабільність і безпеку банківської системи	153
Малій О.Г., Фенченко М.В. Цифровізація операційних процесів у підвищенні фінансових можливостей бізнесу	154
Манойленко О.В., Целуйко А.В. Особливості обліково-аналітичного забезпечення основних засобів підприємств	157
Можелянська А.В. Особливості функціонування галузі тваринництва в контексті сучасних змін	159

Назарова Т.Ю., Гаврик А.А. Роль венчурного капіталу у формуванні стратегій розвитку корпорацій та підвищення їхньої ефективності	161
Ніценко В.С., Остапенко Р.М. Сучасні тенденції іпотечного кредитування аграріїв в Україні	163
Остапенко Р.М., Горох О.В. Модель управління системою ризикової стійкості підприємства	165
Позняковська Н.М., Стецюк І.І. Оподаткування малого бізнесу у воєнний час	168
Рижикова Н.І. Цифровізація податкових процесів: переваги та ризики	171
Ставерська Т.О., Глущенко І.А. Вектори впливу фінансової глобалізації на фінансову архітектуру	174
Руденко С.В., Накісько О.В. Стратегічні орієнтири фінансової стабільності аграрних підприємств в умовах воєнного стану	176
Юр'сва І.А. Цифровізація податкових перевірок у контексті податкової безпеки	178

Секція 4

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦИФРОВІ РІШЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Veliyev E.I., Velieva V.A. The latest information technologies in the management of the enterprise's business processes	182
Андрющенко О.Б., Баскаков Д.В. Цифрові технології як основа оптимізації бізнес-процесів	185
Андрющенко О.Б., Старенков Д.О. Цифровий маркетинг як механізм просування товарів	188
Баслик О.В. Цифрові активи в сучасному управлінні: віртуальна нерухомість та інноваційні технології	190

Бірченко Н.О. Напрями цифровізації в бухгалтерському обліку	193
Вац О.І. Цифрова трансформація бізнесу: тренди та перспективи	196
Кашена Н.Б., Янчева Л.М. Цифрові рішення в обліку і фінансах	198
Котляр Д.С. Стратегічні тенденції розвитку технологій для управління бізнес-процесами	201
Кущенко О.І., Мітрофанова Л.В. Досвід наукової школи ХНУ імені В.Н. Каразіна в диджиталізації навчального процесу	204
Лакіза В.В., Литвин Ю.В. Сучасне забезпечення безпеки та захисту конфіденційності в цифровому середовищі	207
Лисиця В.В., Конопля А.І. Digital-портрет вихователя закладу дошкільної освіти крізь призму ІКТ	210
Малецька О.І., Ціцька Н.Є., Мирончук З.П. Цифрова трансмісія даних бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах	211
Мацука В.М. Менеджмент цифровізації та розвитку бізнесу	214
Михальчишина Л. Г. Сучасні тенденції цифрової трансформації світової та національної економіки	217
Осмятченко В.О., Мозговий С.А. Підвищення кваліфікації фахівців обліку як ознака корпоративної культури бізнесу	220
Остапенко Р.М., Калиниченко Д.С. Новітні інформаційні технології управління розрахунками з постачальниками та підрядниками	222
Пилипенко К.А., Прокопишин О.С. Цифровізація як вектор розвитку бухгалтерського обліку	225

Хлопоніна-Гнатенко О.І. Диджиталізація в системі індустрії 4.0	228
Чміль Є.Л., Богомаз О.П. Програмні рішення SAP як основа побудови сталого інтелектуального підприємства	231
Ціцька Н.Є., Мирончук З.П. Цифрова трансформація сучасного вітчизняного суспільства	233
Чобіток В.І. Актуальність цифровізації у формуванні стратегії розвитку бізнес-процесів на промислових підприємствах	236
Шепеленко С.М. Цифрова трансформація промислових систем в умовах нового науково-технологічного розвитку	238
Шовкун-Заблоцька Л.В., Шовкун З.М. Маркетинговий механізм у підвищенні ефективності управління підприємством	240
Яценко В.В. Вплив віртуальної реальності на інноваційні інформаційні технології та цифрове управління в електронному бізнесі	242

Наукове електронне видання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ТА БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГУ
В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ, ВИКЛИКИ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції**

10 листопада 2023 р.

Видано в авторській редакції

Відповідальні за випуск: *Н.Б. Кащена,
О.М. Жданович*
Комп'ютерна верстка *Р.М. Остапенко*
Техн. редактор *Л.Ю. Кротченко*

Підп. до друку 07.11.2023 р. Об'єм даних 1,2 Мб.

Державний біотехнологічний університет
Вул. Алчевських, 44, Харків, 61002